

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Матеріали

**55-ї науково-методичної конференції
викладачів і аспірантів**

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**21 – 22 лютого 2024 року
м. Полтава**

УДК 378 (083.97)

А 43

Редакційна колегія:

Дорошенко Андрій, начальник навчального відділу, к.е.н., доцент

Бурлака Олена, методист навчального відділу

Браславець Тетяна, керівник виробничої практики навчального відділу

Ком'ютерний набір – автори тез

Комп'ютерна верстка – Цись Карина

Відповідальність за правильність наведених статистичних даних, фактів та посилань на інформаційні джерела несуть автори тез

Актуальні питання забезпечення якості вищої освіти : матеріали 55-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів. Полтава : ПДАУ, 2024. 250 с.

ЗМІСТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

Актуалізація якості підготовки фахівців в умовах воєнного стану Гангур Володимир, Філоненко Сергій, Філоненко Богдана.....	9
Вибір баз проведення практики як запорука успішної реалізації її мети та завдань Гапон Світлана, Нагорна Світлана, Куришко Роман.....	11
Використання багатofакторних моделей виробничих процесів як складова ресурсно-орієнтованого навчання Біленко Оксана, Воропіна Віра.....	13
Відстрочений контроль знань здобувачів як форма оцінювання навчальних досягнень Нагорна Світлана, Гапон Світлана, Шевчук Сергій.....	14
Засади забезпечення якості вищої освіти Бараболя Ольга, Ляшенко Віктор.....	16
Застосування практичного навчання у професійній підготовці фахівців Шерстюк Олена.....	18
Інноваційні підходи до підготовки фахівців із геодезії та землеустрою до реалізації проєктів планування територій Шевчук Сергій, Куришко Роман, Чувпило Вадим.....	20
Інтелектуальна діяльність – запорука забезпечення якості вищої освіти учасників освітнього процесу Білявська Людмила, Кулик Максим.....	22
Ключова умов інноваційного розвитку – інтеграція освіти, науки та виробництва Калініченко Володимир, Диченко Оксана, Галицька Марина.....	25
Мотивація здобувачів вищої освіти до навчально-пізнавальної діяльності при вивченні фахових дисциплін Ласло Оксана, Гордєєва Олена.....	27
Мультимедійні технології як засіб підвищення ефективності пізнавальної діяльності Самойлік Марина, Писаренко Павло, Калініченко Володимир.....	29
Наукова дослідна робота як важливий аспект якості сучасної освіти Маренич Микола, Юрченко Світлана.....	30
Необхідність особистісно-професійного саморозвитку викладача в сучасних умовах Нечипоренко Наталія, Поспелова Ганна.....	32
Особливості організаційної роботи на кафедрі рослинництва Гангур Володимир, Антонєць Марина, Антонєць Олександр.....	34
Особливості практичної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 201 агрономія Баган Алла, Шакалій Світлана.....	36
Принципи академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету Криворучко Людмила, Рибальченко Анна.....	38
Проектний підхід до викладання предмету «Геоінформаційні технології» Калініченко Володимир, Тараненко Анна.....	40
Роль інноваційних підходів у підвищенні якості вищої освіти: виклики та перспективи Благодарь Катерина.....	41
Ситуаційні завдання як засіб формування професійних компетентностей майбутніх агрономів Оніпко Валентина, Поспелов Сергій, Міщенко Олег.....	44
Становлення екологізації освіти як невід’ємного компонента сталого розвитку Писаренко Віктор, Піщаленко Марина, Логвиненко Вадим.....	47

Технології праймування при вирощуванні насінневих посівів кукурудзи Сахно Тамара, Галаган Олександр, Гордієнко Микола.....	48
Фактори впливу на інноваційний розвиток вищого навчального закладу. Напрямки подальшого розвитку Петраш Олександр, Рожко Ілона, Пастрома Людмила.....	50
Формування термінологічного апарату як важливий методичний складник підготовки з курсу « Агрофармакологія » Онішко Валентина, Нечипоренко Наталія, Поспелова Ганна.....	52
Якісна підготовка докторів філософії за спеціальністю 201 Агрономія на основі колективної науково-інноваційної діяльності Кулик Максим, Рожко Ілона.....	56
Шляхи підвищення навчальної мотивації студентів у сучасних умовах Коваленко Нінель.....	60

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальні питання забезпечення якості наукових досліджень здобувачів вищої освіти в контексті використання штучного інтелекту Гладкий Сергій, Купчення Лідія, Коломієць Павло.....	63
Актуальні проблеми розвитку юридичної освіти в умовах воєнного стану Липій Євгенія, Махмудов Ханлар.....	64
Викладання навчальних дисциплін спеціальності 051 Економіка в дистанційному форматі Макаренко Петро, Поночовна Олена.....	67
Використання інноваційних технологій у навчанні для покращення якості освіти майбутніх фахівців Пономаренко Вікторія, Ісаєнко Володимир, Кочерга Тетяна.....	68
Використання інформаційно комунікаційних технологій електронного навчання у вищій освіті Панасенко Наталія.....	70
Використання кейс-методу як способу навчання в закладах вищої освіти Калініченко Олександр, Лесюк Владислав.....	71
Вплив штучного інтелекту на розвиток сучасної освіти Копішинська Олена, Слюсарь Ігор, Уткін Юрій.....	74
Впровадження сучасної системи підготовки кадрів «Освіта впродовж життя» Шульга Людмила, Яровий Володимир.....	76
Врахування штучного та соціального інтелекту при підготовці освітніх курсів Лядський Ігор.....	77
Дотримання принципів академічної доброчесності в орієнтирах підвищення якості освітніх послуг закладів вищої освіти Миколенко Інна.....	79
Застосування технологій віртуальної та доповненої реальності в сучасному освітньому процесі Федорченко Марк, Слюсарь Ігор, Копішинська Олена.....	81
Значення внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах Бойко Людмила, Орошан Тетяна, Пшенична Юлія.....	83
Інноваційна педагогічна діяльність у закладах вищої освіти Прус Володимир.....	85
Кейс-метод у навчальному процесі Олійник Аліна, Кривчун Ростислав, Гончаренко Аліна.....	87
Креативне навчання у вищій школі – вимога сьогодення Сазонова Тетяна, Дячков Дмитро, Потапюк Ірина.....	89

Мотивація до навчання як важлива складова у формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців та їх конкурентоспроможності	
Вовк Микола, Большакова Євгенія.....	92
Неформальна освіта у досягненні результатів навчання освітніх компонентів у закладі вищої освіти	
Воронько-Невіднича Тетяна, Собчишин Віталій, Баган Надія.....	94
Новаторські підходи до візуалізації інформації в освітньому процесі	
Волкова Неля, Світлична Алла, Михайлова Олена.....	96
Організаційні заходи дистанційного навчання у ВНЗ в умовах воєнного стану	
Писаренко Світлана.....	98
Особливості викладання навчальної дисципліни Технології захисту інформаційних систем в режимі on-line	
Одарущенко Олег, Одарущенко Олена, Поночовний Юрій.....	100
Особливості використання сучасних цифрових технологій у сфері вищої освіти в умовах воєнного стану	
Іщейкін Тимур, Вороніна Вікторія.....	101
Особливості застосування Microsoft Teams в освітньому процесі при підготовці студентів-юристів	
Кальян Олександр, Стрілець Богдан.....	104
Оцінка ефективності впровадження інформаційних систем та технологій в систему забезпечення якості вищої освіти: виклики та перспективи	
Флегантов Леонід, Протас Надія, Яковлева Оксана.....	106
Психологічна стійкість викладача вищого навчального закладу в умовах воєнного стану	
Шупта Ірина.....	107
Розвиток цифрових компетентностей науково-педагогічних працівників: проблеми та перспективи	
Чернікова Наталія, Долина Роман, Жадан Олег.....	111
Роль викладача в забезпеченні якості вищої освіти	
Вакуленко Юлія, Петренко Максим, Дегтярьова Лариса.....	114
Роль інноваційних підходів у забезпеченні якості освіти в галузях економіки, управління, права та інформаційних технологій	
Лесик Наталія.....	116
Роль цифрової освіти у підготовці фахівців для аграрного виробництва	
Волкова Неля, Даниленко Вікторія, Петренко Максим.....	118
Синдром FoMO в системі управління потенціалом особистості	
Зось-Кіор Микола, Головач Сергій, Черних Богдан.....	120
Сучасні освітні технології як засіб удосконалення якості вищої освіти	
Щетініна Тетяна, Гавриленко Ліана.....	121
Тенденції та перспективи розвитку системи вищої освіти України в умовах дії воєнного стану	
Іщейкін Тимур, Вараксіна Олена.....	123
Тренди вищої освіти в Україні	
Дядик Тетяна, Загребельна Ірина.....	125
Якість освіти – головна конкурентна перевага вишу	
Вороніна Вікторія, Вараксіна Олена, Іщейкін Тимур.....	127

ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Використання ліцензованого програмного забезпечення при викладанні вибіркокових дисциплін з Основ правил дорожнього руху та організації робіт з забезпечення безпеки дорожнього руху в агропідприємствах	
Ляшенко Сергій, Лавренко Володимир.....	130
Зміст, структура та етапи формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців АПК	
Антонець Анатолій, Оніпко Валентина, Япринець Тетяна.....	131
Комп'ютер у навчальному процесі... Чи так вже це нагально?!	
Іванов Олег.....	133

Методологічний аспект оцінки якості вищої освіти	
Дрожжана Ольга.....	135
Методологія навчання 2D та 3D графіки студентів інженерних спеціальностей	
Петраш Руслан, Петраш Олександр.....	138
Нетрадиційні методи навчання	
Дудник Володимир.....	139
Навчально–дослідницька діяльність студентів за дуальною формою освіти	
Чайка Микола.....	141
Особливості використання засобів вимірювальної техніки та лабораторного обладнання при виконання науково- дослідних робіт магістрами-будівельниками	
Шульгін Володимир, Попович Наталія.....	145
Особливості використання мультимедійних засобів при викладанні технічних дисциплін	
Біда Сергій, Горик Олексій.....	147
Особливості впровадження Steam-підходу в підготовку здобувачів вищої освіти інженерних та аграрних спеціальностей	
Рижкова Тетяна, Овсієнко Юлія.....	149
Перспективні напрямки використання ультрафіолетових технологій в електричній інженерії	
Семенов Анатолій.....	151
Роль градації інтелекту здобувача у формуванні власної освітньої траєкторії	
Бичков Ярослав.....	152
Світоглядні підходи при підготовці спеціалістів в технічних університетах	
Полярус Олександр.....	154
Трансформації та виклики вищої освіти	
Костенко Олена, Лавріненко Інна, Япринець Тетяна.....	156
Удосконалення методики викладання освітніх компонентів щодо вивчення сучасної складної сільськогосподарської техніки	
Біловод Олександра, Бурлака Олексій, Келемеш Антон.....	159
Удосконалення методики проведення лабораторних робіт під час дистанційної форми навчання	
Лапенко Григорій, Лапенко Тарас.....	163
Stem-технології при викладанні дисциплін професійної підготовки інженерів	
Левченко Юлія, Басова Юлія, Попов Станіслав.....	165
Шляхи формування особистості при вивченні навчальної дисципліни «Стратегія досягнення успіху»	
Горбенко Олександр.....	168
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ	
Актуальні проблеми забезпечення якості вищої ветеринарної освіти	
Киричко Борис.....	170
Важливість отримання практичних навиків здобувачами вищої освіти при викладанні дисциплін на кафедрі хірургії та акушерства	
Передера Роман.....	171
Вимоги до викладача кафедри інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки в умовах сьогодення	
Передера Олена.....	173
Досвід впровадження інтерактивної дошки у вузі	
Омельченко Ганна, Авраменко Наталія.....	175
Пошук оптимальних схем комбінованого навчання в закладах вищої освіти	
Дмитренко Надія, Бурда Тетяна, Каришева Людмила.....	177
Проблеми та перспективи проведення ЄДКІ за спеціальностями 211 «Ветеринарна медицина» та 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»	
Щербакова Наталія, Передера Сергій.....	179

Публікаційна активність учасників освітнього процесу у забезпеченні якості вищої освіти	
Мельничук Віталій, Євстаф'єва Валентина.....	181
Робота студентського наукового гуртка як засіб забезпечення більш ефективного оволодіння програмними компетентностями	
Титаренко Олена, Киричко Олена.....	183
Роль та значення профорієнтаційної роботи у розвитку особистісних та професійних компетенцій студентів фахових коледжів	
Зарицький Сергій, Канівець Наталія, Бурда Тетяна.....	185
Як стати ветеринаром у Німеччині?	
Кононенко Наталія, Кононенко Володимир.....	186

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

Академічна мобільність здобувачів в умовах освітнього процесу	
Гринь Валентина, Гринь Юрій, Макачук Вячеслав.....	189
Викладач-ментор та його роль у забезпеченні якості вищої освіти	
Зоря Світлана, Мисник Тетяна, Аранчій Дмитро.....	191
Важливість, взаємозв'язок та синергізм між абстрактним мисленням та креативністю як основними компонентами особистісного розвитку шляхом вивчення іноземної мови	
Михайленко Галина, Жорник Ірина.....	193
Гостьові та виїзні лекції у підготовці здобувачів вищої освіти за ОПП Туризм	
Тютюнник Юрій, Дорогань-Писаренко Людмила, Рудич Алла.....	195
Гуманізація та гуманітаризація як необхідні умови забезпечення якості вищої освіти	
Шейко Сергій.....	197
Запобігання академічному плагіату як складова забезпечення якості вищої освіти	
Єгорова Олена, Дорошенко Андрій, Дорошенко Ольга.....	199
Застосування програмного забезпечення Nibelung у викладанні практичного курсу англійської мови для студентів-філологів	
Антонюк Марина.....	201
Індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти – шлях формування успішного фахівця	
Безкровний Олександр, Зоря Олексій, Дроботя Яна.....	203
Конкурентоспроможність фінансистів на ринку праці	
Чумак Валентина, Бражник Людмила.....	205
Куратор : чи потребують студенти супровіду	
Єрмолаєва Марина, Тютюнник Світлана, Дугар Тетяна.....	207
Лекція-дискусія як ефективний інструмент досягнення навчальних результатів	
Канцедал Наталія, Лега Ольга, Прийдак Тетяна.....	209
Інноваційні методи викладання іноземних мов	
Воловик Лариса.....	212
Місце інтеграції освіти у підготовці майбутніх фахівців економічної сфери	
Вікторія Рудик, Лариса Гаркава.....	213
Особливості здобуття освіти за дуальною формою	
Тютюнник Світлана, Єрмолаєва Марина, Дугар Тетяна.....	215
Педагогічні можливості командної гри як форми організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти	
Сизоненко Наталія.....	217
Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників як складова забезпечення якості вищої освіти	
Пономаренко Тетяна, Чіп Людмила, Шевченко Тетяна.....	219
Проблемно-діяльнісний підхід у викладанні гуманітарних і соціальних дисциплін у закладах вищої освіти	
Токуєва Наталія.....	221
Проблеми забезпечення якості освіти в університеті	
Бурлака Олена, Костоглод Андрій.....	223

Робота в групах як форма організації навчання	
Красота Олена, Матвієнко Леся.....	226
Роль стейкхолдерів в освітньому процесі	
Мокієнко Тетяна, Яловега Людмила, Ліпський Роман.....	228
Формування навичок науковця при викладанні дисципліни «Методологія наукових досліджень у фінансах»	
Краснікова Оксана.....	230
Управління та вдосконалення якості вищої освіти в Україні	
Томілін Олексій, Зоря Світлана.....	231
Формування індивідуальної освітньої траєкторії: проблеми та шляхи реалізації	
Дорошенко Андрій, Браславець Тетяна.....	233
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЇ ТВАРИННИЦТВА ТА ПРОДОВОЛЬСТВА	
Майстер-клас, як ефективна форма навчання здобувачів освіти	
Хмельницька Євгенія, Шелудько Вікторія.....	235
Організаційно-методичне забезпечення навчально-наукової роботи кафедри	
Тендітник Володимир, Юхно Віктор, Гловацький Іван.....	236
Організація академічної мобільності студентів, як складова підвищення їх професійної діяльності	
Шаферівський Богдан, Ільченко Марія.....	238
Підготовка майбутніх фахівців з використанням дуальної освіти	
Сябро Альона, Слинко Віктор, Березницький Віктор.....	240
Практики інноваційного сектору досконалості для навчання впродовж життя: стале птахівництво Полтавського ДАУ	
Усенко Світлана, Шостя Анатолій.....	242
Проблеми підготовки здобувачів вищої освіти з особливими потребами	
Кайнаш Алла, Будник Ніна.....	243
Роль навчальної дисципліни «Основи стандартизації, метрології, сертифікації і управління якістю продукції» у формуванні професійних компетенцій майбутнього бакалавра з Технології виробництва і переробки продукції тваринництва	
Кузьменко Лариса.....	245
Сучасний погляд на методики написання оглядових статей	
Сукманов Валерій, Дубова Галина.....	247
Формування у майбутніх фахівців спеціальності Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва навичок необхідних для діджиталізації тваринництва	
Ващенко Павло, Поліщук Анатолій, Поліщук Валентин.....	249

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гангур Володимир, д. с.-г. н., с. н. с.;
Філоненко Сергій, к. с.-г. н., доцент;
Філоненко Богдана, ЗВО ПНПУ ім. В. Г. Короленка

Повномасштабна війна, яка розв'язана росією проти нашої країни, і яка триває вже майже два роки створила численні виклики у нашому суспільстві. Не залишилась осторонь і освітня галузь, яка за сучасних умов має не тільки якісно переформатуватись, але й реформуватись [1]. Вища школа в цьому процесі має бути в авангарді сучасних змін, зважаючи на постійно зростаючу потребу у висококваліфікованих фахівцях численних галузей господарського комплексу країни [4].

Аграрна наука, яка включає численні освітні програми, що передбачають вивчення найсучасніших інноваційних розробок та технологічних прийомів під час опанування різних фахових дисциплін, у сучасних реаліях має зробити освітній процес безпечним, при цьому не втративши його якості [3]. Саме тому підтримка активного упровадження інновацій в освітню галузь під час війни стала одним із ключових напрямів роботи викладачів кафедри рослинництва. На відповідній кафедрі, яка, між іншим, є випусковою, постійно вдосконалюється і розширюється сортимент навчальних дисциплін фахового спрямування. Викладачі кафедри моніторять виробництво, спілкуються із стейкхолдерами, керівниками різних агроформувань щодо забезпечення їхніх підприємств висококласними фахівцями агрономічної справи. Важливим аспектом у формуванні майбутнього агронома є належне опанування здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми із цілою низкою фахових дисциплін, що викладаються на кафедрі. Зокрема мова йде про такі початкові дисципліни, як «Рослинництво», «Кормовиробництво і луківництво», «Стабільне рослинництво», «Лікарські рослини», «Технічні культури», «Технологія зберігання і переробки продукції рослинництва», «Управління якістю продукції рослинництва», «Стандартизація продукції рослинництва», «Сучасні агротехнології», «Лікарські рослини», «Еколого-біологічне рослинництво», «Світові агротехнології», «Світові агротехнології», «Управління продукційними процесами у рослинництві». Безумовно, технологічний аспект відповідних дисциплін зумовлює вибір адекватних змістові й суспільним вимогам технологій навчання майбутніх агрономів, що вже готові до вирішення складних виробничих завдань і відповідають вимогам фахових характеристик навіть найвибагливішого стейкхолдера [5].

Ми вже знаємо, якого спеціаліста-агронома потребує сучасне українське село, враховуючи таку складну ситуацію, в якій знаходиться наша держава і український народ. Адже сьогодні актуальним і важливим є питання про

конкретну мету навчання майбутніх агрономів: що має знати і вміти цей фахівець та які особистісні якості мають бути в нього сформовані? Саме тому останнім часом на кафедрі проводиться широкомасштабна робота із вдосконалення і оновлення як класичних фундаментальних дисциплін, так і пошук й впровадження нових, які враховують всі сучасні інноваційні розробки агротехнологій польових культур. Разом із цим викладачі нашої кафедри намагаються розробити таку модель розвитку особистості здобувача вищої освіти – майбутнього фахівця з агрономії, яка допоможе уточнити не тільки змістовий аспект його формування, але й технологічний.

Сьогодні викладачі також стали більш активно вести пошук шляхів вирішення проблем в організації навчання здобувачів вищої освіти й оптимізації самого навчального процесу в умовах воєнного стану [2]. Наприклад, створена система дистанційного навчання Полтавського державного аграрного університету на платформі MOODLE. Вона органічно й ефективно поєднується із очним навчанням і якісно використовується здобувачами вищої освіти під час навчального процесу. Саме в ній знаходяться у вільному доступі різні навчальні матеріали, необхідні для здобувачів вищої освіти під час їхнього опанування навчальних дисциплін відповідно до навчального плану. У випадку, коли під час проведення лекції, або лабораторно-практичного, чи семінарського заняття, лунає сигнал «Тривога!», викладач припиняє відповідне заняття і разом із студентами прямує до укриття. Оскільки тривалість сигналу «Тривога!» буває різною, тому часто заняття закінчується ще відміни цього сигналу. Тому, щоб здобувачі вищої освіти змогли самостійно опанувати недорозглянуту теоретичну частину матеріалу відповідного заняття, вони вдома можуть зайти в MOODLE і, ознайомившись із відповідним матеріалом, доопрацювати цю тему.

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що за сучасних складних умов воєнного стану, в яких перебувають не тільки заклади вищої освіти, а й уся наша країна, необхідно розробляти такі навчальні програми і дисципліни, які б давали фундаментальні та якісні сучасні знання і навички, і сприяли б розвитку зацікавленості у поглибленні цих знань поза межами освітньої програми. Сам освітній процес має бути безпеково орієнтовним, але разом із цим – якісним наповненим. Тобто, щоб у майбутньому молоді фахівці-аграрії могли ефективно використовувати набутий обсяг набутих умінь у обраній професії агронома.

Список використаних джерел:

1. Гангур В. В., Філоненко С. В. Особливості організації навчального процесу у сучасних умовах під час викладання дисциплін на кафедрі рослинництва. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : матеріали 54-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. м. Полтава, 22-23 лют. 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 34 – 36.

2. Ковальчук Т. Дистанційне навчання у закладах вищої освіти: ризики та перспективи розвитку. Офіційний сайт Національного університету біоресурсів і природокористування України. URL : <https://nubip.edu.ua/node/100736> (дата звернення 26.01.2024 р.).

3. Кочерга А. А., Філоненко С. В. Сучасні реалії навчального процесу здобувачів вищої освіти з агрономії та особливості формування їх фахових

компетенцій. *Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації* : матеріали 52-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. м. Полтава, 24-25 лютого 2021 р. Полтава : ПДАА, 2021. С. 37 – 40.

4. Рогова В. Б. Інноваційна експериментальна діяльність у системі освіти України в умовах воєнного стану. *Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність*: науково-методичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. С. 7 – 9.

5. Романчук Н. Урізноманітнення змісту і форм практичної підготовки фахівців. *Освіта*. 2010. № 3, 4 (26). С. 57 – 60.

ВИБІР БАЗ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ

Гапон Світлана, д. б. н, професор,
Нагорна Світлана, к. с-г н., доцент,
Куришко Роман, ст. викладач

Навчальна практика є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми «Садово-паркове господарство» підготовки фахівців спеціальності 206 Садово-паркове господарство. Вона дозволяє майбутнім спеціалістам набути низки програмних компетентностей (як загальних, так і фахових) та досягти, заявлених у «Стандарті ...» [3], програмних результатів навчання. Проведення навчальної практики вимагає попередньої підготовки методичного забезпечення та вибору відповідних баз практик. На це звертаємо особливу увагу, адже від того, наскільки ретельно будуть враховані всі організаційні моменти, підготовлено методичне забезпечення та буде обрано відповідну базу, залежатиме успіх реалізації її мети та завдань. Тому метою нашої роботи і є визначення змісту методичного забезпечення навчальної практики та огляд об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) міста в якості бази для її проведення.

Навчальна практика відіграє важливу роль у загальній підготовці здобувачів вищої освіти, оскільки забезпечує їхнє знайомство з біорізноманіттям, етапами його еволюційного розвитку, сприяє вивченню окремих видів рослин та тварин та ін. [1]. Згідно з Освітньою програмою «Садово-паркове господарство», практична підготовка здобувачів освіти зrealізовується шляхом низки практик, а саме: навчальної (комплексна практика I і II), виробничої, переддипломної. Складовими компонентами кожної з комплексних практик є окремі блоки дисциплін, які поєднуються в єдине ціле шляхом укладення наскрізної програми, де окремі блоки мають свою мету та низку завдань, які потім підсумовуються й оцінюються єдиним диференційованим заліком. Методичне забезпечення комплексних практик включає, крім наскрізної програми, ще й окремі робочі програми, які дозволяють майбутнім спеціалістам не лише закріпити отримані теоретичні знання, а й поглибити їх і набути нових практичних вмій та навичок з окремих дисциплін, а саме: ботаніки, екології, метеорології, фізіології рослин

та ін. Так, наприклад, блок практики «ботаніка» включає, крім робочої програми ще і відповідне додаткове методичне забезпечення: зразки оформлених гербаріїв (морфологічного з основами екології та систематичного), розроблену систему завдань для індивідуального виконання, бланки-схеми оформлення флористичного зошити, бланки геоботанічних описів фітоценозів та ін. Важливим елементом для успішної реалізації студентоцентрованого підходу в навчальному процесі є необхідність визначення до термінів проходження здобувачем вищої освіти практики напрямку його науково-дослідницької роботи, а саме: обрання керівника та майбутньої теми наукових досліджень. Ефективність практики, успішна реалізація її мети та завдань, буде значною мірою залежати від вдало підібраної бази для її проведення. На нашу думку, у підготовці фахівців заявленої спеціальності базами практик можуть бути природно-заповідні об'єкти міста та області. Адже вони дозволяють вивчати представників фіторізноманіття безпосередньо в урбоєкосистемі, у найбільш збереженій її частині, дотримуючись при цьому відповідних етичних норм поведінки у природі. Це пояснюється не тільки вищим рівнем фіторізноманіття у даних об'єктах, а і тим, що більшість із них є й об'єктами садово-паркового господарства, що прямо пов'язано з реалізацією освітньої програми, її цілей та особливостей, які забезпечують підготовку висококваліфікованих фахівців даного напрямку.

На сьогодні ПЗФ міста та його околиць налічує 33 об'єкти місцевого значення та один – загальнодержавного. Безпосередньо у місті знаходиться шість ботанічних пам'яток природи. Це «Березовий гай», «Бульвар Гоголя», «Бульвар Котляревського», «Дубовий гай», «Парк обласної лікарні», «Парк сільськогосподарської дослідної станції імені М. І. Вавілова»; двадцять ботанічних пам'яток окремих дерев чи групових насаджень. Наприклад, «дуб черешчатий», «дуб пірамідальний», «каштан Вавілова», «Каштанова алея». Серед об'єктів природно-заповідного фонду є сім парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення: «Корпусний сад», «Парк Коляревського», «Парк «Перемога»», «Петровський» та ін. Особливо цінним об'єктом в якості бази практики доцільно використовувати Полтавський міський парк, який є природно-заповідним об'єктом загальнодержавного значення. Він займає значну площу і містить у своїй структурі як елементи природних ділянок (Шведський ліс, суходільні луки, заплавні луки), так і штучно створені водойми (ставки), колекційні насадження дерев і кущів. Тобто, Полтавський міський парк, поєднуючи у собі елементи природних та агроландшафтів, слугує, на нашу думку, універсальною ефективною базою для проведення комплексної практики, зокрема наступних блоків: ботаніка, садово-паркові культури, екологія та ін.

Отже, охоронюваний режим об'єктів ПЗФ, їхнє багатство біоти, порівняно з неохоронюваними ділянками урбоєкосистеми міста, безпосереднє знайомство з представниками фіто- та зоорізноманіття у природі забезпечить, на нашу думку, на належному науково-методичному рівні практичну підготовку здобувачів освіти за спеціальністю Садово-паркове господарство.

Список використаних джерел:

1. Гапон С. В., Буйдін В. В., Орлова Л. Д. Роль польової практики з ботаніки

у підготовці висококваліфікованого вчителя біології. *Збірник наукових праць Всеукраїнського науково-практичного семінару, 23–24 жовтня 2003 р. Полтава : АСМІ, 2003. С. 46 – 47.*

2. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти ступеня вищої освіти – бакалавр, галузі знань – 20 Аграрні науки та продовольство спеціальності – 206 Садово-паркове господарство. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 559. Київ, 2019. 20 с.

3. Природно-заповідний фонд Полтавської міської ради. [Архівовано 17 липня 2019 у Wayback Machine.] на сайті «Природно-заповідний фонд України». URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE> (дата звернення 01.02.2024).

ВИКОРИСТАННЯ БАГАТОФАКТОРНИХ МОДЕЛЕЙ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ ЯК СКЛАДОВА РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Біленко Оксана, к. с.-г. н., ст. викладач
Воропіна Віра, асистент

Інтенсивне вирощування сільськогосподарських культур є обов'язковим елементом сучасного господарювання. Жорсткі ринкові умови вимагають мінімалізувати технологічні витрати та отримувати конкурентноздатну продукцію. Агрономічні процеси є багатофакторними, складними та динамічними. Відповідно, молоді спеціалісти агрономи повинні орієнтуватися в виробничих заходах та умовах застосування різних обробітків ґрунту, особливо з огляду на їх енерго- та матеріалоемність, в використанні хімічних добрив та засобів захисту рослин від хвороб та шкідників пам'ятаючи про екологічну безпечність. Краще зрозуміти процес виробництва та взаємодію між елементами системи може допомогти створення математичної моделі, яка дозволяє описувати процес виробництва з урахуванням багатьох факторів, що впливають на результат, то б то урожай. Математичні моделі можуть бути статичними (описують стан системи в один момент часу) або динамічними (описують зміну стану системи в часі).

Створення моделей виробничих процесів є однією з ключових складових ресурсно-орієнтованого навчання в «3D». Використання 3D-моделей дозволяє створювати реалістичне візуальне середовище, яке допомагає розуміти взаємодію різних факторів, їх вплив на результат виробничого процесу і, головне, дає можливість віртуального експерименту по зміні одного чи кількох факторів. Для моделювання в «3D» агрономічних процесів можуть використовуватися різні програми, такі як AgroSim, FarmSim, AgroCAD та інші. Основою моделювання в «3D» агрономічних процесів є створення віртуальної моделі землі та рослин, яка відображає реальну топографію ділянки, її ґрунтовий профіль та розташування рослинних культур. Після створення моделі вона може бути заповнена різними даними, такими як інформація про ґрунт, вологість,

погодні умови, внесені добрива тощо, фізіологічні особливості культури і даже сорту.

Багато програм для «3D» моделювання мають вбудовані готові 3D-моделі - зразки, які можуть допомогти вивчити різні техніки та інструменти. Такі зразки можуть включати готові 3D-моделі об'єктів, які можна редагувати та досліджувати, або вводити бажані налаштування та настройки, які можуть бути використані як початкові точки для створення нових проектів. Зразки можна знайти у меню програми або в її документації. Наприклад, програми для 3D-моделювання, такі як Blender, 3ds Max, Maya, ZBrush та інші, мають велику кількість зразків для вивчення. Більшість з цих програм також мають онлайн-ресурси, які надають доступ до безкоштовних зразків та навчальних матеріалів. Працюючи зі зразками- моделями, студенти можуть швидко вивчити базові прийоми та отримати необхідний досвід, щоб розпочати створювати власні проекти.

Однією з найважливіших особливостей навчання в «3D» моделюванні є те, що студенти повинні мати можливість активно діяти, експериментувати та вносити свої ідеї у процесі моделювання. Викладач повинен дати можливість студентам розвивати власну творчість та критичне мислення, сприяти їхньому самовдосконаленню та допомагати у вирішенні проблем, що виникають.

Взаємодія студентів зі складними системами у вигляді гри може бути особливо корисною, особливо для студентів, які мають різні рівні знань та досвіду з моделювання, оскільки такі ігри можуть бути налаштовані для різних рівнів складності.

Список використаних джерел

1. Біленко О. П. Сучасний підхід в підготовці агрономів до використання меліоративних заходів. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково практичної інтернет-конференції, м. Полтава, 22 – 23 лютого 2023 року). Полтава : ПУЕТ, 2023. С. 1109 – 1113.

ВІДСТРОЧЕНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЯК ФОРМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Нагорна Світлана, к. с.-г. н., доцент
Гапон Світлана, д. б. н., професор
Шевчук Сергій, д. геогр. н., професор

Контроль якості навчання допомагає встановити різницю між очікуваними показниками та отриманими результатами і встановлює рівень засвоєних знань і вмінь здобувачами вищої освіти, компетентностей відповідно до нормативних документів.

Навчальний контроль знань студентів включає в себе попередній, поточний, періодичний і підсумковий. Але заключним та можливо найбільш показовим є саме відстрочений контроль, який виступає своєрідним маркером якості освітнього процесу.

Відстрочений контроль – як форма зовнішньої атестації ставить за мету виявлення рівня знань студентів з певного освітнього компоненту (дисципліни) через проміжок часу. Головним завданням цього виду контролю виступає виявлення стійкості знань та умінь і навичок відповідно [4].

Методи контролю проводять у усній формі, за допомогою письмового контролю, або використовують комбіновані форми. Хоча усна перевірка та письмова форма є більш гнучкими, при перевірці залишкових знань перевагу надають тестовим завданням. У форматі сучасних реалій вищої освіти в Україні, саме тестова форма контролю залишкових знань є найбільш доцільною. Використання різноманітних дистанційних платформ значно спростила контроль знань під час освітнього процесу, та широко застосовується при проведенні відстроченого (оцінці залишкових знань).

За даними дослідників до основних сучасних систем контролю надання освітніх послуг є розробка та використання нетрадиційних форм контролю, таких як тестування. Окрім того необхідним є використання єдиної системи, що сполучає цілі та результати навчання. Більш того слід зазначити, що базовим є створення взаємозв'язку з здобувачами освіти що відіграє важливу роль у можливому подальшому вдосконаленні освітнього процесу [3].

Розроблена на відповідному рівні система контролю знань надає можливість педагогічному працівнику не тільки оцінити рівень засвоєних знань, але й звернути увагу на власні можливі недоліки підготовки матеріалу [5].

Значна увага при підготовці тестових завдань відстроченого контролю приділяється вибору типу завдань. Найчастіше використовують тести закритої форми, бо вони надають можливість урізноманітнити завдання. Як правило, тести закритої форми вміщують різні технологічні схеми, рисунки та інше, що значно розширює аналіз знань студентів. Важливим аспектом є внесення до тесту є саме завдання з елементами творчості, де визначається здатність до розв'язання завдань у практичній діяльності. Можливим є використання конкретних ситуаційних питань, вірних відповідей на такі запитання може бути декілька. З метою ускладнення тестового контролю можливо застосовувати завдання з порівнянням чи зіставленням, такі запитання як правило розміщують в заключній частині тесту.

Відкритий тип тесту є більш конкретизований, і як правило направлений на виявлення знань термінів, визначень та хронологічних проміжків. Зазвичай розміщуються на початку тесту. Такими завданнями не слід перевантажувати тести відстроченого контролю, адже вони більш доцільні при проведенні поточного контролю при вивченні навчальної дисципліни. Необхідним є підбір таких запитань щоб відповідь на них вимагала комплексу знань освітнього компоненту, а не лише їх частини (розділу, теми).

При підготовці завдань відстроченого контролю у майбутніх фахівців різних спеціальностей слід дотримуватися чіткої стратегії та послідовності. Усі завдання повинні бути об'єднані у систему завдань з певної дисципліни відповідної спеціальності. Найкращим є вибір поступового переходу від простих запитань до більш складних, і у завершальній частині творчі або

ситуаційні завдання. Зміна завдань відповідно до складності і є головною ознакою системи та послідовності того чи іншого контролю.

Не менш значимим є репрезентативність тесту, а саме включення повного комплексу важливих елементів змісту дисципліни, що в свою чергу надає розуміння повноти знань майбутніх фахівців [2].

Отже проведення відстроченого контролю (оцінка залишкових знань) у фахівців різних спеціальностей є важливою формою оцінювання навчальних досягнень в межах фахових навчальних дисциплін. Застосування саме тестового контролю дозволяє виконати ряд важливих завдань, а саме перевірку рівня знань, умінь і навичок майбутніх фахівців за короткий термін, та у разі використання дистанційних технологій у безпечних та комфортних умовах, що надзвичайно важливо на період воєнного стану нашої держави. Використання тестової системи забезпечує об'єктивність оцінювання, що виключає будь яке суб'єктивне ставлення викладача.

Список використаних джерел:

1. Берещук М. Я., Дмитрієв І. Б. Тестовий контроль та рейтингова оцінка знань студентів: методичні рекомендації до застосування; за ред. І. Б. Дмитрієва. Харків : ХДАМГ, 2001. 43 с.

2. Вішнікіна Л. П., Самійленко В. М. Створення та застосування тестів у навчанні географії. *Педагогіка вищої та середньої школи* : збірник наукових праць. Вип. 32. Кривий Ріг. 2011. С. 15 – 29.

3. Вакуленко В. Контроль знань студентів як складова процесу навчання
URL : <file:///c:/users/user/downloads/uagrww,+%d0%92%d0%b0%d0%ba%d1%83%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be+%d0%92.%d0%9c..pdf>. (дата звернення: 07.02.2024).

4. Луговий В. І. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визнання. *Вища освіта України*. 2013. № 3 (дод. 2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті болонського процесу: тематичний вип. Київ, 2013. С. 6 – 10.

5. Мединська С. І. Тестування як засіб організації та реалізації диференціації навчання при викладанні іноземних мов у немовному ВНЗ. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і Психологія»*. Дніпропетровськ : МНІМ, 2011. № 2 (2). С. 71 – 82.

ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бараболя Ольга, к. с.-г. н., доцент,
Ляшенко Віктор, к. с.-г. н., доцент

Як відомо, час не стоїть на місці, постійно змінюючись, розвиваючись і удосконалюючись. В зв'язку з цим змінюються і наші уявлення про природне та антропогенне довкілля, а також можливості і потреби, прагнучи збільшити знання, покращити вміння. І в цьому випадку, вища освіта є найпотужнішим знаряддям, яке здатне змінити світосприйняття. Не зважаючи на те, що в сучасних умовах освіта набуває нових ознак і властивостей, незмінним є

прагнення здобути її якісну, що відповідає сьогоденню.

Якість вищої освіти представляє собою досить складку категорію, яка визначає якість життя не лише окремо взятої особи, але і загалом всього соціуму. Вона характеризується не тільки кількістю набутих знань і вмінь, але і їхньою якістю. Якість вищої освіти та її змістовне наповнення не є постійною величиною, вона змінюється залежно від часу, рівня технологічного розвитку суспільства та багатьох інших складових сучасності.

Вирішити це питання можна лише за допомогою комплексного підходу до його розв'язання. І в цьому аспекті головна роль належить політиці держави, створення відповідної структури системи освіти і органів управління нею, яка досить чітко володіє ситуацією. Одним з потужних факторів підвищення рівня якості вищої є збереження та примноження потужного науково-освітнього, високопрофесійного ресурсу, який здатний забезпечити підготовку спеціалістів, які матимуть досить високий попит на ринку праці.

В останні роки Україна зробила значні кроки у створенні правового фундаменту впровадження системи гарантування і забезпечення якості вищої освіти. Крім ухвалених відповідних Законів, було сформовано і розпочало свою роботу Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. На основі цього у закладах вищої освіти була сформована система управління та моніторингу якістю вищої освіти, реалізовувалися міжнародні проекти, запроваджені процедури зовнішнього незалежного оцінювання та міжнародної сертифікації.

Без розуміння сучасної європейської практики забезпечення вищої освіти, знання моделей забезпечення її якості, а також відповідних міжнародних норм, не має можливості реалізувати її інтеграцію в цей простір.

Лише за наявності відповідних інструментів і механізмів забезпечення якості вищої освіти можливе успішне втілення державної політики стосовно вищої освіти. Для досягнення даної мети необхідно розуміти сутність та особливість реалізації систем внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти, проаналізувати повноваження і напрями діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (що являє собою нове явище у сфері освіти), процедури здійснення моніторингу та оцінювання якості вищої освіти як засобу управління освітнім процесом.

Забезпечення якості вищої освіти передбачає створення відповідних умов, в яких здобувач вищої освіти має можливість не тільки для особистісного і професійного розвитку, але й успішно реалізувати освітньо-виховні цілі та досягти запланованих результатів. Тому, в сучасних умовах заклад вищої освіти повинен створити для кожного здобувача вищої освіти сприятливу атмосферу, яка спрямована на розвиток його самостійної, навчально-пізнавальної, дослідної, професійно-практичної діяльності. Крім того, заклад вищої освіти повинен не тільки зорієнтувати здобувача в конкурентному середовищі, але і допомогти йому визначитися у власних освітньо-професійних пріоритетах та побудувати свою власну траєкторію навчання і виховання, з метою виробити дієвий алгоритм реалізації поставлених цілей.

Таким чином, заклади вищої освіти відіграють провідну роль у забезпеченні

якості вищої освіти. Їхнім пріоритетним завданням є формування власної стратегії якісної освітньої діяльності, впровадження і постійного вдосконалення внутрішніх механізмів її забезпечення, яка спрямована на пропагування загальноєвропейських академічних ідеалів і цінностей. Разом з тим, необхідно зберегти баланс інтересів і сфер відповідальності за якість між основними суб'єктами освітньої взаємодії. Тому, недоречно зводити проблему якості вищої освіти до інституційного рівня, перекладати всю відповідальність винятково на виші.

Якість освіти невід'ємно пов'язана з кваліфікацією та досвідом науково-педагогічних працівників, які визначають зміст і форму навчального процесу. Проте, у сучасному світі, який характеризується своєю швидкістю змін, слід спрямовувати навчальний процес не лише на засвоєння базових знань, але і на формування потреб, умінь та навичок самостійного засвоєння новітніх знань упродовж життя та ефективного їхнього використання на практиці. Крім того, важливістю сучасної вищої освіти є здатність вчасно відмовлятися від старого досвіду і стереотипів поведінки.

Таким чином, стратегія забезпечення якості вищої освіти зумовлює взаємопов'язану і взаємоузгоджену діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу, що підпорядковується досягненню спільної мети.

Список використаних джерел:

1. Ляшенко В., Бараболя О., Короткова І. Особливості навчального процесу у ЗВО під час воєнного стану. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : матеріали 54-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. м. Полтава, 22-23 лют. 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 30 – 32.
2. Шийка О. Категорія якості вищої освіти: теоретико-методологічний аспект. *Молодь і ринок*. 2016. № 1 (132). С. 139.
3. Золотарьова І., Колісник М. Розвиток системи оцінювання якості вищої освіти у франкомовних країнах Європейського Союзу: досвід Франції та Бельгії. *Вища освіта України*. 2015. № 4. С. 74.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Шерстюк Олена, асистент

Стрімкі темпи розвитку сучасного суспільства вимагають реформування не лише багатьох галузей виробничої діяльності, а й системи вищої освіти з метою наближення її до стандартів Європейського Союзу.

Нині підприємства нашої країни, впроваджуючи міжнародні технології виробництва та міжнародні системи управління, потребують фахівців, спроможних працювати за стандартами європейських країн, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці.

Підготовка майбутніх фахівців є одним з основних принципів успішного функціонування системи вищої освіти України, орієнтованої на постійне поліпшення та вдосконалення [1].

Конкурентоспроможність закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг буде залежати від потреби у високопрофесійних молодих спеціалістах бізнесу, промислових підприємств чи ринкових вимог.

Потреби виробництва в сучасних умовах потребують тісної взаємодії з освітніми закладами, створення нових моделей освітнього процесу та освітніх траєкторій. Так, у багатьох вишах України вже запроваджено дуальну освіту. Все більше уваги звертається на освітню мобільність студентів та розвиток їх індивідуальних освітніх траєкторій. Сьогодні більшість інноваційних підходів базується на використанні комп'ютерних технологій, мультимедійного обладнання під час всіх форм навчання [2]. Проте, впровадження інноваційних методів саме в рамках практичної підготовки є найбільш ефективним.

Практична підготовка – обов'язковий компонент освітньо-професійної програми для здобуття певного кваліфікаційного рівня, забезпечує набуття студентами професійних навичок та вмінь [3].

Практичні роботи передбачені навчальними програмами після вивчення окремої теми чи розділу курсу. Суть їх полягає в застосуванні отриманих знань під час вирішення практичних завдань. Методика виконання практичної роботи визначається специфікою навчального предмета.

Практичне навчання сприяє поглибленню знань, навичок і вмінь, стимулює пізнавальну діяльність [2]. Сформовані під час практичної підготовки у студентів індивідуальні, вузькоспеціалізовані вміння в подальшому дозволять їм бути затребуваними на ринку праці.

Проведення практичного заняття включає основні етапи:

- 1) пояснення викладача (висвітлення теоретичних аспектів проблем практичної роботи);
- 2) інструктаж щодо виконання певних дій, передбачених методикою;
- 3) демонстрація окремих дослідів;
- 4) виконання роботи студентами (самостійно, або за допомогою викладача);
- 5) контроль виконання завдань (прийом та оцінювання роботи).

У результаті проведення практичного заняття студенти набувають необхідних для подальшої професійної діяльності навичок та умінь, фахових компетентностей.

Практичне навчання формує у здобувачів вищої освіти вміння організувати власну навчально-пізнавальну діяльність, дає можливість набуття первинних практичних навичок й умінь щодо застосування отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Н. П., Шерстюк О. Л., Боброва Н. О. Професійний саморозвиток майбутніх спеціалістів як система організованих компонентів. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи* : матеріали 53-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 40 – 42.

2. Коваленко Н. П., Шерстюк О. Л., Поспелова Г. Д., Пономаренко С. В. Мотивація навчальної діяльності як запорука успішної професійної підготовки студента. *Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті*

підвищення якості вищої освіти : матеріали 50-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. Полтава : ПДАА, 2019. С. 31 – 36.

3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ

Шевчук Сергій, д. геогр. н., професор,
Куришко Роман, ст. викладач,
Чувпило Вадим, к. держ. упр.

Протягом останнього часу в системі вищої освіти більшості країн світу відбулися значущі зміни. В Україні до цих тенденцій приєдналися проблеми, що виникли у ході війни і пов'язані з постійним реформуванням системи вищої освіти, необґрунтованими освітніми ініціативами, її стрімкою комерціалізацією, зменшенням кількості абітурієнтів тощо. Усі ці процеси суттєво впливають на якість підготовки фахівців із геодезії і землеустрою, що змушує нас до перегляду змісту та результатів навчання, методик та технологій навчання, а також діючих освітніх програм і навчальних планів.

Проблема підготовки майбутніх фахівців у галузі геодезії та землеустрою виникає внаслідок різноманітних факторів, таких як оновлення змісту освіти, значне розширення професійних обов'язків фахівців як активних учасників у сфері територіального планування та регіонального розвитку, постійна потреба у вдосконаленні методів розвитку регіонів, з урахуванням реальних умов та практичних вимог. Особливу роль в цьому відіграє здатність ефективно застосовувати концептуальні принципи розвитку територіального планування [1].

В Україні існує розрив між рівнем якості, яку забезпечує існуюча фахова підготовка майбутніх фахівців із геодезії та землеустрою, і вимогами, які висуває сучасне суспільство до вищої освіти. Ключовою умовою виправлення цієї проблеми є пошук шляхів для вдосконалення підготовки у галузі вищої освіти, її розповсюдження та практичне застосування. Незважаючи на зростий інтерес до освіти та підвищення її цінності серед населення, освітні заклади не завжди враховують динаміку ринку праці. Роботодавці нині ставлять нові вимоги до своїх працівників [2, с. 22], включаючи активну участь у розвитку виробництва на різних посадах, що відповідає вимогам швидкозмінності та технологічної складності, вдосконалення методів виробництва з метою зниження собівартості.

Сучасна професійна педагогіка використовує системний, діяльнісний та особистісно орієнтований підходи, а також надає важливість акмеологічним і синергетичним концепціям, що піднімають ідеї неперервної освіти на новий рівень. Основу для практичного впровадження компетентнісного підходу становить визначення ієрархії компетентностей [3, с. 21]. Така система включає надпредметні, ключові компетентності, які можуть представляти собою

«парасольку» над усім освітнім процесом; загально-предметні компетентності, які формуються під час вивчення конкретних предметів; та спеціально-предметні компетентності, що розвиваються під час вивчення конкретного предмета протягом певного рівня навчання. Впровадження компетентнісного підходу до формування змісту освіти передбачає необхідність розробки технологій оцінювання рівня компетентностей, що визначатиме ефективність освітніх систем.

Підготовка майбутніх фахівців з геодезії та землеустрою має важливе значення для стабільного розвитку економіки України. Аналіз досліджень українських та зарубіжних учених дозволяє виділити ключові концепції освіти, в основі яких лежить ступенева модель навчання.

Основним завданням освіти є формування компетентних фахівців, які зможуть ефективно використовувати сучасні геодезичні та землепорядні технології та впроваджувати інновації у виробничі процеси. Успіх випускника на ринку праці залежить не тільки від глибоких теоретичних знань, але й від здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних ситуаціях, вивчати нові технології та постійно вдосконалювати свої навички.

Незважаючи на наявність численних освітніх закладів в Україні, існує нестача вивчених можливостей оптимізації ступеневої підготовки майбутніх фахівців із геодезії та землеустрою. Відсутня чітка концепція змісту неперервного навчання та недостатньо науково обґрунтовані механізми реалізації інноваційних педагогічних технологій. Основні труднощі професійної адаптації молодих фахівців пов'язані із низьким рівнем професійних та ключових компетентностей, які сформовані у освітніх закладах. На ринку праці перевагу отримують випускники, які навчалися за скороченим терміном, об'єднуючи практичні навички із теоретичною університетською підготовкою.

Професійну компетентність майбутніх фахівців із геодезії та землеустрою визначають як їх здатність, на основі інтегрованих знань, умінь, досвіду та особистісних якостей, ефективно виконувати професійні функції на досягнутому рівні кваліфікації. Показники компетентності включають не лише знання, уміння та навички, формуючи загальний професійний інтелект, але й професійну позицію та індивідуально-психічні особливості, такі як мотиваційно-ціннісний, когнітивний та діяльнісний компоненти.

Список використаних джерел:

1. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 19 Архітектура та будівництво, спеціальність 193 Геодезія та землеустрій, затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки України № 519 від 11 трав. 2021 р. № 519. URL : <https://mon.gov.ua/> (дата звернення 01.02.2024).

2. Близнюк В. Особливості розвитку ринку праці в Україні: перспективи та виклики для освітньої сфери. *Виклик для України : розробка рамкових основ змісту (національного курикулуму) загальної середньої освіти для 21 століття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 26 – 27 червня 2007 р. Київ : ТОВ УВПК «Ексоб», 2007. С. 21 – 24.*

3. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті:*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Білявська Людмила, д. с.-г. н., професор,
Кулик Максим, д. с.-г. н., професор

Згідно визначення «інтелект – це стійка структура розумових здібностей особистості». Він є одним із вагомих аспектів розвитку людини, що поєднує власний досвід, набуті знання і вміння та здатність застосовувати їх для розв’язання складних завдань, в тому числі й у професійній діяльності. Інтелект, разом з інноваційними знаннями дозволяють реалізувати парадигму «нового» та принести свої результати. Адже саме поєднання фундаментальних та прикладних новацій дозволить забезпечити гармонійну організацію інноваційного процесу [1].

В аграрному секторі економіки важливим є ефективний науковий супровід на інноваційних засадах [2]. Це повинно сприяти формуванню високого рівня конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості науки у закладах вищої освіти (ЗВО). Наразі лише окремі з них реально можуть бути готовими до відповідних інноваційних трансформацій та забезпечення трансферу наукомісткої продукції. Тому, досить важливим є виділення активних і дієвих власників (оригіраторів) інноваційної продукції з подальшим їх функціонуванням як науково-методологічних та трансферних центрів [3].

Реалізація науково-інноваційної діяльності у ЗВО відбувається згідно процесу, який охоплює наукові дослідження фундаментального й прикладного характеру, так і відповідні етапи реалізації. Усі вони повинні завершитись впровадженням у виробництво та комерціалізацією.

Науково-інноваційна діяльність поєднує повний цикл від виникнення ідеї до її втілення (рис. 1).

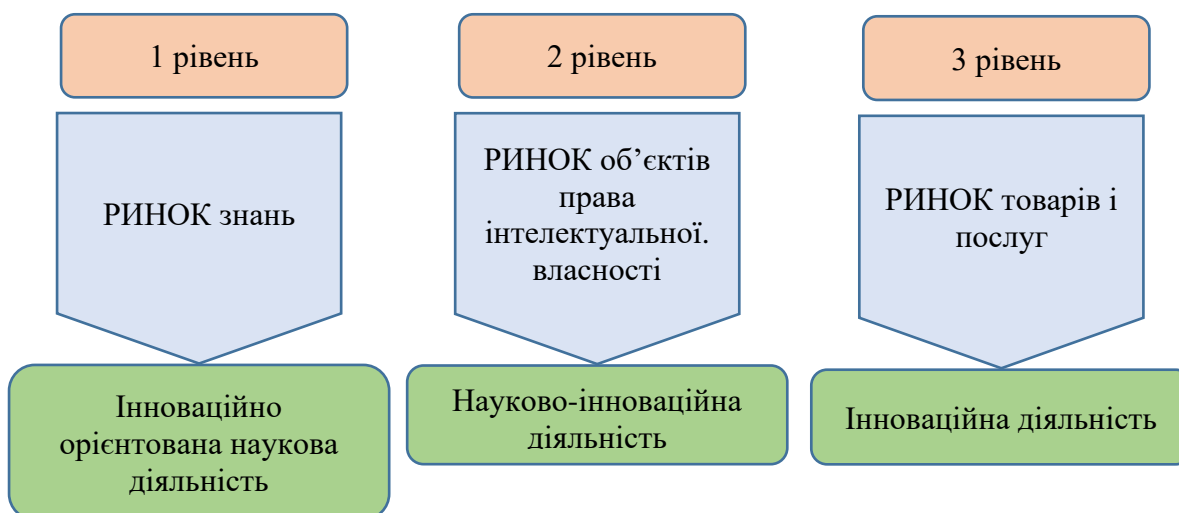

Рис. 1. Етапи реалізації науково-інноваційної діяльності у ЗВО

Визначені підсистеми поєднують наступні складові: виробництво нових знань та їх трансфер; трансформація новацій в об'єкти права інтелектуальної власності; просування інновацій на ринок товарів і послуг [4].

Згідно Закону України «Про вищу освіту» наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у ЗВО повинна бути невід'ємною складовою освітньої діяльності, що здійснюється з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності у системі вищої освіти» [5].

З метою поліпшення якості надання освітніх послуг для здобувачів вищої освіти необхідним є постійне удосконалення професійного рівня науково-педагогічних працівників (НПП) закладу вищої освіти [6]. Воно повинно поєднувати постійний інтелектуальний розвиток викладача, що можливо досягти на основі набутого досвіду й знань, які необхідно постійно оновлювати. Поряд з цим, наукова діяльність НПП, у поєднанні з освітнім процесом дозволяє передавати їх здобувачам за умови застосування новітніх методів і технологій. Окрім цього, періодичне оновлення ОПП новими навчальними дисциплінами, які передбачають інтелектуальну діяльність здобувачів та викладачів дозволить:

- набути новітні знання;
- бути в тренді вимог сучасного виробництва;
- більш якісно засвоїти освітні компоненти;
- досягти мети вивчення навчальних дисциплін;
- засвоїти програми навчальних дисциплін;
- набути програмні компетентності та результати навчання;
- знати сучасні технології;
- опанувати методи використання інноваційних процесів;
- стати висококваліфікованим фахівцем, придатним до працевлаштування та подальшого навчання.

Набути здобувачем більшість цих складових допомагає саме НПП на основі застосування свого інтелекту у практичній площині. Під «практичним інтелектом» розуміють: «уміння вирішувати різні повсякденні життєві та професійні практичні задачі». Вважається, що з роками він трансформується (залежно від життєвого досвіду та накопичених знань) і перетворюється в мудрість. Р. Стернберг [7], характеризує цей вид інтелекту як здатність перетворювати суб'єктивний психологічний простір у навколишній світ.

У закладах вищої освіти необхідно розвивати інший вид інтелекту – «академічний інтелект». Цей вид інтелекту, згідно визначення, являє собою «основу академічних педагогічних здібностей, які полягають в умінні постійно поповнювати свої знання, читати новинки літератури, психолого-педагогічну, періодичну пресу». У свою чергу, практичний інтелект є основою дидактичних педагогічних здібностей, які полягають в умінні навчати інших, в умінні застосувати теоретичні психолого-педагогічні знання у професійній практичній діяльності. Його ще пов'язують із соціальним та емоційним видами інтелекту.

Отже, всі види інтелекту повинні бути задіяні для досягнення однієї мети – реалізації процесу пізнання й ефективного вирішення проблем. Від рівня розвитку «соціального», «практичного», «емоційного» й «академічного» інтелекту залежить рівень розвитку соціальних, експресивних, академічних,

дидактичних та інших педагогічних здібностей. Під час освітнього процесу також доволі важливим є результативне розв'язання щоденних професійних задач і вирішення проблемних ситуацій НПП (рис. 2).

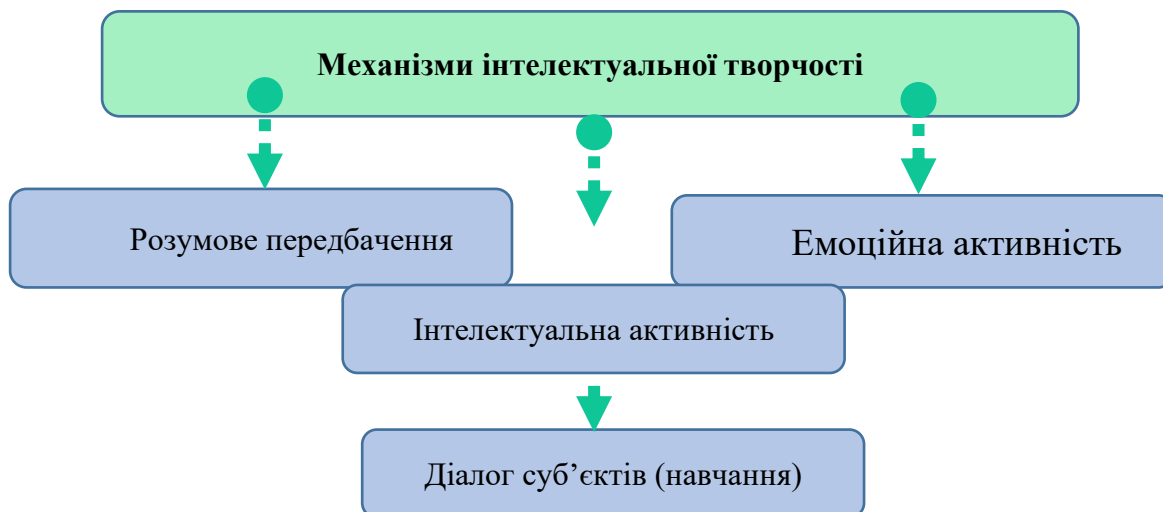

Рис. 2. Механізм реалізації розумової творчості НПП

Таким чином, плідна інтелектуальна діяльність всіх учасників навчального й наукового процесу дозволить значно поліпшити якість надання освітніх послуг і сприятиме розвитку й зростанню рейтингу ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Харківський науково-методологічний центр трансферу інновацій / Тимчук В. М., Бондаренко Є. С., Святченко С. І., Гребенюк І. В. Харків : Стиль-іздат, 2016. 100 с.

2. Нова стратегія виробництва зернових і олійних культур в Україні / Петриченко В. Ф., Безуглий М. Д., Жук В. М., Іващенко О. О. Київ : Аграрна наука. 2012. 48 с.

3. Tymchuk V., Matviiets V., Biliavska L. Methodology of evaluation the owner of the object of intellectual property rights in the market of selection-seed innovations (Методологія оцінки власників об'єктів права інтелектуальної власності на ринку селекційно-насінницьких інновацій). *Innovative approaches to ensuring the quality of education, scientific research and technological processes*: Edited by M. Gawron-Łapuszek, Ya. Suchukova Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology. Monograph 43. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021. С. 1031 – 1035.

4. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : Підручник. Суми : ВТД Університетська книга, 2010. 334 с.

5. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII (із змінами, внесеними згідно із Законом № 3504-IX від 08.12.2023. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

6. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія / [Павленко А. Ф., Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Д. О. та ін.]; за заг. ред. д. е. н., проф. А. Ф. Павленка та д. е. н., проф. Л. Л. Антонюк. Київ : КНЕУ, 2014. 350 с.

7. Смольська Л. М. Західні підходи в дослідженнях творчості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 3. С. 62 – 66.

КЛЮЧОВА УМОВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ - ІНТЕГРАЦІЯ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ВИРОБНИЦТВА

Калініченко Володимир, к. с.-г. н., доцент,
Диченко Оксана, к. с.-г. н., доцент,
Галицька Марина, к. с.-г. н., доцент

Сучасна Україна потребує ефективної системи підготовки кадрів, відсутність якої неминуче призводить до відриву якості освіти від сучасних вимог [1]. Грамотні фахівці – запорука високої якості життя та ефективного розвитку країни. В умовах розвитку ринкової економічної системи України вона набуває особливої актуальності.

Ринкова економіка передбачає приватну власність на засоби виробництва і вільне підприємництво. Тому сьогодні важливо готувати фахівців не тільки для роботи на діючих підприємствах, а й вміти створювати нові підприємства. Ці завдання повинні вирішуватися не окремо один від одного, а спільно, так як і тим, і іншим доведеться працювати в одному соціально-економічному просторі і продуктивно взаємодіяти один з одним, щоб здійснювати успішну діяльність. Підприємство, створене фахівцем в області загального менеджменту, але не розуміє суті і особливостей конкретного виробничого процесу, не зможе ефективно працювати.

Підготовка кваліфікованих фахівців нового рівня неможлива без інтеграції освіти, науки і виробництва. Для цього є очевидні передумови, серед яких в якості первинних названі наступні:

- відсутність точної і однозначної інформації про чисельність і структуру персоналу, необхідного на виробництві;
- невідповідність між підготовкою випускників навчальних закладів реальним потребам виробництва;
- відсутність логічного зв'язку між навчанням і подальшою роботою за фахом («просто отримати диплом»);
- ситуація, коли освіта не в змозі встигати за технологіями, що швидко розвиваються;
- застаріла науково-дослідна база вищих навчальних закладів;
- недооцінка ролі бізнесу в освітній системі.

Питання інтеграції освіти, науки і виробництва вимагає комплексного стратегічного підходу, в реалізації якого можна виділити три основні напрямки [2].

По-перше, необхідно налагодити ефективну взаємодію між закладами вищої освіти та потенційними роботодавцями і ринком праці в цілому. Цьому сприяє наступне:

- залучення до навчального процесу фахівців виробництва;

- участь підприємств у розробці навчальних програм і посібників;
- тісна співпраця між університетами та підприємствами з питань організації практичної підготовки, а також працевлаштування випускників;
- фінансування підприємствами цільової підготовки студентів та перепідготовки кадрів;
- проведення спільних досліджень в області інноваційних розробок, що сприяють впровадженню підприємств у виробничий процес;
- поліпшення умов утримання та адаптації молодих спеціалістів на робочому місці;
- проведення спільних досліджень ринку праці, спрямованих на виявлення тенденції його розвитку.

По-друге, необхідно створювати та підтримувати бізнес-інкубатори, технопарки, центри колективного користування та інші інтегровані науково-освітні структури [2]. Бізнес-інкубатор вирішує проблеми підтримки малих, новостворених підприємств і підприємців-початківців. Технопарк (технопарк) - це спеціалізований науково-виробничий територіальний комплекс, на базі якого створюються сприятливі умови для розвитку інноваційних створення малих і середніх наукомістких підприємств шляхом забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності використанням приміщень та обладнання, фінансовою та кадровою допомогою, необхідними послугами. Центр колективного користування - це сукупність наукового і (або) технологічного обладнання, що включає дорогі прецизійні аналітичні прилади і засоби вимірювальної техніки, сертифіковані методи вимірювань, технології виготовлення і (або) модифікації властивостей об'єктів з метою їх подальшого вивчення.

По-третє, необхідно засновувати взаємодію вищої освіти з виробничою сферою на принципах рівноправного партнерства. Як показує практика, такий підхід виявляється взаємовигідним, оскільки, крім усього іншого, відбувається обмін знаннями, ідеями і досвідом, що веде до їх накопичення і зміцнення [2].

Очевидно, що інтеграція освіти, науки і виробництва є одним з ключових умов інноваційного розвитку Української економіки. У зв'язку з цим необхідно і надалі розвивати, вдосконалювати та впроваджувати його механізми в рамках чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: матеріали до першої лекції / уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков; відп. ред. М. Ф. Степко. Київ : Вид. центр МОН України, 2004. 24 с.
2. Реформування освіти в Україні: державноуправлінський аспект / Н. Г. Протасова, В. І. Луговий, Ю. О. Молчанова та ін.; за заг. ред. Н. Г. Протасової. Київ; Львів: НАДУ, 2012. 456 с.

МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Ласло Оксана, к. с.-г. н., доцент,
Гордєєва Олена, к. с.-г. н.

Для розв'язання проблем в аграрній сфері потрібні фахівці, які володіють творчим та професійним мисленням, оперують специфічними термінами та поняттями [2]. Вивчення фахових дисциплін допомагає здобувачам вищої освіти створити фундаментальну теоретичну основу, розуміння професійних методів і технологій, а також розвиває критичне мислення й аналітичні навички. Фахові дисципліни вимагають вивчення теорії та практичного застосування знань, вони тісно пов'язані зі специфікою академічної програми або професійних стандартів, що забезпечують практичну підготовку та кар'єрні можливості.

В умовах сучасної аграрної освіти мотивація студентів до вивчення фахових дисциплін є важливою складовою їх успіху та розвитку. Мотивація виступає як ключовий фактор, що впливає на розвиток та досягнення поставлених навчальних цілей. Вона сприяє самодисципліні, стимулює наполегливість, активне навчання, творчість та досягнення кращих результатів. З підтримкою мотивації здобувач вищої освіти здатний покращити ефективність навчання та досягти поставлених цілей.

У наукових працях з даної тематики немає єдиної універсальної класифікації навчальної мотивації та понять, пов'язаних з нею. Різні дослідники використовують різні терміни і підходи для опису цього явища [3].

Мотивація може бути внутрішньою або зовнішньою [1]. Внутрішня мотивація є одним з ключових факторів успіху студентів у навчанні. Ця форма мотивації виникає з внутрішніх потреб та бажань студента. Вона полягає у самореалізації, задоволенні від процесу та якості навчання, внутрішньому задоволенні від досягнень. Усвідомлення власної цінності знань та бажання навчатися для особистого розвитку можуть стати головною причиною активної навчально-пізнавальної діяльності. Зовнішня мотивація зумовлена суспільними факторами.

Мотивація у навчанні повинна бути безперервною для подальшого розвитку й опанування нових знань, навичок, компетентностей та набуття результатів навчання з освітніх фахових компонентів. Для підтримки мотивації здобувачів вищої освіти у вивченні фахових дисциплін можна використовувати такі методи та стратегії:

- Встановлення конкретних та досяжних цілей – визначення мети засвоєння матеріалу конкретної фахової дисципліни допоможе створити чіткий фокус та спрямування.

- Створення сприятливого навчального середовища, комфортної і мотивуючої атмосфери для студентів – застосування різноманітних методів викладання, включаючи використання інтерактивних матеріалів, відео та інших ресурсів і методів може зацікавити здобувачів вищої освіти та збільшити їхню мотивацію до вивчення фахових дисциплін.

- Формування позитивних очікувань – ознайомлення студентів з перевагами, які вони можуть отримати, якщо опанують тематику навчальної дисципліни успішно. Це може включати кращі кар'єрні можливості, особистий розвиток і самореалізацію.

- Сприяння самореалізації – індивідуальна траєкторія вибору завдання або проекту, надання можливостей для самостійної роботи і вибору тем сприяють мотивації здобувачів вищої освіти до вивчення фахових дисциплін. Для того, щоб підтримувати мотивацію, можна використовувати індивідуальні консультації, додаткові завдання і проекти, які враховують інтереси і цілі кожного студента.

- Практичний підхід – фахові дисципліни вимагають практичного застосування знань. Студенти повинні мати можливість застосовувати свої знання на практиці, вирішуючи реальні професійні завдання і ситуації. Для підтримки мотивації можна включати практичні вправи, лабораторні роботи, проекти, де студенти застосовують отримані знання у реальних ситуаціях. Використання кейс-методу, що дає можливість проаналізувати проблему та застосувати свої знання для пошуку рішень і розробки стратегій, сприяє мотивації та активному залученню студентів до навчального процесу.

- Надання позитивного підсилення – систематичне відстеження успішності студентів, відгук щодо їх прогресу та можливості вдосконалення, відзначення зусиль, досягнень здобувачів вищої освіти. Це стимулюватиме мотивацію і прагнення до подальшого зростання та успіху.

У сучасному світі технології швидко розвиваються, і аграрна освіта повинна відповідати цим змінам. Для навчання здобувачів вищої освіти необхідно використовувати сучасні технології, такі як комп'ютерні програми, симуляції і віртуальні середовища. Використання веб-конференцій, відеозанять, електронних підручників сприяє доступу до інформації та може зробити навчання більш ефективним і цікавим.

Підсилює інтерес до вивчення фахових дисциплін взаємодія з фахівцями агровиробництва. Це можна реалізувати через запрошення гостей-лекторів, організацію візитів у аграрні підприємства, навчальну та виробничу практику у передових агрохолдингах і компаніях.

Застосування цих стратегій допоможе студентам підтримувати мотивацію до навчально-пізнавальної діяльності при вивченні фахових дисциплін, що в свою чергу сприятиме їхньому успіху і розвитку професійних навичок у сфері агрономії.

Список використаних джерел:

1. Піменова О. О., Гапончук О. М. Мотивація до навчання студентів в умовах воєнного стану. *Габітус*. 2023. Вип. 47. С. 36 – 39.

2. Потерлевич Н. Сучасні інформаційні технології у професійній підготовці майбутніх технологів. Сучасні освітні технології у професійній підготовці фахівців аграрного профілю : колективна монографія. Вінниця, 2015. С. 71 – 78.

3. Шевченко С. В. Особливості діагностики навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. Т. 2. № 1. С. 159 – 163.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Самойлік Марина, д. е. н., професор,
Писаренко Павло, д. с.-г. н., професор,
Калініченко Володимир, к. с.-г. н., доцент

З розвитком мультимедійних технологій відбувається комп'ютеризація різних видів діяльності. Мультимедіа – це сукупність програмних засобів, які обробляють інформацію в звуковій та візуальній формі за допомогою анімації, графіки, фотографій, відео, звуку та тексту, що створює складне інформаційне середовище [1].

Мультимедійні технології широко використовуються в освіті. Нові інформаційні технології є засобом підвищення ефективності пізнавальної діяльності учнів. Інформатизація суспільства в сучасних умовах передбачає обов'язкове використання комп'ютерів у вищій школі. Підвищення ефективності пізнавальної діяльності учнів пов'язане з активізацією навчального процесу. Учні потрібно постійно заохочувати до активного, цілеспрямованого навчання. Активізувати учнів можна лише шляхом підвищення рівня власної педагогічної діяльності, вміння формувати позитивне ставлення в учнів дисципліни та їх пізнавальна діяльність. Пробудити інтерес здобувачів вищої освіти до навчання можна за допомогою використання інформаційних технологій.

Одним з видів мультимедійних проектів є комп'ютерні презентації. Мультимедійна презентація – це сучасний спосіб подачі інформації. Це програмний продукт, який може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення та дикторський супровід, відеокліпи та анімацію, тривимірну графіку.

Приблизно 80% інформації сприймається органами зору і 15% - органами слуху. Мультимедійні технології дозволяють одночасно впливати на ці найважливіші органи чуття людини. Супровід слайд-шоу, анімації, відео та звуку привертає увагу студентів. Викладач може відразу відобразити весь зміст і перейти до необхідного матеріалу. Отримання інформації не пов'язане з великою кількістю праці та часу. Презентаційна інформація може містити величезну кількість сторінок тексту, малюнків і фотографій, анімації та тривимірної графіки, аудіосупроводу, відеокліпів, музичного супроводу, забезпечуючи при цьому тривалий термін зберігання.

Для створення комп'ютерної презентації лекційного матеріалу з дисциплін «Енергетичне використання сільськогосподарських відходів» та «Екологія ресурсозбереження» була обрана програма Power Point, яка є одним з найпопулярніших інструментів для створення мультимедійних програмних продуктів.

Кожна лекційна презентація складається з 15-20 слайдів, на яких викладається назва лекції, основні питання, що розглядаються, та основний зміст матеріалу у вигляді тексту, рисунків, схем, таблиць. Характерною особливістю лекційних курсів є те, що вони включають в себе найрізноманітнішу інформацію. Лекції поєднують слайди, текстовий і графічний матеріал (схеми, креслення,

малюнки) з комп'ютерною анімацією. Представлені малюнки та схеми містять анімацію. Це дозволяє викласти теоретичний матеріал в максимально зрозумілій і доступній формі. Компоненти малюнка з'являються одна за одною, що дозволяє в повній мірі уявити послідовність зображуваного процесу.

Гіпертекстовий формат лекційного курсу дозволяє швидко здійснити пошук і перейти до потрібної теми розділу. Після виконання кожного питання лекції можна перейти за посиланням на зміст, що дозволяє перейти до інших питань лекції або до іншої лекції. Ви також можете перейти до змісту після перегляду слайда, який відображає питання лекції.

Дослідження показали, що використання мультимедійних лекцій у навчальному процесі значно підвищувало бадьорість студентів на 17 %, настрій на 25 %, ступінь концентрації уваги на 36 %, знижувало напругу сприйняття інформації на 42 %.

Таким чином, використання мультимедійних технологій призводить до використання більш ефективних підходів до навчання та вдосконалення методик. Головною перевагою мультимедійних лекцій є можливість використання інтерактивної взаємодії викладача, як з програмним засобом, так і одночасного спілкування зі студентами. Впровадження мультимедійних технологій сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання, економії навчального часу, глибшому засвоєнню матеріалу на заняттях. Використання засобів комп'ютерного навчання у професійній підготовці фахівців робить освітній процес більш наочним, динамічним, творчим, інтенсивним та піднімає його на новий, сучасний рівень.

Список використаних джерел:

1. Пушкар О. І., Климнюк В. Є., Браткевич В. В. Мультимедійні видання : навч. посіб. Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. 144 с.

НАУКОВА ДОСЛІДНА РОБОТА ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

**Маренич Микола, д. с.-г. н., професор,
Юрченко Світлана, к. с.-г. н., доцент**

В цивілізованій освітній традиції університети завжди виступали як осередки органічного поєднання освіти та науки. Саме в цьому й полягає, власне, значення терміну «університет». Збереження такого підходу забезпечило країнам західної Європи та Північної Америки колосальний науковий ріст, який у свою чергу перетворився на ріст їхніх економік, значний науково-технічний прогрес і перспективи досягнення нових наукових досягнень [1,2].

В силу обставин в українській освітній моделі такий симбіоз прослідковується значно менше – здебільшого в університетах першої десятки рейтингів українських закладів вищої освіти. Саме такий підхід дозволяє цим університетам брати успішну участь у міжнародних проектах співробітництва, створювати власні наукові продукти та забезпечує конкурентоздатність на ринку наукової продукції. Важливою стороною цього є широка можливість

використання власних наукових здобутків у освітньому процесі [4].

Досвід периферійних закладів вищої освіти свідчить про їхні певні намагання розвивати власну наукову сферу. Одним з таких шляхів є виконання господарсько-договірних наукових тематик. Вони здатні досить ефективно розвивати й спрямовувати науковий пошук, а також дають можливість заробляти кошти в результаті виконання конкретних наукових завдань та подальшого впровадження результатів у виробництво. Не менш важливими аспектами є також залучення до цього процесу студентів та аспірантів, імплементація результатів досліджень у освітній процес. До цього слід додати, що проведення наукових досліджень дає можливість для публікацій у авторитетних наукових виданнях [3].

Однак в реаліях периферійного галузевого університету є певні проблеми з виконанням такого роду завдань. Головною проблемою цього слід визнати той факт, що наукова тематика повинна бути актуальною і інноваційною, адже в протилежному випадку вона нікого не цікавитиме й абсолютно ніхто не заплатить за неї жодної копійки.

Другою в черзі проблемою слід назвати відсутність матеріально-технічної бази, яка б дала змогу проводити дослідження на високому сучасному рівні. Адже сучасне виробництво потребує вирішення великої кількості багатофакторних проблем, їхнього аналізу й все це повинно відбуватися швидко. Сучасний науковець в аграрній сфері повинен працювати з великими масивами даних, опрацьовувати їх швидко й коректно, що потребує відповідного, знову ж таки, сучасного програмного забезпечення.

Третьою проблемою необхідно визнати перевантаженість викладача непотрібною паперовою роботою, яка забирає час, який би доцільно було б використати саме на наукову складову. Цілком очевидно, непотрібно проводити кореляційний аналіз щоб довести зворотність зв'язку між кількістю часу, затраченого різні види роботи. До четвертої болючої проблеми належить імітація наукової роботи й публікаційної діяльності, яка призводить лише до збільшення кількості співавторів, але не наукових статей. Це, в першу чергу, стосується матеріалів, які можуть бути опублікованими в виданнях з серії наукометричних баз.

Наукова робота викладача має значні перспективи появи зацікавленості з боку студентів, їхньої безпосередньої участі у науковій роботі. Це означає, що він працює саме з інноваційною і актуальною науковою тематикою, яка найкраще відповідає інтересам тієї категорії, яка останнім часом називається стейкхолдерами. Але протягом формування сучасного фахівця відбуваються й інші корисні та цікаві речі – з'являється можливість написання студентських наукових робіт для конкурсів різного рівня, цікавих кваліфікаційних робіт, які б мали перспективи для впровадження у виробництво чи служили б етапом для вирішення наукової задачі навіть невеликої, але цікавої й потрібної.

Таким чином, участь у науковій діяльності всіх учасників освітнього процесу прямо пов'язана з якістю освіти. Авторитет сучасного університету ґрунтується не лише обсягах набору абітурієнтів, а саме на здатності закладу брати участь у науковій роботі, яка конвертується у підготовку фахівця, здатного

вирішувати сучасні завдання виробництва і бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Альохіна Г. М., Скоробрещук Г. М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу»*, 2014. № 3. С. 124 – 127.

2. Крамарчук О. Активна молодь і науковці потрібні рідній державі. *Урядовий кур'єр*. 2018. 7 листоп. (№ 209). С. 2.

3. Петрушина Т., Соболева Н., Чепурко Г. Громадська думка щодо ролі науки в українському суспільстві. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 2. С. 81 – 101.

4. Рубанець О. М. Наукові дослідження в інтер'єрі сучасної цивілізації. *Практична філософія*. 2005. № 1. С. 26 – 32.

НЕОБХІДНІСТЬ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Нечипоренко Наталія, к. с.-г. н.,
Поспелова Ганна, к. с.-г. н, доцент

В сучасних соціокультурних умовах саморозвиток є однією з ключових компетенцій, оскільки тільки активний та інтелектуально мобільний фахівець здатен реагувати на нові вимоги професійного середовища [1]. Більше того, саме фахівці, що вмотивовані на постійне професійне удосконалення та саморозвиток, є основним інтелектуальним ресурсом у впровадженні інноваційних технологій. Більше того, тільки достатньо компетентний фахівець здатен швидко і адекватно аналізувати повсякчасні виклики та можливості, а також розцінювати їх як особистісно-значущі завдання. Напряму з процесом та результатами особистісного та професійного розвитку пов'язана також ефективність роботи викладача [3].

Саморозвиток повинен розглядатися як вищий рівень розвитку, за якого відбуваються направлені та усвідомлені зміни, а саморозвиток педагога повинен базуватися, перш за все, на мотивації до змін. Педагог повинен уміти визначати та реалізовувати пріоритети своєї діяльності, а також вирішувати професійні задачі мобільними та творчими засобами. Саме зростаючі вимоги до професійного рівня педагога та його особистості визначають необхідність постійного самовдосконалення на основі смислів професійно-педагогічної діяльності. Таким чином, особистісно-професійний саморозвиток педагога передбачає спрямованість особи на якісні інтелектуальні та соціокультурні перетворення в царині професійного зростання [2].

Важливо розуміти, що особистісно- професійний саморозвиток педагога передбачає самостійне розкриття потенційних здібностей з метою максимально ефективної реалізації професійно-педагогічної діяльності. В структурі особистісно-професійного саморозвитку педагога вирізняють такі компоненти, як: самосвідомість, самооцінка, самоорганізація, самоменеджмент, що

підкреслює автономний характер постійного процесу саморозвитку. Саморозвиток педагога як особистості та професіонала також можна представити як сукупність взаємопов'язаних між собою мотиваційно-сміслового, діяльнісно-практичного та рефлексивного компонентів [3, 4].

Таким чином, основна ідея проблеми саморозвитку педагога полягає у детермінації процесу особистісного розвитку, залежно від напрямку його діяльності. Зазначена «теорія діяльності» дозволяє представити процес особистісно-професійного саморозвитку педагога як системний феномен, що уособлює одночасно мотиваційний, проектувальний, діяльнісно-практичний, рефлексивний та емоційно-вольовий структурні (процесуальні) взаємопов'язані компоненти. Динаміку реалізації зазначених компонентів можна представити наступним чином: формування внутрішньої мотивації та проектування процесу саморозвитку; виконавські дії відповідно до індивідуальної професійно-розвиваючої траєкторії; реалізація рефлексії та корегуючих дій відповідно до результатів особистісно-професійного саморозвитку [4].

Найбільш вагомими в процесі саморозвитку як особистості, так і професіонала, є стратегічні цілі та магістральний фактор життєвого прогресу, а серед зазначених компонентів провідним можна вважати самоорганізацію, яка наразі визначається як одна з універсальних компетенцій сучасного спеціаліста і включає одночасно вміння управляти особистими емоціями, поведінкою та думками, а також здатність педагога визначати траєкторію особистісно-професійного саморозвитку й поетапно її реалізовувати. Самоорганізація може розглядатися як база для інших зазначених компонентів особистісно-професійного саморозвитку і забезпечує поступальний рух вперед на шляху опанування професійної майстерності. Базовими компонентами процесу особистісно-професійного саморозвитку є також: проектувальний компонент, що визначається смислами, потребами та мотивами процесу власного розвитку; рефлексивний компонент, який дозволяє здійснювати коригувальні дії на основі об'єктивного аналізу попередньої діяльності, що забезпечує можливість здійснювати постійний процес саморозвитку [3].

Необхідно розуміти, що процес особистісно-професійного саморозвитку педагога є абсолютно автономним; він мотивується, планується і реалізується безпосередньо самим педагогом. Результативність цього процесу визначається на основі моніторингу індивідуальних показників за основними компонентами і критеріями. Основними факторами, що визначають ефективність особистісно-професійного саморозвитку педагога є механізми особистої активності в роботі над собою, потенціал педагога, його смисли, потреби та мотиви, що визначають прагнення до професійного зростання та розвитку як особистості [3].

Список використаних джерел:

1. Коваль Т. І., Сисоева С. О., Сущенко Л. П. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навчю посіб. Київ : Видат. центр КНЛУ, 2009. 380 с.
2. Цокур Р. М. Методологічний аспект визначення поняття «потенціал професійного саморозвитку» майбутнього викладача вищої школи. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. Одеса, 2003. № 4. С. 218 – 224.

3. Шикер Л. В. Програма активізації особистісного саморозвитку вчителя та результати її впровадження в умовах неформальної освіти. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. № 35, С. 186 – 197.

4. Шикер Л. В. Психологічна технологія активізації особистісного саморозвитку вчителя в умовах неформальної освіти. *Вісник післядипломної освіти*. 2020. № 11 (40), С. 113 – 126.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА КАФЕДРІ РОСЛИННИЦТВА

Гангур Володимир, д. с.-г. н., с.н.с.,
Антонець Марина, к. психол. н., доцент,
Антонець Олександр, к. с.-г. н., доцент

Забезпечення якості освіти залежить від збалансованої побудови навчального процесу, що включає як надання глибоких знань і професійних навичок, так і виховання здобувачів вищої освіти. М. Ярмаченко визначає виховання як «формування інтелекту, фізичних і духовних сил підростаючого покоління» [7]. «Для відбудови післявоєнної України педагогам необхідно шукати нові шляхи у становленні і розвитку духовності студентської молоді» [3]. «Одним з таких шляхів є пробудження покоління. Пробудження як спроба осягнути усі суперечності життя і виправити те, що під силу виправити українцям після цієї жахливої війни» [4]. Цей процес впливає як на світогляд, так і на формування характеру майбутніх фахівців-аграріїв.

Організаційна робота на кафедрі рослинництва виявляється у заходах, що здійснюються на основі системного мислення. Воно дозволяє максимально ефективно виконувати функції таких заходів. Системне мислення реалізується у наступних умінь: «розглядати об'єкти і явища оточуючого середовища як системи в їхньому розвитку; аналізувати ситуації, явища і процеси та вміти встановлювати їх закономірності, виявляти суперечності та причинно-наслідкові зв'язки між окремими елементами; знаходити нові ідеї у вирішенні проблем; інтегрувати інформацію, робити висновки, що передбачають наслідки» [5].

В умовах воєнного стану викладачам треба бути гнучкими і приймати мудрі рішення щодо проведення виховних і профорієнтаційних заходів. Тому метою досліджень є показати особливості організаційної роботи на кафедрі рослинництва за 2023 рік. Предметом дослідження є заходи організаційної роботи в умовах окупаційної війни в Україні.

На кураторських годинах проводяться різні тренінгові програми, на які є свідоцтво на авторське право. Це тренінг «Мої слова», «Шлюб на все життя», «Стать і гендер», «Моя екосистема», «Духовні основи екологічного мислення», «Розуміння любові», «Твій культурний капітал». 17 травня 2023 року доцентка М. Антонець доповідала про такі заходи на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Дні науки – 2023» у Національному Університеті «Острозька академія» на тему «Особливості проведення тренінгових програм у сучасній освіті». 18 вересня 2023 року було проведено тренінг «Working on what works» із

студентами 201 Абд_22 ННІ АСЕ для покращення міжособистісних взаємин у групі.

Кожен рік вже 18 разів поспіль у ПДАУ проводиться програма «Цінуй життя». 5 грудня 2023 року програму було презентовано для ЗВО 1 курсу ННІ АСЕ. 1 грудня – Міжнародний день боротьби з ВІЛ-інфекцією. Гаслом програми є: «Рятуй тих, що на смерть тягнені і від засуджених на страту не відступай» [1, Прип. 24:11]. Тренінг спрямований на розуміння важливості протистояння негативному впливу середовища, збереження здоров'я для найкращої реалізації планів на майбутнє та створення міцної родини. Він викликав у слухачів бурхливу дискусію.

Для викладачів і студентів ПДАУ 1 червня 2023 року було проведено тренінг «Антропологічне садівництво». Його мета – зрозуміти власні можливості для створення особливого культурного простору, що вплине на зміни у довіллі і взаєминах. Тренінг актуальний для відбудови України після війни. Ідея тренінгу – людина не раб і не пан на землі, а садівник, бо Господь – це Садівник. Людині було доручено “обробляти і доглядати” земний сад. «І взяв Господь Бог людину, і оселив її в едемському раю, щоб обробляти його та його доглядати» [1, 1М.2:15]. Тренінг проводився на тлі артшоу.

У програмі стратегічного розвитку ПДАУ є напрямок щодо активізації системи освіти дорослих серед усіх верств населення. Одним з видів неформальної освіти є проведення тренінгів для освітян. Рухаючись у цьому напрямку, доцентка М. Антоненко провела тренінг «Я мама» у центрі професійного розвитку педагогічних працівників Полтавської міської ради для заступників директорів шкіл з виховної роботи Полтави 12 травня 2023 року, а 28 жовтня 2022 року – для директорів дошкільних навчальних закладів Полтави. 21 грудня 2023 року в бібліотеці ПДАУ тренінг «Я мама» проводився для співробітниць ПДАУ.

Викладачі кафедри рослинництва разом із студентами взяли участь у круглому столі, присвяченому пам'яті відомого земляка, видатного аграрія та випускника ПДАУ Семена Антонця 1 березня 2023 року. Для студентів 1 курсу ЗВО ННІ АСЕ 8 березня 2023 року викладачі кафедри організували зустріч з Олександром Терещенковим – автором книг «Негламурний гетьман Мазепа» і «Трагічна доля на межі століть». 29 березня 2023 року для ЗВО ННІ АСЕ було організовано захід, присвячений Євгену Чикаленку і презентовано його книгу «Розмова про сільське хазяйство». 10 травня 2023 року у Полтавському дендропарку для 2 курсу ЗВО ННІ АСЕ було проведено поетичний фестиваль. Студенти читали вірші Ліни Костенко, Павла Вишибаби. Також викладач показувала рослини з дендропарку і читала про них вірші з книги Віктора Самородова «Ботанічні інкрустації у поезії» [6].

Захід до Дня захисту дітей 1 червня 2023 року провели студенти 3 курсу 201 Агрономія Б. Харитенко, В. Соляник, А. Оборонна і К. Багрій разом із викладачкою. Вони відвідали дітей у гематоонкодділенні дитячої лікарні Полтави і показали лялькові сценки «Мені потрібен друг», «Нечесно» і «Слідкуй за словами».

27 вересня 2023 року здобувачі вищої освіти 201 Агрономія ННІ АСЕ

відвідали виставку «Безсмертній «Енеїді» Івана Котляревського – 225» у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського. 27 листопада 2023 року у відділі документів із природничих та аграрних наук Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Котляревського студенти ННІ АСЕ побували на урочистому відкритті фотовиставки «Кольори білого континенту». На початку заходу було пряме включення із Сергієм Глотовим, кандидатом біологічних наук і автором фотовиставки, який розповів про діяльність української станції «Академік Вернадський».

Для викладачів і студентів ПДАУ 15 листопада 2023 року проведено зустріч з поеткою Ларисою Мельник [2]. Вона презентувала вірші з книг «А ти живи» і «Моя країна... Мені болить», які видала за часи цієї війни. На заході студенти ННІ АСЕ теж читали її вірші.

Отже, викладачами кафедри рослинництва ведеться плідна організаційна робота із залученням фахівців з різних сфер науки, культури і суспільства.

Список використаних джерел:

1. Святе Письмо Старого та Нового Завіту /переклад о. Івана Хоменка. Вид-во отців Василіян «Місіонер», 2022.
2. Антонєць М. О. А ти живи. *Вечірня Полтава*, 2023. № 48. С. 8.
3. Антонєць М. О., Антонєць О. А. Виховання духовних цінностей у здобувачів вищої аграрної освіти. *Філософсько-психологічні аспекти духовності у науковій, педагогічній та управлінській діяльності*: збірник тез ІХ Міжн. наук.-практ. конференції (29 вересня 2023 р., м. Львів). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. С. 14 – 18.
4. Гангур В. В., Антонєць М. О., Антонєць О. А. Особливості виховної роботи на кафедрі рослинництва у режимі on-line. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : матеріали 54-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів, 22-23 лют. 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 28 – 30.
5. Максименко С. Д., Меєрович М. Й., Шрагіна Л. І. Системне мислення: формування і розвиток. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2020. 251 с.
6. Самородов В. М. Ботанічні інкрустації у поезії. Полтава : Дивосвіт, 2014. 108 с.
7. Ярмаченко М. Д. Педагогічний словник. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 201 АГРОНОМІЯ

Баган Алла, к. с.-г. н., доцент,
Шакалій Світлана, к. с.-г. н., доцент

За останні роки в Україні внаслідок реформування усіх сфер діяльності відбулися значні зміни, зокрема і в освіті. Так, в освітньому процесі зазнали змін форми і методи навчання здобувачів вищої освіти. Велику увагу зараз звертають не тільки на набуття студентами теоретичних знань та вмінь, а й формування та

закріплення професійних навичок відповідної спеціальності. Для майбутнього спеціаліста необхідним є постійне набуття практичного досвіду протягом усього життя.

На сьогоднішній день розвиток аграрної освіти має нові підходи до навчання, які характеризуються реформуванням і переглядом їх форм і методів щодо підготовки сучасних фахівців, а також формуванням професійних компетентностей, зокрема і практичної підготовки здобувачів вищої освіти [1-2].

У Полтавському державному аграрному університеті практична підготовка здобувачів вищої освіти є формою освітнього процесу і відповідно реалізується шляхом проведення практики.

Для здобувачів спеціальності 201 Агрономія ступеня вищої освіти бакалавр метою практики є набуття студентами відповідних компетентностей згідно теоретичних знань та досягнення програмних результатів навчання; засвоєння сучасних вмінь та форм організації професійної діяльності; постійне поповнення знань та їх використання у майбутній професії.

Основним завданням практики для студентів спеціальності 201 Агрономія є закріплення теоретичних умінь та набуття практичних навичок у виробничих умовах, а також вивчення сучасних агротехнологій та збір відповідного матеріалу для виконання індивідуальних завдань.

Мета «Виробничої практики з агрономії» полягає у професійній підготовці майбутніх спеціалістів із питань проведення технологічних процесів вирощування сільськогосподарських культур у галузі рослинництва, подальшого вирішення виробничих задач в агрономії та набуття практичного досвіду за даною професією. Даний вид практики проводять у два етапи.

Базами проходження виробничої практики є відповідні суб'єкти господарювання різних форм власності за умови забезпечення виконання здобувачами у повному обсязі програми даної практики.

Сільськогосподарські підприємства для проведення виробничої практики здобувачів вищої освіти повинні мати відповідні робочі підрозділи із напрямом професійної діяльності з метою виконання програми виробничої практики, закріплення висококваліфікованого керівника практики від бази практики, надання здобувачам можливості працювати у даний період на штатних посадах з подальшим працевлаштуванням тощо [3-4].

Таким чином, проведення «Виробничої практики з агрономії» в цілому забезпечує надання здобувачам вищої освіти не тільки теоретичних знань та вмінь, а й отримання практичних навичок майбутньої професійної діяльності. Крім того, розвиток практичних навичок під час проходження виробничої практики надає можливість здобувачу їх використовувати у подальшому на професійній ниві.

Список використаних джерел:

1. Березняк О. П. Навчально-виробничі практики як одна з найважливіших складових навчального процесу ВНЗ. URL : <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/2748/1>.

2. Баган А., Шакалій С. Умови професійної підготовки майбутніх агрономів. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці*

здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи : матеріали 53-ї наук.-метод. конференції викладачів і аспірантів. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 46 – 47.

3. Положення про проведення практики студентів Полтавського державного аграрного університету. Полтава : ПДАУ, 2023. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaprovedennyapraktykystudentivpdau2023.pdf>.

4. Наскрізна програма практики освітньо-професійної програми Агронімія першого (бакалаврського) рівні спеціальності 201 Агронімія галузі знань 20 Аграрні науки і продовольство. Полтава. ПДАУ, 2023. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/11028/naskriznabakalavr2023.pdf>.

ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

**Криворучко Людмила, к. с.-г. н.,
Рибальченко Анна, к. с.-г. н.**

Під висловом «академічна доброчесність» прийнято розуміти сукупність духовних цінностей, таких як справедливість, чесність, повага та відповідальність, довіра, а також певних умов, які мають дотримуватись усіма учасниками науково-освітнього процесу.

Академічна доброчесність включає дотримання таких рис як чесність і справедливість наукових досліджень, викладання та навчання з боку викладачів і студентів, а також вчених. Науково-педагогічні працівники повинні з повагою ставитись до праць своїх колег, бути відкритими та коректними у спілкуванні, прозоро вести наукову діяльність, бути відповідальними за свої вчинки [1].

Академічна доброчесність гарантує довіру суспільства до авторитету сучасної науки на всіх її рівнях, включаючи дослідницький процес та отриманні результати. Порушення принципу академічної доброчесності - це низка протиправних дій з боку учасників науково-дослідницького та навчального процесу. Наприклад, це може бути недобросовісна наукова поведінка, така як плагіат, самоплагіат, шахрайство на іспитах або підсумкових атестаціях, змова, оплата третім особам за виконання наукової роботи, фальсифікація дослідницьких даних та недоброчесна поведінка наукових експертів і рецензентів [2].

Згідно кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету, дотримання доброчесності працівниками передбачає:

- дотримання законодавства щодо авторського права;
- подання достовірних результатів досліджень;
- сумлінно оцінювання результатів навчання;
- контролювати здобувачів вищої освіти за дотриманням академічної доброчесності.

Здобувачами вищої освіти дотримання академічної доброчесності передбачає:

- ставитися відповідально до своїх обов'язків, виконувати завдання,

передбачені навчальним планом;

- за допомогою навчальних посібників та рекомендацій викладачів виконувати самостійну роботу;

- готуватись до поточного контролю, до підсумкового контролю знань;

- в освітній діяльності використовувати тільки перевірені джерела інформації;

- на оцінювання подавати роботу, яка виконана самостійно, без запозичень [3].

Для контролю дотримання академічної доброчесності працівниками Університету та здобувачами вищої освіти створена комісія з академічної доброчесності. Комісія проводить інформаційну роботу для викладачів та здобувачів освіти щодо принципів академічної доброчесності, готує пропозиції для підвищення ефективності принципів академічної доброчесності, надає консультації, а також аналізує заяви, щодо порушення академічної доброчесності та готує висновки.

Також в Університеті створена Група сприяння академічної доброчесності, яка формує культуру та принципи академічної доброчесності у науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, контролює етику наукових досліджень та освітніх процесів. Основні функції Групи – це координація дотримання академічної доброчесності, розроблення та удосконалення нормативної бази, виявлення та розгляд випадків порушення академічної доброчесності.

Працівники та здобувачі вищої освіти Полтавського державного аграрного університету повинні дотримуватись основних правил академічної доброчесності. За порушення цих правил працівники та здобувачі вищої освіти можуть бути притягнуті до дисциплінарної, адміністративної та моральної відповідальності відповідно чинних розпорядчих документів Полтавського державного аграрного університету та законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Башкір О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 2 (33). URL : <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.2.6>.

2. Наливайко О., Калістова О., Поляков Д. Питання дотримання академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання. *Educological discourse*. 2020. № 4 (31). С. 143 – 162.

3. Кодекс академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету : введений Наказом ректора університету від 15 вересн. 2021 р. № 275. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/dobrodobro.pdf>.

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Калініченко Володимир, к. с.-г. н., доцент,
Тараненко Анна, к. с.-г. н., доцент

У сучасному динамічному світі, де вміння самостійно мислити та вирішувати проблеми є надзвичайно цінним, метод проектів стає все більш популярним. Це інноваційний освітній підхід, який спрямований на активне залучення студентів до навчального процесу через виконання конкретних проектів. Тому метод проектів виходить за рамки традиційного навчання, дозволяючи практичне застосування отриманих знань. Це міждисциплінарний метод, який поєднує теоретичні знання з практичними діями.

Метод проектів – це навчальний інструмент, який поєднує теорію з практикою, дає змогу розвивати знання та навички шляхом виконання автентичних проектів. Студенти мають можливість самостійно планувати, організовувати та реалізовувати проекти, що дає їм можливість розвивати навички командної роботи, творчого мислення, вирішення проблем та набуття досвіду. У рамках методу проектів вони мають можливість застосовувати знання на практиці, роблячи навчання більш захоплюючим і привабливим [1].

Метод проектів зародився в США і почав практикуватися на початку 20 століття. Вільям Х. Кілпатрік широко відомий завдяки просуванню та розвитку методу проектів, але творцем цього підходу вважається Джон Дьюї. Дьюї ввів концепцію навчання на практиці та підкреслив роль проектів як засобу набуття знань і розвитку навичок. Його роботи лягли в основу подальшого розвитку методу проектів, і Кілпатрік був одним з його головних прихильників і представив власні концепції та модифікації [1, 2].

На практиці метод проектів зводиться до залучення студентів до автентичних проектів, які вимагають від них планування, організації, командної роботи та вирішення проблем. Варто відразу пояснити, що це за проект насправді. Проект – це складне завдання, яке вимагає від студента різноманітних і - головне - самостійних дій. Ці дії наближають його до вирішення проблеми, поставленої на початку проекту.

При вивченні геоінформаційних технологій викладач визначає приблизні теми роботи і виступає орієнтиром і порадиником. Серед його завдань є: підготовка визначення теми та переліку завдань, що повинен виконати студент під час вивчення предмету.

Процес виконання завдання, поставленого за методом проектів, включає: визначення цілей, дослідження та вивчення теми, аналіз даних, , але головним при цьому є застосування знань та отримання навичок роботи у програмі QGIS, створення презентації та кінцевого продукту. Здобувачі вищої освіти поступово вивчаючи інструментарій QGIS, застосовують його при виконанні свого проекту. Це дозволяє студентам розвивати свої навички крок за кроком.

Дуже важливо, що проект вчить вирішувати реальні проблеми, з якими можна зіткнутися в житті. Більше того, він має бути зосереджений на питаннях, які цікавлять студентів. Метод проектів розвиває практичні навички, такі як

вирішення проблем, творче мислення та командна співпраця.

Працюючи таким чином студент покращує свої організаційні здібності, вчиться краще планувати час і практикувати самодисципліну.

Одним із найцінніших є можливість практичного застосування набутих знань, що сприяє їх кращому розумінню та закріпленню. Метод проектів розвиває практичні навички, такі як вирішення проблем, творче мислення та командна співпраця.

Список використаних джерел:

1. Освітні технології : навч.-метод посіб. / За ред. О. Пехоти, А. Кіктенко, О. Любарської. Київ : Видавництво А.С.К., 2002. 255 с.
2. Chałas K. Metoda projektów. W: Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. T. Pilch (red.). Warszawa : Wydawnictwo Akademickie Żak, 2004. t. 3. P. 191 – 193.

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Благодарь Катерина, завідувач лабораторії

«Інноваційні підходи» – процес і результат такої навчальної та освітньої діяльності, яка заохочує введення інноваційних змін в існуючу культуру, соціальне середовище. Інноваційні підходи стимулюють активну участь у вирішенні проблемних ситуацій, що виникають як перед окремими людьми, так і перед суспільством в цілому. Визнання цієї потреби розширює горизонти дидактичних досліджень. Таке навчання пов'язане з творчим пошуком на основі наявного досвіду, тобто його збагаченням.

Традиційна освіта орієнтована на забезпечення збереження і відтворення культури та соціальної стабільності через репродуктивну діяльність студентів, формування виконавчих навичок, розвиток уваги та пам'яті.

Інноваційне навчання – стимулювання інноваційних змін у культурному та соціальному середовищі. Акцент на формуванні готовності людини до динамічних змін у суспільстві через розвиток креативності, логічного та образного мислення, вміння співпрацювати з іншими. Однак розмежування двох підходів до освіти та навчання (традиційного та інноваційного) не означає, що інноваційні пошуки в обох напрямках неможливі. М. В. Кларін аналізує існуючі інноваційні підходи до навчання та поділяє їх на два типи, а саме:

- інновації-модернізації освітнього процесу, спрямована на досягнення гарантованого результату в рамках традиційної репродуктивної орієнтації;
- інновації-трансформації, спрямовані на перетворення традиційних освітніх процесів, забезпечення їх дослідницького характеру та організацію навчально-пізнавальної діяльності.

Видатні вчені М. В. Артюшин та М. І. Радченко дослідили найхарактерніші відмінності між традиційними та інноваційними методами навчання та узагальнили їх у табл. 1 [1].

Ось деякі з основних інноваційних підходів, які сприяють підвищенню якості вищої освіти:

- активне використання технологій: впровадження сучасних цифрових технологій, віртуальної реальності, онлайн-платформ для забезпечення доступу до навчальних ресурсів;
- гнучкі та персоналізовані навчальні програми: розробка гнучких графіків, індивідуалізованих планів навчання та підходів до вивчення предметів;
- активне використання методів проєктного навчання: залучення студентів до практичних проєктів, проблемного навчання та колективних досліджень;
- зміна підходу до оцінювання: використання різноманітних форм оцінювання, включаючи портфоліо, проєкти та взаємну оцінку;
- міждисциплінарні програми та проєкти: спільні програми та проєкти, які об'єднують різні дисципліни та спеціальності;
- система навчання на відстані та онлайн-освіта: впровадження онлайн-курсів, відкритих онлайн-платформ, віртуальних класів;
- розвиток партнерських відносин з індустрією: співпраця з підприємствами та індустрією, стажування та практичні курси;
- використання штучного інтелекту в навчальних процесах: впровадження інтелектуальних систем для індивідуалізованого навчання, аналізу результатів та прогнозування успішності [2].

Таблиця 1

Особливості традиційного та інноваційного підходів до навчання

Складові процесу навчання	Традиційний підхід	Інноваційний підхід
Мета	передача знань, ознайомлення з культурою, засвоєння соціального досвіду	сприяння самореалізації і самоствердженню особистості, культурний обмін
Зміст	знання, вміння, навички, розрізнені предмети	цінності, компетенції, інтегровані курси, модулі
Форми і методи	індивідуальна чи фронтальна робота, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні методи	різноманітні форми спільної діяльності, самостійна робота, продуктивні, творчо-пошукові, дослідницькі методи
Управління	студент – об'єкт виховних впливів, учитель –службовець, транслятор знань; авторитарно-репресивний стиль управління	студент – суб'єкт навчання, вчитель – друг, гуманіст, помічник; демократичний, заохочувальний стиль управління
Контроль	переважно зовнішній, операційний	переважно внутрішній, цілісний
Результати	безініціативна, малоактивна, мало адаптована до життя особистість з окремими уривками знань	активна, ініціативна, розвинена, розкута, впевнена в собі, життєстійка особистість, що довіряє собі та оточуючим

Інноваційні підходи в галузі вищої освіти грають важливу роль у підвищенні якості навчання та підготовки студентів. Вони відображають новаторські підходи, технології та методики, спрямовані на покращення освітнього процесу. Можна виділити такі виклики та перспективи при застосуванні інноваційних підходів у закладах вищої освіти (рис. 1).

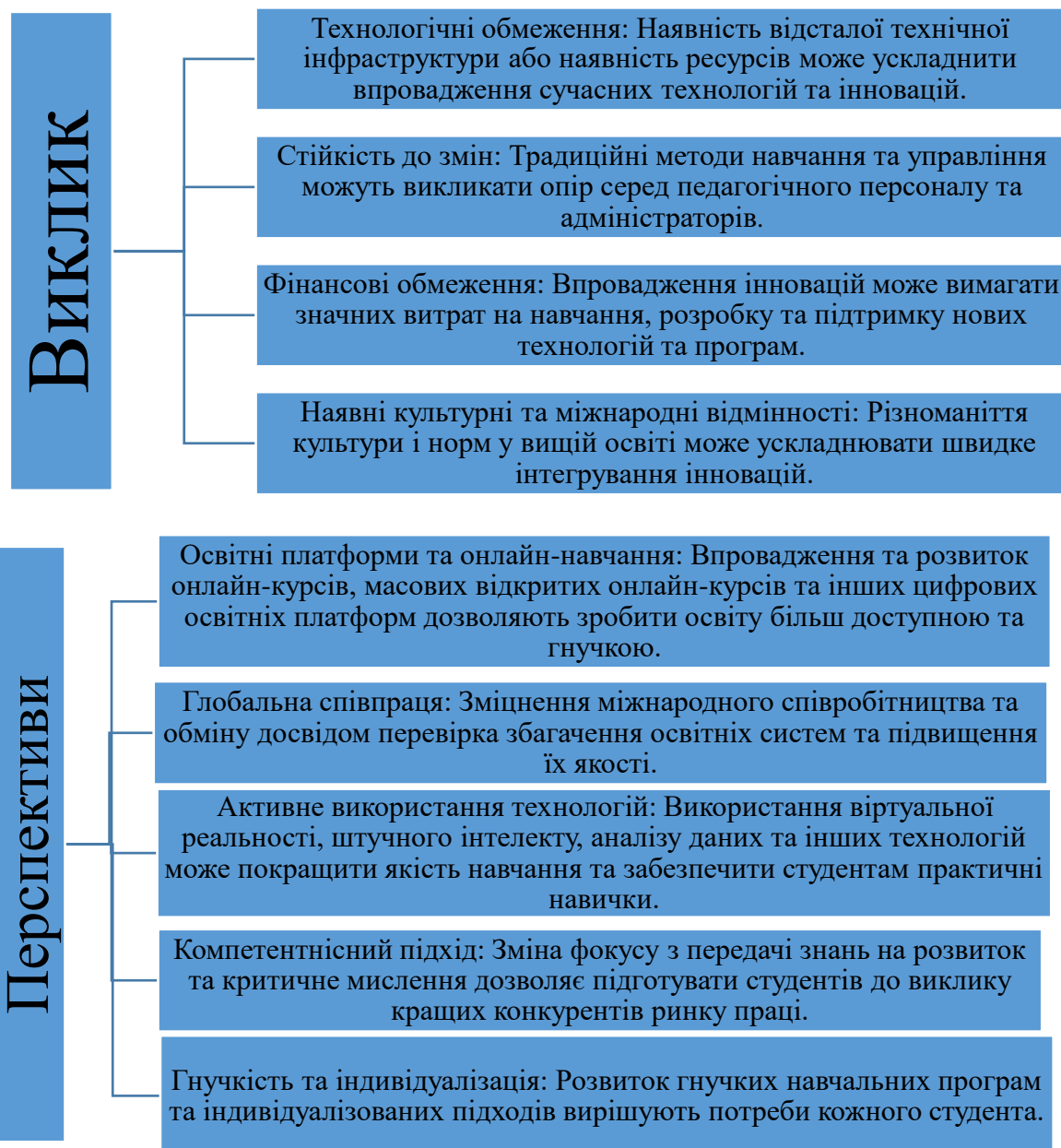

Рис. 1. Виклики та перспективи при застосуванні інноваційних підходів у закладах вищої освіти

Таким чином, впровадження дійсно інноваційних методів навчання вимагає від викладачів широкого спектру психолого-педагогічних компетенцій та готовності до використання таких методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Артюшина М. В., Радченко М. І. Умови запровадження інноваційного навчання. *Формування психолого-педагогічної компетентності вчителів: тренінг-курс для викладачів вищих навчальних закладів* / За ред. Л. О. Савенкової, І. М. Романової. Київ : НТЕУ, 2011. С. 129 – 143.

2. Волікова М. М., Братанич О. Г. Традиційне та інноваційне навчання у вищих навчальних закладах України: переваги та недоліки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 194. С. 78 – 84.

СИТУАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ

Оніпко Валентина, д. пед. н., професор,
Поспєлов Сергій, д. с.-г. н., професор,
Міщенко Олег, к. с.-г. н., доцент

Робота агронома – постійний творчий процес. Кожне поле, як і людина, потребує індивідуального підходу. Серед турбот агронома – підбір оптимального поля для кожної культури, ґрунту, попередники, врахування агрофону. Вміння аналізувати ґрунт та рослини, здатність оцінювати якість ґрунту, складати агрохімічний аналіз та визначати потреби рослин у поживних речовинах потребують підготовки висококваліфікованих професійно зорієнтованих фахівців. Відповідно до цього, аграрні заклади освіти, роботодавці зацікавлені, щоб їхні випускники могли самостійно вирішувати професійні завдання, що виникають, володіли навичками використання інноваційних технологій [3, 5]. Для досягнення високих результатів у вирішенні професійних проблем, майбутні агрономи потребують гнучкості мислення, розвитку творчого потенціалу і креативності, відповідальності за прийняті рішення [4, 5].

Зазначений концепт є предметом для дослідників сучасної аграрної освіти. На думку І. Примака «система вищої аграрної освіти в Україні спрямована на підготовку фахівців, які вміють творчо мислити, самостійно ставити та вирішувати агрономічні завдання, набувати нових знань, перевіряти ефективність окремих агротехнічних заходів та рекомендацій у методично правильно поставлених польових дослідах» [1, с. 277]. Л. Кліх наголошує, «підготовка здобувачів відповідно до вимог аграрного ринку праці потребує: забезпечення умов для професійної функціональності майбутнього здобувача у період постійних змін ідей, знань та технологій [2].

Уся система професійної підготовки майбутніх агрономів має ґрунтуватися не тільки на формуванні професійних знань, а й на практично зорієнтованому навчанні, що базується на розвиткові вмінь та навичок виконання професійної діяльності, що вбачається пріоритетним напрямом аграрної освіти. Якість освіти залежить від поєднання предметних знань здобувачів і їх умінь оволодівати цими знаннями, на що зорієнтована методологія роботи з ситуаційними задачами. Ситуаційні задачі допомагають покращити якість професійної підготовки майбутніх агрономів в умовах закладу вищої освіти, а також оптимально сформувані професійні компетентності майбутніх фахівців.

Ситуаційні завдання передбачають творчу діяльність викладача, результат його професійного досвіду. Основним джерелом ситуаційних завдань є досвід викладачів та професіоналів-практиків, який викладач закладає у зміст ситуаційного завдання [7].

Під час підготовки до проведення ситуаційного заняття з курсу Ґрунтознавство нами розроблявся сценарій дискусії, що складався з наступних етапів: визначення ключових проблем ситуаційного завдання, які відповідають цілям курсу; вироблення найбільш ефективної послідовності обговорення проблем; визначення результатів, яких зможуть досягти здобувачі; використання

спеціальних педагогічних прийомів, які допомагають підтримувати дискусію у потрібному напрямку; вироблення послідовності обговорення ситуаційного завдання; визначення регламенту часу (у межах заняття); планування роботи з дошкою, для візуалізації дискусії, планомірне розміщення записів сприяє кращому розумінню теоретичних висновків, до яких призводить обговорення ситуаційних завдань. Фіксація висловленої ідеї на дошці сприяє виникненню нових ідей та надання їм значущості.

У процесі викладання курсу Ґрунтознавство ми віддавали перевагу таким видам навчальних ситуацій: ситуації ілюстрації, ситуації-вправи, ситуації-оцінки, ситуації проблеми. Ситуація-ілюстрація передбачала демонстрацію конкретного прикладу з досвіду роботи агронома, у якому проявляються закономірності та механізми дій фахівців, типові алгоритми вирішення завдань у вигляді відеофрагменту, доповіді, набору фрагментів (фотографії, інтернет-ресурси та ін.) у формі виступу перед студентами запрошених професіоналів-практиків. Наприклад, показ здобувачам відеофрагментів що демонструють ерозійні процеси ґрунтів та їх наслідки із подальшим аналізом способів застосування протиерозійних заходів, а також факторів які призвели до таких процесів.

Ситуація-вправа – вирішувалася здобувачами за допомогою звернення до спеціальних джерел інформації, літератури, довідників. Наприклад, вивчення характеристик ґрунтів для встановлення агрономічної оцінки та підбору оптимального поля для культури.

Ситуація-проблема передбачала вирішення проблемного завдання, яке реально стояло чи стоїть у аграрній практиці. Наприклад, показ здобувачам відеофрагментів непрофесійної (безгосподарської,) діяльності щодо використання земель (недотримання правил чергування в сівозміні, монокультура), з подальшим обговоренням причин недобросовісного господарювання, недбалого ставлення до ґрунтів та захисту їх від шкідливого впливу антропогенного та природного впливу і наслідків даних небезпечних ситуацій, а також можливостей їх попередження.

Ситуація-оцінка демонструє конкретні події та вжиті за ними заходи. За такої ситуації здобувачі отримують завдання визначити джерела, механізми розвитку небезпечної ситуації та вжиті заходи щодо її ліквідації. Наприклад, оцінка зниження родючості ґрунту (вчені Інституту охорони ґрунтів України наголошують на суттєвому зменшенні площі ґрунтів із показниками високого і дуже високого вмісту гумусу, шляхом переходу у нижчі градації, ці процеси відзначено на 22 % території. Так серед обстежених, 61,9 % ґрунтів України мають середній та підвищений вміст гумусу, 5,4 % – дуже низький та низький, 22,8 % – високий та дуже високий вміст гумусу. Для збільшення вмісту гумусу в ґрунті лише на 0,1% треба на 25-30 років вивести земельну ділянку з сільськогосподарського використання. Найбільше вміст гумусу зменшився у Волинській (15 %), Полтавській (11%), Хмельницькій (9%) і Харківській (7%) областях. У результаті відсутності процесу гумусоутворення: погіршується структура ґрунту, знижується пропускна водопроникна здатність, погіршується водоутримуюча здатність, мінімізується процес засвоєння органічних і

мінеральних речовин, збільшується дефіцит вологи для культурних рослин, погіршуються теплові властивості ґрунту. Здобувачам пропонується розглянути ситуацію, оцінити негативні наслідки та запропонувати відповідні шляхи їх усунення. До заняття студентам пропонувалося виконати домашній письмовий аналіз питань до ситуаційного завдання та додаткових матеріалів, підготувати реферат, який деталізує окремі інформаційні блоки ситуаційного завдання, використовувати сучасні інформаційні джерела (Інтернет та ін.), активно працювати зі словниками для пошуку недостатньої професійної лексики.

Отже, ситуаційні завдання допомагають сформувати професійну особистість майбутнього агронома, здатного працювати в проблемних ситуаціях і поєднувати професійну компетентність з цивільною відповідальністю, мати відповідні інтелектуальні здібності та моральну свідомість, сформовану професійну культуру.

Список використаних джерел:

1. Введення до спеціальності: навч. посіб. Примак І. Д., Козак Л. А., Примак О. І., Голуб Б. Л. та ін.; за ред. Примака І. Д., Примака О. І. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 392 с.

2. Кліх Л. В. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів аграрного профілю у дослідницькому університеті: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2014. 40 с.

3. Кулько В. А. Сутність і структура готовності майбутніх аграріїв до професійної діяльності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 2 (15). С. 193 – 197.

4. Лузан П. Г. Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти [Текст] : Дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Національний аграрний ун-т. К., 2004. 505 с.

5. Оніпко В. В., Поспелова Г. Д. Бінарний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх аграріїв. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку* : матеріали XXV міжнар. науково-практ. конф. / за ред.: І. В. Жукової, Є. О. Романенка. Рига (Латвія) : ВАДНД», 2022. С. 283 – 288. URL : <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2b0d8901-0556-44f0-96b7-31829f5b3174/content>.

6. Оніпко В., Япринець Т., Келемеш А. Технологізація освітнього процесу як об'єктивна тенденція розвитку сучасної професійної освіти. *Українська професійна освіта*. 2022. Вип. 11. С. 47 – 56. URL : <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/16598>. DOI : <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2022.11.275539>.

7. Як викладати ситуаційні вправи. / За ред. О.І. Сидоренка. Київ : Центр інновацій та розвитку, 1999. 64 с.

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТИ ЯК НЕВІД'ЄМНОГО КОМПОНЕНТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Писаренко Віктор, д. с.-г. н., професор,
Піщаленко Марина, к. с.-г. н., доцент,
Логвиненко Вадим, асистент

Десятиліттями людство йшло до формування і сприйняття концепції сталого розвитку. Перша відносна системна наукова праця, що зв'язує економічні, соціальні та екологічні фактори, з'явилася ще в кінці XVIII століття [1]. Так, Т. Мальтус вперше сформулював проблему взаємозв'язку зростання народонаселення з соціальними і природними обмеженнями, а також можливостями управляти суспільним устроєм для поліпшення добробуту людей.

Ще одним прикладом випереджаючої наукової праці був український вчений С. Подолинський, який сформулював передумови прогресивного розвитку суспільства і пояснив ключову причину загострення соціально-економічних проблем, а саме: існування людини на планеті як єдиної антропогенно-природної системи перетворення енергії [1]. В. Вернадський підняв проблему переходу суспільного розвитку до ноосфери. Можливо великий учений в образі ноосфери бачив контури передумов переходу до сталого розвитку.

Реальний інтерес до екологічної тематики почав проявлятися з кінця 1950-х – початку 1960 років XX століття, коли повоєнний розвиток продуктивних сил призвів до небаченого досі загострення екологічних проблем. З'явилася серія публікацій, де аналізувалися причини загострення екологічних проблем і основні шляхи їх подолання.

Аналізуючи існуючі на сьогодні міжнародні угоди і конвенції, що підтримують концепцію сталого розвитку, а також запроваджують її принципи у сферах освіти, на нашу думку, слід виділити Декларацію Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку прийняту на Світовому саміті. В ній сформульовані загальні принципи, що визначають організаційні основи національних політик у сфері захисту навколишнього середовища і сталого розвитку та Порядок денний на XXI століття – документ, що містить детальні робочі плани з досягнення сталого розвитку, включаючи цілі, зобов'язання та оцінки фінансового забезпечення [2]

Людство стоїть перед необхідністю вирішення багатьох глобальних проблем, більшість із яких мають у своїй основі проблеми взаємовідносин з Природою. Саме тому забезпечення умов сталого розвитку відноситься до новітніх завдань, що розглядаються як регулятивна ідея сучасного етапу світового розвитку. Підтримка Україною глобального курсу на сталий розвиток визначає позицію і місце країни у формуванні нової соціо-екологоорієнтованої економічної політики і в цілому – світопорядку.

Основні принципи сталого розвитку передбачають динамічну рівновагу, єдність природокористування та відновлення природних ресурсів, єдність економічних та екологічних інтересів.

Значення екологічної складової Стратегії сталого розвитку України полягає

в імплентації засад внутрішньої політики в екологічній сфері та сфері техногенної безпеки. Таким чином екологічна складова поступово стає найвизначальнішою складовою стратегічного соціально-економічного розвитку суспільства, яка в свою чергу не можлива без екологічної освіти населення.

Список використаних джерел:

1. Рідей Н. М. Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика : монографія. Херсон : Видавництво Олді-плюс, 2011. 650 с.
2. Програма розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. URL : <http://www.undp/org/ua> (дата звернення : 01.02.2024).

ТЕХНОЛОГІЇ ПРАЙМУВАННЯ ПРИ ВИРОЩУВАННІ НАСІННЄВИХ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ

Сахно Тамара, д. х. н., професор,
Галаган Олександр, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти,
Гордієнко Микола, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

В управлінні посівами кукурудзи постійно використовуються нові технології, такі як використання вдосконалених сортів, обробка насіння перед посівом за допомогою фунгіцидів, поживних речовин, та регуляторів росту рослин. Для уникнення втрат при зберіганні, обробка насіння проводиться одночасно з його доробкою, оскільки кукурудзяне насіння має високу додану вартість. Якщо воно не використовується для посіву у той же рік, його перепаковують і зберігають до наступного врожаю, оскільки хімічна обробка перешкоджає комерціалізації для харчових цілей. Завдяки тривалому періоду зберігання, насіння стає більш схильним до псування, тому впровадження нових методів, таких як праймінг та використання регуляторів росту рослин, може служити важливими інструментами для підвищення ефективності насіння кукурудзи на другий рік. Обробка кукурудзи поліпшує її схожість та життєздатність, збільшує швидкість і відсоток проростання, довжину розсади та суху масу. Одночасно з протруюванням насіння можна обробити регуляторами росту рослин шляхом замочування в кондиціонуючому розчині. Оптимізовані результати були отримані з насінням цукрової кукурудзи [1].

Коли гормони виробляються або поглинаються насінням, вони беруть участь у багатьох процесах. Ауксин стимулює подовження колеоптиля і утворення коренів; гіберелін індукує проростання за рахунок активації росту ембріонів, мобілізації резервів і ослаблення шару ендосперму; цитокініни діють головним чином у контролі поділу клітин, діючи в морфогенезі надземної частини і коренів. Однак застосування екзогенних цитокінінів може пригнічувати подовження гіпокотилу. Щодо застосування регуляторів росту рослин, інтервал між оптимальним та інгібуючими рівнями є вузьким, тому навіть невеликі зміни у дозуванні можуть впливати на ефективність цих продуктів. Підсумовуючи, використання праймінгу, спрямованого на додавання

регуляторів росту рослин, може стати альтернативою для збільшення сили насіння кукурудзи, уникнення відходів та забруднення довкілля [2].

Метою цього дослідження було оцінити використання факторів праймування при різних дозах обробки насіння кукурудзи.

Кукурудза (*Zea mays* L.) займає третє місце серед зернових культур у світі, після пшениці та рису. Вона слугує джерелом поживних речовин для тварин і людей, а також є важливою сировиною для виробництва олії, харчових підсолоджувачів, білка, алкоголю, крохмалю та палива. У народній медицині кукурудза використовується для лікування різноманітних захворювань, включаючи дизентерію, діарею, розлади сечовивідних шляхів, стенокардію, літіаз, простатизм та рак. Вона також відома своїми фармакологічними властивостями, такими як протизапальні, гіпоглікемічні, антиоксидантні та сечогінні ефекти. Кукурудза може бути використана для виробництва біогазу, який є одним із джерел відновлювальної енергії. Біогаз, що отримується з біомаси завдяки метановому або водневому бродінню, є доступним та ефективним видом альтернативного палива для фермерів. Енергетична кукурудза має високий вихід метану на гектар, її легко зберігати та завантажувати в реактор. Важливо враховувати, що вона має відносно повільний час утримання енергії [3].

У 2021 році Україна досягла рекордної врожайності кукурудзи. Середня врожайність кукурудзи по Україні становила 80,1 ц/га, загальний валовий збір 39,8 млн тонн. За даними Держстату, у 2022 році з гектара в середньому було зібрано 45,8 центнера зерна. До 2022 року завершено збирання кукурудзи на зерно на площі 3,6 млн га (85%), урожайність – 65,7 ц/га, загальний урожай – 23,5 млн тонн. У 2023 році, за даними Мінагрополітики, урожайність склала 51,8 ц/га. Валовий збір кукурудзи на 19 жовтня 2023 року склав 9,2 млн тонн при середній урожайності 68,4 ц/га за даними Мінагрополітики.

Неінвазійні методи праймування насіння, представляють собою фізичні техніки, які включають магнітопраймування, гамма (γ) промені, електронний промінь, холодну атмосферну плазму, промінь електронів низької енергії та лазерне праймування. Ці методи відзначаються рядом переваг, порівняно з традиційними способами праймування насіння, зокрема ультрафіолетові (УФ-С) промені. Фізичні методи праймування насіння мають різні ефекти на насіння, від впливу на морфо-структурні особливості до змін у експресії генів і накопиченні метаболітів. Вони сприяють підвищенню ростових якостей рослин та адаптації до стресових умов. УФ-С промені є одним із таких методів, проте існує обмежена кількість наукових даних про конкретний вплив цього методу на обробку насіння кукурудзи. Дослідження в цьому напрямку є менш поширеним та менш детально вивченим порівняно з іншими культурами, такими як рапс [4,5]. Розширення досліджень та вивчення ефективності УФ-С променів у праймуванні насіння кукурудзи може виявити нові можливості для поліпшення її врожайності та стійкості до стресових факторів, роблячи цей метод більш привабливим для сільськогосподарського використання.

Список використаних джерел:

1. Khalid El-Hamed, Mohammed Elwan, Walied Shaban. Enhanced sweet corn

propagation: studies on transplanting feasibility and seed priming. *Journal of Fruit and Ornamental Plant Research*. 2011. V. 75. P. 31 – 50.

2. Michel Esper Neto, David W. Britt, Lorena Moreira Lara et al. Initial Development of Corn Seedlings after Seed Priming with Nanoscale Synthetic Zinc Oxide. *Agronomy*. 2020. № 10 (2). С. 307.

3. Перспективи використання кукурудзи для енергоефективного та екологічнобезпечного розвитку сільських територій : монографія. [Калетнік Г. М., Паламарчук В. Д., Гончарук І. В., Ємчик Т. В. та ін.]. Вінниця : ФОП Кушнір Ю.В. 2021. 260 с.

4. Semenov A., Kozhushko G., Sakhno T. Influence of pre-sowing UV-radiation on the energy of germination capacity and germination ability of rapeseed. *Technology Audit and Production Reserves*. 2018. № 5. С. 61 – 65.

5. Semenov A. O., Sakhno T. V., Semenova N. V., Liashenko V. V. Influence of UV radiation on biological properties and water absorption during pre-sowing irradiation of winter rapeseeds. *Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*. 2021. № 4. 44 – 52.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ. НАПРЯМКИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Петраш Олександр, к. т. н., доцент

Рожко Ілона, доктор філософії

Пастрома Людмила, методист

Розвиток університету значною мірою залежить від реалізованих нововведень. Нові підходи, ідеї, технології та системи є основою для подальшого розвитку науки та інноваційної діяльності.

Співставляючи термін інноваційна діяльність закладу вищої освіти із ЗУ «Про інноваційну діяльність» розглядаємо дане поняття як спрямовані дії ЗВО на використання, комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок. Як наслідок, така активність університету зумовлює випуск на ринок конкурентоздатних фахівців [1].

Зміни є необхідною умовою існування вищого навчального закладу в умовах сьогодення. За вимогою часу конкурентоспроможність університету оцінюється в аспекті втілення в життя нових перспективних підходів в системі забезпечення якості вищої освіти та задоволення потреб усіх учасників освітнього процесу.

Передумовами для інноваційного розвитку університету є наявність державної підтримки, адекватне фінансове забезпечення, відсутність бюрократії, наявність розвиненої інфраструктури, розвинена інноваційна культура суспільства тощо.

На успішність інновацій впливають такі фактори: інноваційна стратегія; джерело нових ідей; система оцінки нових ідей; курс на сучасний ринок; конкурентна перевага; новизна впровадження; доступ до ресурсів; можливість підтримувати нововведення в подальшому [2]. За умови визначення таких

факторів, виокремлюються й проблемні точки, в яких необхідні зміни в університеті.

Отже, інноваційна діяльність закладу вищої освіти є необхідністю зумовленою часом, конституційними вимогами, тенденціями розвитку вищої освіти щодо забезпечення освітнім рівнем відповідно до індивідуальних потреб та здібностей здобувачів вищої освіти. Як відмічає Ткаченко В. П., тільки інновація за своєю сутністю може виховати людину, яка живе за сучасними законами глобалізації [3, 4].

Розвитку інноваційної діяльності університету сприяє впровадження результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок в освітній процес. Тому, виникає інноваційний тип розвитку, який передбачає використання нових прогресивних технологій та організаційно-управлінських систем.

Наукова концепція науковців включає узагальнення добре перевірених фактів, застосування абстрактних понять, генерування і перевірку гіпотез, створення теорій, розвиток наукового опису тощо. Базуючись на цьому, виділяємо такі напрямки для подальшого розвитку університетів: поглиблення відносин між наукою та виробництвом, зокрема в напрямі комерціалізації наукових досліджень, розвиток гнучкості та цифровізації вищої освіти, регулярне оновлення навчально-методичного матеріалу відповідно до вимог бізнесу та новітніх досягнень науково-технічного прогресу, стимулювання інноваційних розробок навчально-методичних, дослідницьких, фінансово-економічних, освітніх та міжнародної діяльності вищих навчальних закладів. Зокрема, навчально-методична діяльність вищих навчальних закладів має бути спрямована на постійне оновлення в відповідності до змін у зовнішньому середовищі.

Вважаємо за доцільне спрямовувати інновації на розвиток фінансово-господарської діяльності університету. Продовжувати пошук нових джерел фінансування та систематичне оновлення і удосконалення матеріально-технічної бази. Основними орієнтирами розвитку наукової діяльності вищого навчального закладу, на нашу думку є, винахідництво та розробка унікальних новацій.

Відмітимо, що Україна має значний потенціал природних ресурсів. Однак їх використання в нинішній час є нераціональним. Цьому сприяє низький рівень переробки мінеральної сировини, невпинне збільшення обсягів експорту сировини, яке викликає не лише негативні економічні наслідки, а й екологічні. Забруднюється довкілля, відбувається деградація земель [5]. Тобто вибрати потенційну ланку для проведення наукової діяльності є де. Через розвиток співпраці з бізнесом та пошуку інноваційних форм розвитку міжнародної діяльності у закладах вищої освіти можна досягти успіху у будь якій з обраних ніш. Щодо забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних стандартів тут маємо потенціал розвитку. Пропонуємо продовжувати спрямовувати зміни на якісний освітній зміст, що відповідає інноваційному прогресу та завданням формування інноваційної особистості. Використовувати принцип студентоцентризму в поєднанні з людиноцентризмом. Інтегрувати ідентичність українців в європейські і світові освітні та наукові простори шляхом

співпраці у різних її проявах. Активніше вносити зміни в педагогічні методики та впроваджувати інноваційні технології навчання у закладах вищої освіти для вирішення окресленого нами вище питання (нераціонального використання ресурсів).

З оптимізмом дивимось у майбутнє та робимо невідкладні дії!

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липн. 2002 р. № 40-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Защепкіна Н. М., Дорожинська Г. В. Організація науково-інноваційної діяльності : навч. посіб. Електронне мережне навчальне видання. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 84 с. URL : https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/50210/1/Orhanizatsiia_naukovoinnovatsiinoi_diialnosti_2022.pdf.
3. Ткаченко В. П. Інноваційна діяльність у закладах освіти. *Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука*. 2018. № 10. С. 44 – 46.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 лист. 2015 р. № 848-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
5. Перга Т. Ю. Глобальна екологічна політика та Україна: *монографія* . Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 288 с.

ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕТОДИЧНИЙ СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ З КУРСУ АГРОФАРМАКОЛОГІЯ

Оніпко Валентина, д. пед. н., професор,
Нечипоренко Наталія, к. с.-г. н.,
Поспелова Ганна, к. с.-г. н., доцент

Здатність демонструвати знання і розуміння когнітивної складової професійної підготовки в обсязі, необхідному для професійної діяльності у галузі сільськогосподарського виробництва передбачає засвоєння обов'язкового освітнього компоненту Агрофармакологія, що дозволяє сформуванню у здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня знання та уявлення про сучасні хімічні засоби захисту рослин від шкідливих організмів, правила їх застосування щодо рослин, людини, корисних тварин та навколишнього середовища, сприяє пошуку найбільш раціональних та безпечних способів застосування пестицидів в господарствах різних форм власності, розвитку у здобувачів освіти фахової термінології, яка б сприяла опануванню дисциплін професійної підготовки та виробленню первинних професійних умінь [4].

Дисципліна Агрофармакологія є основною для підготовки агрономів і завершує весь цикл захисту рослин [6]. Розкриває зміст питань: агрофармакологія як ланка в інтегрованих системах захисту рослин, що забезпечує одержання екологічно чистої сільськогосподарської продукції та не створює забруднення навколишнього природного середовища.; значення захисту рослин у реалізації завдань із впровадження інтенсивних технологій, підвищення врожайності культур, забезпечення стабільності сільськогосподарського

виробництва та зниження втрат вирощеного врожаю; досягнення хімічного захисту рослин в Україні та інших країнах [3]. У зв'язку з цим принципово змінюються підходи до оцінки агрономічної токсикології та резистентності шкідливих організмів до пестицидів і шляхи її запобігання, санітарно-гігієнічних основ прийомів захисту, вимог до обґрунтування систем захисних заходів стосовно конкретної технології вирощування сільськогосподарської культури.

Особливе практико-зорієнтоване місце у курсі відводиться розгляду питань стосовно хімічних засобів захисту рослин від шкідників (інсектицидів, акарицидів, родентицидів, фумігантів); хімічних засобів захисту рослин від хвороб (фунгіцидів); препаратами для допосівного обробітку посівного і садивного матеріалу (фунгіцидним, інсектицидним та комбінованим протруйникам); хімічними засобами боротьби з бур'янами (гербіцидами) та комплексному застосуванню пестицидів.

При величезному асортименті хімічних препаратів вітчизняного та іноземного походження, що випускаються, велике значення має їх термінологія, класифікація. При вивченні курсу студентам необхідно запам'ятати спеціальну термінологію. Так, знання назв та діючої речовини препаратів, об'єднання пестицидів за подібними ознаками полегшує їх вибір для застосування, покращує та прискорює процеси вивчення, дає можливість швидко орієнтуватися у їх асортименті.

Робота з термінами та поняттями є важливою методичним складником підготовки з курсу Агрофармакологія та має вестись безперервно на всіх формах навчання здобувачів. Саме термінологічна робота є основою формування термінологічного апарату аграрної спеціальності та інших професійно-комунікативних компетентностей. Так, наприклад, нами застосовуються наступні методичні прийоми:

–прийом промовляння, під час пояснення вводити термін (агрофармакологія, захист рослин), записувати його на дошці або виводити на екран у мультимедійній презентації, а студентам пропонується зафіксувати його в зошитах, дається усне чи письмове пояснення терміну (для цього студентам пропонується завести спеціальний зошит-словник) кілька разів вголос дозволяє тренуватися у правильному його вимові, що доцільно робити це за знайомства з термінами іноземного походження;

–прийом виявлення семантики та етимології слова особливо важливий щодо терміну іноземного походження, з'ясувавши походження терміну, необхідно співвідносити його смислове значення з перекладом українською мовою, наприклад, при самостійному аналізі термінів фуміганти (від лат. *Fumigantis* — окурюючий, димлячий), хімічні речовини, які використовуються у газо- чи димоподібному стані для знищення шкідників і збудників хвороб способом фумігації та фумігація (від лат. *fumigatio* — обкурювання) – спосіб захисту під шкідників і збудників хвороб грибного та бактеріального походження і шкідників, що живуть потайки, який ґрунтується на використанні отруйної (токсичної) пари, газу, диму, аерозолу, що виділяються спеціальними речовинами, фумігантами, здобувачі визначають, що це складні слова, які з уже відомих їм латинських слів, студенти самостійно зіставляють поняття з

термінами, що позитивно позначається на запам'ятовуванні як термінів, а й поняття, що регламентує аналітико-синтетичний прийом термінологічної роботи;

–у ході вивчення нового матеріалу чи інших етапах у системі занять одні й самі терміни використовувалися у різних освітніх ситуаціях: вимовлялися викладачем, записувалися, застосовувалися під час практичних робіт, для постановки проблемних питань, озвучувалися студентами самостійно. Даний прийом можна використовувати під час роботи з термінами іноземного походження, що складаються з двох або більше слів, наприклад, для постановки проблемних питань та ситуацій на практичних заняттях, наприклад, здобувачам даються поняття «інсектициди», «акарициди», «фунгіциди», «гербіциди» та ін. та роз'яснюються терміни «циди» (від лат. caedo – вбиваю) у складних словах відповідає поняттю «знищувачі» та перша половина слів «інсекта» лат. *Insécta*), «акари» від др.-грец. ἄκαρι – кліщ, від латинських слів «fungus» – гриб, лат. *herba* – трава. Після обговорення та освоєння термінів викладач пропонує охарактеризувати препарати за схемою: хімічний склад і будова, фізичні і хімічні властивості діючої речовини і препаративної форми, стійкість у біологічних середовищах, метаболізм та активність метаболітів, пестицидні властивості, ефективність контролю за шкідливими організмами, дія на шкідливі та корисні організми, теплокровних тварин та людину, механізм їхньої дії, вплив на навколишнє середовище, форми препаратів, способи і особливості застосування у сільському господарстві, регламенти застосування, спираючись на терміни.

–ефективним прийомом роботи з термінами на етапі закріплення знань здобувачів є складання кластерів, графічних прийомів систематизації матеріалу із сенсових одиниць тексту, так у блоках розташовується коротка інформація, стрілками позначаються причинно-наслідкові зв'язки.

Наприклад, кластер (гроно), передбачає виділення смислових одиниць тексту та його графічне оформлення у вигляді грона: виділити головну смислову одиницю як ключового слова чи словосполучення (Хімічні засоби боротьби з бур'янами (гербіциди) та комплексне застосування пестицидів); виділення пов'язаних з ключовим словом смислові одиниці (класифікація хімічних засобів захисту від бур'янів, особливості дії гербіцидів на рослини та причини їх вибірковості, хімічні групи гербіцидів, контактні та системні гербіциди); конкретизація категорії думками та фактами, що містяться в інформації, що освоюється;

– порівняльні таблиці допомагають систематизувати інформацію, проводити паралелі між явищами, подіями чи фактами.

Характеристика пестицидів

№ п/п	Назва пестициду	Препаративна форма	Діюча речовина	Спосіб проникнення та характер дії	Клас (група)	Об'єкт застосування	Механізм дії

Необхідно забезпечити наявність змісту під час усіх типів вправ. У основі категорії змісту лежать реальні потреби здобувачів, їх інтереси, зумовлені

реальним чи можливим контекстом діяльності [3]. Термінологія як засіб навчання фаху спеціальності в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій набуває статусу засобу управління знаннями [1]. Терміни як відображення понять певної спеціальності забезпечують інформаційне порозуміння та професійну комунікацію майбутніх агрономів на міжнародному рівні [5]. Важливими умовами, що визначають якість навчання здобувачів, є: правильне поєднання обсягу аудиторної та самостійної роботи; правильна методична організація роботи; постійний контроль за виконанням завдань. Розвиток загальних освітніх умінь щодо термінології передбачає як роботу з функціонально пов'язаними текстами, також уміння здобувачів використовувати довідкову літературу, електронні ресурси та словники. Практика показує, що більшість майбутніх агрономів із тих чи інших причин не вміє самостійно працювати ні з навчальними матеріалами, ні з довідковою літературою, ні з енциклопедичними та термінологічними словниками. При вивченні термінології виникають труднощі семантичного характеру, тому при навчанні спеціальної лексики на заняттях з іноземної, української мови слід дотримуватися принципу мотивації та дотримуватися поетапності формування термінологічної лексичної бази. У студентів-аграріїв має бути чітке уявлення про професійну лексику, що вивчається, як про певну систему. Опис тієї чи іншої галузі знань як системи передбачає, насамперед, дослідження сукупності термінів її складників, вивчення відносин та зв'язків між ними.

Список використаних джерел:

1. Безгодова Н. Співвідношення понять термінологія – професіоналізм – номенклатура. *Вісник Львівського університету. Серія Філологія*. 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 458 – 463.
2. Інтегрований захист рослин [Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Поспелова Г. Д., Горб О. О. та ін.]; вид. 2-ге, доп. та перероб.; за ред. В. М. Писаренка. Полтава : ФОП Смірнов А. Л., 2020. 245 с.
3. Оніпко В. В., Ласло О. О., Калашник О. П. Формування у майбутніх агрономів понятійно-термінологічного апарату при вивченні освітнього компоненту ґрунтознавство. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти* : матеріали всеукр. науково-практ. інтернет-конф., (м. Полтава, 24-25 трав. 2023 р). Полтава : ПДАУ, 2023. С. 150 – 153.
4. Поспелова Г. Д. Робоча програма навчальної дисципліни «Агрофармакологія» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Агрономія спеціальності 201 Агрономія. Полтава. : ПДАУ. 2023. 14 с.
5. Садовнікова Г. В. Співвідношення категорій концепт, поняття і значення у когнітивному термінознавстві. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2014. Т. 17. № 1. С. 156 – 164.
6. Туренко В. П., Білик М. О., Мартиненко В. І. Агрофармакологія : підручник; за ред. доктора с.-г. наук, проф. В. П. Туренка, ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Харків : Майдан, 2020. 399 с.

ЯКІСНА ПІДГОТОВКА ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 201 АГРОНОМІЯ НА ОСНОВІ КОЛЕКТИВНОЇ НАУКОВО- ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кулик Максим, д. с.-г. н., професор,
Рожко Ілона, доктор філософії

Забезпечення якості освіти у тісному зв'язку з науковою інноваційною діяльністю на сьогодні є актуальним питанням. Адже, для успішного розвитку суспільства існує ряд питань, що потребують нагального вирішення. Одне із них – це «інтелектуальний капітал», який наявний у наукових установах, закладах вищої освіти (ЗВО). Але, на жаль цей потенціал, що нерозривно пов'язаний з освітою та отриманням нових знань використовується не в повному обсязі. Під поняттям «інтелектуальний капітал» розуміють «суму усього того, що суспільство знає» [1]. Від того, наскільки ефективно колектив (суб'єкт) ЗВО уміє працювати з усіма видами знань («невиявлені», «виявлені» та «викладені у формалізованих документах») і на їх основі генерувати нові – інноваційні знання, залежить її поточний і майбутній успішний результат у вищій освіті (рис. 1).

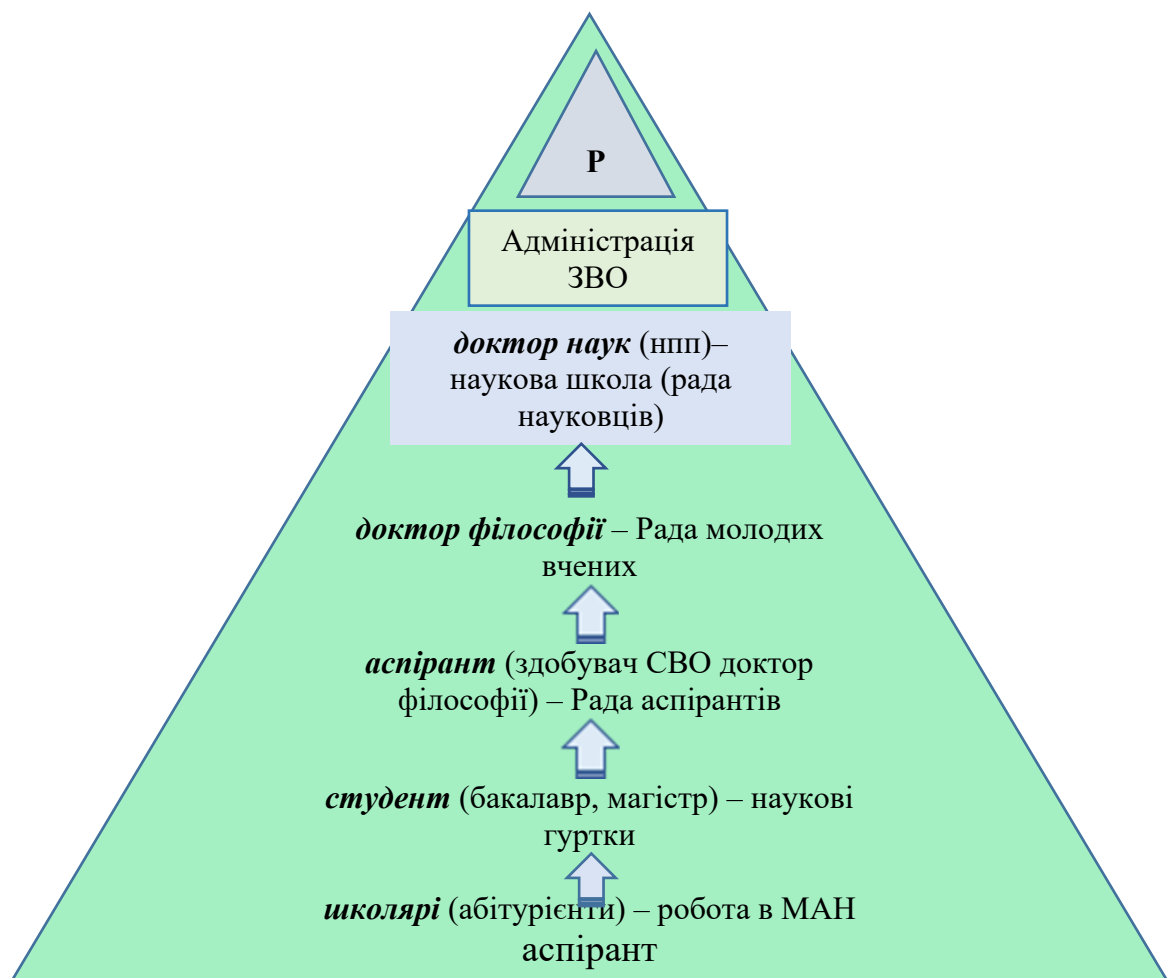

Рис. 1. Колективна наукова співпраця у ЗВО на основі наявних знань

Примітка: МАН – мала академія наук; нпп – науково-педагогічний працівник, СВО – ступінь вищої освіти, ЗВО – заклад вищої освіти; Р – результат.

На нашу думку, початок плідної наукової кооперації повинен розпочинатися із школяра – майбутнього абітурієнта ЗВО. Що передбачає тісну його співпрацю з нпп при допомозі (консультуванні) школяра за написання ним науково-дослідницької роботи МАН. До цієї роботи доцільно залучати і студентів перших курсів, адже вони уже працюють в наукових гуртках різних кафедр та мають певні знання і навички для допомоги. Студенти старших курсів, при написанні ними кваліфікаційної роботи більш ефективно будуть співпрацювати з аспірантами, допомагаючи їм на початкових етапах закладки і проведенні досліджень. Доктори філософії, які вже отримали науковий ступінь, безпосередньо через раду молодих вчених надають консультації здобувачам: як магістрам, так і аспірантам. Їхню роботу координує науковий керівник – доктор наук, який входить у раду науковців. Уся співпраця, на різних рівнях повинна чітко контролюватися та координуватися адміністрацією ЗВО – відповідно наявних викликів та потреб освіти й науки. Саме тому, помірковане використання усього потенціалу знань дозволить студентам, аспірантам й викладачам ЗВО бути: «інтелектуальними» («мислячими»), постійно розвивати свої здібності й набувати нові знання, які базуються на сьогоденних та довготривалих викликах.

Як відмічає С. В. Клепенко «*Мислячі організації* – це організації, які здатні до культивування ділового розуму, тобто систематичного накопичення знань, їх інтеграції та інтерпретації та комерціалізації» [2]. Що дозволить ЗВО оптимізувати й на основі систематизації наявної інформації, поліпшити якість освіти, а як результат – отримати прибуток на основі комерціалізації знань. Це, в свою чергу сприятиме виокремленню стратегічних рішень й проведенні досліджень на стику наук. У зв'язку з чим, вбачаємо необхідність сталого формування опорних (базових) знань у аспірантів та НПП, а на основі постійної їх мотивації – поглиблення й розширення знань. А при систематизації отриманих знань, їх розвитку та набуття відповідних навичок – створення інновацій. На нашу думку, оптимальна співпраця наукового керівника й аспіранта – запорука отримання інноваційного продукту для ЗВО. Адже, основний фокус освітньо-наукової програми (ОНП) спеціальності 201 Агрономія зорієнтований на: «здатність вирішувати складні проблеми в галузі, пов'язані з ефективним функціонуванням агрофітоценозів, формуванням оптимального середовища для рослин, оцінкою виробничих ресурсів, постановка дослідів в агрономії», що передбачає отримання нових знань.

Так, відповідно ОНП підготовка докторів філософії в аспірантурі Полтавського державного аграрного університету (ПДАУ) за спеціальністю 201 Агрономія здійснюється з 2016 року. ННІ агротехнологій, селекції та екології готує докторів філософії за спеціальності 201 Агрономія згідно наказу МОН України № 523 від 18.05.2016 р. [3] та рішення НАЗЯВО за результатами акредитації програми.

ОНП Агрономія щорічно оновлюється й орієнтується на: «сучасні наукові дослідження в галузі агрономії, враховує специфіку роботи науково-дослідних установ, освітніх установ, з акцентом на актуальні напрямки, в рамках яких здобувач вищої освіти визначає свою професійну, дослідницьку, педагогічну та

наукову діяльність». Програма, окрім обов'язкової частини загальної підготовки, орієнтована на глибоку професійну підготовку здобувачів з агроекології, стабільного рослинництва, органічного землеробства, організації наукових досліджень і проєктів. Також наявні вибіркові навчальні дисципліни ОНП та міжфакультетські [4].

Аналізуючи динаміку здобувачів вищої освіти в аспірантурі за спеціальністю 201 Агрономія відмічаємо збільшення обсягу набору в за роками. До прикладу: у 2017–2018 н. р. контингент здобувачів станом на 1 жовтня поточного н. р. складав 16 осіб, а в 2023 році – 22 особи.

Зміст ОНП Агрономія полягає у набутті здобувачами вищої освіти усіх необхідних знань, умінь та навичок для підготовки висококваліфікованого, та конкурентоспроможного фахівця галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство. Що передбачає здатність здобувачами вищої освіти: «приймати самостійні рішення, вирішувати комплексні агрономічні проблеми, здійснювати наукові дослідження, на основі отриманих інновацій та здійснювати науково-педагогічну діяльність».

З метою забезпечення якості освітньої та наукової складових підготовки докторів філософії за спеціальністю 201 Агрономія створено цілісну систему, що поєднує взаємопов'язану сукупність таких елементів: мета, зміст, комплекс новітніх форм, методів та засобів як теоретичної, так і практичної підготовки, необхідні умови для здійснення апробації результатів досліджень, як результат – створення інновацій.

Згідно визначення: «інноваційна діяльність – це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробку, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг, технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів» [5, 6]. В загальноприйнятій структурі науково-інноваційної діяльності, реалізації повного циклу від зародження ідеї до її втілення беруть участь три підсистеми трансферу: наукова, науково-інноваційна та інноваційна діяльність.

Оптимізована модель реалізації науково-інноваційного потенціалу для поліпшення якості науки і освіти у ЗВО матиме наступний вигляд (рис. 2).

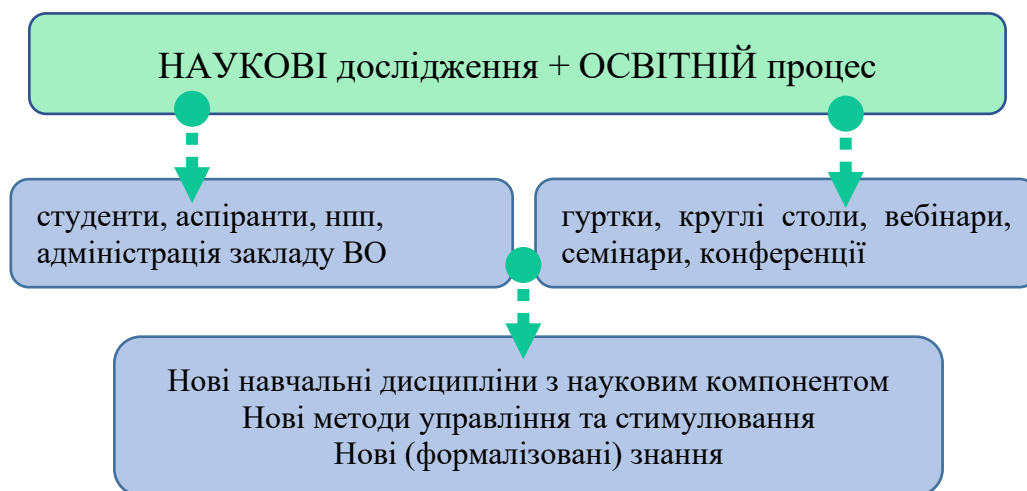

Рис. 2. Оптимізація використання результатів наукової інноваційної діяльності для поліпшення якості освіти у ЗВО

НПП та аспірантами здійснюється широкий спектр наукових досліджень. Основними напрямками науково-дослідної роботи є: виконання досліджень за державними, госпдоговірними та ініціативними тематиками; видання наукових та науково-навчальних праць, публікації у наукових фахових виданнях, та тих які включені до наукометричних баз, зокрема Scopus або Web of Science; підготовка дисертаційних робіт за спеціальністю 201 Агронімія, отримання патентів на винаходи; щорічна участь у всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, впровадження отриманих результатів. Не менш важливим є постійний науково-консультаційний супровід аспірантів їх науковими керівниками.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення ОНП відповідає ліцензійним вимогам, має актуальний змістовий контент, базується на сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях. Поряд з цим, застосування сучасних педагогічних технологій при підготовці здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії дають можливість: поліпшити якість й наповненість навчальних програм; сприяти посиленню ролі методів активного пізнання у навчальному процесі; підвищити ефективність навчання з урахуванням його індивідуалізації; сприяти підвищенню інформатизації суспільства; оволодіти методологією наукової та педагогічної роботи; розвивати уміння, навички та інші компетентності здобувачів ступеня доктора філософії, необхідні для здійснення самостійних наукових досліджень, можливості розв'язання комплексних проблем у професійній та дослідницько-інноваційної діяльності; сприяти розвитку комунікативних здібностей аспірантів.

Таким чином, науково-інноваційна діяльність ЗВО повинна нерозривно пов'язана з якістю освіти усіх учасників процесу, постійно розвиватися на основі колективної плідної наукової співпраці та удосконалюватися згідно вимог сьогодення й можливостей на перспективу.

Список використаних джерел:

1. Науково-освітній потенціал нації : погляд у XXI століття / авт. кол. В. Литвин (кер.), В. Андрущенко, С. Довгий та ін. Київ : навч. книга, 2003. Кн. 1: Пріоритет інтелекту. 2003. 608 с.
2. Клепко С. Ф. Наукова робота і управління знаннями : навч. посіб. Полтава: ПОППО, 2005. С. 32 – 33.
3. Про ліцензування освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні : Наказ МОН України від 18 травн. 2016 р. № 523. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0523729-16#Text>.
4. Освітньо-наукова програма підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності 201 Агронімія. Інтернет ресурс. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/11285/onpagronomiya2023.pdf>.
5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липн. 2002 р. № 40-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
6. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник. Суми : ВТД Університетська книга, 2010. 334 с.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Коваленко Нінель, к. с.-г. н., доцент

Розвиток освіти й науки має відповідати вимогам суспільства, що зростають через значні зміни сучасного світу. Виклики сьогодення, що постали перед Україною, негативно впливають на якість надання освітніх послуг та призводять до погіршення результатів навчання. Для підвищення ефективності навчального процесу важливим є забезпечення безпечних умов його реалізації, запровадження змішаного та дистанційного форматів навчання, підвищення рівня мотивації та стимулу оволодіння здобувачами вищої освіти майбутньою професією, надання їм психологічної допомоги [3].

Необхідною умовою для ефективного здійснення психолого-педагогічного процесу у вищому навчальному закладі є мотивація навчальної діяльності студентів, формування у них стійкої зацікавленості здобутками сучасної науки і практики. Актуальність оптимізації мотивації здобувачів вищої освіти, як однієї з проблем сучасної вищої школи, визначається безпосередньо навчальною діяльністю, оновленням змісту навчання, формуванням у студентів прийомів та способів самостійного набуття знань, а також розвитку пізнавальної активності [2].

Сьогодні найбільш гострі проблеми у галузі навчання пов'язані з демотивованістю основної маси студентів, що призводить до зниження базових показників їхнього навчання.

Під мотивацією навчання розуміють співвідношення цілей навчання з потребами, запитам, інтересами особистості, і навіть усвідомлення можливостей їх досягнення.

У сучасній психологічній науці виділяють цілу низку мотивуютьовуючих явищ. В першу чергу, це засвоєння смислового механізму наданих викладачем знань про діяльність. Сприяють цьому традиційні мотиватори, передбачені методикою розкриття нової теми, її значимість, важливість та актуальність. Вони спираються на механізм вибіркової актуалізації, що лежить в основі знань-мотивів. Потреби та цілі навчальної діяльності об'єктивно тісно пов'язані. Тому важливо враховувати інші мотиви навчальної діяльності.

Загальносоціальні мотиви спонукають займатися певним видом навчальної діяльності, виходячи із соціальної значимості даної професії, тобто залежні від її престижу у суспільстві. Професійні мотиви спонукають майбутніх фахівців освоювати конкретні навчальні дисципліни, які для них є професійно значущими. Враховуючи це, студента необхідно переконати, що без цих знань він не відбудеться як професіонал.

Для оволодіння новими знаннями важливі також пізнавальні мотиви, що спираються на зацікавленість, яку може викликати у слухачів конкретна галузь знань, логіка пошуку предмета. В даному випадку важливими є здібності педагога захопити слухачів цим пошуком.

Мотиви соціальної ідентифікації зумовлюють залежність мотивації від групових факторів навчальної діяльності: студент порівнює себе з

одногогрупниками, а власні показники у навчанні з вимогами до навчальної діяльності та показниками своїх колег.

Реалізувати зазначені мотиви можливо лише у випадку, коли студент свої особистісно-значущі цілі може досягти через навчальну групу та прагне стати авторитетом у навчанні для інших.

І, нарешті, утилітарні чи прагматичні мотиви залежать від того, що дадуть здобувачеві вищої освіти отримані знання у найближчій та подальшій перспективі, чи сприятимуть вони досягненню успіху.

Мотивація досить складний процес, що може мати різне спрямування. Внутрішня мотивація знаходиться в самій людині і є більш значимою, ефективною і необхідною формою мотивації. Зовнішня мотивація виходить від батьків, педагогів, суспільства [2].

Підвищуючи та розвиваючи значимість цінності досягнень у майбутній професійній сфері викладачі формують у студентів високу внутрішню навчальну мотивацію.

Маючи високу внутрішню мотивацію, формування особистісного сенсу діяльності на навчальних заняттях буде більш успішним, якщо вони будуть характеризуватися інформаційною та емоційною насиченістю, що забезпечує прояв студентами емоційно забарвленого інтересу до навчального матеріалу.

Досягнення позитивного емоційного зв'язку студентів з викладачами під час навчальних занять сприяє відчуттю емоційної комфортності, створює орієнтацію на максимум, суттєво впливає на їх ставлення до навчальних дисциплін. Крім того, необхідними є: забезпечення тісного зв'язку навчального матеріалу з практичними питаннями майбутньої професійної діяльності; виключення одноманітності та монотонності на навчальних заняттях; створення проблемних ситуацій, що вимагають пошукової, дослідницької діяльності, порівняння та вибору альтернатив, суперечливих суджень та знаходження нестандартних рішень. Досягненню найкращих результатів сприяє використання під час занять дискусій, елементів ділової гри, вирішення студентами персональних завдань.

Таким чином, важливим педагогічним завданням є своєчасна діагностика та корекція у студентів мотивації на подальшу професійну діяльність, усвідомлення цілей професійної підготовки. Підвищення мотивації сприятиме формуванню професійно-значущих якостей, позитивного ставлення до майбутньої професії, стимулюватиме розвиток спрямованості особистості студента на активність у процесі навчання.

Список використаних джерел:

1. Досвід дистанційного навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології / Н. П. Коваленко, Н. О. Боброва, О. В. Ганчо [та ін.]. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. Учасстю.*, м. Полтава, 25 березня 2021 р. Полтава, 2021. С. 129-130.

2. Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку / Коваленко Н. П., Боброва Н. О., Ганчо О. В., Зачепило С. В. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 43 – 48.

3. Перспективи інтеграції системи вищої освіти України в європейський освітній простір / Н. П. Коваленко, Н. О. Боброва, Г. Д. Поспелова, О. В. Ганчо

та ін. *Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. Полтава, 2023. С. 102 – 104.

4. Organization of medicine higher education students from India reflective practice / O. Gancho, V. Fedorchenko, I. Zvyagolska [et al.]. *Specialusis ugdimas. Special education*. 2023. Vol. 1, №. 44. P. 658 – 665.

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ**

**Гладкий Сергій, д. ю. н., професор,
Купчєня Лїдія, к. ю. н.,
Коломієць Павло, к. ю. н., доцент**

В освітньому процесі важливе місце посїдає питання навчання здобувачів вищої освіти основам наукової дослідницької діяльності. Оскільки розвиток техніки дозволив низку робочих процесів автоматизувати, цінність сучасного працівника, зокрема правника, полягає в умінні створювати оригінальний текст, аналізувати мінливу обстановку та знаходити нові способи вирішення проблемних ситуацій у різних сферах діяльності.

Нині викладачі (серед них і автори цих рядків) усе частіше отримують на перевірку від здобувачів вищої освіти дослідницькі роботи, створені з використанням штучного інтелекту. За умови розуміння сутності штучного інтелекту, наявності знань у сфері його застосування та практичних навиків використання відповідних програм (чатів) можливо виявити роботи, створені штучним інтелектом і мінімізувати їх зарахування як оригінальних дослідницьких робіт. З цього випливає також необхідність проведення захисту наукових досліджень здобувачів, адже на цьому етапі стає очевидним авторство тексту.

У спеціальній літературі проаналізовано досвід використання штучного інтелекту в бізнесі, науці та освіті зокрема у вищій школі. Разом з тим окреслене питання потребує додаткового осмислення з урахуванням досвіду викладачів, які навчають та водночас проводять самостійні наукові дослідження.

Тому потребують постійного дослідження сучасні методичні та програмні напрацювання у сфері використання штучного інтелекту, що дасть педагогу упевненість у своїх діях і допоможе залишатися в тренді.

З огляду на зазначене, доцільно з'ясувати визначення штучного інтелекту. Професор, д.ю.н. О.А. Баранов присвятив цьому окрему статтю, зрештою підсумувавши, що штучний інтелект – це певна сукупність методів, способів, засобів та технологій, насамперед, комп'ютерних, що імітує (моделює) когнітивні функції, які мають критерії, характеристики та показники еквівалентні критеріям, характеристикам та показникам відповідних когнітивних функцій людини [1].

Слід погодитись з твердженням, що місія штучного інтелекту – це створення певних умов для значного підвищення ефективності всієї соціальної та виробничої діяльності у суспільстві шляхом забезпечення незалежності процесу прийняття якісних (оптимальних) рішень від негативного впливу людського фактору [1]. Разом з тим використання штучного інтелекту здобувачами вищої

освіти замість свого власного, особливо в процесі дослідницької діяльності, спрямованої на формування цього інтелекту, не завжди позитивно впливає на забезпечення якості вищої освіти. Аналогічне питання виникає стосовно тих учасників освітнього процесу, які мають учене звання та науковий ступінь. Воно залишається відкритим, оскільки певні знання та навички вже сформувались. Та, звісно, досконалості немає меж.

Окремі викладачі кафедри підприємництва і права Полтавського державного аграрного університету ознайомились з особливостями використання штучного інтелекту через такі інструменти, як Bard (Інструмент на основі розмовної моделі штучного інтелекту від Google) [2] та ChatGPT [3], тому мають змогу виявляти роботи здобувачів вищої освіти, створені з їх використанням.

Серед нюансів використання штучного інтелекту хотілось би звернути увагу, насамперед, на те, що подібно до людини, у програми, яка створює на замовлення текст, є своєрідний стиль написання, що й дозволило неодноразово виявити ці роботи. Тому, як висновок, слід зазначити, що будь-яке використання штучного інтелекту, зокрема й у наукових дослідженнях, вимагає осмисленого, критичного аналізу отриманого тексту здобувачем вищої освіти, який претендує на авторство. Звісно, в цьому разі водночас виникає проблема захисту авторських прав, однак це питання заслуговує на окреме наукове дослідження. Проте, позитивною стороною використання штучного інтелекту як для викладача так і для здобувача вищої освіти, що наразі є актуальним питанням забезпечення якості наукових досліджень здобувачів вищої освіти в контексті використання штучного інтелекту, є прискорення пошуку інформації на просторах Інтернет. І тут вже постає завдання для викладача самому опанувати можливості цієї новітньої технології, а також навчити здобувачів вищої освіти правильно і відповідально використовувати штучний інтелект з огляду отримання якісних навчальних, наукових результатів у своїх дослідженнях, з основним наголосом на принципі академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*. 2023. № 1 (44). С. 32 – 49.
2. Bard. Інструмент на основі розмовної моделі штучного інтелекту від Google URL : <https://bard.google.com/?hl=uk>. (дата звернення: 07.02.2024).
3. ChatGPT. OpenAI. URL : <https://chat.openai.com/auth/login>. (дата звернення: 07.02.2024).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**Липій Євгенія, к. ю. н.,
Махмудов Ханлар, д. е. н., професор**

Як незалежна країна, Україна зіткнулася з численними труднощами та перешкодами на шляху до демократії та розвитку. Одним з найбільших викликів

для України стала російська окупація, що розпочалася у 2014 році. Війна не лише порушила територіальну цілісність України, а й мала значний вплив на всі сектори українського суспільства, включаючи демократичні цінності, права людини та систему освіти, яка має важливе значення для підтримання та розвитку верховенства права.

Юридична освіта в Україні була проблематичною ще до російської окупації. Незважаючи на те, що в країні існувала низка престижних юридичних шкіл, необхідно було зробити значні кроки для покращення системи юридичної освіти. Однак російська окупація призвела до серйозних порушень у всій системі освіти України, в тому числі і в юридичній сфері. Багато українських університетів на окупованих територіях були закриті або змушені пристосовуватися до нових умов, нав'язаних окупаційною владою. Під керівництвом окупаційних сил також були радикально змінені навчальні програми. Навчальні матеріали, пов'язані з українським правом були замінені російськими аналогами. Як наслідок, було змінено підхід до судової влади, адвокатури та правоохоронних органів, що суперечить українській правовій системі та порушує права громадян. Це призвело до девальвації та дискредитації освіти, отриманої в цих регіонах [1].

Однією з найсерйозніших проблем стала незаконна анексія Криму. Це призвело до серйозних порушень прав людини, що стосуються кримськотатарської та української громад. Російська влада запровадила власні закони та правову систему, ігноруючи українські норми та стандарти. Це призвело до втрати довіри до правової системи, що поширилося і на юридичну освіту.

Крім того, російська окупація Донецької та Луганської областей також мала значний вплив на розвиток правової освіти в цих регіонах. Військові дії, беззаконня та невизнання міжнародного права ускладнили для юристів можливість навчатися та здійснювати юридичну практику. Багато навчальних закладів були зруйновані або окуповані, що змусило багатьох викладачів і студентів покинути свої домівки через загрозу їхній безпеці.

У цьому випадку викладачі та студенти, які залишилися на окупованих територіях, зіткнулися з багатьма труднощами та перешкодами. Відсутність доступу до відповідної наукової літератури та складні умови роботи навчальних закладів стали перешкодами для якісного навчання та розвитку навичок. Багато викладачів та студентів були змушені шукати можливості продовжити навчання за межами окупованих територій, що покладало на них додатковий фінансовий та організаційний тягар.

Дезінформація та пропаганда, поширювана російською окупаційною владою, також стала додатковою проблемою. Правничі школи та юридичні факультети стали мішенню російської пропаганди, яка прагнула змінити уявлення про право та закон. Це створювало додаткові труднощі у формуванні правових уявлень та правової культури студентів.

Однак, незважаючи на всі виклики і труднощі, українська юридична освіта зберегла свою репутацію і продовжує розвиватися. Багатьом українським університетам вдалося забезпечити належну якість освіти та підтримувати європейські стандарти навчання. Українські студенти-правники продовжили

боротися за збереження та відродження своєї професійної цінності. Вони шукали альтернативні шляхи доступу до юридичної освіти та зверталися за допомогою і підтримкою до українських та іноземних університетів і правничих організацій. Українська влада також вживала заходів для підтримки правової освіти та правоохоронної діяльності в тій мірі, в якій ці питання могли бути вирішені. Були прийняті закони [2] та розроблені програми для підтримки та розвитку правової освіти на окупованих територіях та в умовах воєнного стану на материковій частині України. Навчальні заклади та університети були реконструйовані для забезпечення умов викладання та роботи викладачів і студентів.

Одним із найсерйозніших викликів для верховенства права було забезпечення розвитку юридичної освіти в Україні.

Російська окупація призвела до значних змін у правовій системі тимчасово окупованих територій. Важливим аспектом підготовки юристів було надання їм доступу до актуальної інформації про правові зміни, що відбулися на окупованих територіях. Українські вищі, правозахисні організації та експерти в галузі права працювали над збором та аналізом такої інформації, щоб забезпечити адвокатів необхідними знаннями.

У воєнний період російської агресії проти України підготовка правників набуває особливого значення. Фахівці у галузі права відіграють важливу роль у захисті прав та інтересів громадян, оцінці правових аспектів конфліктів та забезпеченні правопорядку. Тому правова система та система юридичної освіти потребують вдосконалення та розвитку. Зокрема, оновлення освітніх програм, інтеграція практик, залучення практикуючих юристів, розвиток навичок ведення судових процесів, міжнародна співпраця, проведення інформаційних кампаній, дотримання професійної етики.

Розвиток цих напрямків підготує майбутніх юристів до роботи у воєнний час, до знання своїх прав та обов'язків, а також до ефективного захисту прав громадян у складних ситуаціях.

Для досягнення цих цілей важливо мати міжнародну підтримку та співпрацю. Україні необхідно співпрацювати з іншими країнами, організаціями та вищими навчальними закладами для обміну досвідом, надання експертних консультацій та підтримки реформ у сфері юридичної освіти. Також необхідно забезпечити доступ до новітньої наукової літератури, оновити навчальні програми та забезпечити якісну підготовку викладачів.

Список використаних джерел:

1. Бугайко Ю. О. Вплив воєнного стану на організацію освітнього процесу в юридичних закладах вищої освіти. *Правова наука та освіта в умовах воєнного стану* : збірник матеріалів наук.-практ. конференції, присвяченої Дню науки, (м. Київ, 20 травня 2022 року). Одеса : Видавничий дім Гельветика; Київський регіональний центр НАПрН України, 2022. С. 28 – 31.

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання державної цільової підтримки окремим категоріям осіб у сферах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти : Закон України від 23 лют. 2023 р. № 2940-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2940-20#n11>.

ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА» В ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ

**Макаренко Петро, д. е. н., професор,
Поночовна Олена, асистент**

Сучасний світ стає все більше взаємозалежним, що вимагає підготовки фахівців, які розуміють глобальні тенденції економіки та можуть працювати в міжнародному середовищі. Дистанційне викладання дозволяє студентам здобувати якісну освіту, незважаючи на географічні відстані. Розвиток технологій швидко трансформує економіку та вимагає від університетів впровадження новітніх методів викладання. Дистанційне навчання дозволяє використовувати інноваційні підходи та інтерактивні засоби для навчання.

Студенти все частіше шукають можливість отримати вищу освіту, не обмежуючись географічним розташуванням університету. Дистанційне викладання надає можливість отримати економічну освіту навіть тим, хто перебуває в іншому місті або країні. Зростання ролі онлайн-сервісів і фінтех-технологій ставить завдання перед вищими навчальними закладами навчати студентів у сферах, які пов'язані зі змінами в економіці та бізнесі, що відбуваються в онлайн-середовищі.

Проблеми та виклики дистанційного викладання на економічних курсах потребують детального дослідження, оскільки воно надасть можливість визначити труднощі, з якими можуть зіткнутися студенти та викладачі в електронному навчальному середовищі. По перше, треба вирішити питання про недостатню взаємодію між викладачем та студентами. Аналіз показує, що відсутність фізичного контакту може призводити до втрати важливого аспекту спілкування та можливості для студентів задавати питання. Методи вирішення цієї проблеми полягають у використанні відеоконференцій та онлайн-форумів для активного обміну інформацією. По друге, треба розв'язати проблему зі збереженням мотивації учнів. Віддалене навчання може зменшити зацікавленість, оскільки відсутня фізична взаємодія з педагогом та однокурсниками. Можна запропонувати стратегії стимулювання мотивації, такі як використання цікавих кейсів, інтерактивних завдань та системи винагород. По третє, необхідні конкретні заходи для підвищення ефективності дистанційного навчання. Потрібно розглянути можливість розробки спеціалізованих курсів для дистанційної форми, а також використання інтерактивних платформ та інструментів для забезпечення ефективної взаємодії та навчання.

У методології викладання економічних дисциплін у дистанційному форматі використання сучасних технологій та платформ є ключовим елементом. Викладачі активно впроваджують інтерактивні онлайн-ресурси, віртуальні лекції та електронні матеріали для покращення доступу до навчального контенту.

Організація віртуальних зустрічей та дискусій є необхідним аспектом в дистанційному викладанні. Викладачі використовують віртуальні платформи для проведення інтерактивних занять, сприяючи активній взаємодії студентів та обговоренню актуальних тем.

Оцінювання та звітування студентів у віддаленому режимі вимагають ретельного планування. Педагоги використовують онлайн-інструменти для проведення тестів, оцінювання проєктів та забезпечення об'єктивного контролю за навчальними досягненнями студентів. Це допомагає забезпечити чітку систему оцінювання в умовах віддаленого навчання.

Зазначені проблеми відображають те, що, незважаючи на перспективні можливості дистанційного навчання, існують конкретні виклики, які вимагають ретельного вивчення та розробки стратегій для їх вирішення. Важливим є пошук балансу між високою якістю освіти та віддаленим форматом, щоб забезпечити успіх студентів у галузі економіки в умовах сучасного освітнього ландшафту.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII (із змінами, внесеними згідно із Законом № 3504-IX від 08.12.2023. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення: 01.02.2024).

2. Система дистанційного навчання ПДАУ. URL : <https://moodle.pdau.edu.ua/> (дата звернення: 01.02.2024).

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Пономаренко Вікторія, викладач вищої категорії,

Ісаєнко Володимир, викладач вищої категорії,

Кочерга Тетяна, викладач вищої категорії

У сучасному світі, де технологічний прогрес та економічні потреби вимагають постійного оновлення форм та методів навчання, інноваційні підходи стають ключовим елементом успішної освітньої практичної підготовки. В організації практичного навчання у коледжі йде впровадження ряду сучасних методів та стратегій, що має велике значення для забезпечення високої якості освіти та конкурентоспроможності майбутніх фахівців до вимог сучасного ринку. Інтеграція сучасних технологій, таких як онлайн-платформи, відеоуроки та інтерактивні заняття, дозволить здобувачам освіти поглибити практичні навички у відповідній сфері та легше адаптуватись і підготуватися до майбутньої роботи [1].

У сучасному світі, де конкуренція на ринку праці стає все більшою, важливо забезпечити студентів не лише теоретичними знаннями, але й практичним досвідом, який дозволить їм успішно застосовувати свої знання та вміння у обраній сфері діяльності. Відповідно, розвиток інноваційних підходів в організації навчального процесу стає важливою складовою успішної освіти.

Одним із таких інноваційних підходів є платформа HR You, яка надає можливість проведення онлайн екскурсій на понад 30 провідних українських підприємств. Метою цієї платформи є забезпечення студентів інформацією про найкращі українські компанії, умови праці та необхідні навички для вибору майбутньої професії. Також студенти мають можливість проходити тестування

та вибирати собі професію за допомогою цієї платформи.

Використання веб-сайтів, таких як Webpromo та leonorm.lviv.ua, є одним із прикладів інноваційного підходу до навчання. Webpromo, спеціалізуючись на соціологічних дослідженнях та аналізі ринку, надає студентам можливість ознайомитися з реальними маркетинговими дослідженнями та провести власні дослідження за алгоритмом, запропонованим компанією. Сайт leonorm.lviv.ua, що містить інформацію про якість та стандартизацію, дозволяє студентам ознайомитися з основними стандартами та нормативними документами, а також з послугами, пов'язаними з оцінкою відповідності та сертифікацією якості. Використання цих ресурсів може сприяти професійному розвитку студентів та підвищенню їх кваліфікації.

Проектно - орієнтоване навчання дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях, що симулюють реальні бізнес-ситуації. Студенти активно беруть участь у бізнес-турнірах «Стратегія фірми» та «Ігри заводів» від UGEN. Це надає студентам можливість взяти участь у захопливих змаганнях та отримати цінний практичний досвід управління компанією.

Партнерство з бізнесом виявляється у співпраці з місцевими підприємствами та торговими компаніями для організації стажування, практик та майстер-класів. Це надає здобувачам освіти можливість отримати цінний практичний досвід та зрозуміти специфіку роботи в даній галузі. У нашому коледжі, вже багато років є тісна співпраця з ТОВ «Хвиля», де студенти проходять виробничу практику зі своєї спеціальності та отримують цінний досвід роботи у торговельних магазинах міста.

Крім того, розвиток soft skills є невід'ємною частиною навчального процесу, що дозволяє студентам розвивати комунікаційні навички, лідерські якості та ефективно управління, що є важливими уміннями у сучасному бізнес-середовищі. В цьому напрямку важливою складовою є організація гостьових лекцій, тренінгів, семінарів та використання кейс-методів, спрямованих на розвиток комунікаційних навичок, лідерських якостей та ефективного управління. Саме залучення фахівців з виробництва для проведення гостьових лекцій, участь стейкхолдерів у наукових конференціях, захисту курсових робіт і звітів, створюють унікальну можливість для студентів не лише вивчати теоретичний матеріал, але й отримати практичні поради та перейняти досвід від професіоналів у своїй галузі [2].

Перераховані вище інноваційні підходи спрямовані на покращення якості навчання, розширення практичного досвіду та підготовку здобувачів освіти до успішної кар'єри у вибраній спеціальності. Ці інноваційні підходи є не лише частиною навчального процесу, але і відповіддю на сучасні виклики ринку праці, що сприяють підготовці майбутніх фахівців до реальних умов та вимог сучасного бізнесу, роблячи їх більш конкурентоспроможними та готовими до досягнення успіху у своїй кар'єрі.

Список використаних джерел:

1. Атоманюк І. І. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес. *Управління школою*. 2019. № 18. С. 78 – 96.

2. Василенко Н. В. Інноваційна модель сучасного професійного закладу в контексті освітніх реформ в Україні. *Управління школою*. 2020. № 4 – 6. С. 8 – 69.

3. Козаченко І. Використання інноваційних технологій у виховному процесі вищого навчального закладу. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць / голов. ред. З. П. Бакум. Кривий Ріг. 2015. Вип. 44. С. 216 – 221.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Панасенко Наталія, к. е. н., доцент

Військове вторгнення в Україну російської федерації є причиною появи проблем в різних сферах життя суспільства, не є включенням і освіта. Вищим закладам освіти за короткий проміжок часу довелося адаптуватися до воєнного стану. Наразі основними проблемами стали організація самостійної роботи студентів та взаємодії викладача і студентів, які вимагають сучасних інноваційних методів навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Це спричинило потребу в більшості навчальних закладів України з міркувань безпеки в отриманні вищої освіти дистанційно, можливості навчатися на відстані використовуючи інформаційні технології. Саме поняття «дистанційне навчання» складається з основних компонентів, таких як суб'єкти навчання; синхронний режим; компоненти навчального процесу (зміст, цілі, методи, організаційні форми навчання); електронні освітні платформи.

Дистанційне навчання – це інтерактивна взаємодія викладача та здобувача вищої освіти за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій, такий процес дозволяє виконувати навчання на відстані, у такий спосіб можна отримувати освіту без відриву від виробництва, організувати процес самоосвіти, можливість планувати і реалізовувати власну освітню траєкторію з урахуванням потреб, мотивації, можливостей і досвіду, розширює коло осіб поза віковими обмеженнями, які мають доступ до всіх освітніх ресурсів та підвищує соціальну та професійну мобільність населення [1, с. 92].

Дистанційна освіта – це одна із форм освітнього процесу, яка використовує сучасні технологічні можливості для комп'ютерно опосередкованої комунікації на відстані викладача із студентами. Викладач повинен мати професійну підготовку для роботи онлайн, мати практичний досвід робіт з інформаційними технологіями, програмами та навчальними платформами. Для успішного ведення процесу дистанційного навчання викладач повинен знати можливості і функції електронних освітніх інструментів та в разі потреби вирішити технічну проблему, яка може виникнути в момент проведення заняття дистанційного формату. Важливо розвивати формувальне оцінювання, забезпечувати адекватний фідбек студентам та застосовувати автоматизовані інструменти організації контролю знань. Також є важливим питанням для отримання дистанційної освіти забезпечення доступу до Інтернету [2]. Виникнення проблем із Інтернет-з'єднанням під час перебоїв із електропостачанням, з'являється загроза для здобувачів освіти втратити доступ до онлайн-ресурсів, що негативно

вплине на якість дистанційної освіти.

Переваги дистанційної освіти зрозумілі в зарубіжних країнах. В Канаді вчитель повинен мати досвід з дистанційного навчання, та від ефективного зворотного зв'язку з викладачем в навчальному процесі безпосередньо залежить якість онлайн-навчання. В коледжах та університетах Великобританії, формат дистанційного навчання заснований на принципі незалежності, це забезпечує як гнучкі та добре структуровані робочі навчальні програми, так і готовність молоді використовувати інформаційно-комунікаційні технології для навчання. В Японії онлайн навчання позиціонується як стратегія «навчання протягом життя», тому цей інструмент активно використовується для навчання або професійної перепідготовки персоналу. В Італії і Німеччина, успіх онлайн-навчання забезпечено оптимально розподіленим когнітивним навантаженням, педагогічний дизайн оформлення навчального матеріалу, чіткі методи самоперевірки та проміжного контролю, інтерактивність, оперативність.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі є перспективним з точки зору освіти, формуючи професійні компетентності студентів та вдосконалюючи освітній процес.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. Т. 3. С. 91 – 96. URL : DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.18>.

2. Платонова О. Г. Використання комп'ютерних технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. № 23. Т. 179. С. 87 – 92. URL : DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.232315>.

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ЯК СПОСОБУ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Калініченко Олександр, к. е. н., доцент,
Лесюк Владислав, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

Умови сучасного світу вимагають від закладів вищої освіти не тільки надання студентам теоретичних знань, але й практичних умінь і навичок, які стануть в нагоді в їхній подальшій діяльності.

Водночас для розбудови національної економіки України не менш важливою є підготовка творчих фахівців, які володітимуть знаннями з різних сфер [1, с. 401].

Тому варто погодитись з Семченко Н. О. та Холодовою О. О., що «одним з нових, ефективних способів навчання є проблемно-ситуативне навчання за допомогою кейс-технологій» [2, с. 90].

Як зазначає Козак Л. В., «у перекладі з англійської кейс – випадок, кейс-

стаді – повчальний випадок. З методичної точки зору кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуації, що запозичена з реальної практики. Кейси занурюють студента в проблему, змушують шукати рішення конкретного завдання» [3, с. 154].

Вперше метод конкретних ситуацій почав застосовувати професор Копленд у 1910 р. у Школі бізнесу Гарвардського університету. А вже до 1950-их років цей метод набув популярності не лише в навчальних закладах США, а й в Західній Європі [2, с. 91].

Вашків Л. П. та Вашків О. П. це пояснюють тим, що «розвиток і поширення ситуаційної методики зумовлені як зростаючою динамікою соціальних змін, необхідністю подолання статичності традиціоналізму, так і потребою у реалізації творчого потенціалу студентів через різноманітність підходів у вирішенні практичних ситуацій. При цьому основне завдання кейс-методики полягає не у формуванні певного завершеного знання, а у виробленні навичок поведінки залежно від ситуації, що склалася» [4, с. 193].

На думку Товканець Г. В., «суть кейс-методу полягає в ініціюванні самостійного вивчення ситуацій студентами, формуванні їх власного бачення проблем та їх вирішенні, виробленню вміння дискутувати і обговорювати ситуацію між студентами та викладачами. У ході розбору ситуацій студенти вчаться діяти в «команді», проводити аналіз і приймати управлінські рішення» [5, с. 148].

Вашків Л. П. та Вашків О. П. виділяють такі переваги кейс-методу порівняно з традиційним навчанням: «є методом інтенсивної освіти, реалізація якого мобілізує та активізує обидві сторони навчального процесу – студентів і викладачів; дає змогу залучати гносеологічний, праксеологічний і аксіологічний потенціал як студентської аудиторії, так і викладача, дозволяючи опановувати значні обсяги знань, формувати професійні якості у студентів, що легко інтегрується з іншими навчальними методиками, збагачуючи їх та підвищуючи функціональні можливості; має значні можливості для формування значущих соціальних і професійних якостей студентів, їх здатності адаптуватися до екстремальних ситуацій і приймати адекватні їм рішення; своїм демократизмом відповідає реаліям сучасного суспільства та його цінностей, що, відповідно, створює умови для духовної і творчої свободи студента» [4, с. 196].

Нині кейс-метод зарекомендував себе як ефективний інструмент розвитку в студентів критичного мислення, аналітичних здібностей та уміння працювати в команді. Це стало можливим завдяки аналізу реальних ситуацій, які виникають у практичній діяльності. Такий підхід дозволяє не просто отримати теоретичну базу, а й практично ознайомитися з різними ситуаціями.

Використовуючи кейс-метод можна розвивати аналітичні здібності студентів шляхом розбору складних ситуацій, виявлення проблем та пошуку оптимальних рішень. Робота з кейсами дозволяє студентами зануритися детально в різні ситуації та визначати зв'язки між різними чинниками, що на них впливають. Завдяки цьому студенти посилюють свої здібності до глибокого аналізу, системного мислення та формування обґрунтованих висновків.

Реальні життєві сценарії, які лежать в основі кейсів, допомагають студентам

краще адаптувати теорію до умов реального світу. Це не тільки сприяє більш глибокому засвоєнню теоретичного матеріалу, а й готує студентів до вирішення вже професійних завдань.

Водночас кейс-метод зазвичай передбачає командну роботу серед студентів для розв'язання проблем, тому привчає їх до розподілу обов'язків та об'єднання зусиль для досягнення спільної мети. Командна робота таким чином сприяє розвитку навичок комунікації, умінню зважати на думки інших, а також здатності до компромісів та вирішення конфліктів. Ці навички стануть важливими для студентів не тільки в академічному середовищі, але й у професійній діяльності, де робота в команді є ключем до успіху.

Розглянемо особливості застосування кейс-методу при вивченні різних спеціальностей (табл. 1).

Таблиця 1

Застосування кейс-методу при вивченні різних спеціальностей

Спеціальність	Застосування
Економіка	Аналіз економічних ситуацій
Менеджмент	Розробка стратегій для прийняття управлінських рішень
Право	Вивчення судових справ, інтерпретація законів
Інженерія	Аналіз технічних проблем та успішних проєктів
Психологія	Вивчення випадків з практики та консультування
Педагогіка	Аналіз типових навчальних ситуацій, розробка стратегій та методик викладання

Отже, кейс-метод як спосіб навчання в закладах вищої освіти безперечно демонструє свою ефективність, адже не лише сприяє кращому засвоєнню теоретичного матеріалу, але й формує практичні уміння і навички, які будуть необхідні в майбутній професійній діяльності студентів.

Список використаних джерел:

1. Калініченко О. В., Березіна Л. М. Мікроекономіка : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2008. 472 с.
2. Семченко Н. О., Холодова О. О. Кейс-технології в викладанні спеціальних дисциплін. *Інформаційні технології в освітньому процесі ЗВО* : матеріали Всеукр. наук.-метод. Internet-конференції (13 листопада 2020 р). Харків : ХНАДУ, 2020. С. 90 – 97.
3. Козак Л. В. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 3. С. 153 – 162.
4. Вашків Л. П., Вашків О. П. Кейс-метод як засіб активізації навчального процесу майбутніх економістів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2014. № 1. С. 192 – 196.
5. Товканець Г. Особливості застосування кейс-методу у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2011. Вип. 20. С. 148 – 150.

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Копішинська Олена, к. ф-м. н., доцент,

Слюсарь Ігор, к. т. н., доцент,

Уткін Юрій, к. т. н., доцент

У стрімкому розвитку людства в епоху розвитку Індустрії 4.0 виникає потреба культивувати велику кількість інноваційних і творчих талантів, що неминуче буде потребувати значних змін в системі освіти [1]. Поєднання сучасних технологій з навчанням студентів є неминучою тенденцією розвитку освіти. Застосування технології штучного інтелекту (ШІ) в галузі освіти вносить суттєві зміни в навчання викладачів, навчання студентів, оцінювання результатів освіти, управління освітніми процесами тощо.

Поступово технології штучного інтелекту також докорінно змінять спосіб навчання та виконання різних видів діяльності студентами. Штучний інтелект на сьогодні це більше, ніж технологія, що активно впроваджується у сфері виробництва, бізнесу, систем безпеки; він цілком інтегрований в сучасне життя. З погляду на взаємозв'язок «Штучний інтелект + освіта», то він найбільше спирається на інтелектуальні технології, розвиваючись на основі попереднього інтернету, водночас володіючи якостями оновленої технології та розумного просування інновацій. Органічне поєднання обох повинно не лише дбати про покращення академічної успішності, але й приділяти увагу саморозвитку та прориву студентів у процесі навчання. Технологія штучного інтелекту робить навчання учнів більш точним, а науковий і професійний розвиток студентів більш персоналізованим і комплексним. Під впливом штучного інтелекту освіта наголошує на дослідженні потенціалу учнів, розвитку їхніх сильних сторін і культивуванні їх всебічних здібностей, щоб вони могли справді відчувати радість навчання.

Чимало авторів, які досліджують питання використання ШІ в навчанні, виявили, що він може покращити, наприклад, швидкість розпізнавання та точність програмного забезпечення для вивчення англійської мови студентами [2]. Результати показали, що клас із технологією штучного інтелекту є більш інтерактивним і має кращий навчальний ефект порівняно з традиційними.

В роботі [3] описано та визначено технологію використання ШІ як технологію, що в основному включає глибоке навчання, обробку природної мови, розпізнавання мовлення, розпізнавання зображень, відображення знань, комп'ютерне бачення, інтелектуальну робототехніку, технологію віртуальної та доповненої реальності тощо, яка надає та підтримує основні сценарії розумних класів, таких як персоналізоване навчання, інтелектуальне навчання, незалежне навчання та тестування набутих компетентностей.

Будучи новою парадигмою навчання, яка глибоко інтегрує інтелектуальну технологію з навчальним контентом і режимом навчання, розумне навчання має велике значення для культивування ключових компетенцій учнів у дисциплінах і сприяння інтелектуальному та різноманітному розвитку учнів. Ключ до підтримки ШІ для інтелектуального навчання полягає у використанні технології ШІ для створення карт знань з предметів і відображення ступеня оволодіння

знаннями та здібностями через вирішення проблем і виконання завдань.

Розумний навчальний дизайн – це синтез кількох важливих інтелектуальних рішень для класу та інтелектуальних методів навчання в базовій освіті, поєднаних із результатами інтелектуальних експериментів у демонстраційних зонах інтелектуальної освіти, заснованих на «навчально-орієнтованій» концепції навчання та на основі використання ІІІ.

В інтелектуальному викладанні «навчання» вчителя складається із семи кроків, тобто вивільнення ресурсів, встановлення цілей, сенсорне введення, розподіл завдань, керуване пояснення, тестування й оцінювання, а також розширене підштовхування.

Так само, «навчання» учня також складається із семи кроків: незалежний попередній перегляд, передбачення навчання, ситуативний досвід, кооперативне навчання, пояснення на сцені, закріплююче опитування та точки прориву, що робить взаємодію між викладачами й студентами більш яскравою.

Порівняння двох академічних груп, які навчалися за звичайними методами та з використанням ІІІ (експериментальна група) дозволили зробити попередні висновки. В експериментальній групі активний навчальний інтерес слухачів значно покращився, а різниця між експериментальною групою до та після навчального експерименту була значною. Середнє значення всіх параметрів задоволеності навчальним середовищем вище 4 (за 5-ти бальною шкалою), що вказує на те, що студенти задоволені вибором у темі, близько 80%. Статистичні показники оцінки задоволеності навчальним середовищем показали, що існує значна різниця між експериментальним класом і контрольним класом щодо задоволеності навчальним середовищем. Щодо здатності розв'язувати проблеми середній бал учнів експериментального класу ($M=4,049$) є вищим за середній бал контрольного класу ($M=3,153$), що свідчить про достовірну різницю між експериментальним і контрольним класом. Показники здатності студентів до творчого мислення майже стабільно зростають завдяки підтримці смарт-моделі навчання, що вказує на те, що ІІІ має значний вплив на здатність студентів до творчого мислення.

Список використаних джерел:

1. Li W. Role of machine learning and artificial intelligence algorithms for teaching reform of linguistics. *Journal of Intelligent and Fuzzy Systems*. 2021. № 40 (2). P. 3251-3262.
2. Zhao T., Cai Y. Improvement of english key competences based on machine learning and artificial intelligence technology. *Journal of Intelligent and Fuzzy Systems*, 2021. № 40 (2). P. 2069-2081.
3. Ming Kong, Feilong Yu, Zhichao Zhang. Research on Artificial Intelligence Enabling High-Quality Development of Vocational Education. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*. 2024. № 9 (1). URL : DOI:10.2478/amns.2023.2.01346.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ «ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»

Шульга Людмила, к. е. н., доцент,
Яровий Володимир, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

Сучасний етап розвитку України характеризується динамічністю інформаційного суспільства та глобалізацією відносин, диктує необхідність впродовж життя оновлювати знання, опановувати нові способи одержання інформації, займатися самоосвітою у професії та підвищувати вимоги до себе, до розвитку професійних компетентностей. І саме це визначає у 21 столітті перехід від освіти на все життя до освіти впродовж життя, що сприяє безперервному розвитку людської особистості.

Очевидним стало, що в умовах воєнного стану заклади вищої освіти стали каталізатором давно назрілих модернізаційних змін в освіті, з метою забезпечення якості вищої освіти. Передусім ідеться про впровадження сучасної моделі системи підготовки кадрів «освіта впродовж життя». У цьому процесі важливості набуває розуміння лідерами освітянської спільноти можливостей академічної автономізації закладів вищої освіти задля швидкого реагування й адаптації до змін на ринку праці та задоволення інноваційних потреб людей в контексті інтеграції України в Європейський простір й самореалізації особистості в будь-якому віці.

Звіт Європейського Союзу про європейський підхід до мікрокредитів для навчання впродовж життя та підвищення здатності до працевлаштування, опублікований 16 червня 2022 року, визначив необхідність адаптації навчальних закладів до нових стандартів, саме тому це є нагальною потребою для університетів, які прямують до Європейського освітнього простору. Мікрокредити дозволяють набувати сучасних компетентностей, які відповідають потребам ринку праці або освітнім потребам особи, а також є ефективним інструментом для підтвердження результатів короткострокового навчання. Впровадження та визнання мікрокредитів дозволить університету подолати розрив між традиційною освітою та вимогами сучасного ринку праці, а також визначити вектор розвитку освітньої діяльності.

Університет має можливість стати платформою для синергії формальної, неформальної та інформальної освіти. У сьогоденні він впроваджує освітній процес за формальною освітою, займає активну позицію щодо організації навчання за неформальною освітою та визнання результатів набутих під час неформальної та інформальної освіти. У межах неформальної освіти – пропонує програми підвищення кваліфікації, проводить семінари, тренінги, вебінари, майстер-класи; круглі столи та інші освітні заходи. Але перспективи трансформації освіти не обмежено лише цими напрямками. Потребує уваги також розвиток дуальної освіти у системі фахової підготовки майбутніх фахівців в Університеті та окреслення перспективних шляхів її упровадження. Адже вона забезпечує вищу освіту стати більш життєздатною, надає їй можливість реагувати на вимоги динамічних потреб ринку праці, створює рівновагу між

попитом й пропозицією фахівців та підвищує якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців.

Отже, впровадження та визнання мікрокредитів дозволить вибудувати в університеті якісну та гнучку систему навчання впродовж життя.

Список використаних джерел:

1. Рашкевич Ю., Семигіна Т. Мікрокваліфікації (micro-credentials) і розвиток освітніх систем. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2022* : матеріали VI Міжн. наук.-практ. конференції / Інститут педагогіки НАПН України, Київ-Тернопіль : Крок. URL: https://www.researchgate.net/publication/366696110_MIKROKVALIFIKACII_MICRO-CREDENTIALS_I_ROZVITOK_OSVITNIH_SISTEM (дата звернення 9 лютого 2024 року.)

ВРАХУВАННЯ ШТУЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТНІХ КУРСІВ

Лядський Ігор, к. с.-г. н.

Традиційний розподіл навичок на м'які (soft skills) та професійні (hard skills) поступово стає недостатнім при підготовці майбутніх фахівців, особливо у спеціальностях, пов'язаних із комунікацією та цифровими технологіями. Мотиваційна схема розвитку особистості П. Мосс та С. Тіллі, згідно з якою для успішної реалізації потенціалу людини в неї мають бути розвинені soft skills, hard skills, особистість та сильна мотивація, потребує доповнення [1, с. 7]. У 2002 році з'явився термін meta skills, що описують базові когнітивні компетенції, які визначають здатність людини до навчання та саморозвитку [5, с. 2]. Однією з цих навичок вважається соціальний інтелект, вплив якого на схильність до самоосвіти доведено дослідженнями українських науковців [2, с. 112]. Інша категорія навичок, які необхідні для сучасних фахівців — digital skills, які містять увесь спектр умінь використання високих технологій, від спілкування у соціальних мережах до впровадження технологій штучного інтелекту [4, с. 166].

Розглянемо ці навички послідовно, починаючи від meta skills. Відомо багато різновидів інтелекту, серед яких найважливішими з погляду доповнення мотиваційної схеми розвитку особистості П. Мосс та С. Тіллі можна вважати соціальний (social intelligence), емоційний (emotional intelligence) та тілесний (body intelligence) інтелект. Вибір їх на роль meta skills не випадковий та чудово узгоджується з концепцією триєдиного мозку, запропонованою американським нейробіологом Полом Макліном [3, с. 7]. Згідно з його поглядами, мозок людини в анатомо-фізіологічному плані умовно можна розділити на три частини: рептильний мозок (стовбур мозку, середній мозок, гіпоталамус, базальні ганглії та мозочок), мозок ссавців (лімбічна система) та неокортекс. Якщо співвідносити ці частини з когнітивною активністю, то рептильний мозок відповідає тілесному інтелекту, лімбічна система контролює емоції, а неокортекс має значення для соціалізації. Саме цими видами інтелекту, які формують meta-skills, можна доповнити трикутник розвитку (Рис. 1).

Місце розташування цих компонентів логічно аргументовано. Емоційний інтелект можна розглядати як навичку та талант, що органічно поєднує особистість людини з її бажанням розвивати soft skills. Соціальний інтелект сильніше пов'язаний з вибором професії, що відображається на перетині м'яких та жорстких навичок з мотивацією до їх розвитку. Тілесний інтелект або гармонійне поєднання втілення (embodiment) та усвідомлення (mindfulness) — важливий компонент у пошуках свого призначення, коли професійні вподобання визначаються у відповідь на внутрішні сигнали, що вважаються інтуїцією.

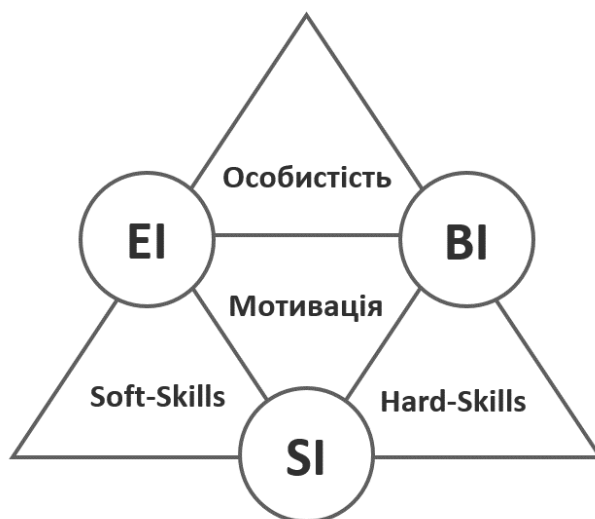

Рис. 1. Доповнений трикутник розвитку (власна розробка автора).

Трикутник розвитку є основою навчання, проте у сучасному світі соціалізацію особистості та її професійну успішність важко уявити без такого напрямку як digital skills. Інтерактивні технології, соціальні медіа та нейромережі все активніше входять до життя людини. З одного боку вони сприяють прогресу та значно полегшують роботу багатьох фахівців, зокрема маркетологів, дизайнерів, копірайтерів. Зворотний бік активного використання сучасних технологій особливо студентською молоддю полягає у тому, що поряд із вмінням шукати інформацію в інтернеті важливо розвивати власні когнітивні здібності, зокрема увагу, пам'ять, гнучкість мислення. Перекладання цих функцій на нейромережі несе потенційні ризики зниження інтелектуальних здібностей людини, що має бути враховано при підготовці освітніх курсів. Питання не в тому, що нейромережі загрожують академічній доброчесності, а в тому, щоб максимально актуалізувати meta skills здобувачів вищої освіти з метою підсилення мотивації до навчання та саморозвитку.

Як пропозицію можна порекомендувати поступове впровадження в освітньо-професійні програми курсів «Соціальний та емоційний інтелект», «Digital skills», «Embodiment & Mindfulness» з метою гармонізації особистісного зростання студентів та підвищення ефективності опанування ними обраного фаху з високим рівнем мотивації на довгострокову перспективу.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О. О. Розвиток soft skills майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. *Проблеми використання*

інформаційних технологій у сучасних закладах освіти. 2021. С. 5 – 13. DOI : 10.31652/2412-1142-2021-61-13-19.

2. Лядський І. К., Дячков Д. В. Управління соціальним інтелектом як фактором впливу на формування soft-skills у здобувачів вищої освіти. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Вип. 13. С. 108 – 114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.13>.

3. Bhatnagar A. International Journal of Teaching and Learning understanding cognitive learning behavior with triune brain model: a perspective. *International Journal on Teaching and Learning Mathematics*. 2022. Vol. 2. pp. 16-28. DOI: 10.17501/26827034.2022.2102.

4. Cranmer S. Digital Skills and Competencies in Schools. *IFIP Conference on Information Technology in Educational Management*. 2014. top. pp. 165 – 177. DOI : 10.1007/978-3-662-45770-2_15.

5. Spencer E., Lucas B. Meta-Skills: Best practices in work-based learning A literature review. 2021. 75 p. DOI: 10.13140/RG.2.2.10399.84642

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОРІЄНТИРАХ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Миколенко Інна, д. е. н., доцент

Характерні риси ХХІ століття, такі як глобальна інформатизація, інтернаціоналізація, інтеграція, міжкультурна комунікація і формування мережевого суспільства, мають важливий вплив на заклади вищої освіти, які виконують важливу роль у розвитку держави, готуючи конкурентоздатний людський капітал для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни. Вони є не просто носіями знань і культури, але також складовою частиною сучасної культури завдяки високоосвіченим і мобільним людським ресурсам [2]. Сучасні підходи до освітнього розвитку в Європі включають в себе ідею впровадження європейських норм і стандартів у систему вищої освіти. Швидкий розвиток технологій і комп'ютеризація освіти вимагають створення академічної культури в українському суспільстві.

Питання моральної чесності в академічних справах є актуальним в сучасному університетському та дослідницькому середовищі нашої країни. Існує думка, що моральна чесність важлива лише для тих, хто займається науковою роботою. Однак фактично моральна чесність пов'язана не тільки з науковими дослідженнями, але і з освітою та творчою діяльністю, тому в певному розумінні стосується кожного із нас. Стаття 42 Закону України "Про освіту" присвячена моральній чесності в академічних справах [3]. Всі учасники освітнього процесу мають сприяти і поширювати культуру академічної чесності. Проте однією з основних проблем сучасної вищої освіти є недостатня увага студентів до фундаментальних цінностей академічної чесності, таких як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та мужність. Саме ці принципи повинні бути основою для керування здобувачами знань [4].

Науково-дослідна робота студентів, яка є важливою частиною їхньої професійної підготовки, повинна базуватися на принципах академічної чесності. Це стає все більш актуальним для сучасних університетів, оскільки вони оцінюються суспільством і рейтингами за якістю підготовки фахівців. Академічна чесність є традицією, що визначає спосіб представлення наукових результатів у країнах з демократичними цінностями. Співробітництво між учасниками освітнього процесу в університеті також повинно ґрунтуватися на принципах моральної чесності. Тому ми вважаємо за доцільне провести дослідження, щоб вивчити особливості діяльності студентів та викладачів під час навчально-виховного і наукового процесу.

Поняття «академічна доброчесність» в першу чергу має бути розглянуте через призму законодавчої бази. Наприклад, у «Законі про освіту» це поняття визначене як сукупність етичних принципів та правил, які законом передбачені і якими повинні керуватися всі учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3, ст. 42].

Термін «академічна доброчесність» був вперше введений американськими вченими [1, с. 93]. В англійській мові існують синоніми, які загалом виражають одне і те ж поняття, а саме «academic integrity» та «academic honesty». Сучасні вчені відзначають, що поняття чесності формується у процесі взаємодії та діяльності, такої як навчання та професійна діяльність [5, с. 2]. У сучасному суспільстві іноді виникає потреба у понятті чесності як засобу боротьби з нечесною поведінкою. Іншими словами, відомі випадки нечесних дій членів суспільства спонукають до акцентування справедливості, часто шляхом накладання покарань. Це призводить до потреби у встановленні правил чесності, які допомагають визначити межу допустимої поведінки у взаємодії. У Законі України «Про освіту» чітко визначено, що означає академічна доброчесність для учасників освітнього процесу. Зокрема, для педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників це включає в себе самостійне виконання навчальних завдань і завдань контролю навчання, посилення на джерела інформації при використанні ідей або матеріалів і дотримання авторського права, а також надання достовірної інформації про свої навчальні або наукові досягнення [3, ст. 42].

Вчинки, що свідчать про нечесну поведінку учасника освітнього процесу, включають в себе наступні дії: виготовлення або вигадання інформації чи наукових результатів, а потім використання їх у академічних роботах; підписку підписів в офіційних документах, таких як записки, акти, звіти, угоди тощо; використання заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів під час контрольних заходів, таких як шпаргалки, навушники, телефони, планшети тощо; посилення на джерела, які фактично не використовувалися в роботі; копіювання чи відтворення робіт інших осіб під час складання будь-якого виду оцінювання; представлення контрольних робіт або інших результатів навчання як своїх, якщо їх виконав інший чи результат наукової діяльності; представлення робіт різними особами як індивідуальних результатів навчання чи досліджень з однаковим змістом. Іншими словами, академічна недоброчесність

також включає у себе неправомірну співпрацю, яка виявляється в допомозі іншим особам при вчиненні актів академічної нечесності. Це може включати в себе намагання надати свою допомогу чи сприяти іншій особі у свідомому вчиненні акту академічної нечесності. Також це може включати в себе придбання результатів навчальної або наукової роботи від інших осіб або організацій, а потім представлення їх як власні досягнення.

Отже, академічна чесність є важливою частиною академічної культури та однією з складових системи забезпечення якості освіти. В даний час система принципів академічної чесності вже схвалена на рівні держави і має відповідну нормативну базу. Ця база визначає способи втілення принципів академічної чесності в освітньому процесі та наукових дослідженнях, а також різні заходи для запобігання порушень і боротьби з ними.

Список використаних джерел:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.01.2024).
3. Про освіту : Закон України від 05 вересн. 2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 21.01.2024).
4. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontsepsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
5. Сопова Д. О. Феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. *Психологія. Педагогіка*. 2017. С. 79 – 84. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2017_28_15.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ ТА ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Федорченко Марк, асистент,
Слюсарь Ігор, к. т. н., доцент,
Копішинська Олена, к. ф-м. н., доцент

Технології віртуальної (virtual reality, VR) та доповненої реальності (augmented reality, AR) відіграють значну роль у сучасному технологічному світі. VR занурює користувачів у повністю цифрове середовище, тоді як AR накладає цифрові об'єкти на реальний світ. Обидві технології знайшли широке застосування в різноманітних сферах: від ігрової індустрії, медицини та бізнесу до освіти.

Значення цих технологій у сучасному світі не можна недооцінювати. Вони пропонують нові способи взаємодії з інформацією та навколишнім середовищем, розширюючи можливості для навчання, розваги та професійної діяльності. В освіті, зокрема, VR та AR можуть трансформувати традиційні методи навчання,

роблячи їх більш інтерактивними та ефективними, а також надаючи учням унікальний досвід, який раніше був недоступний [1].

Історія використання VR/AR в освіті починається з кінця XX століття, коли ці технології почали активно розвиватися. Вони спочатку використовувалися в вищій освіті та дослідницьких центрах для тренувань і симуляцій. З часом VR/AR стали більш доступними, що призвело до їхньої інтеграції в освітні програми [2].

У сучасних методах навчання, VR та AR використовуються для створення інтерактивних та занурювальних навчальних досвідів. Це може включати віртуальні екскурсії, інтерактивні лабораторні роботи, а також моделювання складних процесів чи явищ, які важко представити традиційними методами.

Конкретні приклади включають використання VR для віртуальних подорожей в історичні місця, дозволяючи учням «побувати» в історичних локаціях, які вони вивчають. AR може бути використана для накладання інформаційних шарів на реальні об'єкти в класі, таким чином збагачуючи навчальний матеріал і роблячи його більш зрозумілим та доступним.

Використання VR та AR у навчанні значно підвищує зацікавленість та мотивацію учнів. Це досягається завдяки зануренню в інтерактивне середовище, яке стимулює допитливість і прагнення досліджувати. Таке середовище робить навчання більш захоплюючим і мотивує учнів до активної участі в навчальному процесі. Поліпшення якості освіти через інтерактивне навчання є ще однією значущою перевагою VR та AR. Використання цих технологій дозволяє створити більш глибоке розуміння матеріалу через практичний досвід і візуалізацію складних концептів [3].

Окрім цього, VR та AR мають важливу роль у розвитку практичних навичок. Через симуляції та моделювання, учні можуть віртуально відпрацьовувати навички, які важко або небезпечно репродукувати в реальних умовах. Це особливо важливо у таких галузях, як медицина, інженерія та наукові дослідження.

Разом із тим, використання технологій VR/AR в освітньому процесі супроводжується низкою викликів та обмежень. Перш за все, існують технічні та фінансові бар'єри, адже обладнання для VR та AR часто є дорогим та потребує спеціалізованих знань для його ефективного використання [4].

Крім того, потенційні негативні наслідки для здоров'я є також важливим питанням. Довготривале використання засобів VR/AR може спричиняти порушення зору, головний біль, а також можливі розлади рухової координації. Тому важливо зберігати баланс і контролювати час, проведений у віртуальному середовищі.

Загальні прогнози щодо розвитку VR/AR в освіті є оптимістичними. Очікується, що з покращенням технологій та зниженням вартості їх використання, VR/AR стануть ще більш доступними та інтегрованими в освітній процес. Це може включати більш широке застосування в школах, університетах та професійному навчанні. Потенціал для глобальних освітніх змін також є значним. VR та AR можуть трансформувати спосіб навчання, роблячи освіту більш інтерактивною, доступною та ефективною на глобальному рівні. Особливо

це може вплинути на регіони, де доступ до якісної освіти обмежений в силу низки причин [5].

У підсумку, технології VR/AR мають великий потенціал для революціонізації освітнього процесу. Вони відкривають нові можливості для інтерактивного та занурювального навчання, підвищують мотивацію учнів і допомагають розвивати практичні навички. Проте, існують і виклики, такі як технічні та фінансові бар'єри, обмежена доступність та потенційні негативні впливи на здоров'я. Тому важливо продовжувати дослідження та інновації у цій області для подолання цих викликів та максимального використання потенціалу VR та AR в освіті.

Список використаних джерел:

1. Qian Weikang, Li Fei, Wang Qiang, Li Shengdong. A Survey on Artificial Intelligence for Programming Education. *ACM Transactions on Computing Education (TOCE)*. 2023.

2. Soloway E., Spohrer J., C. M. Intelligent Tutoring Systems for Programming: A Systematic Literature Review. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2022.

3. Moaiyeri Mohammad Hossein, Moaiyeri Amir Hossein, Parsa Saeed. Artificial Intelligence in Programming Education: A Review of Recent Advances. *IEEE Access*. 2021.

4. Bilousov O. M., Kovalenko O. V. Using Artificial Intelligence to Personalize Programming Instruction. *Visnyk of the National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»*. 2023. № 2 (1444). P. 104 – 111.

5. Lovyhnenko I. V. Application of Artificial Intelligence for Automated Assessment of Programming Code. *Computer Science and Information Technologies*. 2023. №1 (109). P. 57 – 64.

ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Бойко Людмила, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
Орошан Тетяна, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
Пшенична Юлія, спеціаліст вищої категорії

Забезпечення якості освіти відіграє ключову роль гарантування того, щоб вищі навчальні заклади підтримували високі стандарти освіти та надавали здобувачам освіти цінний досвід навчання. Він охоплює як внутрішні, так і зовнішні процеси, які здійснюють моніторинг, оцінку та підвищення якості освіти [1].

Внутрішнє забезпечення якості освіти відноситься до процесів і механізмів, запроваджених в навчальному закладі для моніторингу та постійного покращення якості освіти. До ключових аспектів внутрішнього забезпечення якості освіти відносять:

– Розробка навчальних програм, які відповідають освітнім цілям, галузевим вимогам і потребам студентів. Це включає визначення результатів

навчання, вибір відповідних методологій навчання, а також регулярний перегляд та оновлення навчальної програми.

– Внутрішнє забезпечення якості гарантує, що методи викладання та навчання є ефективними, цікавими та відповідають навчальній програмі. Це передбачає надання можливостей професійного розвитку для викладачів, заохочення інноваційних методів навчання та сприяння сприятливому навчальному середовищу.

– Внутрішнє забезпечення якості включає надійні системи оцінювання студентів. Це включає в себе розробку достовірних оцінок, забезпечення прозорості та справедливості при оцінюванні рівня знань здобувачів освіти, а також надання своєчасного зворотного зв'язку студентам для підтримки їх навчання та розвитку.

– Навчальні заклади надають комплексні послуги підтримки студентів, щоб покращити загальний досвід навчання. Це може включати академічні консультації, консультаційні послуги, бібліотечні ресурси та позакласні заходи, спрямовані на сприяння успіху та добробуту студентів.

– Внутрішнє забезпечення якості передбачає збір та аналіз інституційних даних для визначення областей для покращення. Це може включати відстеження успішності студентів, аналіз показників утримання та закінчення навчання, а також проведення опитувань або фокус-груп для збору відгуків від студентів, викладачів і персоналу [2].

Зовнішнє забезпечення якості відноситься до процесів оцінки та акредитації, що проводяться зовнішніми агентствами для оцінки якості та стандартів навчальних закладів. Ці агентства, часто створені урядовими або професійними органами, забезпечують відповідність закладів заздалегідь визначеним критеріям і підзвітність. До ключових аспектів зовнішнього забезпечення якості освіти відносять:

– Проведення акредитації та сертифікації. Зовнішні агенції із забезпечення якості оцінюють навчальні заклади за заздалегідь визначеними стандартами та критеріями. Заклади, які відповідають цим стандартам, проходять акредитацію або сертифікацію, що свідчить про їхню відданість якісній освіті. Акредитація покращує репутацію навчального закладу, сприяє мобільності студентів і надає впевненість зацікавленим сторонам.

– Проведення експертної перевірки та оцінки. Зовнішні агентства із забезпечення якості проводять ретельну оцінку закладів за допомогою процесів експертної оцінки. Це включає зовнішніх експертів, які перевіряють навчальний заклад, переглядають документацію, проводять співбесіди та оцінюють різні аспекти, такі як навчальний план, кваліфікація викладачів, інфраструктура та управління [3, с.114-119].

– Дослідження відповідності нормативним вимогам. Зовнішнє забезпечення якості гарантує дотримання навчальними закладами нормативних вимог, встановлених керівними органами. Це включає дотримання правових і етичних стандартів, фінансову прозорість і дотримання відповідних політик і правил [4, с.213 - 229].

– Зовнішні агентства із забезпечення якості сприяють постійному

вдосконаленню навчальних закладів, надаючи відгуки, рекомендації та підтримку. Інституції заохочуються до сфер покращення, визначених у процесі оцінювання, що призведе до підвищення якості та ефективності.

Отже, внутрішнє та зовнішнє забезпечення якості освіти є важливими складовими елементами в навчальних закладах. Впроваджуючи надійні процеси внутрішнього забезпечення якості, заклади освіти можуть активно контролювати рівень знань студентів та покращувати якість освіти, яку вони надають. Зовнішнє забезпечення якості освіти через впровадження процесів акредитації та оцінювання якості освіти підтверджує та визнає якість знань, що надають навчальні заклади, підвищуючи до них довіру та сприяючи постійному вдосконаленню. Всі ці заходи по забезпеченню якості освіти сприяють загальному успіху та репутації навчальних закладів і студентів, яких вони обслуговують.

Список використаних джерел:

1. Луговий В. І. Проблема освітньої якості в стратегії розвитку вищої освіти в Україні. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (2). DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-11-1>.

2. Ніколаєнко С. М. Якість вищої освіти – запорука конкурентоспроможності українських університетів. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (2). DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-5>.

3. Опар Н. В. Забезпечення якості вищої освіти в країнах Європи: досвід для України. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 114 – 119.

4. Сігаєва Л. Є. Сучасні підходи до якості освіти: теоретичний аспект. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2016. № 4. С. 213 – 229.

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВИТИ

Прус Володимир, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Сучасні зміни в українській системі вищої освіти висувають нові вимоги до педагогічної діяльності викладачів. Насамперед, це пов'язано з тим, що перед системою стоїть питання формування професіоналів, конкурентоспроможних на світовому ринку праці. Відповідно, перед викладачем закладу вищої освіти (ЗВО) постає завдання не лише надати здобувачам теоретичні та прикладні знання і навички, а й сформувати цілеспрямованих, всебічно розвинених і творчих особистостей, здатних працювати як самостійно, так і в команді. Іншим важливим аспектом є «навчити» студентів розпізнавати та працювати в різних соціокультурних системах, оскільки міжнародний ринок праці орієнтований на творчих фахівців з інформаційною освітою. Це означає, що в освітній процес вносяться численні корективи з метою поступового розвитку студентів, здатних мислити гнучко та інноваційно. Зокрема, зазначені зміни стосуються використання інноваційних технологій у ЗВО України.

Закон України «Про вищу освіту» серед основних задач ЗВО визначає «забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі наукової, освітньої та інноваційної діяльності» [1]. Питання впровадження інновацій в освіті широко досліджувалося українськими та зарубіжними фахівцями. Так, інтерактивне навчання як специфічну освітню технологію у загальнодидактичному аспекті досліджували Л. Пироженко, О. Пометун, С. Сисоева та інші. Вивчаючи питання удосконалення вищої освіти в Україні, такі науковці як О. Безпалько, О. Волошина, Р. Гуревич, І. Дичківська, В. Лаппо, М. Лисенко, О. Пехота, Е. Стрига, дійшли єдиного висновку: саме впровадження інновацій здатне вивести дипломованих національних фахівців на новий, більш якісний рівень, відмінний від рівня традиційних «пострадянських» фахівців.

Узагальнюючи наукові погляди, з педагогічної точки зору, інновації можна розглядати як нововведення, які покращують перебіг і результати освітнього процесу. Інноваційний процес в освіті доцільно визначити як серію цілеспрямованих дій, що спрямовані на її оновлення. Педагогічна інновація - особлива організація діяльності та думки, метою якої є організація нововведень в освітньому просторі, що розглядається як процес впровадження, засвоєння та поширення нового в освіті [3].

Педагогічні умови, які дають змогу викладачам ЗВО забезпечити результативність та ефективність процесу впровадження інноваційних освітніх технологій, перелічено у табл. 1.

Основними характеристиками інноваційної освітньої діяльності є особистісний (або особистісно-орієнтований, спрямований на розвиток особистості) підхід, творчий, експериментальний характер, та сильна мотивація до пошуку нового в організації навчального процесу.

Таблиця 1

Педагогічні умови впровадження інноваційних освітніх технологій

1	Створення середовища для змісту освіти, активної роботи та інноваційних методів
2	Організація виконання планів занять з використанням інноваційних технологій
3	Залучення здобувачів до процесу впровадження інноваційних технологій
4	Здійснення інтерактивної, суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчально-виховному процесі
5	Розвиток і формування пізнавальних інтересів студента, емоційної сфери сприйняття
6	Обирання тактики дій відповідно до типів інноваційних технологій

Джерело: складено автором на основі [3, 4]

До інноваційних педагогічних технологій відносяться: технології інтерактивного навчання, технології проблемного навчання, технології критичного мислення, технології особистісно-орієнтованого навчання, проектні технології, інформаційно-комп'ютерні технології, ігрові технології. Основною формою організації інноваційної діяльності є педагогічний експеримент [1, 2].

Серед переваг використання інноваційних технологій в освітньому процесі науковці та практики визначають: активізацію пізнавальної діяльності здобувачів, розвинення низки відповідних психологічних і професійних якостей (креативність, оригінальність, гнучкість мислення, самостійність та адаптивність мислення, відповідальність і вміння працювати в команді); можливості

створення середовища майбутньої професії; особистісний розвиток студентів та викладачів через розширення стереотипів; покращення результатів навчання здобувачів за рахунок підвищення пізнавальної активності; можливості моделювання навчального середовища іншої країни для інтенсифікації опцій навчальної мобільності.

Підсумовуючи, варто зазначити, що впровадження інноваційних технологій у ЗВО підвищує ефективність освітнього процесу. Основними перевагами інноваційної освіти є сприяння створенню умов для розвитку та самореалізації особистості, досягненню високого інтелектуального розвитку здобувачів, підвищенню їх мобільності та гнучкості в освітньому процесі, конкурентоспроможності на ринку праці. Основним недоліком впровадження інноваційної освіти є небажання (опір) як здобувачів, так і викладачів запровадженню та сприйняттю певних змін на тлі стагнації пострадянської системи освіти.

Список використаних джерел:

1. Кожемякіна І. Інноваційні технології як інструмент професійного розвитку вчителя в умовах післядипломної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2020. № 1 (46). С. 169 – 173.
2. Крюкова Є. С., Америкідзе О. С. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у вищих навчальних закладах. *Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія «Філологія. Педагогіка». *Збірник наукових праць*. 2017. № 10. С. 54 – 57.
3. Лаппо В. В. Педагогічна інноватика : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 360 с.
4. Лисенко М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства: автореф. дис. канд. філос. наук. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». Київ, 2013. 16 с.

КЕЙС-МЕТОД У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Олійник Аліна, к. е. н.,

**Кривчун Ростислав, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти,
Гончаренко Аліна**

На сучасному етапі в умовах дії воєнного стану актуальності набуває питання розвитку освіти в вищих навчальних закладах. З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну постало питання в забезпеченні комфортних та безпечних умов для провадження освітньої діяльності для всіх його учасників.

Виходячи з зовнішніх чинників, які несуть психологічний вплив на учасників освітнього процесу, зокрема на здобувачів, потреба в навчанні не відійшла на останній план.

Тому рекомендуємо застосовувати один з інтерактивних методів навчання кейс-стаді, що дозволить здобувачам краще засвоїти та зрозуміти суть матеріалу, який виноситься на опрацювання [4].

Кейс-метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем, спілкуватися іноземною мовою [1, 3].

Суть методу кейс-стаді полягає в груповому дослідженні конкретних явищ в процесі комунікації, що дає зрозуміти матеріал контенту лекцій, а потім вирішити складні проблеми, як наукові, так і ділові, залежно від дисципліни, в рамках якої побудований кейс. На рис. 1.1. показані вимоги, яким повинен відповідати сучасний кейс.

Рис. 1. Вимоги до кейсу [2]

Проаналізувавши рис. 1 були визначені основні вимоги до сучасного кейсу. Основними складовими ефективного кейсу є його актуальність на сучасному етапі, він повинен мати не одне рішення, допомагати здобувачам вирішувати практичні проблеми, провокувати дискусію в групі, що дозволить під час комунікації дізнатися більше інформації для здобувача та мати певний рівень складності.

Кейс-метод передбачає командний характер пізнавальної діяльності, творчий підхід до пізнання, поєднання теоретичних знань і практичних навичок, глибоке занурення у ситуацію. Технологія «кейс» досить сильно впливає на професіоналізацію здобувачів, сприяє підвищенню їх здібностей до практичних рішень будь яких проблем, формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання.

Кейс-технології дають змогу виявити різноманітні точки зору, розвинути навички аналізувати та мислити критично.

Отже, підводячи підсумки написаного можна зробити висновок, що інтерактивні методи навчання відіграють вагомий роль в освітньому процесі. Розробка кейсів дозволить підвищити комунікацію між студентами та навчить їх працювати в команді для вирішення практичних завдань.

Список використаних джерел:

1. Гречановська О. В., Манглієва Т. Н. Сутність та використання кейс-методу в навчально-виховному процесі вищої школи. *Матеріали науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. URL : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2064>.

(дата звернення 01.02.2024).

2. Товканець Г. В. Особливості застосування кейс-методу у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка. Соціальна робота*. 2011. Вип. 20. С. 148 – 150.

3. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 19 – 28.

4. Шумська, С. Є., Бучинська Т. В. Використання кейс-методу у професійному навчанні. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна*. 2013. № 2. С. 277 – 280.

КРЕАТИВНЕ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ – ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

**Саконова Тетяна, к. е. н., доцент,
Дячков Дмитро, д. е. н., професор,
Потапюк Ірина, к. е. н., доцент**

Не зважаючи на швидкі зміни, що відбуваються в усіх сферах життя, які пов'язані не лише з прогресивним розвитком українського суспільства, але й з системою загроз самого його існування, освіта є головним чинником отримання ним нових знань та компетентностей – як професійних, так і soft skills. Очевидною є необхідність надання якісних освітніх послуг, які, в першу чергу, мають бути спрямовані на можливість здобути. затребувані сучасним суспільством, роботодавцями. знання та компетентності, а також застосовувати їх на практиці. При цьому варто враховувати, що контингент здобувачів, не залежно від спеціальності, яку вони обирають, різниться відповідно поколінню, до якого вони належать (відповідно до теорії поколінь К. Маннгейма). Головним чином ми взаємодіємо з міленіалами та зумерами (табл. 1).

Студентоцентризований підхід передбачає врахування не лише думки здобувачів вищої освіти в системі організації освітнього процесу та середовища, але й індивідуалізований підхід. Крім того, у поколінь сучасних здобувачів розвинена потреба у поєднанні творчої та професійної самореалізації.

Основні маркери міленіалів та зумерів [сформовано на основі 1; 2]

Міленіали	Зумери
Народжені у 1981-1996 рр.	Народжені у 1997-2012 рр.
Характерні риси у сфері:	
- <i>особистісній</i> : інфантилізм; прагнення бути не таким, як всі; любов до свободи; небажання сліпо підкорятися; ідеалізм; висока самооцінка	- <i>особистісній</i> : відповідальність; усвідомлення власних бажань; інтерес до гендерних та екологічних питань; чутливі до брендів; невдоволені своїм фінансовим станом та стурбовані нерівністю розподілення багатства у суспільстві
- <i>навчання</i> – схильні до саморозвитку	- <i>навчання</i> : здатність обробляти багато інформації; вміння виділити важливе; у виборі навчальних дисциплін фокусуються на тому, що цікаво, а решту ігнорують без докорів сумління
- <i>робота</i> – важливо отримувати задоволення від роботи та зарплату, бажано миттєво	- <i>робота</i> – зарплата – головна причина для зміни роботи; важливим є наявність балансу між роботою та життям, можливості навчатися та розвиватися, кар'єрного зростання; позитивна корпоративна культура

На наш погляд, саме креативне навчання відповідає сучасним вимогам різних груп стейкхолдерів до освіти. Креативність визнають однією з головних навичок XXI століття, адже [3]:

- оволодіння будь-якою професією передбачає навчання та удосконалення впродовж життя (навіть без зміни фаху);

- зберігається тенденція до зменшення рутинної роботи та розширення діапазону відповідальності, трансформація способів, методів, підходів до виконання роботи;

- зростає популярність проектно-орієнтованого підходу управління, що висуває власні вимоги до soft та hard skills сучасних працівників;

- розмивається межа між робочим та особистим часом – нормальним є саморозвиватися саме не в робочий час.

При цьому креативне навчання передбачає:

- застосування інноваційних технологій навчання;

- освітню взаємодію між здобувачем вищої освіти та викладачем у формі партнерської співпраці;

- «зливання» навчального процесу з життям, майбутньою (існуючою) трудовою діяльністю, адже передбачає вирішення реальних професійних, життєвих завдань.

Наведемо основні характеристики креативного навчання (табл. 2).

Отже, креативне навчання стимулює здобувачів нестандартно та оригінально мислити, шукати нові варіанти вирішення стандартних проблем; не просто запам'ятовувати навчальний матеріал, а потім його переказувати чи відповідати на тестові завдання, а опановувати його через дослідження, активну участь у навчальному процесі; знаходиться у тісному зв'язку з критичним мисленням та творчим підходом; передбачає індивідуальний підхід в поєднанні з командною взаємодією, партнерські відносини між здобувачами вищої освіти

Основні характеристики креативного навчання [сформовано на основі 4]

Елемент	Характеристика
Принципи	наочності, доступності, наступності, ґрунтового усвідомлення, науковості
Ознаки	<ul style="list-style-type: none"> - перехід від дисциплінарно-орієнтованої системи навчання до проєктно-творчої; - взаємовідносини у навчанні на суб'єкт-суб'єктні, особистісно орієнтований підхід; - особистісно-відтворюване засвоєння фундаментальних знань за допомогою викладача; - установка на рефлексивно-творче засвоєння нових знань та творче їх використання – адаптація та застосування отриманих знань, компетенцій на практиці; - реалізація концепції безперервного навчання
Основи	<ul style="list-style-type: none"> - пошук варіативних рішень для будь-якої проблеми або виконання поставленого навчального завдання; - розвиток та застосування критичного мислення, при цьому, передбачається широке застосування методу «відкритого питання»; - винахідницька, інноваційна, творча діяльність; - позитивний емоційний зміст навчання
Нівелювання когнітивних викривлень	<ul style="list-style-type: none"> - ефекту Барнума (ефекту Форера); - ефекту Пігмаліона або ефекту Розенталя; - NIH-синдрому
Переваги	<ul style="list-style-type: none"> - вчить виходити з кризових ситуацій; - дозволяє урізноманітнити не лише навчальний процес, але й життя загалом; - сприяє самореалізації та розкриттю особистісного потенціалу – допомагає досягати успіху та повірити у власні сили; - розкриває творчий потенціал; - робить учасників освітнього процесу щасливішими

Список використаних джерел:

1. Миронова Н. Бумери, міленіали, покоління Z – хто це? Розбираємось у теорії. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/02/9/239843/> (дата звернення 01.02.2024 р.)

2. Зумери та міленіали у глобальному дослідженні Deloitte 2022. Що варто знати бізнесу? URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/zumery-ta-milenialy-u-globalnomu-doslidzhenni-deloitte-2022-shho-var-to-znaty-biznesu> (дата звернення 01.02.2024 р.)

3. Бойко І. Креативне мислення – навичка 21 століття. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rHfkDzsLo1Q> (дата звернення 02.02.2024 р.)

4. Що таке креативне навчання? URL: <https://pg-group.online/shho-take-kreativne-navchannya/> (дата звернення 02.02.2024 р.)

МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Вовк Микола, доктор філософії,
Большакова Євгенія, доктор філософії

Мотивація до навчальної діяльності здобувачів вищої освіти належить до професійно значимих особистісних характеристик. Мотивація постає як показник, так і критерій успішності та ефективності професійного становлення майбутнього фахівця [2] та на пряму впливає на його конкурентоспроможність на ринку праці. Тому, виникає потреба у дослідженні стану мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти.

Для дослідження стану сформованості мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти, що навчаються за бакалаврськими програмами у Полтавському державному аграрному університеті у січні 2024 р. було проведено анкетне опитування шляхом створення її у Google Формі.

У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти з 1-3 курсу у кількості 78 респондентів. За статево-віковою ознакою опитані респонденти розподілилися за наступними критеріями: вік – 17 років (24 особи або 30,8%), 18 років (28 осіб або 35,9%), 19 – років (24 особи або 30,8%), 20 років (2 особи або 2,6 %); стать – чол. (18 осіб або 23,1%), жін. (60 осіб або 76,9%).

Важливою складовою яка впливає на мотивацію до навчання є самостійність вибору освітньо-професійної програми (ОПП) за якою хоче навчатися майбутній абітурієнт. Так, на питання «Хто вплинув на вибір ОПП?». Були отримані наступні результати дослідження: це мій особистий вибір – 71,8%, мені порадили батьки – 15,4%, мені порадили друзі – 7,7%, куди підійшов мій бал ЗНО/НМТ туди й вступив – 5,6%. З результатів дослідження ми спостерігаємо, що в переважній більшості здобувачі обирали ОПП за якою вони хочуть навчатися самостійно. Разом з тим, необхідно відмітити, що вмотивованості до навчання самостійно обраної ОПП не достатньо. Важливим також залишається чи подобається обрана ОПП вже в процесі навчання, адже здобувачі вищої освіти іноді мають дещо інше уявлення про обрану ОПП особливо на першому курсі бакалаврського рівня, тому респондентам було поставлене питання «Чи подобається Вам навчання на обраній ОПП?»: на першому місці так (68 осіб або 87,2%), ні (6 осіб або 7,7%), важко відповісти (4 особи або 5,1%). Результати дослідження свідчать, що здобувачам які навчаються за обраною ОПП в переважній більшості подобається, але разом з тим необхідно відмітити, що 35,9 % опитаних здобувачів важко відповісти на питання «Чи планують вони після завершення навчання працювати за спеціальністю?».

Одним із вагомих показників є мотиви за якими здобувачі вирішують з якою метою вони відвідують заняття. Дослідження даного питання також здійснювалося серед здобувачів бакалаврського рівня Полтавського державного аграрного університету у 2019 р.[1]. Порівняння результатів дослідження 2019 р. та 2024 р. (рис. 1).

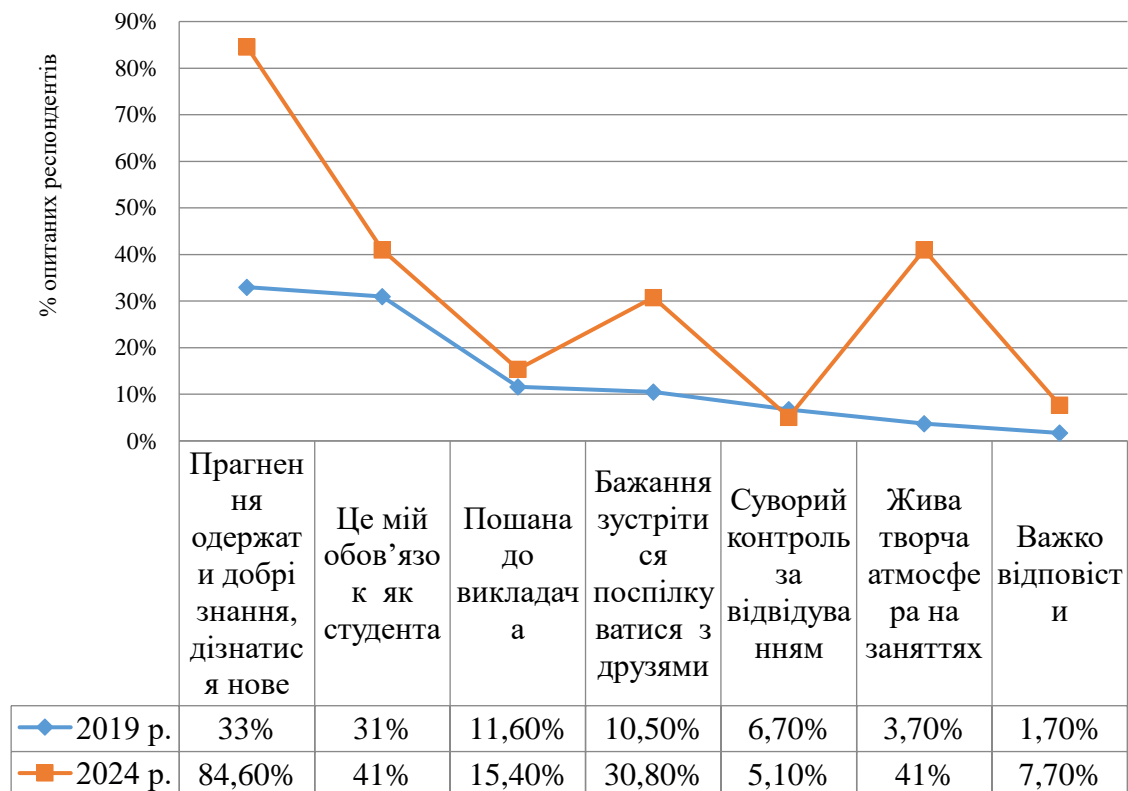

Рис. 1. Результати дослідження питання «Чим Ви керуєтеся відвідуючи аудиторні заняття?», (за 2019 р. та 2024 р.)

З результатів дослідження за 2019 р. та 2024 р. ми бачимо деякі зміни особливо це стосується прагнення одержати добрі знання результати якого збільшилося на 51,6%. На другому місці бажання зустрітися та поспілкуватися з друзями збільшилася на 20,3%. На третьому місці жива творча атмосфера збільшилася на 37,3%.

Важливими та вагомими мотивуючими факторами до навчання здобувачів вищої освіти (ЗВО) є викладачі, які здійснюють загальну та професійну підготовку майбутніх фахівців. Опитані респонденти на питання «Чи є серед викладачів університету той, кого Ви могли б назвати прикладом, зразком для себе?» відповіли: так – 74,4%, ні 17,9%, важко відповісти – 7,7%. На питання «Чи є серед викладачів університету міцні та творчі відносини зі ЗВО?» було отримано наступні результати: так – 74,4%, ні – 5,1%, важко відповісти 20,5%. За результатами дослідження встановлено, що переважна більшість здобувачів, а це 74% мають міцні творчі відносини з викладачем та є прикладом для них.

Завершальним запитанням дослідження було «Яким Ви бачите своє майбутнє»: я думаю, що моє майбутнє достатньо успішним – 71,8%, важко відповісти – 20,5%, я не впевнен(ий)а, що в мене буде гарне майбутнє – 7,77%.

Таким чином, вмотивованість здобувачів до навчання є важливою складовою будь якого освітнього процесу не зважаючи на те який освітній рівень здобуває здобувач, адже це впливає на якісне формування професійних компетентностей майбутніх фахівців та на його подальшу конкурентоспроможність на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Ільченко А. М., Вовк М. О. Стан сформованості мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. 2019. Том 24. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a820c218-6c57-4d04-a20e-08011197e937/content> (дата звернення 03.02.2024).

2. Лещенко Т. О., Шевченко О. М. Мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти як провідний чинник підготовки фахівців. 2022. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/18939/1/Motivation_of_educational.pdf (дата звернення 03.02.2024).

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА У ДОСЯГНЕННІ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Воронько-Невіднича Тетяна, к. е. н., доцент,

Собчишин Віталій, к. е. н.,

Баган Надія, доктор філософії

Згідно з Законом України «Про освіту» [1], особливістю неформальної освіти є те, що, як правило, за її результатами не присуджується визнана державою освітня кваліфікація за певним рівнем освіти. Разом із тим у порядку [2], визначеному Міністерством освіти і науки України, передбачено можливість врахування у процесі здобуття вищої освіти результатів, одержаних шляхом неформальної освіти. Зокрема, відповідно до цього Порядку, послідовність визнання та зарахування у закладі вищої освіти здобувачу вищої освіти результатів неформального навчання як складових освітніх компонентів окремої освітньої програми можна зобразити у вигляді рис. 1.

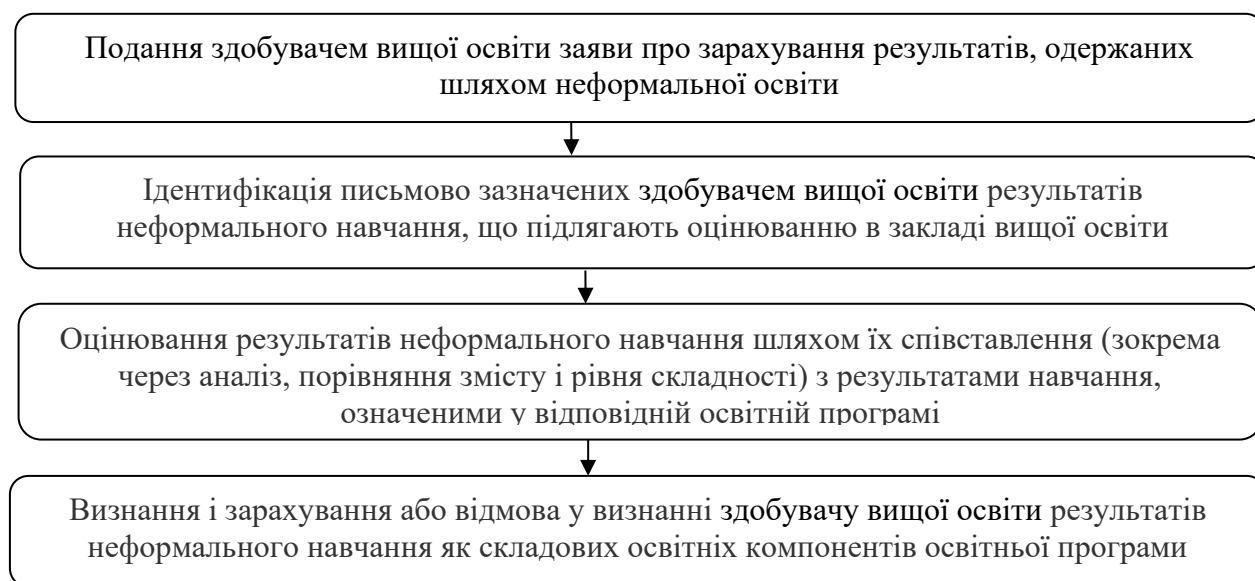

Рис. 1. Схематичне зображення послідовності визнання та зарахування у закладі вищої освіти здобувачу вищої освіти результатів неформального навчання як складових освітніх компонентів окремої освітньої програми
Джерело: побудовано на підставі [2]

З урахуванням вищевикладеного та інформації, узагальненої у табл. 1, вважаємо, що неформальна освіта може сприяти досягненню результатів навчання освітніх компонентів у закладі вищої освіти.

Таблиця 1

Інформація про визнання і зарахування неформального навчання здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня як самостійної роботи з окремих освітніх компонентів в Полтавському державному аграрному університеті у I семестрі 2023–2024 н. р.

Освітній компонент (місце в ІНП ЗВО), ОПП, курс ЗВО	Освітня онлайн платформа та назва онлайн курсів	Підтверджуючий документ	Кількість ЗВО		Перезарахована кількість кредитів кожному ЗВО
			осіб	у % до контингенту ЗВО на курсі	
1	2	3	4	5	6
Стиль та імідж менеджера (обов'язкова фахова навчальна дисципліна), Менеджмент підприємства, 2 курс	Prometheus («Case study: як вирішувати складні завдання у бізнесі та житті», «Небайдужі: базові емоційні потреби та соціальна взаємодія», «Комунікація щодо наці-ональних спільнот для пресслужб поліції та прокуратури», «Цифрові комунікації в глобальному просторі», «MOLO-блогерство»); Campster («Time management», «Event Management», «Асертивна комунікація»); Освітній хаб міста Києва («Персональна ефективність», «Емоційний інтелект»)	Сертифікат	19	34,5	різна (залежно від кількості пройдених онлайн курсів)
Стратегічне управління (обов'язкова фахова навчальна дисципліна), Менеджмент підприємства, 4 курс	Освітній хаб міста Києва («Стратегічне планування»)	Сертифікат	13	23,6	0,8

Джерело: сформовано за результатами визнання і зарахування здобувачам вищої освіти (ЗВО) неформального навчання

Таким чином, неформальна освіта може сприяти досягненню результатів навчання освітніх компонентів у закладі вищої освіти. Послідовність визнання та зарахування у закладі вищої освіти здобувачу вищої освіти результатів неформального навчання як складових освітніх компонентів окремої освітньої програми передбачає: подання здобувачем вищої освіти заяви про зарахування

результатів, одержаних шляхом неформальної освіти; ідентифікацію результатів неформального навчання, що підлягають оцінюванню в закладі вищої освіти; оцінювання результатів неформального навчання шляхом їх співставлення з результатами навчання, означеними у відповідній освітній програмі; визнання і зарахування або відмову у визнанні здобувачу вищої освіти результатів неформального навчання.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text> (дата звернення: 22.01.2024).

2. Порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 8 лют. 2022 р. № 130. URL : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text) (дата звернення: 22.01.2024).

НОВАТОРСЬКІ ПІДХОДИ ДО ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Волкова Неля, к. е. н., доцент,
Світлична Алла, к. е. н., доцент,
Михайлова Олена, к. е. н., доцент

В сучасному освітньому середовищі, де обмін інформацією є ключовим аспектом навчання та набуття компетентностей, важливо враховувати значущість візуалізації інформації. Зокрема, у вищій освіті викладачі відіграють визначальну роль у передачі складних концепцій та знань своїм студентам. Саме тут набуває актуальності використання ефективних методів візуалізації для спрощення та усвідомлення навчального матеріалу. Візуалізація інформації стає могутнім інструментом підвищення якості навчання та розуміння студентами складних тем. Використання графічних зображень, діаграм, схем, відеоматеріалів та інших візуальних засобів не лише робить процес навчання цікавішим, але і сприяє глибшому усвідомленню матеріалу.

В цьому контексті роль викладачів набуває нових вимірів. Вони не лише створюють навчальні матеріали, а й використовують візуалізацію для максимального засвоєння знань студентами. Здатність перекладати абстрактні поняття у конкретні та доступні графічні форми стає необхідністю. Важливо зазначити, що наочне спостереження є пасивним процесом, у той час як візуалізація є активним процесом, що дозволяє студентам активно взаємодіяти з матеріалом та глибше його засвоювати.

Основними методами візуалізації, які використовуються в освітньому процесі, є скрайбінг, інтелект-карти (ментальні карти) та хмари тегів. Нині існує багато безкоштовних сервісів, що надають можливість використовувати візуальні дидактичні засоби, не вимагаючи від викладачів спеціальних навичок програмування. Серед них можна відзначити LearningApps, Youtube, Microsoft Power Point, WordClouds, PowToon, Coggle, GoAnimate, а також сервіси

Google [1].

Технології візуалізації у сучасній педагогічній практиці знаходяться в постійному розвитку та розширенні. Один з напрямів розвитку полягає у використанні інтерактивних візуальних елементів. Це може бути створення інтерактивних відеопрезентацій, ігрових сценаріїв, веб-коміксів та інших форм, які залучають увагу студентів та стимулюють їх активну участь у процесі навчання, допомагають викладачам створювати навчальне середовище, сприяючи розвитку критичного мислення та творчості студентів.

Нині зростає популярність використання віртуальної реальності (VR) та розширеної реальності (AR) в освітньому процесі. Вони дозволяють створювати іммерсивні навчальні середовища, де здобувачі можуть взаємодіяти з матеріалом у більш поглиблений спосіб, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Крім того, розвиток технологій штучного інтелекту (AI) відкриває нові можливості для автоматизації процесів візуалізації та персоналізації навчання. Системи AI можуть аналізувати індивідуальні потреби студентів та надавати їм настроєні навчальні матеріали, які краще відповідають їхнім стилям навчання та індивідуальним уподобанням.

Використання інноваційних методів візуалізації є ключовим елементом сучасної педагогіки, спрямованої на створення стимулюючого та динамічного освітнього середовища. Інтерактивні дошки та технології доповненої реальності дозволяють викладачам створювати динамічні презентації, де студенти можуть взаємодіяти з об'єктами та даними, щоб краще розуміти матеріал. Це сприяє активному залученню здобувачів у процес навчання та стимулює їх зацікавленість.

Досить помітною є також тенденція розвитку інтерактивних онлайн-платформ та сервісів, які надають можливість викладачам створювати власні курси з використанням різноманітних візуальних елементів. Такі інструменти, як Canva, Prezi, та інші, дозволяють викладачам генерувати привабливі та інтерактивні матеріали для навчання. Усі ці технологічні можливості сприяють не лише покращенню якості освіти, а й підвищенню зацікавленості студентів у навчальному процесі, роблячи його більш захопливим та ефективним.

Разом із технологічними новаціями, важливо враховувати і розвивати у студентів навички критичного мислення та медіаграмотності. Використання візуальних методів у навчанні може не лише полегшити сприйняття інформації, але й сприяти критичному аналізу та оцінці великого обсягу даних, що є необхідним у сучасному інформаційному суспільстві. Зокрема це стосується інтерактивних вправ, які включають в себе вирішення завдань та взаємодію з візуальним контентом, аналіз графіків, діаграм, або відповіді на запитання.

Крім того, важливо акцентувати увагу на розвитку медіаграмотності, що включає у себе вміння аналізувати, оцінювати та розуміти інформацію в різних формах медіа, включаючи візуальні. Сучасне освітнє середовище вимагає від студентів не лише здатності сприймати інформацію, але і критично ставитися до неї, розпізнавати можливі маніпуляції, дипфейки та фактичні помилки.

Важливо підкреслити роль взаємодії викладачів із студентами в процесі використання візуалізації. Спільна робота над візуальними матеріалами,

обговоренням його змісту та інтерпретації можуть сприяти активному взаєморозумінню та обміну ідеями.

Необхідно також звернути увагу на впровадження інновацій у систему оцінювання, котре може стати більш об'єктивним та розширеним, якщо враховувати студентські проєкти з використанням візуальних засобів, що вимагає творчого підходу та вміння висловлювати свої думки візуально.

Отже, використання технологій візуалізації у вищій освіті не лише робить навчання більш привабливим та ефективним, але й сприяє розвитку критичного мислення та медіаграмотності – навичок, які є важливими у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Юрченко С. Л. Візуалізація в освітньому процесі. URL : <https://naurok.com.ua/stattya-vizualizaciya-v-osvitnomu-procesi-198344.html>.
2. Mosina Y. The role of visualization in education process. *Інноватика у вихованні*. 2020. Вип. 11. Том 2. URL : <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/212/243>.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ДИСТАНЦІОНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Писаренко Світлана, к. с.-г. н., доцент

На сьогодні з розгортанням військових дій в Україні, та оголошення воєнного стану на всій її території, відчутно вплинули на організацію навчального процесу у різних типах навчальних закладів, починаючи від загальноосвітніх шкіл і закінчуючи університетами та академіями.

В умовах воєнного стану дистанційна форма навчання допомагає вирішувати численні проблеми, особливо з міркувань безпеки, дистанційна освіта впроваджується як єдиний доступний спосіб навчання на всій території України, або в окремих районах, або в певних навчальних закладах.

У сьогоденній ситуації при дистанційному навчанні основною метою є забезпечення безпеки під час навчання. Тому необхідно дотримуватися процедур у разі оголошення сигналу повітряної тривоги, що припиняє проведення занять. Також важливо враховувати зовнішні чинники, які можуть ускладнити можливість з'єднання здобувачів та навчально-наукових працівників для синхронного навчання. У таких випадках можна використовувати доступні засоби зв'язку для забезпечення альтернативних способів спілкування між учасниками освітнього процесу. Дистанційна форма навчання має відповідати вимогам безпечного навчального середовища, що включає дотримання санітарних норм, захист персональних даних, відповідність законодавству щодо кібербезпеки, запобігання проявам цькування, уникнення пропаганди та агітації та інші відповідні аспекти [1].

В контексті організації дистанційного навчання в навчальних закладах рекомендується комбінувати як синхронний, так і асинхронний режими навчання.

Синхронний режим, натомість, описується як взаємодія між учасниками

дистанційного навчання, які одночасно перебувають у віртуальному навчальному середовищі або спілкуються за допомогою аудіо- або відеоконференцій.

Асинхронний режим навчання визначається як взаємодія між учасниками дистанційного навчання з використанням різних освітніх платформ, електронної пошти, форумів, соціальних мереж тощо, з істотною затримкою у часі.

Виконання політики дистанційної багатоплатформенності університету передбачає встановлення системи Moodle як пріоритету, але з можливістю використання викладачами будь-яких доступних онлайн-інструментів, таких як Zoom, Facebook, Instagram, Google тощо [2].

Роботу системи дистанційного навчання в умовах воєнного стану можна вважати стійкою при наступних умовах:

- відсутності постійної безпосередньої загрози життю та здоров'ю усіх користувачів системи;
- відсутності технічних відмов через військові дії;
- наявності надійного електронного зв'язку для користувачів;
- можливості розвитку системи дистанційного навчання.

Виходячи з вищезказаного, слід враховувати, те, що у ході війни можливе виникнення критичної фази, коли користувачі можуть бути відлучені від навчання або зменшують свою активність. Якщо воєнний стан триватиме тривалий час, критична фаза може стати сталою, при якій дистанційне навчання може відігравати головну роль у освітньому процесі. Для здійснення критичної фази безболісної, доцільно встановлювати політику мультиплатформенного дистанційного навчання, що дозволить викладачам проводити онлайн заняття з використанням усіх доступних інтернет-засобів, а також використовувати відкриті курси онлайн-навчальних платформ, таких як Prometheus, Coursera, EdX, Google Work Space, Дія, а також цифрову освіту тощо.

Отже, як висновок слід зауважити, що організація ефективного масового дистанційного навчання в умовах воєнного стану є складним завданням, вимагає великих зусиль та дбайливої систематичної роботи. Проте, постійна праця над впровадженням і вдосконаленням сучасних технологій дистанційного навчання в освітній процес сприятиме досягненню позитивних результатів у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05 вересн. 2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.02.2024).

2. Відповіді на поширені запитання щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного стану // Міністерство освіти і науки України. Перевірено 16:38 16 червня 2023 за URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovah-karantinnih-obmezhen> (дата звернення: 01.02.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ» В РЕЖИМІ ONLINE

Одарущенко Олег, д. т. н., професор,
Одарущенко Олена, к. т. н., доцент,
Поночовний Юрій, д. т. н., професор

В сучасному світі, де інформаційні технології стрімко розвиваються, необхідно адаптувати системи освіти до нових вимог [1]. Перехід до онлайн формату викладання стає необхідністю для забезпечення доступу до актуальної інформації та формування висококваліфікованих фахівців в галузі інформаційних технологій і зокрема захисту інформаційних систем [2-4].

Захист інформаційних систем набуває особливої важливості в умовах глобалізації та зростання кількості кіберзагроз [5]. Онлайн навчання дозволяє забезпечити ефективну підготовку фахівців у цій галузі, враховуючи сучасні виклики та тенденції.

Розробка структурованого онлайн-курсу передбачає чіткі модулі та теми з акцентом на сучасних технологіях та методах захисту інформації в інформаційних системах. Важливо використовувати інтерактивні методи викладання для забезпечення ефективного засвоєння матеріалу. Застосування проблемно орієнтованого навчання, кейс-аналізу та діалогових методів сприяє формуванню критичного мислення та аналітичних навичок студентів у галузі технологій захисту інформації.

Обрані навчальні платформи повинні забезпечувати можливість віртуальних лекцій, інтерактивних лабораторних занять. Важливо враховувати технічні можливості та зручність використання для студентів всього навчального контенту, а саме: методичних теоретичних матеріалів; методичних матеріалів з виконання лабораторних занять та доступність програмного забезпечення, яке використовується.

Ефективні віртуальні лабораторії дозволяють студентам випробовувати та вдосконалювати свої навички у сфері захисту інформаційних систем у безпечному віртуальному середовищі. Саме на сьогодні розроблено та впроваджено в навчальний процес серію лабораторних занять за наступною тематикою: безпека програмного забезпечення; мережева безпека; веббезпека; системна безпека; криптографічний захист; безпека мобільних застосунків.

Важливим наступним кроком викладання навчальної дисципліни є створення групових проєктів, які сприятимуть розвитку студентами комунікативних навичок та обміну досвідом. Потрібно створити сприятливі умови для співпраці та обговорень у віртуальному форматі.

Важливо створити систему завдань, які стимулюють студентів до самостійної роботи та розв'язання проблем. Онлайн-системи оцінювання та фідбеку допомагають встановити відповідальність за власний навчальний процес.

Забезпечення справедливого та об'єктивного оцінювання студентів в онлайн-форматі містить різноманітні методи, такі як онлайн-тести, практичні

завдання, групові проєкти та портфоліо. Важливо також забезпечити чіткі критерії оцінювання. Необхідно розробляти стратегії активної взаємодії та спілкування зі студентами в онлайн-середовищі. Використання відеоконференцій, форумів, електронної пошти та групових чатів у месенджерах дозволяє забезпечити ефективну комунікацію.

Онлайн-освіта в галузі захисту інформаційних систем має великий потенціал для глобального навчання та спільного дослідження. Важливо розвивати нові формати навчання та сприяти міжнародній співпраці для обміну кращими практиками.

Аналіз проведених досліджень та накопичений практичний досвід свідчать про успішність викладання навчальної дисципліни «Технології захисту інформаційних систем» в онлайн-форматі. Важливо продовжувати дослідження та адаптацію методик для оптимізації навчального процесу. Для досягнення високих результатів навчання в онлайн-середовищі важливо сприяти співпраці викладачів, студентів та адміністрації. Тільки спільні зусилля дозволять ефективно впроваджувати нові технології та забезпечувати високий рівень підготовки фахівців в галузі кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 лип. 1994 р. № 80/94-ВР. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80>. (дата звернення: 01.02.2024).

2. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України URL : <https://cip.gov.ua/> (дата звернення: 01.02.2024).

3. Комплексні системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : навч. посіб. / В. Д. Козюра та ін. Ніжин : ФОП Лук'яненко В. В., ТПК «Орхідея», 2019. 144 с.

4. Комплексні системи захисту інформації : навч. посіб. / Яремчук Ю. Є., Павловський П. В., Катаєв В. С., Сінюгін В. В. Вінниця : ВНТУ, 2017. 120 с.

5. ДСТУ ISO/IEC 27001:2015. Інформаційні технології. Методи захисту системи управління інформаційною безпекою. Вимоги. [Чинний від 2015-06-27]. Київ, 2015. 24 с. (Інформація та документація).

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Іщейкін Тимур, к. е. н., доцент
Вороніна Вікторія, к. е. н., доцент

Розпочата 24 лютого 2022 року повномасштабна військова агресія РФ проти України стала новим випробуванням для системи вищої освіти України після закінчення пандемії COVID-19. Для освітньої сфери України цей виклик став ще й своєрідним «вікном» нових можливостей, прискоривши давно назрілі трансформаційні зміни в освіті. У першу чергу мова йде про широке впровадження та застосування цифрових технологій та дистанційних платформ

у навчальному процесі, зокрема проведення онлайн навчальних занять. Але перспективи трансформації освіти не обмежуються тільки зазначеними напрямками. Необхідно зосередити додаткову увагу також на розвитку та впровадженню неформальної та інформальної освіти, а також розробці механізму визнання її результатів у системі формальної освіти. На разі апробуються та широко впроваджуються сучасні методи навчання з використанням цифрових технологій [1].

Одним із трендів розвитку сучасної освіти є запровадження моделі «освіти впродовж життя» (lifelong learning), яка б давала можливість людині застосовувати й вдосконалювати свої вміння й фахові навички у відповідності із потребами національної економіки та ринку праці. Зазначена модель складається з наступних елементів:

- неформальна освіта (тренінги, воркшопи та ін.);
- дистанційна освіта (у відповідності до організації навчального процесу);
- онлайн-освіта (з використанням цифрових технологій);
- змішана освіта (використання традиційних та електронних засобів навчання).

В інноваційній економіці для досягнення успіху, людина повинна отримувати нові знання та опановувати нові компетенції навіть, якщо вони ще не отримали широкого використання у суспільстві. На сьогодні у світі формується економіка знань і глобальні процеси мають безпосередній вплив на розподіл ринку праці, збільшуючи залежність вдалого пошуку роботи та професійного зростання людини від набутого нею людського капіталу, у процесі накопичення та отримання якого одну із провідних ролей відіграють рівень і якість освітніх послуг.

Розвиток цифрових навичок, опанування сучасних інформаційних систем та комунікаційних технологій (ІСКТ) для школярів, здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників є вкрай актуальною потребою, яка допоможе розвинути критичне мислення, здатності до самостійних аргументованих суджень, умінню навчатися протягом життя. Впровадження ІСКТ створює нові можливості для реалізації нових освітніх проектів, але для цього необхідно опановувати та розвивати цифрові компетенції. ІСКТ, зокрема, удоступнюють освіту, урізноманітнюють форми її отримання, забезпечують безперервність освіти впродовж життя, розвиток особистісно орієнтованого навчання тощо.

Важливим ресурсом для модернізації системи освіти, а особливо через спричинені війною проблеми, є розвиток неформальної освіти. Закон України «Про освіту» вже містить в собі основи для розвитку неформальної освіти та апробації її результатів – на разі ж важливим є завдання законодавчого визначення конкретних механізмів для цього процесу. Закон України «Про освіту» (стаття 9) виділяє серед інших форм освіти такі форми освіти як: дистанційна, мережева та екстернатна [2]. Найефективніша їх реалізація можлива тільки за умови високого рівня діджиталізації освітнього процесу, а для цього повинні розвиватися три напрями: законодавчий, методичний та інфраструктурний. Лише за умови їх синергії можна досягти бажаного результату.

Розвиток онлайн-курсів є важливим напрямом удосконалення освітнього поля в умовах необхідного збереження та відновлення традиційної освітньої інфраструктури. Україна вже має певні надбання в даній сфері. Досить вдалими є суспільний проєкт масових відкритих онлайн-курсів Prometheus, що має власну онлайн-платформу. Заснований 2014 р., Prometheus сьогодні має понад сотні тисяч користувачів та пропонує слухачам десятки безкоштовних онлайн-курсів за різноманітними напрямками: зовнішньоекономічна діяльність, історія України, підприємництво, основи державної політики, соціологія, психологія, ІТ-технології, та багато інших [3]. До читання курсів залучені як фахівці-практики, представники відомих міжнародних та українських компаній (Microsoft, Нова Пошта, McDonald's тощо), так і науково-педагогічний персонал провідних закладів вищої освіти України (КНУ ім. Тараса Шевченка, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», ХНУ ім. Каразіна, Національний університет «Києво-Могилянська академія тощо). Діє також проєкт EdEra (Educational Era), що створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектра.

Досі не вирішено проблему визнання кваліфікацій, здобутих за допомогою онлайн-освіти. Не визначено на ринку праці і цінність отриманих на різноманітних платформах сертифікатів за результатами проходження масових онлайн-курсів. Провідні навчальні заклади та роботодавці разом із державними органами освіти повинні напрацювати механізми сертифікації для визнання результатів онлайн-освіти.

Зараз, коли продовжується повномасштабна збройна агресія РФ проти України, вкрай важливою є співпраця вітчизняних наукових установ та підприємств військово-оборонного комплексу. В умовах зовнішньої повномасштабної збройної агресії військово-політичне керівництво держави потребує високоякісних наукових, аналітичних та прогностичних напрацювань. Окремим напрямом наукового й технологічного розвитку держави повинно стати забезпечення створення таких розробок, передусім в інтересах національної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Плинокос Д. Д., Коваленко М. О. Неформальна освіта: теоретичні аспекти і наукові підходи. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 29. С. 53 – 60. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/335421.pdf> (дата звернення: 01.02.2024).

2. Про освіту : Закон України від 05 вересн. 2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.02.2024).

3. Prometheus – Найбільша платформа онлайн-курсів в Україні. URL : <https://prometheus.org.ua/> дата звернення (02.02.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ MICROSOFT TEAMS В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ

**Кальян Олександр, к. ю. н., доцент,
Стрілець Богдан, к. ю. н.**

В умовах пандемії COVID-2019, а згодом також воєнного стану на території України особливої актуальності набули застосунки і платформи для дистанційного навчання. Серед них однією із найбільш розвинутих є Microsoft Teams (далі – MS Teams). З огляду на це потребують постійного дослідження сучасні методичні та програмні напрацювання роботи з MS Teams у сфері освітньої діяльності, що дасть педагогам, зокрема тим, які займаються підготовкою студентів-юристів, необхідні знання для забезпечення проведення занять на інноваційному рівні.

MS Teams – це потужна комунікаційна програма для закладів освіти, яка покращує співпрацю та навчання. Вона об'єднує всіх учасників і багато інструментів в одному місці та є безкоштовною для викладачів та студентів, які мають дійсну адресу електронної пошти [1]. Ця програма пропонує багато переваг в освітньому процесі, серед яких варто виокремити наступні: можливість спільної роботи учасників в режимі онлайн, легкий доступ до спільних документів, можливість організації відеоконференцій, а також інтегрований підхід до відображення прогресу роботи усієї групи, забезпечуючи при цьому постійне оновлення інформації для всіх учасників. У науковій літературі також виокремлюється ряд недоліків використання MS Teams для синхронної взаємодії під час дистанційного та гібридного навчання, а саме: нестабільна робота та залежність від доступу до інтернету; незручність користування на мобільних пристроях; потреба у навичках використання інструменту [2]. Однак, слід зазначити, що за час використання в освітньому процесі цієї програми викладачами кафедри правознавства нестабільної роботи практично не простежувалось, тоді як незручність користування на смартфонах є відносною. Однак відмітимо, що існує необхідність вдосконалення сумісності застосунку з macOS, оскільки у версії програми для даної операційної системи було неможливо вибрати час початку/закінчення заняття, який відрізнявся від тих, які були запропоновані системою, тоді як браузерна версія давала змогу це зробити.

На платформі MS Teams заняття можуть проводитися індивідуально для кожної групи. У цьому контексті, кожна група має свою відповідну команду (англійською мовою – «Teams») на платформі, яка відповідає списку академічної групи у закладі вищої освіти. В цих командах (класах) викладачі та студенти об'єднуються для спільної роботи – проведення навчальних занять, виконання завдань, проведення екзаменів, заліків та ін. Студенти можуть працювати над спільними проектами, обмінюватися ідеями та матеріалами в реальному часі, що є особливо важливим для розробки юридичних документів та аналізу кейсів. Завдання можуть бути надані в індивідуальному порядку кожному студенту, для певних студентів, або для всіх здобувачів вищої освіти у групі.

Викладачі, якщо вони є власниками груп, займаються додаванням студентів та управлінням правами доступу, а також модерацією дискусій. Однак ці функції

також можуть бути покладені на працівників деканату закладу вищої освіти. MS Teams надає викладачам інструменти для організації навчального процесу, зокрема планування занять, відео- та голосові засоби комунікації, можливість обміну файлами, загальні та індивідуальні чати зі студентами тощо. Застосунок дозволяє моделювати судові засідання та інші правові процедури, забезпечуючи студентам можливість практикувати юридичні навички в контрольованому та реалістичному середовищі. Зустрічі можуть записуватися і зберігатися протягом встановленого строку на хмарних сервісах Microsoft.

Для гібридного формату навчання, заняття в синхронному режимі проводяться онлайн, але з дотриманням аудиторного розкладу. Це реалізується завдяки календарним функціям на платформі MS Teams, які дозволяють налаштувати і синхронізувати навчальний розклад на семестр із можливістю періодичного повторення запланованих подій [3, с. 219].

Такий підхід дозволяє студентам ефективно навчатися в єдиному хмарному освітньому середовищі, маючи доступ до всіх необхідних навчально-методичних матеріалів, посилання на тестування та різноманітні освітні сервіси, включаючи електронні бібліотеки, а також можливість контактувати з викладачем за допомогою чату. Водночас, викладачі мають можливість постійно контролювати процес навчання та підтримувати зв'язок зі студентами, що сприяє більш ефективному засвоєнню знань останніми.

Крім проведення навчальних занять, MS Teams може застосовуватися при проведенні різного роду онлайн-заходів. Протягом 2022/2023 та 2023/2024 н.р. викладачі кафедри підприємництва і права Полтавського державного аграрного університету, здобувачі вищої освіти за ОП «Право» (другий магістерський рівень вищої освіти) періодично відвідували гостьові лекції та інші заходи зарубіжних науковців у рамках співпраці з Лестерським університетом (Сполучене Королівство). Такі заходи проводились в онлайн- або гібридному форматі за допомогою MS Teams. За вказаний проміжок часу проблем з використанням застосунку не було помічено.

Таким чином, MS Teams є програмою з потужним набором інструментів для ефективного застосування в навчальному процесі та при проведенні заходів (круглих столів, семінарів тощо) в дистанційному та гібридному форматі для студентів-юристів. Особливої уваги заслуговує інструментарій створення та оцінювання завдань, а також планування занять/заходів і їх запису зі збереженням на хмарному сервісі протягом встановленого строку.

Список використаних джерел:

1. Microsoft Teams for Schools and Students. *Microsoft.com* : веб-сайт. URL : <https://www.microsoft.com/en-us/education/products/teams> (дата звернення: 07.02.2024).

2. Глазунова О. Г., Корольчук В. І., Волошина Т. В., Саяпіна Т. П. Оцінювання Microsoft Teams як інструменту для синхронної взаємодії під час дистанційного та гібридного навчання. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету»*. 2023. № 14. С. 1 – 11. URL : <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/451> (дата звернення: 07.02.2024).

3. Риженко В. П., Дмитрієв В. С. Особливості використання хмарного сервісу MS Teams для організації взаємодії викладач-студент. *Автоматизація та комп'ютерноінтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 11-21 березня 2021 р. Черкаси, 2021. С. 218 – 219. URL : <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/15211/1/%D1%81218-219.pdf> (дата звернення: 07.02.2024).

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Флегантов Леонід, к. ф.-м. н., доцент,

Протас Надія, к. с-г. н., доцент,

Яковлева Оксана, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Актуальність впровадження інформаційних систем та технологій в систему забезпечення якості вищої освіти визначається стрімким розвитком цифрових технологій та їхнім впливом на сучасну освітню парадигму. Використання інформаційних систем може значно покращити моніторинг якості освіти, сприяючи аналізу студентських досягнень, взаємодії з педагогічним процесом та розвитку навчальних програм. За відсутності належної оцінки ефективності впровадження таких технологій можуть виникати виклики, пов'язані зі збереженням стандартів якості та гарантією рівності доступу до освіти. Дослідження у цьому напрямку має важливе значення для оптимізації освітнього процесу та підвищення ефективності системи забезпечення якості вищої освіти в умовах цифрової трансформації.

Аналіз можливостей використання даних, зібраних інформаційними системами, для оцінки досягнень студентів та вдосконалення навчальних програм відкриває широкий спектр можливостей для удосконалення якості вищої освіти. На прикладі інформаційної платформи Moodle розкрито кілька прикладів використання таких даних навчання.

1. Інформаційні системи можуть автоматично фіксувати та аналізувати академічні результати студентів, надаючи викладачам можливість швидко оцінювати успішність кожного студента та групи в цілому.

2. Інформаційні системи дозволяють відстежувати активність студентів під час виконання завдань, участі в дискусіях та взаємодії з навчальним матеріалом. Це може бути використано для оцінки рівня зацікавленості та ефективності навчального процесу.

3. Зібрані дані можуть бути використані для розробки персоналізованих навчальних матеріалів та завдань, що враховують індивідуальні потреби та рівень вивчення студентів.

4. Інформаційні системи дозволяють формувати детальні статистичні звіти, що полегшує аналіз трендів у навчанні та дозволяє визначити області, які

потребують уваги та вдосконалення.

5. Інформаційні системи можуть служити інструментом для збору зворотного зв'язку від студентів щодо ефективності навчання, що дозволяє швидко виявляти можливі проблеми та вдосконалювати навчальні програми на основі їхніх потреб та відгуків.

Впровадження інформаційних систем у систему забезпечення якості вищої освіти може стати передумовою для досягнення нових рівнів ефективності, але цей процес супроводжується рядом викликів та обмежень.

Впровадження та інтеграція нових інформаційних систем може вимагати значних технічних зусиль, особливо в установах, де існують застарілі ІТ-інфраструктури. Такі труднощі можуть вплинути на швидкість впровадження та загальні витрати.

Одним з основних питань є забезпечення безпеки та конфіденційності даних, зібраних інформаційними системами. Відповідне захисне програмне забезпечення та строгі політики безпеки є важливими для запобігання можливим витокам чи несанкціонованому доступу. Використання інформаційних систем пов'язане з етичними питаннями, такими як приватність студентів та викладачів, адекватність збору даних та використання результатів. Необхідно розглядати ці аспекти, щоб забезпечити справедливі та етично прийнятні практики.

Введення нових інформаційних систем може вимагати додаткового навчання та адаптації персоналу та викладачів. Важливо забезпечити необхідний рівень підготовки та підтримки для ефективного використання цих систем.

Реакція користувачів на нові технології може варіюватися, і виникнення опору з боку фахівців або студентів може стати додатковим викликом для впровадження інформаційних систем.

Усі ці виклики вимагають ретельного планування, адекватної підготовки та впровадження стратегій для забезпечення успішного інтегрування інформаційних систем у систему забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.01.2024).

2. Система дистанційного навчання ПДАУ. URL : <https://moodle.pdau.edu.ua/>. (дата звернення: 01.02.2024).

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Шупта Ірина, к. пед. н., доцент

Те, що переживають громадяни України на сьогодні, є колосальним випробуванням на психологічну стійкість. Це стосується і учасників освітнього процесу вищих навчальних закладів, які кожного дня повинні забезпечувати психологічно комфортне освітнє середовище відповідно до цілей та завдань системи вищої освіти. Професія викладача належить до професій типу «людина-людина», є психологічно напруженою й виснажливою та має на це низку

об'єктивних причин: комунікаційне навантаження; високе емоційне напруження; поява певних «професійних деформацій»; соціальна незахищеність і досить часто складний психологічний клімат у колективі; тривале перебування на ногах. Від представників цих соціально відповідальних професій очікується психологічна стійкість, хоча саме питання формування психологічної стійкості залишається недостатньо вивченим. Як показують дослідження, рівень психічної стійкості пов'язаний з індивідуальними особливостями нервової системи. Ситуація в Україні висуває високі вимоги до всіх аспектів освітньої діяльності, зокрема до особистості викладача. Професія викладача є однією з найбільш інтелектуально та емоційно напружених. Психологічна стійкість чи психологічна резилієнтність – це психічний ресурс, що є в розпорядженні особистості для того, щоб подолати життєві незгоди, вибудувати плани та втілити їх в життя, налагоджувати та підтримувати стосунки. Психологічна стійкість – це складна властивість особистості, рівень якої проявляється в її професійній діяльності, в надійності викладача. Психологічна стійкість – це синтез окремих рис і здібностей, в якій об'єдналися врівноваженість, стійкість, стабільність та опір. Так, зокрема врівноваженість представляє здатність, утримувати рівень напруженості, не виходячи за межі дозволеного (не доходить до руйнівного стресу). Під стійкістю ми розуміємо здатність протистояти труднощам, зберігаючи віру в ситуації фрустрації, а стабільність – це підтримувати на певному рівні настроїв. Опір закладається в здатності особистості зберігати свободу поведінки та вибору способу життя, а також свободу від будь-яких видів залежності.

Психологічна резилієнтність (стійкість) охоплює чотири аспекти:

- надія: непохитна впевненість в собі, у власних силах, а також в тому, а також у тому, що є достатньо засобів і можливостей для досягнення мети;
- оптимізм: очікування того, що в решті решт все закінчиться добре;
- стійкість: здатність не здаватися в складних ситуаціях та рухатися вперед до поставленої мети, не зважаючи на невдачі;
- адаптивність: здатність пристосовуватися до можливих змін в середовищі.

Здатність стійко переносити всі негаразди залежить від безлічі факторів – генетики людини, саморегуляції, виховання, соціальних можливостей тощо. Її неможна отримати в спадок, проте вона є біологічно зумовленою, тобто пов'язана з генами, що регулюють діяльність симпатичної нервової системи, гіпоталамо-гіпофізарну систему та обмін серотоніну. Ці три складові впливають, зокрема на кількість викиду кортизолу в кров, стабільність настрою й можливість адаптуватися до стресових умов. Крім того, не слід відкидати й вплив зовнішніх обставин: хвороби, втрата близьких, руйнівні стосунки, фінансові проблеми та інші причини, що можуть просто «зламати» людину. Проте, стійкі люди з часом можуть адаптуватися, переосмислити все те, що відбулося, віднайти резервні ресурси в собі чи скористатися допомогою. Саме поняття «психологічна стійкість» тісно пов'язана з поняттям сенситивності нервової системи (підвищеної чутливості до зовнішніх подразників) та афективної лабільності (нестійкості настрою). Для того, щоб коригувати ці процеси, необхідно розуміти причини гострих реакцій, котрі можуть прояснити фахівці та надати відповідну допомогу.

Щодо виховання (розвитку) психологічної стійкості, то це питання пошуку власних ресурсів та їх нарощування. Психологічну стійкість зміцнюють навички гнучкого мислення, емоційної регуляції та розкриття власних сильних сторін, що досягається кожним індивідуально.

Американська психологічна асоціація (АРА) розробила десять порад, що допоможуть зробити власну психіку більш адаптивною та витривалою [2]:

Таблиця 1

Десять порад фахівців Американської психологічної асоціації, що допоможуть зробити власну психіку більш адаптивною та витривалою

Порада	Зміст поради
1. Вибудуйте ефективні зв'язки	Якісні стосунки із сім'єю, друзями чи колегами дозволяють створити власну мережу соціальної підтримки. Коли людина приймає допомогу від людей, які дійсно піклуються про неї, посилює психологічну стійкість. У складній ситуації Ви знатимете, що не самотні – підтримка додасть сил, щоб протистояти обставинам.
2. Уникайте схильності сприймати кризи як непереборні проблеми	Люди не спроможні змінити те, що стресові події трапляються. Однак можна змінити власні реакції на них та їхню інтерпретацію. Спробуйте заглянути за межі нинішньої ситуації, адже майбутні обставини можуть скластися значно краще. Звертайте увагу на будь-які речі, навіть мінімальні, що дозволяють вам почуватися краще.
3. Прийміть той факт, що зміни є природною та неминучою частиною життя	«Все рухається і ніщо не залишається на місці», – візьміть на озброєння цей вислів, що приписується Геракліту. Плани, які колись давали енергію крокувати вперед, більше не приваблюють, а сильні бажання не втішають. Це цілком нормально, як нормально і те, що ви можете відчувати розчарування. Не варто зосереджуватись на негативі – краще спробувати отримати максимум користі з поточної ситуації.
4. Рухайтесь до власних – реалістичних – цілей	Замість того, щоб зосереджуватись на завданнях, які здаються недосяжними, запитайте себе: «Що я можу зробити сьогодні з того, що допоможе мені рухатися в бажаному напрямку?» Навіть якщо ці кроки здаються незначними, робіть їх регулярно – дуже швидко ви значно наблизитесь до того, чого хочете досягти.
5. Приймайте рішення, що допоможуть зіткнутися з вашими викликами	Повністю відсторонитися від проблем і стресів неможливо. Тому дійте у несприятливих ситуаціях настільки ефективно, наскільки вам це вдасться. Можливо, ви не переможете, проте завжди зможете чогось навчитися, якщо будете достатньо відкритими та допитливими.
6. Шукайте можливості самореалізації	Складні обставини не завжди загартовують, а велика кількість травматичного досвіду не створює імунітет до стресів. Однак іноді саме в таких умовах в людині розкриваються її сильні особисті якості. Наприклад, підвищене почуття власної цінності, краще сприйняття власного «Я», більше внутрішньої сили тощо.
7. Розвивайте позитивне сприйняття себе та власних можливостей	Розвиток упевненості в тому, що ви здатні вирішувати проблеми та довіряти власним інстинктам, сприяє формуванню психологічної стійкості. Світ надзвичайно різноманітний, і неможливо передбачити все, що може трапитися з нами. Питання полягає в тому, на що звертати увагу, а на чому взагалі не фокусуватися.
8. Сприймайте події, орієнтуючись на перспективу й контекст	Навіть зіштовхуючись з дуже болючими подіями, спроуйте подивитися стресову ситуацію у ширшому контексті. Намагайтеся орієнтуватися на довгострокову перспективу – незважаючи на нагальний негатив, надалі перед вами можуть відкрити нові можливості.
9. Підтримуйте оптимістичний погляд на життя	Оптимістичні думки дозволяють очікувати, що у вашому житті відбудуться позитивні речі. Спробуйте візуалізувати те, чого ви хочете, а не перейматися тим, чого боїтеся.
10. Подбайте про себе	Звертайте увагу на власні потреби та почуття. Турбота про себе зберігає розум і тіло, даючи можливість упоратися зі складними ситуаціями або легше пережити їх.

Зауважимо, що навіть люди з низьким рівнем стійкості можуть розвинути її. Життя складається таким чином що всі ми неминуче потрапляємо в стресові, критичні ситуації, проте одних людей ці ситуації вибивають із колії, а хтось їх просто не помічає. Наприклад, деякі люди записують почуття й відстежують власну адреналінову хвилю, позбавляючись таким чином нав'язливих думок. Деяким відновити баланс допомагає медитація та духовні практики. Дехто знімає стрес, ганяючи на велосипеді. Головне – це знайти те, що вам подобається і допомагає розслабитися.

Для того, щоб долати стресові ситуації, необхідно: ділитися переживаннями, повноцінно висипатися, налагодити робочий графік, регулярні перерви на відпочинок впродовж робочого дня, встановити здорові кордони для роботи і часу для себе та сім'ї, вміння розставляти пріоритети, відмова від перфекціонізму, надмірного контролю, вміння позитивно мислити, ставитися до проблем із гумором. Крім того, держава та й самі організації повинні також дбати про збереження психічного здоров'я своїх працівників. Так, в Україні діє Національна програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Важливо, щоб керівництво ВНЗ також подбало про захист психічного здоров'я та надало психосоціальну підтримку всім учасникам освітнього процесу, адже в умовах війни важливого значення набувають питання створення комфортного освітнього середовища: навчитися дослухатися, інформувати про майбутні важливі зміни, адже чим більшою є поінформованість, тим менше витрачається часу та енергії на розмірковування та тривогу щодо того, що їм не повідомили. В умовах критичних ситуацій важливо підтримувати колектив, мотивувати. Роботу важливо почати з психодіагностики, і перейти до психотерапії, адже під час війни, коли люди перебувають в постійному сильному стресові більшість носять «маски» спокійних і непохитних людей, намагаються стримувати власні почуття, що з часом може призвести до нервового зриву, депресії, складного посттравматичного розладу.

Це повинна бути робота з інформування, підтримання зворотного зв'язку, психотерапія (індивідуальна чи колективна), заходи на підтримку як психічного, так і фізичного здоров'я. Ви можете знайти більше легких і корисних порад із питань безпеки та психології, а також цікаві факти та спостереження на різних Telegram-каналах, як то: «Подбай про себе», онлайн-платформах, наприклад: «Платформа допомоги врятованим», «Служба психосоціальної підтримки сімей військовослужбовців», мобільний додаток «BetterMe: Mental Health», онлайн-консультації «Teenergizer», проєкт «Телеклініка», інтернет-платформа «Розкажи мені», проєкт «Поруч» – онлайн та очні групи психологічної підтримки для підлітків та батьків, ГО «Дівчата», БО «Жінка та війна», БФ «Сильні» та інші ресурси [1].

Отже, якщо людина відчуває, що самотійно не спроможна впоратися із проблемами чи психологічною травмою, то вона не повинна соромитися в пошуках підтримки, яку зможуть надати, як близькі люди, так і незнайомі. Це можуть бути як професіонали, так і звичайні пересічні люди. Варто лише запитати себе: «Ти як?» і відверто відповісти на це питання самому собі.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської «Ти як?» URL : <https://www.howareu.com/#section-first-aid-kit> (дата звернення 02.02.2024 р.).

2. Україно-швейцарський проєкт «Психічне здоров'я для України». URL : <https://edu.mh4u.in.ua/> (дата звернення 02.02.2024 р.).

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Чернікова Наталія, к. е. н., доцент,
Долина Роман, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти,
Жадан Олег, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

Стрімкий розвиток цифрових технологій в Україні й у світі спричиняє необхідність «цифрової трансформації вищої освіти, створення цифрового середовища, перехід від звичних засобів навчання до цифрових тощо» [1, с. 24]. Даному питанню все більше уваги приділяють вітчизняні й закордонні науковці та практики, які пропонують здійснювати цифрову трансформацію як окремих освітніх процесів так і в цілому закладів вищої освіти, будувати єдину систему цифрових університетів. Зокрема, Семеняко Ю.Б., Брюховецька І.В. та Бохонько Є.О. вважають, що в сучасних умовах «важливо розуміти комплексний вплив діджиталізації на всі складові вищої освіти – від розвитку цифрової компетентності у здобувачів вищої освіти, викладачів і персоналу університетів до розбудови цифрової інфраструктури закладів вищої освіти» [5, с. 183].

Тому, для забезпечення реалізації цифрових інновацій в освіті, створення безпечного електронного освітнього середовища, слід формувати у освітян вміння, знання та навички щодо провадження навчальної та професійної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Розвиток відповідних компетентностей, у свою чергу, дозволить змінити спосіб мислення, легше адаптуватись до цифрових змін у сфері освіти та науки, а також максимально використовувати можливості, які надає цифровізація.

Цифрова компетентність є ключовою компетентністю в умовах четвертої промислової революції [4]. Зарубіжний досвід свідчить про позитивний вплив розвитку цифрових компетентностей населення на стан економіки країн ЄС, їхню конкурентоспроможність на міжнародному рівні [3]. Проте, розвиток цифрових компетентностей в Україні має сьогодні певні проблеми, які стримують розвиток як окремих галузей, так і регіонів та держави (рис. 1).

За результатами досліджень Міністерства цифрової трансформації, станом на 2021 рік 26,7 % здобувачів вищої освіти мали цифрові навички нижче середнього рівня, а 3 % - не мали навіть базових навичок [2].

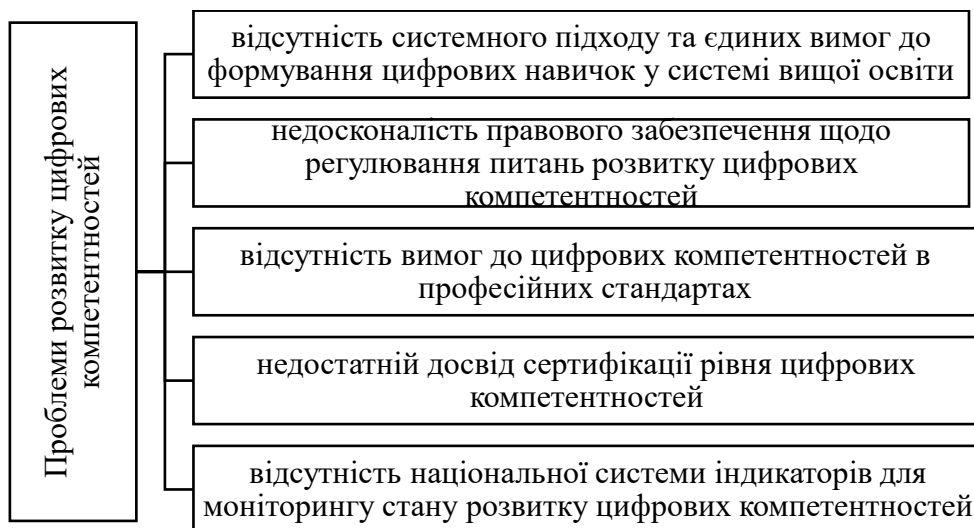

Рис. 1. Проблеми розвитку цифрових компетентностей в Україні [4; 5]

Незважаючи на велику кількість проблем розвитку цифрових компетентностей існують й певні позитивні зрушення у цьому напрямку, а саме:

1) створено Єдиний державний веб-портал цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта», який поліпшить доступність до навчання цифрової грамотності та прискорить розвиток цифрових компетентностей;

2) сформовано та оприлюднено Рамку цифрових компетентностей. Зокрема, на порталі Дія представлено такі рамки цифрових компетентностей: для громадян України, для підприємців, для держслужбовців, для педагогічних та науково-педагогічних працівників. Рамка цифрових компетентностей для педагогічних та науково-педагогічних працівників містить 5 вимірів, 5 сфер, 22 компетентності та 5 рівнів володіння. Вона дозволить формувати освітні стандарти та освітні програми з урахуванням даних компетентностей та сприятиме підвищенню рівня цифрової грамотності всіх учасників освітнього процесу. Дані рамки – це динамічна структура, яка може оновлюватись за потребою у зв'язку з появою нових та розвитком існуючих цифрових технологій та ресурсів (наприклад, останнє оновлення було викликано активним розвитком штучного інтелекту) [2];

3) розроблено тести (Цифрограм 1.0, 2.0 та 3.0 для громадян), за допомогою яких будь-який громадянин може перевірити рівень власної цифрової грамотності, виявити слабкі місця та прогалини в цифрових навичках, сформувати індивідуальний план розвитку даних компетентностей;

4) запроваджено міжнародну сертифікацію навичок володіння комп'ютером (ICDL – International Computer Driver Licence), яка дозволяє кожній людині засвідчити навички роботи з комп'ютером, а також надає переваги при вступі до вишів у багатьох країнах, при працевлаштуванні до приватних компаній, для навчання та сертифікації державних службовців тощо. Досвід сертифікації ICDL мають понад 100 країн (Румунія, Польща, Туреччина, Італія, Португалія, Ірландія та ін.) у яких вона визнається на державному рівні та може зараховуватись навіть як державний іспит з цифрової грамотності на

бакалавраті [4].

Для подальшої цифрової трансформації вищої освіти необхідно:

постійно підвищувати рівень володіння науково-педагогічними працівниками цифровими компетентностями для забезпечення високого рівня підготовки здобувачів на всіх рівнях вищої освіти, відповідно до вимог та викликів сьогодення;

удосконалювати професійні стандарти та освітні програми з урахуванням рамок цифрових компетентностей, а також тенденцій розвитку ІТ-галузі;

забезпечувати необхідну цифрову інфраструктуру навчальних закладів;

усвідомлювати всіма учасниками освітнього процесу сутності, значення та механізмів цифрової трансформації освіти, економіки та суспільства в цілому, її переваги та недоліки;

активно застосовувати науково-педагогічними працівниками набуті у даній сфері знання та навички у процесі підготовки фахівців до цифрової економіки тощо.

Отже, розповсюдження дистанційної роботи та навчання, онлайн-комунікації, поява великої кількості цифрових інструментів, роблять сьогодні цифрові навички базовими компетентностями, які необхідно постійно розвивати та удосконалювати.

Список використаних джерел:

1. Вакалюк Т. А., Антонюк Д. С., Новіцька І. В., Медведєва М. О. Цифрова трансформація вищої освіти: закордонний та вітчизняний досвід. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2022. Випуск 90. С. 24-28. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/36172/1/5.pdf> (дата звернення : 01.02.2024).

2. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників. Дія. Цифрова освіта. Міністерство цифрової трансформації України. 2021. URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/korysni-posylannya?category=digital-competence-framework> (дата звернення : 01.02.2024).

3. Концепція розвитку цифрових компетентностей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.21р. №167-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#>

4. Мінцифри: в Україні впровадять міжнародну сертифікацію навичок володіння комп'ютером. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-v-ukrayini-vprovadyat-mizhnarodnu-sertifikaciyu-navichok-volodinnya-kompyuterom> (дата звернення : 01.02.2024).

5. Семеняко Ю. Б., Брюховецька І. В., Бохонько Є. О. Цифровізація у вищій освіті: інституційні підходи до викладання та навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2023. №87. С. 182 – 186. URL : <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/87/32.pdf> (дата звернення : 01.02.2024).

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вакуленко Юлія, к. с.-г. н., доцент,
Петренко Максим, к. с.-г. н., доцент,
Дегтярьова Лариса, к. т. н., доцент

Якість освіти, в тому числі і вищої, завжди була і залишається пріоритетним завданням суспільства. Підготовка кваліфікованих фахівців, здатних якісно виконувати свою роботу, швидко адаптуватися в мінливому світі, розвиватися є першочерговим завданням закладів освіти. Останні повинні створити умови для забезпечення якісного освітнього процесу. Очевидно, що якість освітніх послуг залежить від значної кількості факторів, але провідна роль належить кадровому забезпеченню. Саме кадри створюють навчальний контент, здійснюють формування необхідних компетентностей, досягнення запланованих програмних результатів, безпосередньо впливають на здобувача.

Саме тому, заклади освіти приділяють значну увагу кадровому забезпеченню саме в контексті забезпечення якості освітніх послуг. Постійне вдосконалення викладацької та професійної кваліфікації створює для викладача нові можливості для самореалізації. Він повинен бути обізнаним не лише у сфері існуючих тенденцій професійної діяльності, а й інших аспектів академічної та наукової діяльності.

Наявні інформаційні потоки, які постійно зростають, потребують постійного здобуття нових знань, вивчення сучасних технологій. Варто також зауважити, що спеціальні компетентності швидко трансформуються у загальні, необхідні для повсякденного життя.

Так, викладач для при формуванні якісного навчального контенту повинен вміти всебічно та критично здійснювати аналіз інформаційних ресурсів, наявних цифрових технологій, вчитися працювати з ними, навчати цього здобувачів вищої освіти [4]. Тобто, сформована цифрова компетентність стає важливою передумовою якісного формування фахівця в сучасному інформаційному просторі [3].

Професійний стандарт викладача передбачає володіння такою загальною компетентністю як «здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології» [6]. Для набуття цифрових навичок викладач повинен володіти відповідними знаннями, вміннями для отримання досвіду професійної діяльності із використанням ІТ [2]. Тобто, для забезпечення якісного надання освітніх послуг викладач зобов'язаний володіти інформаційно-цифровою компетентністю.

Крім того, у викладача має бути сформована загальна компетентність «здатність до особистісного та професійного розвитку» [6], завдяки якій він може якісно реалізовувати своє право на самонавчання та саморозвиток. Означені компетентності дозволяють педагогу забезпечити якісне викладання, створити умови для формування висококваліфікованого фахівця. Саме тому кадровий потенціал є важливим чинником забезпечення високої якості освіти.

Викладач може запропонувати студентам актуальний та якісний освітній контент тільки за умови, що він сам постійно працює над собою, розвивається в

професійному та академічному напрямках. Крім навчальної діяльності, викладач має регулярно проводити наукові дослідження, апробувати їх, продукувати нові знання, стимулювати до наукового пошуку студентів. Викладач виступає своєрідним наставником чи тренером у процесі викладання. Він не просто передає свої знання, він формує у здобувачів вищої освіти прагнення до саморозвитку, подальшої безперервної освіти та професійного зростання, сприяє становленню самодостатньої особистості, здатної працювати у мінливому середовищі, в умовах невизначеності. По суті, роль викладача є багатофункціональною для забезпечення надання якісних освітніх послуг.

Під час зовнішнього оцінювання якості вищої освіти у вигляді акредитаційної експертизи освітніх програм також аналізується параметр кадрового забезпечення. Досліджується відповідність НПП Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності, існуюча кадрова політика ЗВО, програми професійного розвитку, поєднання навчання та наукових досліджень. Оскільки освітні програми є, по суті, живими субстанціями, які постійно змінюються та вдосконалюються відповідно до зовнішніх вимог та потреб стейкхолдерів, то і викладач, який забезпечує їх змістовне наповнення, аналогічно повинен розвиватись і вдосконалюватись, щоб гарантувати надання якісних освітніх послуг.

Роль викладача важко переоцінити під час формування загальної культури якості в ЗВО, оскільки якісна підготовка фахівців – це цілеспрямована колективна робота, орієнтована на ефективне досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко Ю. В., Петренко М. О., Бондаренко М. О. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи* : матеріали 53-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів (м. Полтава, 23-24 лютого 2022 року). Полтава : РВВ ПДАА, 2022. С. 84 – 86.

2. Вакуленко Ю. В., Петренко М. О., Дегтярьова Л. М., Бондаренко М. О. Професійний розвиток викладача в контексті сучасних викликів. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : матеріали 54-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів, 22-23 лют. 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 93 – 95.

3. Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Вембер В. П., Бойко М. А. Роль цифрових технологій у розвитку екосистеми STEM-освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 83. №3. С. 1 – 25.

4. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» : наказ М-ва освіти і науки України від 23.03.2021 р. № 610. URL : <http://surl.li/piql> (дата звернення: 24.01.2023).

5. Рязанов М. Р. Кадровий аспект забезпечення якості вищої освіти. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-13> (дата звернення: 24.01.2023).

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лесик Наталія, викладач економічних дисциплін,
спеціаліст II категорії

В сучасному світі освіта відіграє ключову роль у підготовці кваліфікованих фахівців для різних галузей економіки, управління, права та інформаційних технологій. Однак, зростаючі вимоги суспільства та ринку праці вимагають постійного оновлення методів та підходів до навчання. У цьому контексті інноваційні підходи стають невід'ємною складовою процесу забезпечення якості освіти.

Інноваційні підходи в освіті включають в себе використання новітніх технологій, розвиток інтерактивних методів навчання, стимулювання самостійності та креативності студентів, а також активне використання міждисциплінарних підходів до навчання та досліджень. Основною метою цих інновацій є підвищення ефективності навчання, стимулювання розвитку критичного мислення та аналітичних навичок, а також підготовка студентів до викликів і можливостей сучасного світу.

У галузі економіки, інноваційні підходи дозволяють підготувати фахівців з управління ресурсами, аналізу ринків та стратегічного планування, що відповідають вимогам сучасного бізнесу та глобальних економічних викликів. Управлінська освіта, заснована на інноваціях, спроможна формувати лідерські якості та підготувати керівників здатних ефективно управляти в умовах невизначеності та змін.

В галузі права, інноваційні підходи спрямовані на розвиток правової грамотності та розуміння сучасних правових тенденцій. Це включає в себе використання інтерактивних методів навчання, застосування кейс-методу та співробітництво з практикуючими юристами для отримання практичного досвіду.

У галузі інформаційних технологій, інновації грають ключову роль у розвитку передових технологій навчання, таких як онлайн-курси, віртуальні лабораторії та інтерактивні платформи. Це дозволяє студентам отримати доступ до актуальної інформації та використовувати передові технології навчання, що сприяє їхньому успіху в сучасному інформаційному суспільстві.

Всі ці підходи спрямовані на створення стимулюючого та інтерактивного навчального середовища, яке сприяє активному залученню студентів до навчального процесу та розвитку їхніх професійних навичок. Інноваційні підходи дозволяють викладачам пристосувати навчальні програми до сучасних вимог та технологічних можливостей, що сприяє підвищенню якості освіти в галузях економіки, управління, права та інформаційних технологій.

Розглядаючи роль інноваційних підходів у забезпеченні якості освіти в різних галузях, можна відзначити, що вони сприяють покращенню процесу навчання та підвищенню ефективності освітнього середовища.

З огляду на стрімкий темп змін у сучасному світі інноваційні підходи також

допомагають залучати до навчання різноманітних соціальних та культурних груп, створюючи умови для інклюзивного навчання та розширення можливостей доступу до освіти. Крім того, вони сприяють вдосконаленню організації та управління освітнім процесом, впроваджуючи ефективні методи оцінки та моніторингу успішності студентів, а також вдосконалення системи підтримки та розвитку педагогічних кадрів.

Особливу увагу варто звернути на інтеграцію інформаційних технологій в освітній процес, що дозволяє створювати інтерактивні та індивідуалізовані навчальні середовища. Використання електронних ресурсів, онлайн-курсів, відеоматеріалів та інтерактивних платформ сприяє залученню студентів до навчання та стимулює їхній активний розвиток.

Також важливо враховувати потреби ринку праці та забезпечити студентів актуальними навичками та компетенціями, що відповідають сучасним вимогам.

Крім цього, інноваційні підходи в освіті також сприяють підвищенню конкурентоспроможності освітніх закладів. Впровадження новітніх технологій, методів навчання та програм навчання дозволяє привертати талановитих студентів, які прагнуть отримати якісну освіту. Це сприяє підвищенню рейтингу університетів і відкриває нові можливості для міжнародної співпраці та залучення фінансових ресурсів.

Завдяки активній взаємодії з бізнес-середовищем, університети створюють умови для перетворення академічних ідей у практичні рішення та розвитку стартап-культури серед студентів. Це сприяє формуванню нових технологій та інноваційних продуктів, які мають потенціал вплинути на економічний розвиток та соціальні зміни в сучасному світі.

Отже, інноваційні підходи в освіті в галузях економіки, управління, права та інформаційних технологій є важливим інструментом для забезпечення якості освіти та підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати в сучасному світі. Їх впровадження дозволяє відповідати вимогам сучасного ринку праці та розвивати конкурентоспроможність освітніх програм і закладів

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року N 347/2002 [Електронний ресурс] // *Офіційний вісник України*. 2002. № 16. С. 11. URL : <http://www.president.gov.ua/documents/151.html> (дата звернення : 01.02.2024).
2. Вакарчук І. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. *Освіта*. 2009. 24 червня – 1 липня. С. 3.
3. Євтух М. Б., Волощук І. С. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 1. С. 70 – 74.

РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Волкова Неля, к. е. н., доцент,
Даниленко Вікторія, к. е. н., доцент,
Петренко Максим, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

У сучасному світі технології стрімко розвиваються і аграрне виробництво стикається з викликами цифрової епохи. Технологічні інновації, що швидко впроваджуються у сільське господарство, роблять цифрову освіту ключовим елементом у підготовці фахівців для аграрного сектору. Ця трансформація не тільки підвищує ефективність виробництва, але й розкриває нові можливості для розвитку сільськогосподарських підприємств.

Цифрова освіта в аграрній сфері охоплює не лише вивчення сучасних технологій, але й спрямована на розвиток комплексного підходу до управління господарством. Використання аналітики та розумних систем допомагає приймати обгрунтовані рішення в умовах постійних змін у сільському господарстві. Роль цифрової освіти полягає у формуванні висококваліфікованих фахівців, здатних впроваджувати сучасні агротехнології та автоматизацію процесів, а також використовувати системи моніторингу та контролю за виробництвом.

У зв'язку з глобальними викликами, такими як зміна клімату та зростання попиту на продукти харчування, цифрова освіта стає важливим інструментом у підготовці фахівців для аграрного виробництва. Це дозволяє адаптуватися до нових умов, впроваджувати ефективні практики та сприяє сталому розвитку аграрного сектору. Цифрова освіта в аграрному виробництві відкриває широкий спектр можливостей для розв'язання найбільш актуальних завдань, пов'язаних із змінами клімату. Використання сучасних технологій дозволяє виробникам ефективно впливати на агрокліматичні умови, оптимізувати системи поливу та раціонально використовувати ресурси. Цифрові платформи, наприклад, можуть надавати точні прогнози погоди та аналізувати вплив кліматичних змін на виробництво, сприяючи розробці стратегій пристосування до нових умов.

Збільшений попит на продукти харчування вимагає від сільськогосподарських фахівців постійного вдосконалення та розширення виробничих процесів. Цифрова освіта допомагає впроваджувати інновації у вирощуванні, збиранні та обробці сільськогосподарської продукції. Використання агротехнологій, таких як дрони для моніторингу полів, сенсори та системи штучного інтелекту для аналізу даних, дозволяє підвищити врожайність та якість продукції.

Спрощення аграрних процесів за допомогою цифрових інструментів сприяє сталому розвитку. Точне дозування добрив, використання агрохімікатів лише там, де це необхідно, та ефективне управління ресурсами на основі аналізу даних роблять виробництво більш екологічно стійким.

Нарощування ролі цифрової освіти в аграрному виробництві стає стратегічно важливим у контексті глобальних викликів для безпеки та

стабільності продовольчого постачання. Інтеграція технологій у виробничі процеси сприяє високій продуктивності та врожайності, що є ключовими факторами в забезпеченні якісною та доступною харчовою продукцією. Застосування засобів штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє аналізувати величезні обсяги даних для прогнозування потреб у ресурсах, ефективного розподілу праці та виявлення захворювань рослин чи тварин. Це не тільки збільшує ефективність виробництва, але й сприяє уникненню втрат та забезпеченню сталої якості продукції.

У відповідь на виклики екологічної стійкості, цифрова освіта сприяє впровадженню практик агроєкології та раціонального управління ресурсами. Використання даних для оптимізації сільськогосподарських процесів допомагає зменшити використання хімічних речовин та ресурсів, сприяючи зниженню негативного впливу на навколишнє середовище.

Високотехнологічні рішення у сфері цифрової освіти стають катализаторами змін у підготовці фахівців для аграрного виробництва. Забезпечені цифровими знаннями, сільськогосподарські фахівці мають можливість активно впроваджувати інновації, необхідні для подолання викликів, пов'язаних із зміною клімату, підвищеним попитом та екологічною стійкістю. У результаті цифрова освіта не лише розширює горизонти знань, але й створює фундамент для сталого та ефективного розвитку аграрного сектору у майбутньому.

Такий комплексний підхід до цифрової освіти в аграрному виробництві забезпечує не тільки збалансовані знання технологій, але й розвиває критичне мислення, творчість та аналітичні навички серед фахівців. Сучасний сільськогосподарський фахівець, добре освічений в цифрових технологіях, може використовувати не лише наявні рішення, але і активно сприяти розробці нових інновацій та вдосконаленню існуючих методів.

У цьому контексті, цифрова освіта також відіграє важливу роль у виробничому процесі, сприяючи розвитку «сільських лабораторій» та дослідницьких центрів. Ці центри стають майданчиком для впровадження та тестування новітніх технологій, де фахівці можуть співпрацювати, обмінюватися досвідом та розробляти інноваційні підходи до сільськогосподарської діяльності.

Цифрова освіта допомагає вирішувати проблему нерівномірного доступу до технологій у різних регіонах. Забезпечуючи фахівців аграрного сектору необхідними знаннями, вона стимулює технологічний розвиток в сільських громадах, сприяючи зростанню конкурентоспроможності та підвищенню якості життя. Важливим аспектом є також взаємодія між сільськими господарствами та іншими секторами економіки у використанні цифрових рішень. Взаємодія з експертами з області технологій, даних та розробок дозволяє аграріям ефективно впроваджувати інновації та використовувати найновіші розробки для поліпшення виробничих процесів.

Отже, цифрова освіта для аграрних фахівців визначається не лише як інструмент для освоєння технічних навичок, але і як ключовий компонент у формуванні компетентних, творчих та готових до викликів фахівців, здатних внести суттєвий внесок у розвиток сталого та інноваційного аграрного

виробництва.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н. В. Тренди розвитку цифрових технологій в аграрній сфері. *Науково-практична конференція професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2020 році* : збірник наукових праць науково-практичної (м. Полтава, 14 травня 2021 року). Полтава : РВВ ПДАА, 2021. 328 с. С. 55 – 57.

СИНДРОМ FOMO В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ОСОБИСТОСТІ

Зось-Кіор Микола, д. е. н., професор,
Головач Сергій, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти,
Черних Богдан, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

У сучасному світі, де соцмережі стали невід’ємною частиною життя, в умовах підвищеної небезпеки все більше людей стикаються з дивним почуттям – страхом упустити щось важливе.

FOMO (Fear of Missing Out) – психологічний стан, який може виникнути, коли людина відчуває, що вона може пропустити значну подію у світі. Це може бути новини або очікування на відповідь на повідомлення в соцмережах.

Людина з FOMO намагається постійно підтримувати зв’язок зі світом, підписана на безліч ЗМІ, пабліків, груп, щоб залишатися в курсі та ні в чому не відставати. Цей синдром характерний як у здобувачів вищої освіти, так і у викладачів. Даний стан суттєво впливає на навчальний процес, оскільки настає безперервний стан тривожності, який може призвести до погіршення здоров’я.

Ознаки FOMO:

- постійна перевірка соцмереж та інших джерел інформації;
  - почуття занепокоєння чи страху щось пропустити;
  - нездатність зосередитись на поточній діяльності через занепокоєння про те, що відбувається у світі;
  - почуття заздрості чи неповноцінності проти іншими людьми;
  - проблеми з прийняттям рішень через страх зробити неправильний вибір.
- Як боротися з FOMO:
- встановити обмеження на час відвідування соцмереж;
  - вибирати дійсно важливі соцмережі та контакти;
  - зосередитися на своїх власних цілях та досягненнях;
  - знайти нові захоплення.

Ефективними техніками позбуття FOMO, що можна рекомендувати [1-5], є:

1. Визначитись з тим, що викликає FOMO. Що саме страшно пропустити?
2. Поговорити з кимось у тому, що відчуваєте. Іноді просто поділитися своїми думками та почуттями може допомогти впоратися з ними.

3. Замість занепокоєння майбутньому сфокусуватися на даному моменті.

Список використаних джерел:

1. Баглай С. FoMO: чому синдром втрачених можливостей отруює нам життя. URL : <https://laba.ua/blog/349-fomo-chomu-sindrom-vtrachenih-mozhlyvostey-otruyuue-nam-zhittya> (дата звернення 04.02.2024).

2. Бондар А. Привіт FOMO, або Що таке синдром втрачених можливостей. *Українська правда*. 2018. 9 березня. URL : <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/03/9/229355/> (дата звернення 04.02.2024).

3. Грекова А. FOMO-маркетинг: ефективні техніки використання синдрому упущеної вигоди. URL: <https://esputnik.com/uk/blog/fomo-marketing-efektivni-tehniki> (дата звернення 04.02.2024).

4. Ліщук І. «Варто» і «не варто» хорошого FOMO-маркетингу. URL: <https://www.gms-worldwide.com/uk/blog/the-dos-and-donts-of-great-fomo-marketing/> (дата звернення 04.02.2024).

5. Теслик А. FOMO: як боротися з ефектом втрачених можливостей? URL: <https://stud-point.com/blog/self-development-and-motivation/fomo-iak-borotysia-z-efektom-vtrachenykh-mozhlyvostey/> (дата звернення 04.02.2024).

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Щетініна Тетяна, к. і. н., доцент,
Гавриленко Ліана, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

Наголосимо, що чинне законодавство України визначає якість вищої освіти як «відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості (п.23 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту») [1]. В освітньому середовищі вже не один рік триває дискусія щодо критеріїв оцінювання якості вищої освіти, факторів, які впливають на формування якості одержаної освітньої послуги тощо [2]. Але, не залежно від різноманіття думок і аргументів, спільною є точка зору щодо необхідності формування у здобувачів вищої освіти широкого світогляду сучасної людини XXI століття, набуття ними спеціальних умінь і знань, професійних якостей, компетентностей. Реалізація цих завдань у комплексі в рамках освітніх програмах і дозволить стверджувати про якість наданої освітньої послуги, про якість одержаної вищої освіти здобувачем будь-якого рівня.

У доповіді про якість вищої освіти, підготовленій Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за результатами роботи у 2022 році, зазначається необхідність зміни підходів до забезпечення підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, «зокрема в аспекті оновлення викладацьких технологій» [3, с.7]. Використання сучасних освітніх технологій

доцільно розглядати як чинник впливу на якість реалізації освітньої програми у закладах вищої освіти.

Науковці вважають, що застосування цифрових технологій сприятиме підвищенню якості освітнього процесу за умови «відповідності методики навчання з використанням цифрових інструментів загальній стратегії проведення навчального заняття», зміни загальної методики навчання, забезпечення постійного зворотного зв'язку здобувача з викладачем [4, с.111].

Вважаємо, що такий підхід є цілком виправданим та актуалізованим останніми роками з об'єктивних причин. За період перебування учасників освітнього процесу на дистанційному навчанні спершу через карантинні обмеження у зв'язку з пандемією, а з лютого 2022 року через безпекові вимоги після запровадження в Україні воєнного стану, науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти змушені були опановувати для забезпечення онлайн-навчання нові цифрові технології. Наголосимо, що широке використання останніх потрібно розглядати як принципово новий етап у розвитку дистанційної освіти, яка раніше формувалась виключно довкола навчальної платформи Moodle.

Запровадження в практику роботи закладів вищої освіти цифрових технологій викликало необхідність «перенесення» в онлайн-формат тих сучасних інтерактивних технологій навчання, які до того використовували під час проведення лекцій та практичних занять в офлайн-форматі. Зауважимо, що під «технологіями навчання» розуміємо не лише власне технологізацію процесу навчання із використанням цифрових технологій, але розглядаємо як систему засобів та методів навчання.

Враховуючи потенційні можливості навчання в онлайн-форматі, доцільним виявилось використання інтерактивних технологій, які спрямовані на розвиток комунікаційних навичок здобувачів. Для підготовки фахівців сфери публічного управління такі навички майбутніх посадовців виступають запорукою налагодження взаємодії та взаєморозуміння між органами публічної влади та громадськістю. Так, наприклад, під час окремих практичних занять на обговорення доцільно виносити певне дискусійне питання, до дебатування якого здобувачі готуються заздалегідь. На підтвердження своєї думки вони можуть використовувати фото та відео матеріали, які мають технічну можливість відразу продемонструвати аудиторії в онлайн-форматі. Але це не зменшує необхідності виступити здобувачеві самому, а в онлайн-форматі технічно легко забезпечити запис виступу здобувача для подальшого аналізу (про ведення запису всі учасники повідомлені, до того ж про це нагадує відповідна позначка на екрані комп'ютера). Прослуховування здобувачами власних виступів та виступів своїх колег дозволяє критично їх проаналізувати. Зокрема, з'ясовується, що під час дебатів когось «не так» зрозуміли або доповідач вважав, що висловив певні аргументи, але фактично не встиг це зробити у відведений час. Результативність участі у такому інтерактиві є вагомим не тільки за змістовною складовою виступу, але й за його формою. При цьому здобувач отримує безцінний досвід та реальну можливість покращити свої комунікаційні навички.

Потрібно зазначити, що наявні цифрові технології дозволяють адаптувати до онлайн-формату майже всі види інтерактивного навчання, які набули

поширення у вищій освіті (дебати, «мозковий штурм», кейс-метод, метод «Займи позицію», метод «Мікрофон», рольова гра (наприклад, проведення прийому громадян в органах місцевого самоврядування), «ток-шоу» тощо). Їх практична реалізація можлива за умов належного володіння викладачами цифровими технологіями, постійного самовдосконалення у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII; редакція від 27.12.2023 р. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <http://surl.li/qgbal> (дата звернення : 01.02.2024 р.).

2. Захарін С. Як вимірювати якість вищої освіти. *Osvita.ua*. URL: <https://osvita.ua/blogs/89746/> (дата звернення : 01.02.2024 р.).

3. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с. URL: <http://surl.li/jflal> (дата звернення : 01.02.2024 р.).

4. Генсерук Г. Р., Бойко М. М. Цифрові технології як засіб підвищення якості освітнього процесу закладу вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : матеріали IV Міжн. наук.-практ. інтернет конференції (м. Тернопіль, 30 квітня, 2020 р.)*. Тернопіль, 2020. 153 с.

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВИТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

**Іщейкін Тимур, к. е. н., доцент,
Вараксіна Олена, к. е. н., доцент**

Повномасштабне військове вторгнення РФ в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 р., призвело до появи низки складних проблем та завдань для системи української освіти. Перш за все, мова йде про значну чисельність вимушено переміщеного населення, а також численні руйнування та пошкодження освітньої інфраструктури внаслідок ведення активних бойових дій.

Так у відповідності з даними наданими гуманітарним штабом ООН з питань біженців [1] понад 10 млн через непередбачені обставини були вимушені змінити місце проживання: 6,5 млн осіб отримали статус внутрішньо-переміщених (ВПО), понад 3,9 млн українців виїхали за межі території України. Здебільшого серед цих осіб це жінки та неповнолітні діти. За даними ЮНІСЕФ [2], більше ніж половина дитячого населення України – 4,3 млн дітей із 7,5 млн загальної чисельності – покинули свої домівки. Так станом на травень 2022 року МОН України [3] зазначило, що за межі України виїхало понад 23 тис. педагогічних працівників закладів середньої та вищої освіти і понад 600 тис. учнів. Наведені дані не є остаточними. Директори шкіл й ректори вузів зазначають, що місцезнаходження близько 10 – 15 % учнів і студентів їм невідомо.

За даними інформаційного порталу МОН України Save Schools-3798 закладів освіти[4] отримали руйнування від нанесення авіа ударів та ракетних обстрілів, 365 з них не придатні до експлуатації, тобто повністю зруйновані. Серед них заклади вищої освіти (ЗВО – інститути, університети й академії), заклади фахової перед вищої освіти (коледжі), а також відокремлені структурні підрозділи. Чисельність пошкоджених, зруйнованих війною та переміщених закладів вищої освіти постійно збільшується.

На сьогодні немає жодних сумнівів у тому, що збройна військова агресія РФ 2022 р. приведе до істотної трансформації системи вищої освіти України у найближчому майбутньому. Перш за все, це зменшення обсягів державних асигнувань на вищу освіту та кількості бюджетних місць у закладах вищої освіти, падіння платоспроможного попиту населення, відтік учнівської молоді за кордон можуть привести до значного скорочення попиту на послуги вітчизняних закладів вищої освіти, що матиме негативні наслідки для науково-педагогічного персоналу, адміністрацій та мережі закладів вищої освіти. У той самий час, війна прискорила сталі тенденції розвитку системи вищої освіти щодо оптимізації та корекції її структури, обсягів і змісту.

Широка доступність вищої освіти призвела до знецінення та незатребуваності отримуваних кваліфікацій. Чисельність людей з дипломами про вищу освіту постійно зростає, а кількість вакансій для них залишається незмінною, а по деяких спеціальностях навіть скорочується – отже, загострюється конкуренція, зростає безробіття серед випускників закладів вищої освіти. Освіта стає непотрібною через відсутність запиту від роботодавця.

Гострою проблемою системи вищої освіти України залишається відсутність належного зв'язку між структурою підготовки фахівців у ЗВО і запитами економіки. Необхідно провести певні заходи для того, щоб державне замовлення на підготовку спеціалістів відповідало реальним потребам української економіки, враховуючи умови воєнного стану та необхідності подальшої розбудови воєнної економіки та повоєнного відновлення.

Отже, держава в першу чергу має надати можливість на безоплатній основі (повністю або частково за власні кошти) здобувати вищу освіту:

1. За тими спеціальностями та у тих обсягах, яких потребує державний сектору економіки та системи життєзабезпечення країни (оборонна сфера, освітня галузь, медицина тощо), а також за тими спеціальностями і в тих обсягах, стосовно яких є достовірні (підтверджені роботодавцями й експертною спільнотою) прогнози щодо попиту на них у приватному секторі економіки;

2. Вступникам закладів вищої освіти, які показали набагато вищі за середні знання та здібності до наступного навчання.

Перерозподіл та оптимізація державного замовлення на підготовку фахівців з певних спеціальностей в умовах децентралізованої системи вищої освіти, набуття автономії закладами вищої освіти, зменшення впливу корупційної складової та впровадження незалежної системи щодо контролю за якістю освітніх послуг матиме не лише позитивний економічний ефект на державний бюджет, а й може отримати підтримку у суспільстві так як створить умови для повоєнної розбудови та відновлення економіки України.

Список використаних джерел:

1.Ukraine Data Explorer. URL : <https://data.humdata.org/visualization/ukraine-humanitarian-operations/> (дата звернення 01.02.2024).

2.Понад половина дітей України вимушено покинула свої домівки після місяця війни – ЮНІСЕФ. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/more-half-ukraines-children-displaced-after-one-month-war> (дата звернення 02.02.2024).

3.Сергій Шкарлет. «Я не допущу освітнього мародерства» Режим доступу: URL: https://lb.ua/news/2022/05/04/515617_sergiy_shkarlet_ya_dopushchu.html (дата звернення 31.01.2024).

4.3428 закладів освіти пошкоджено, 365 зруйновано повністю. Режим доступу :URL: <https://saveschools.in.ua/>(дата звернення 04.02.2024).

ТРЕНДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дядик Тетяна, к. е. н., доцент,
Загребельна Ірина, к. е. н., доцент

Чи потрібна вища освіта, якщо значна кількість роботодавців на перше місце ставить знання та вміння, а не наявність диплому? Що пропонує сучасний університет: паперовий варіант підтвердження здобутої кваліфікації за формальний мінімум дій студента чи дійсно новий формат цікавої та корисної інформації та ще й з документом про освіту? Усе таки зупинимось на другому варіанті. Тренди сучасної світової освіти, вимоги НАЗЯВО, МОНУ «змусили» вітчизняні ЗВО переглянути свою політику здійснення освітньої діяльності. Що ж чекає студента у сучасному виші:

Нова філософія сучасної освіти – формування світогляду здобувача [1]. Концепція сучасної освіти ґрунтується на: безперервній освіті протягом життя, на вірі в цінність, свободу і незалежність людини, інклюзії, змішанні форм навчання, цифровізації, побудові індивідуальної освітньої траєкторії тощо. Більшість викладачів сучасного ЗВО не вимагають ведення конспектів з формулами та термінами. Аудиторія стає платформою для комунікації та обміну думками, можливостей формувати та обґрунтовувати власні думки – тим самим збагачуючи світогляд студента.

Студентоцентризм у вищій освіті. Студентоцентроване навчання – це не тільки основоположний принцип болонських реформ, а й вимога сучасності. Сучасний студент – це зовсім інший суб'єкт освітньої діяльності, аніж студент недавнього минулого. Головним підсумком освітнього процесу стають результати навчання, тому освітні програми мають забезпечувати можливість високоякісних, гнучких та індивідуалізованих освітніх траєкторій, що відповідають основній меті – самореалізації особистості в житті та професії.

Інклюзія у вищій освіті. Це історія не лише про людей з особливими потребами, це про врахування особливостей студентів до сприйняття інформації. Немає загальноприйнятого визначення інклюзії, і немає консенсусу щодо стандартизованого набору процедур, яких повинні дотримуватися для його

практичного застосування. Інклюзія, іноді розглядається як навмисне та свідоме структурування середовища освіти – вона має бути доступною та сприятливою не тільки для здобувачів з особливими потребами, але також і для тих, хто може зіткнутися з відчуженням через свою етнічну приналежність, соціальний статус, стать, культуру, релігію чи інших атрибутів. Інклюзія – це форма навчання, яка втілює у життя цінності демократичного суспільства та соціальної справедливості.

Індивідуальний підхід до кожного. Визначається двома пунктами вище та вимагає від викладача бути водночас ментором та фасилітатором. Формування гармонійної, креативної особистості (а саме таку хоче сучасний роботодавець) – процес надзвичайної складності, непомітний, тривалий у часі, з нерозробленими оціночними критеріями. ЗВО прагне «випустити» на ринок інтелектуальний «товар» – робоча сила, що даватиме його стейкхолдерам-роботодавцям реальний і відчутний прибуток, а собі здобути бонуси в якості рейтингів, позитивних відгуків та відсотків працевлаштування випускників. У свою чергу, цей пункт вимагає від викладача одночасно бути лектором, науковцем, куратором, педагогом та психологом.

«Раннє» працевлаштування молоді. Більшість студентів денної форми навчання починають працювати (підробляти) вже з першого-другого року навчання і не завжди за фахом. Студент та викладач (в першу чергу) повинні мати бажання та можливість для індивідуальних консультативних та контрольних заходів, які відбуваються не завжди в аудиторний час та, в основному, за допомогою дистанційних засобів комунікації. Таким чином, складається складна ситуація, коли викладач має одночасно навчати всіх по-різному.

Формальна та неформальна освіта. У сучасній освіті вони працюють тільки у синтезі, а постачальники неформальної освіти стають партнерами на всіх рівнях освіти, включно із університетською. Неформальну освіту інтегрують у формальну – ЗВО все більше використовують практику перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті у формальну та самі рекомендують здобувачам платформи, що дозволяють неформально навчатися: Prometheus, Інша Освіта та ін.

Активне навчання: групові проекти, дискусії, рольові ігри, презентації, перегляд відео та інші форми роботи аніж традиційні лекції. Проблемно- та практико-орієнтоване навчання є одним із провідних інноваційних методів навчання у закладі вищої освіти. Замість традиційної лекційної форми, викладач ставить перед студентами реальні проблеми чи імітовані сценарії та дозволяє їм брати активну участь у пошуку рішень. Цей метод стимулює самостійне та критичне мислення, розвиває навички комунікації та співробітництва, а також сприяє глибокому розумінню предметної галузі, формує навички застосування знань на практиці.

Дистанційна освіта. За роки пандемії та воєнного стану обидві сторони пройшли шлях від неприйняття до формування переваг дистанційки. Система вищої освіти розвивається разом із епохою технологічного прогресу – дистанційне навчання стає все більш популярним зі зростанням смарт-пристроїв,

персональних комп'ютерів та інтернет-провайдерів. Серед позитивних можна назвати: гнучкий графік здобуття освіти, незалежно від змінюваних факторів та геолокації; модульність – зручна акумуляція навчальних курсів на спецплатформах; фінансова ефективність; індивідуалізація навчання; адаптивна практика для студента до самостійності та самонавчання, пошуку інформації; високий ступінь актуалізації матеріалу через використання мережі інтернет, програмного забезпечення, комп'ютерної техніки; доступність до дистанційного навчання незалежно від місця перебування, віку, стану здоров'я; відкритість завдяки необмеженому часовому проміжку; запис лекцій та інших навчальних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. 10 трендів, які змінять вищу освіту. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/07/8/232005/> (дата звернення : 01.02.2024).

ЯКІСТЬ ОСВІТИ – ГОЛОВНА КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА ВИШУ

Вороніна Вікторія, к. е. н., доцент,
Вараксіна Олена, к. е. н., доцент,
Іщейкін Тимур, к. е. н., доцент

Якість і конкурентоспроможність вищої освіти в сукупності виражає або можливість освіти, або можливість навчального закладу, і відіграють велику роль в економічному та соціальному житті країни та будь-якого споживача. Безумовно, головною конкурентною перевагою закладу освіти, є – якість освіти. Високий рівень якості освітніх послуг стає об'єктивною необхідністю при залученні потенційних здобувачів до конкретного вишу.

В законодавстві України термін «якість освіти» трактується по-різному. Так, в Законі України «Про освіту» представлено наступне визначення: «якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» [1]. Закон України «Про вищу освіту» пропонує таке тлумачення: «якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості» [2].

Звертаємо увагу, що у процитованій нормі Закону України «Про освіту» акцент зроблено на результатах навчання, а норма Закону України «Про вищу освіту» вказує і на процес, і на результат. Наведене в Законі України «Про вищу освіту» визначення ґрунтується на більш широкому тлумаченні якості, аніж визначення, що наведене у Законі України «Про освіту». Вважаємо, що неоднозначне розуміння поняття «якість освіти» призводить до неоднозначного розуміння поняття «якість освітньої послуги», а також до суттєвих деформацій при її оцінюванні.

Отже, якість освітніх послуг – це сукупність властивостей і показників, які

надають їм здатність задовольняти обумовлені чи передбачувані потреби. До найвагоміших чинників, які впливають на якість освіти, на нашу думку, відносяться: система управління вузом; організація навчального процесу; рівень підготовки абітурієнтів та організація їх відбору; якість змісту освітніх програм; кваліфікація та мотивація діяльності професорсько-викладацького складу; якість викладання; якість інфраструктури; якість інформаційно-матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу; якість комунікаційних освітніх технологій, включаючи якість розроблених на їх основі електронних засобів навчання; виховна робота; досягнення випускників; затребуваність випускників; конкурентоспроможність випускників на ринку праці; інноваційна активність керівництва; організація зв'язків з роботодавцями; організація контролю освітнього процесу та його результатів.

Перелічені критерії дозволяють визначити рівень якості освіти та відповідно до неї будувати і цінову політику навчального закладу.

Слід зазначити, що неоднозначно сприймається якість навчання з боку споживача та зі сторони персоналу вишу. Для освітньої установи головним є дотримання державних стандартів, удосконалення технологій навчання, розвиток НДР. Для споживача найбільш важливим критерієм якості, поряд із функціональними ознаками, є психологічні чинники, наприклад: престижність закладу, морально-психологічна атмосфера в ньому та ін.

Для оцінки якості роботи закладів вищої освіти мають бути універсальні критерії. При цьому, вважаємо, що якість освітньої послуги, можна виміряти та оцінити лише після її повного надання (на основі врахування результатів цієї послуги). В свою чергу, ключовим результатом освітньої послуги є набуття здобувачем освіти певних спеціальних умінь і знань, професійних якостей, компетентностей, а також загального рівня культури та здатність до самостійної професійної продуктивної діяльності.

Отже, якість вищої освіти має обов'язково визначатися із урахуванням кінцевого результату наданих послуг. Цей результат може вимірюватися на основі досягнення певних об'єктивних критеріїв: частка випускників, які працевлаштовані за спеціальністю (за фахом) протягом першого півріччя після закінчення закладу вищої освіти; частка випускників, які працевлаштовані протягом першого півріччя після закінчення закладу вищої освіти; частка здобувачів випускного курсу, які відмінно склали випусковий іспит (єдиний державний кваліфікаційний іспит); частка здобувачів випускного курсу, які успішно склали випусковий іспит (єдиний державний кваліфікаційний іспит); частка здобувачів випускного курсу, які мають міжнародно визнані сертифікати щодо рівня володіння іноземною мовою; частка здобувачів випускного курсу, які мають міжнародно визнані сертифікати щодо наявності професійних компетенцій; частка здобувачів, які беруть участь у наукових дослідженнях, мають наукові праці та документи про впровадження наукових результатів; частка здобувачів, які є переможцями міжнародних наукових олімпіад або конкурсів; відсутність фактів порушень академічної доброчесності з боку науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти; відсутність грубих порушень освітнього законодавства, зафіксованих компетентними державними

органами й агенціями з акредитації; результати репрезентативних анонімних опитувань роботодавців, випускників та здобувачів [3]. Безперечно, зацікавленими фахівцями можуть бути запропоновані й інші показники, за допомогою яких можна вимірювати та оцінювати якість вищої освіти.

Принциповою особливістю описаних нами критеріїв є процесний підхід, що дозволяє вимірювати, контролювати та оцінювати якість освіти як комплексну цілісну характеристику, що віддзеркалює багатогранну діяльність та сукупність взаємозалежних процесів закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 01.02.2024).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення : 01.02.2024).
3. Захарін С. Як вимірювати якість вищої освіти. URL: <https://osvita.ua/blogs/89746/> (дата звернення : 01.02.2024).

ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ВИКОРИСТАННЯ ЛІЦЕНЗОВАНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ВИБІРКОВИХ ДИСЦИПЛІН З ОСНОВ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБІТ З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В АГРОПІДПРИЄМСТВАХ

Ляшенко Сергій, к. т. н., доцент,
Лавренко Володимир, ст. викладач

Найбільший сектор автотранспортного парку країни – належить приватним фізичним особам, тому стан аварійності індивідуального транспорту визначає ситуацію аварійності в державі. Сучасні автомобілі більш потужні, швидкісні, економічні і ергономічні, але за останні роки, залишились незмінними дорожні мережі населених пунктів України та залізничних переїздів, а рівень аварійності та кількість постраждалих в Україні значно перевищують показники більшості держав світу [1].

Тому майбутні фахівці повинні володіти навиками та компетентностями в даному напрямку, а саме:

- здатністю до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, уміння використовувати їх у професійній і соціальній діяльності.

- здатністю застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати завдання у сфері професійної діяльності.

- знаннями та розумінням предметної області і професійної діяльності з можливостями проведення досліджень на відповідному рівні.

- здатністю до практичного застосування знань та оволодіння сучасними знаннями.

- уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність людей спираючись на отримані знання.

Мета вивчення цих навчальних дисциплін: є набуття здобувачами вищої освіти знань щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в агропідприємстві, знання основ проектування схем руху транспортних засобів і пішоходів у агропідприємстві, у тому числі раціонально організувати та врегулювати рух транспортних засобів у агропідприємстві, а також вміти ознайомлювати персонал підприємства зі схемою руху транспорту і пішоходів на території та у виробничих приміщеннях, володіти вмінням оформлювати супровідні документи для спеціальних перевезень.

Підготовка висококваліфікованих фахівців за даним напрямком залежить не тільки від знань базового законодавства та вміння його застосування на практиці, але і в першу чергу залежить від вміння навчатися самим та навчати інших. Для поєднання цих складових слід застосовувати сучасні інтерактивні методи навчання та перевірки знань (<https://hsc.gov.ua> <https://pol.hsc.gov.ua>) [2]. І без застосування програмного забезпечення для досягнення високого

результату – це не є можливо.

Тому, на нашу думку доцільно використовувати в якості засобу діагностики результатів навчання ліцензійного програмного забезпечення з метою діагностування, перевірки знань та компетентностей і програмованих результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Для цього потрібно забезпечити візуалізацію навчального процесу дидактичним матеріалом. Впроваджувати відео курси, які значно полегшують і підвищують ефективність навчання та засвоювання лекційних матеріалів, демонструвати навчальні фільми, проводити практичні заняття в умовах дорожньої обстановки з наглядним демонструванням критично оцінювати явища, ситуації, діяльність людей спираючись на отримані знання в реальному часі. Вище зазначені заходи, сприятимуть кращому сприйняттю матеріалу.

Таке програмне забезпечення дає можливість не тільки значно полегшити і підвищити ефективність навчання, але й проводити поточний та підсумковий контроль вивченого матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14> (дата звернення : 02.02.2024).

2. Правила дорожнього руху України 2024. Офіційне видання. Узгоджено з Головним сервісним центром МВС України (лист №8571-2023 від 21.04.2023). Харків: Моноліт. 2024. 224 с.

ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АПК

Антонець Анатолій, к. пед. н., доцент,
Онішко Валентина, д. пед. н., професор,
Япринець Тетяна, к. пед. н., доцент

Реформування освіти в сучасній Україні орієнтовано на використання нових педагогічних форм, методів та технологій удосконалення процесу навчання та виховання здобувачів у системі професійної підготовки. Впровадження змістовних та технологічних інновацій у систему професійного навчання, у свою чергу, актуалізує процес підготовки фахівця АПК, готового до вирішення комплексу інженерно-технологічних завдань, володіючого основами дослідницької діяльності в аграрному виробництві.

При вирішенні питань, що стосуються включення майбутніх фахівців АПК у дослідницьку інноваційну діяльність необхідно пам'ятати про такі основні моменти: по-перше, необхідне інформування про результати аналізу стану аграрної галузі та психологічної готовності працівників до сприйняття всього нового; по-друге, необхідно проводити знайомство із сучасними досягненнями науки і техніки, а також з досягненнями в аграрній, переробній та харчовій галузі одночасно. Крім того, необхідно формувати прагнення здобувачів до постійного вивчення фахової літератури.

З урахуванням цих наведених особливостей доцільно запропонувати наступну систему принципів, на яких може базуватися дослідницька діяльність фахівців АПК: принцип об'єктивності, принцип системності, принцип наступності, принцип цілепокладання та принцип єдиного концептуального підходу.

Формування здатності до дослідницької діяльності при підготовці фахівців АПК, в першу чергу повинно ґрунтуватися на цілісній системі відповідних компетенцій, а саме:

- готовність застосування систематизованих як теоретичних так і практичних знань для вирішення складних професійних дослідницьких завдань у сфері АПК;

- здатність до розробки сучасних технологій, з обов'язковим врахуванням всіх специфічних особливостей агровиробництва, а також завдань розвитку та формування особистості;

- сформована здатність ефективно застосовувати та практично використовувати у професійній діяльності сучасних методів здійснення наукового дослідження.

- сформована готовність застосовувати особистісні креативні можливості у процесі вирішення складних дослідницьких завдань.

- високий рівень сформованої готовності самостійно проводити наукове дослідження із застосуванням останніх сучасних методів науки.

Дослідницькі вміння можна визначити, як складне формування, що об'єднує у собі безліч дій, що вимагають відпрацювання та подальшої інтеграції в єдине ціле. Практична реалізація механізму формування дослідницьких умінь можлива, на наш погляд, за: активної пізнавальної позиції самого учня, що залежить від мотиваційної стійкості до значущості набуття конкретних знань та умінь; функціонування адекватних технологій навчання, враховуючи природу та різноманітність способів виконання діяльності, а також специфіку дослідницьких завдань та вікових особливостей та можливостей учнів [1].

Таким чином, дослідницькі вміння слід розглядати як складне вміння, що включає в себе три основних компонентів, серед яких: *мотиваційний*, що формується під впливом цілей нової діяльності; *змістовий*, що містить у собі систему знань про дослідницької діяльності; *операційний*, що включає вже наявну у учня систему умінь та навичок.

Специфіка дослідницької діяльності полягає в тому, що вимагає від індивіда самостійної розумової діяльності, а також постійно вдосконалювати свої навички оволодіння дослідницькою діяльністю, відчувати позитивні емоції відносно виконуваної навчально-дослідницької діяльності. Таким чином, на першому етапі формування дослідницьких умінь важливим моментом є особистісно-мотиваційна спрямованість студентів, завдяки чому можуть, і будуть планувати свої дії, спрямовані на формування у них дослідницьких умінь.

Для другого етапу характерне свідоме подолання труднощів та самовизначення особистісних якостей за нових умов діяльності. На даному етапі

для студентів характерна вже більш усвідомлена зацікавленість, пов'язана з виконанням дослідницьких умінь, навичок та їх формуванням. На даному етапі студенти вже самі можуть вирішувати ті або інші творчі завдання, завдання, що мають алгоритмічну послідовність дій, яку треба виявити і виконати для успішного розв'язання задачі. На цьому етапі навчання майбутні освітяни вчаться писати реферати, виступати, вести діалоги, переговори, ігри.

Важливим на даному етапі є спеціальні освітні курси, на яких студенти набувають знання, навички та вміння з планування, проведення та подальшої аналітичної обробки досліджень та отриманих експериментальних даних.

На останньому (третьому) етапі раніше отримані знання та дослідні вміння використовуються для написання та захисту випускної кваліфікаційної науково-дослідної роботи. Сформовані дослідницькі вміння та навички повинні проявитися на цьому етапі життя майбутнього фахівця АПК у всій своїй повноті.

Подальший розвиток дослідницької діяльності майбутніх фахівців АПК можливий на практичному етапі підготовки в період виробничої практики на підприємствах, при написанні курсових робіт, випускних кваліфікаційних робіт, а також у позааудиторній самостійній роботі студентів.

Список використаних джерел:

1. Антоненко А. В. Використання дослідницької роботи під час формування аналітичних умінь агроінженерів. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Педагогічні науки*: зб. наук. пр. / [редкол. Т.С.Плацинда (голов. ред.) та ін.]. Кропивницький : ЛА НАУ, 2018. Вип. 4. С. 248 – 253.

КОМП'ЮТЕР У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ... ЧИ ТАК ВЖЕ ЦЕ НАГАЛЬНО?!

Іванов Олег, к. т. н., доцент

Активний та бурхливий розвиток комп'ютерних технологій та техніки в нашій країні та закордоном сприяв широкому розповсюдженню та впровадженню цих досягнень технічного прогресу у всіх сферах людського життя. Стимулом до інтегрування комп'ютерних технологій, зокрема у виробничій сфері, була потреба в підвищенні продуктивності праці, спрощенні в реалізації цілого спектру технологічних процесів, здійснити трансформацію виробничих процесів з людиноцентричного принципу їх побудови до автоматизованих роботизованих підходів, тощо.

Для навчального процесу доцільність використання комп'ютерів обумовлено потребою надати здобувачам вищої освіти навичок щодо використання комп'ютерних технологій в кожній окремій виробничій галузі в залежності від спеціалізації підготовки майбутніх фахівців. Крім того, використання комп'ютерів дає можливість здобувачу вищої освіти суттєвим чином зменшити час на виконання певних теоретичних та практичних завдань, а також підвищити загальний рівень розвитку та технічної обізнаності з прогресивними комп'ютерними технологіями.

Зважаючи на це, кількість та номенклатура комп'ютерів у закладах вищої

освіти нестримно зростає з формуванням чисельних комп'ютерних класів, на що витрачається доволі великі суми коштів та затрат людської праці на їх встановлення, технічне обслуговування та розгортання на них програмних продуктів різного типу та функціонального призначення. З метою дотримання авторських прав на програмні продукти та недопущення використання піратських їх версій виникає також потреба вкладання коштів в придбання ліцензій на право їх безперешкодного використання.

У той же час, шаленими темпами розвивається сфера переносної електроніки, які отримала назву smart-пристроїв. До них відносяться мобільні телефони, планшети, розумні годинники, тощо.

Дані пристрої мають ряд переваг над своїми «комп'ютерними» аналогами. По-перше, у певних випадках обчислювальна здатність даних пристроїв може перевищувати продуктивність комп'ютерів, що використовуються в навчальних цілях. По-друге, на даний час переважна більша частина населення вже має в своєму розпорядженні дані пристрої для власного користування з метою задоволення свої побутових або виробничих потреб. По-третє, широке розповсюдження та щоденне їхнє використання спровокувало стрімкий розвиток сфери програмного забезпечення з різними ліцензійними умовами використання, розробка яких дозволяє виконувати різноманітні задачі без потреби використання для їх реалізації комп'ютерів. По-четверте, широке використання інтернет-технологій та їх націленість на використання саме на smart-пристроях взагалі відкидає потребу встановлювати та використовувати програмні продукти певного роду, які донедавна потребували встановлення. По-п'яте, більшість виробників комп'ютерного програмного забезпечення спрямовані на створення мобільних варіантів своїх продуктів та їх широкому застосуванню. По-шосте, вартість smart-пристроїв з набором усіх необхідних комунікаційних засобів є, зазвичай, нижчою від вартості комп'ютерів.

У зв'язку з цим виникає питання: чи на даний час комп'ютер є такою же нагальною необхідністю в навчальному процесі чи має він альтернативу?

Наглядним прикладом відмови від комп'ютеру в сторону використання smart-пристроїв є методика проведення лабораторних робіт та практичних занять з навчальної дисципліни «Основи автоматики».

Так, для ознайомлення з основною термінологією теорії автоматичного керування та приведенням простих прикладів зі складання схем керування використовується мобільний додаток Logic Circuit Simulator Pro [1]. Він дозволяє не лише створювати прості цифрові схеми керування, але й має можливість зробити їх інтерактивними із залученням сенсорної техніки, що міститься в смартфоні.

Для створення складних схем керування зі стандартними різнотипними ланками або ланками з використанням індивідуально сформованих передаточних функцій з наступним дослідженням характеру перетворення сигналів в даній схемі можна застосувати мобільний додаток Control systems simulation. Він дозволяє проектувати та імітувати моделі систем керування. Його інтерфейс розроблено для використання графічного представлення моделі у вигляді блок-схем. Інструмент містить графічний редактор і різноманітний набір

алгоритмів моделювання та аналізу. Продукт може використовуватися як віртуальна лабораторія вченими, інженерами, здобувачами вищої освіти та викладачами з метою навчання, дослідження та фізичного моделювання та розробки нових пристроїв керування [2].

Даний перелік програмних продуктів не є вичерпним.

Для практичного закріплення теоретичних знань здобувачі вищої освіти мають змогу на основі створеної функціональної схеми та алгоритму керування розробляти та програмувати цифрові засоби керування на базі популярних мікроконтролерних платформах.

Для складання та підготовку програмного коду за сформованим алгоритмом керування може здійснювати в мобільному додатку Arduino Studio [3], який дозволяє не лише реалізовувати кодинг, але проводити його копіювання та завантаження в мікроконтролер через комунікаційні інтерфейси, зокрема USB, WiFi.

Таким чином, застосування смарт-пристроїв з відповідним програмним забезпеченням дозволяє кожному здобувачу вищої освіти мати при собі власний індивідуальний електронно-програмний засіб, який за своїм функціоналом та можливостями не суттєво поступається комп'ютерам. Це виключає потребу проводити заняття у визначених аудиторіях та використовувати матеріально-технічні цінності вищого навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Мобільний додаток Logic Circuit Simulator Pro. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.duracodefactory.logiccircuitsimulatorpro> (дата звернення : 21.01.2024).

2. Мобільний додаток Control systems simulation. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=wb.mobile.aclab.application.igor.belkin> (дата звернення : 21.01.2024).

3. Мобільний додаток Arduino Studio - Arduino IDE. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=name.antonsmirnov.arduinostudio> (дата звернення : 21.01.2024).

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дрожчана Ольга, ст. викладач

На різних рівнях в системі вищої освіти обговорюються питання підвищення якості освіти та її об'єктивної оцінки з методологічної точки зору.

Під якістю освіти розуміється характеристика системи освіти, що відображає ступінь відповідності реальних досягнутих освітніх результатів нормативним вимогам, соціальним і особистісним очікуванням. Саме поняття «освіта» поширюється і на «освіту» як результат освоєння програми, і на «освіту» як освітній процес, що дозволяє отримати необхідний результат ведення освітньої діяльності за програмою. Отже, поняття «якість освіти» відноситься і до результату, і до процесу [2].

Системний підхід до оцінки якості освіти визначає дві сторони: оцінка

якості освіти із боку довкілля – тобто оцінки споживачів освітніх послуг та внутрішні оцінки якості в самій системі освіти. При здійсненні системного підходу до оцінки якості освітньої діяльності та підготовки здобувачів вищої освіти, який закладений в ідеологію державних освітніх стандартів, необхідно відповісти на питання: хто оцінює, що оцінює, за якими показниками та критеріями проводиться оцінка. Суб'єктами та об'єктами оцінки є як система освіти в цілому, так і елементи цієї системи [1].

На сьогодні державна акредитація є одним із інструментів системи оцінки якості освіти, основний акцент механізму якої ставиться на оцінку якості підготовки здобувачів вищої освіти. Особливого значення набуває незалежна оцінка якості підготовки здобувачів вищої освіти по предметах за напрямком підготовки; документальна перевірка по матеріалах навчального закладу, розміщених у відкритому доступі. Важливим є моніторинг затребуваності випускників на ринку праці.

В державні освітні стандарти закладені не тільки необхідність участі роботодавців у проектуванні та реалізації освітніх програм, а й їх оцінки якості підготовки здобувачів вищої освіти та реалізації освітньої діяльності.

Одним з основних методологічних аспектів оцінки якості вищої освіти є визначення ступеня відповідності ресурсного забезпечення освітнього процесу, освітніх результатів нормативним вимогам, соціальним та особистісним очікуванням. Вони закладені у загальносистемних вимогах державних освітніх стандартів. Отже, основним гарантом цього виступає держава, розробляючи національні стандарти, як основні, мінімальні вимоги, що забезпечують ресурсну складову освітньої діяльності [1].

Система оцінки якості освіти являє собою сукупність організаційних і функціональних структур, норм і правил, діагностичних та оціночних процедур, що забезпечують на єдиній концептуально-методологічній основі оцінку освітніх досягнень здобувачів вищої освіти, ефективності діяльності освітньої організації та її систем, якості освітніх програм. з урахуванням запитів основних користувачів.

У світі останніх змін в системі оцінювання зроблені акценти на перехід від оцінки як інструменту контролю до оцінки управління якістю освіти. Це обумовлює перехід від констатуючої оцінки до формуючої, програмуючої саморозвиток здобувача вищої освіти, викладача, освітньої організації в цілому; від оцінки дисциплінарного підходу до навчання до оцінки освітніх результатів в цілому по програмі.

Особлива роль у концепції оцінювання якості відводиться самооцінці здобувачів вищої освіти та викладацького складу. Десятиліттями розвивалися форми та методи контролю та оцінки з боку викладача, освітньої організації. А питання – як навчити здобувачів вищої освіти самоконтролю та самооцінки своєї освітньої діяльності залишається абсолютно відкритим. Але в умовах безперервної освіти, «освіти протягом усього життя» самоконтроль та самооцінка своєї навчальної діяльності стає для людини найважливішою якістю. Отже проблема вимагає вирішення у вигляді розробки відповідного науково-методичного апарату самооцінювання здобувачами вищої освіти досягнень у

своїй навчальній діяльності, а також науково-методичного апарату самооцінки педагогічних кадрів та керівників освітньої організації.

Самооцінка здобувачів вищої освіти та викладачів не може і не повинна бути лише інституалізованою. Вона має бути, насамперед, програмною. Сучасна практика оцінки якості освіти передбачає значне посилення ролі самооцінки, самообстеження освітньої організації [1].

Подальшого розвитку вимагає практика публічної звітності освітньої організації про різні аспекти власної діяльності, розміщення документів та матеріалів на офіційному сайті освітньої організації. Стандарти такої звітності, як правило, сьогодні відображають місію, цілі, стратегію освітньої організації, в т.ч. по відношенню до якості ведення освітньої діяльності та підготовки здобувачів вищої освіти; структуру освітніх програм, їх зміст, трудомісткість, вхідні вимоги для їх проходження; основні напрями наукових досліджень, результати діяльності наукових, педагогічних та методичних шкіл; організацію системи якості; склад здобувачів вищої освіти, їх успішність, а також оцінку результатів навчання та освоєння освітньої програми; досягнення випускників, їх успішність на ринку праці та в подальшому продовженні освіти; основні фінансові показники діяльності освітньої організації; рівень її ресурсного забезпечення [1].

Стратегія модернізації визначає необхідність реформування освітньої сфери в галузі гарантії якості. Для цього необхідно приведення її у відповідність до потреб ринку праці, роботодавців, освітніми та професійними запитами громадян та забезпечення ефективності діяльності освітніх організацій.

У розвитку сучасної системи оцінки якості вищої освіти важливим є оцінювання якості досягнень конкретного здобувача вищої освіти. Якість – це рівень успіху. А якість освітньої програми визначається, насамперед, якістю результатів, як відповідність мети. Як мінімум, три найважливіші результати важливо досягти в оцінці досягнень кожного здобувача вищої освіти. Це – академічна якість: майстерність у сфері досліджень, викладання та поширення знань та внесок у розвиток особистості; здатність випускників знайти роботу на ринку праці та мобільність у всіх сенсах: просторова, тимчасова, програмна та особиста гнучкість.

Важливим є динамічний підхід при оцінці якості результатів освіти. Для цього необхідно накопичувати дані про пізнавальну творчу активність здобувача вищої освіти, рівень сформованості компетенцій, освоєні знання та вміння або про інші навчальні досягнення студентів протягом усього періоду навчання і фіксувати ці дані для аналізу приросту якості у вигляді дескриптивної (описової) статистики та різних документів на кількісному та якісному рівнях вимірювання. Таким чином, в динамічному підході оцінка якості результатів навчання будується на проведенні багатофакторного аналізу змін по ряду показників якості освіти, що дозволяють виявляти тенденції зміни якості, прогнозувати їх і приймати не тільки оперативні, але і стратегічні управлінські рішення [1, 2].

Отже, освіта складається з двох гілок – реальної та формоутворюючої. Реальна освіта – підготовка фахівців високого класу. Друга гілка освіти дає знання, які формують особистість культурної людини.

Основне призначення сучасної системи оцінки якості вищої освіти - розвиток якості освітніх програм з високим рівнем успіху кожного здобувача вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти: монографія / Т67 [Д. В. Карамишев, Н. М. Гришина, О. В. Грибко, Т. В. Ревенко та ін.]; за заг. ред. д. держ. упр., проф. Д. В. Карамишева. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2020. 180 с.

2. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

МЕТОДОЛОГІЯ НАВЧАННЯ 2D ТА 3D ГРАФІКИ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Петраш Руслан, к. т. н., доцент,
Петраш Олександр, к. т. н., доцент

AutoCAD від компанії Autodesk – це одна з систем автоматизованого проектування, вона існує вже багато років. Це, насправді, найуніверсальніше програмне забезпечення, яке застосовується в багатьох сферах інженерної діяльності людини.

Майбутній інженер має відповідати сучасним вимогам на ринку праці. Це передусім володіння сучасним програмним забезпеченням. Тож, застосування систем автоматичного проектування в навчальному процесі формує необхідні компетенції у студентів, підвищує їх результативність та якість майбутніх спеціалістів в інженерній справі.

Метою даної статті було вибір оптимального методу навчання графічним дисциплінам, а також апробації методики ефективно використовувати обраний засіб. Оптимальними засобами можна вважати такі, які по-перше – вимагають мінімальної зміни методики викладання, по-друге – забезпечує необхідну якість викладання. Оскільки у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані компетенції вказані в навчальному плані.

Одна з головних цілей вивчення графічних дисциплін – це формування у студентів просторового мислення. Для майбутніх інженерів це надзвичайно важливо. В цьому розрізі можна використовувати анімації, які демонструють роботу в Cad середовищі, або тривимірні моделі об'єктів, з поясненнями. Це дасть змогу в повній мірі оцінити форму і структуру.

Такий підхід особливо актуальний в теперішній складній ситуації, під час повномасштабної війни, з можливістю переходу на дистанційне навчання.

Проаналізувавши опитування серед студентів першого курсу, можна зробити висновок – краще запам'ятовується матеріал, який поданий у формі анімаційного ролику. Але використовуючи тільки їх, студентам не вистачає можливості задати питання по незрозумілим моментам. Тож комбінація роликів,

або демонстрації тривимірних об'єктів з коментарями викладача являється найбільш продуктивним для кращого засвоєння матеріалу.

На ряду з цим є певні рекомендації до застосування анімації. Ролики слід розбивати на фрагменти, оскільки надто довгі по протяжності матеріали швидко набридають, і фокус групи зміщується, чим погіршується засвоєння матеріалу. Щоб утримувати увагу студентів рекомендується розбивати ролики на короткі проміжки, і в переривах між ними давати розгорнуті коментарі, або обговорення побаченого.

З точки зору ефективності навчання графічним дисциплінам, використання тривимірних моделей в навчальному процесі так само ефективно, як і застосування реальних зразків деталей.

Також для студентів з поганим просторовим мисленням можна застосовувати 2D малюнки. Тобто перспективні зображення об'єктів.

Пояснення лекційного матеріалу за допомогою програми AutoCad, на заняттях, які проводились в дистанційній формі, близько половини студентів сприймає так само, як під час аудиторних занять біля дошки.

Серед переваг було відмічено наступне:

- збільшується швидкість, та точність креслення;
- краще видно об'єкт не екрані, ніж із заднього ряду в аудиторії;
- можливість виділяти різні елементи кольором.

Серед недоліків відмічено лише те, що потрібен більш менш сучасний комп'ютер.

Список використаних джерел:

1. Fullan M. Whole system reform for innovative teaching and learning. OISE/University of Toronto, October 2, 2011. 4 p.
2. Yusuf M. O., Onasanya S. A. (2004). Information and communication technology (ICT) and technology in tertiary institution. In E.A. Ogunsakin (Ed), *Teaching in Tertiary Institutions*. 2004. pp. 67 – 76. Ilorin: Faculty of Education.

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Дудник Володимир, к. т. н., доцент

Питанням покращення якості освіти присвячено чимало робіт та конференцій за останнє десятиліття. Однак основним фактором, який відіграє ключову роль у розвитку вищої освіти, є підвищення ролі вищої освіти у житті суспільства.

Необхідність модернізації вищої освіти з'явилася після того, як науково-технічний прогрес призвів до нових вимог щодо професіоналізму особистості.

У системі сучасної вищої освіти задіяні всі соціальні верстви населення. А останнім часом, враховуючи деякі нововведення, вимагається підвищення якості та ефективності освітніх послуг. Щоб відповідати очікуванням і потребам суспільства, необхідно для початку підлаштувати всю освітню систему під економічні та соціальні реалії XXI століття, при цьому не забуваючи, що якість та ефективність освіти безперервно пов'язані з потенціалом керуючих освітньою

системою, довірою суспільства до них, їх гнучкості та здатності приймати важливі, раціональні, інноваційні рішення.

Вища школа сьогодні пропонує для підвищення якості освіти таке [1]:

- коригування місії та функції вищої освіти;
- запровадження нетрадиційних методів навчання;
- заохочення активності методів навчання;
- впровадження нової моделі навчання;
- зміни техніки керівництва вищими навчальними закладами.

Особливо слід наголосити, що в наші дні отримання якісної освіти можливе лише в тому випадку, якщо людина перестане бути пасивним користувачем, а стане творцем інноваційних технологій для поліпшення навчального процесу.

Одним із способів показати суспільству якість та ефективність освіти у вищому навчальному закладі є публічність, відкритість. Роблячи вибір серед великої кількості вищих навчальних закладів як абітурієнт, так і його батьки хочуть вибрати найкращий, тому популяризація університету, в якому будуть висвітлені всі його переваги, піде лише на користь університету та абітурієнту [1].

На сьогоднішній день є чималий комплекс методик, технік і моделей, спрямованих на виявлення якості освіти у вищій школі. Введення інноваційних технологій та методик у систему навчання, безперечно, забезпечить прогресивний особистісний та професійний розвиток як студентів, так і викладачів. Однак для того, щоб нові методи викладання дали свої плоди, необхідно ретельно стежити за виконанням державних стандартів, а також привнести в курс елементи прогнозування, передбачення труднощів, які можуть стати на шляху підвищення якості вищої освіти. Необхідно стежити за тим, щоб студент отримував базові знання з дисципліни, навчався методикам і методам, які використовуються на практиці в реальному житті, був знайомий з усіма новітніми науковими дослідженнями та інноваційними технологіями, тобто, повинні бути розширені світосприйняття та кругозір студента. До того ж студент не повинен отримувати інформацію з одного джерела. Лише, проаналізувавши праці різних досліджень, він повинен сам вибрати ту інформацію, яка йому ближче і з якою він згоден. Тобто необхідно розвивати у студента креативне мислення, що надалі дозволить йому приймати рішення в умовах реальної ситуації [2].

Для підвищення якості освіти пропонується розглянути нетрадиційні методи (активні методи) навчання, які передбачають відкриту взаємодію викладача та студента під час заняття, дискусії та обговорення. Якщо при пасивному (традиційному) методі студенти є лише пасивними слухачами, то тут викладач та студент знаходяться на рівних позиціях і можуть відкрито висловити свою думку. Активні форми навчання – це активна діяльність студента під час освітнього процесу, його постійна включеність у даний процес, участь у дискусіях, у конференціях, а також написання наукових праць, у тому числі проведення самостійного дослідження [2].

При інтерактивних формах навчання засвоєння знань відбувається в момент співпраці з іншими студентами. Тобто інтерактивна форма навчання – це

колективна форма навчання, під час якої засвоєння та розуміння матеріалу відбувається за допомогою обговорень у аудиторії, або коли студентам дається завдання вивчити тему і представити її, при цьому відповідальність за якість матеріалу, що надається, несе кожен із учасників групи. До інтерактивних методів навчання можна віднести такі [2]:

- вправи, які мають творчий характер;
- завдання, які потрібно виконувати у групі;
- рольові ігри, що програватимуться в аудиторії і т.д.

Безумовно, основою інтерактивних занять є інтерактивні вправи та заняття, які виконуються студентами. Важливою відмінністю інтерактивних методів навчання від інших є те, що в даному випадку акцент робиться на саморозвитку та самонавчанні студента, а також на повторенні та закріпленні пройденого матеріалу, але при цьому не ігнорується вивчення нового матеріалу.

Отже, подібні нетрадиційні методи навчання мають високу цінність і повинні широко використовуватися з метою досягнення якісної освіти. Успішність і якість вищої освіти залежать від ефективності організації процесу навчання, педагогічної взаємодії зі студентом, професіоналізму викладача та методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Дяченко-Богун М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. *Вісник педагогічної майстерності*. 2014. Вип. № 14. С. 74 – 76.
2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н.Б. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Харків: Вид-во НФаУ, 2012. 107 с.

НАВЧАЛЬНО–ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ОСВІТИ

Чайка Микола, викладач вищої категорії, викладач-методист

Дуальна форма здобуття професійної освіти – це спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з викладачем, а практичне навчання проходить на виробництві. Це поглиблена, інтегрована форма освіти для тих, хто готовий поєднувати навчання в закладі освіти і набуття практичного досвіду в умовах реального виробництва. Студент має бути повнолітнім і звернутися до адміністрації навчального закладу із заявою про перехід на дуальну форму навчання, попередньо узгодивши із керівництвом обраного ним підприємства-партнера можливість його навчання за дуальною формою. Студент, навчальний заклад та підприємство укладають тристоронній договір про подальшу освіту за дуальною формою.

Березоворудський фаховий коледж з 2019 року працює в пілотному проекті, напрацьовуючи свій досвід та відвідуючи науково-практичні конференції.

На конференціях розглядалися проблеми упровадження підготовки фахівців за дуальною формою та питання потенційного партнерства між

зкладами освіти, здобувачами освіти та підприємствами. Такі заходи покликані надавати можливість представникам закладів освіти заявити про свої пропозиції, проблеми та потреби, спрямовані в бік роботодавців у межах дуальної форми здобуття освіти, а представникам підприємств України презентувати власний досвід із впровадження цієї форми здобуття освіти та дізнатися більше про досвід своїх колег.

Рис. 1 Учасники міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: підсумки запровадження пілотного проекту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України» Краснюк Василь, Русіна Марина, Кульковець Василь.

В. Сухомлинський говорив: «Дитина від своєї природи – допитливий дослідник, відкривач світу... Слід дитину спонукати до самостійної пізнавальної діяльності, формуючи з малих літ допитливість, прагнення до навчання...» [4 ст. 6]. Цей важливий аспект ми взяли до уваги і стали налагоджувати навчально-наукову діяльність студентів у виробничих умовах партнерів –виробників. ерівники курсових і дипломних проектів за допомогою наставників від виробництва узгоджують тематику досліджень. Як правило, виробники-підприємці мають належну матеріально-технічну базу, на якій можливо втілити дослідницькі проекти.

Навчально-дослідницька робота студентів здійснюється за такими напрямками:

а) виконання нетипових завдань дослідницького характеру в період виробничої практики;

б) активна участь у студентських наукових семінарах по дослідницькій діяльності, виступи з доповідями, що презентують студентські наукові дослідження;

в) підготовка й захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних із науковою проблематикою ;

г) участь у наукових гуртках, конференціях, конкурсах, предметних

олімпіадах;

д) написання статей, тез, доповідей та публікація їх;

е) залучення здобувачів освіти до виконання наукових робіт при співпраці навчального закладу і виробників аграрного сектору.

На завершальному етапі навчання студенти виконують дипломні проекти, яких висвітлюють власні дослідження. Практичні експерименти виконуються в процесі виробничих практик на базі підприємства-партнера. Матеріали дослідження в дипломному проекті приведено нижче на рис. 2 та рис. 3.

3.6. Організація виконання операції	30
3.7. Контроль якості виконаної роботи	32
3.8. <u>Дослідження технологічного</u> процесу новітнього обробітку ґрунту роторно-кільчастими робочими органами.....	33

ДП.208.132.004.ПЗ				
Змн.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата
Розроб.	Дейнега О			
Перевір.	Чайка М.М.			
Реценз.				
Н. Контр.	Чернях С.П.			
Затверд.				

Літ.	Арк.	Акрюшів
	3	60

ВСП БФК ПДАУ

Рис. 2 Зміст дипломного проекту з елементами дослідження Дейнеги О.

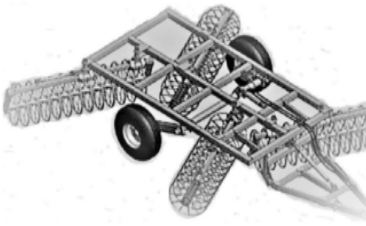

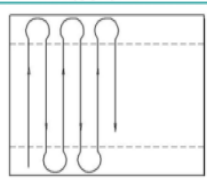
Агротехнічні вимоги			Скелю агрегата для небаго обробітку ґрунту Дікан-Др + КД-4			Основні налашки МТА												
Називаючи показув	Норматив	Чк. виконання	 <p>Агрегат КД-4. Робоче положення</p>			<p>Найкращі умови для накопичення та збереження вологи, задіяні роботи роторно-кільчастими робочими органами (обертювочі лопі) Регулювання рівномірності обробітку забезпечують горизонтальним положенням роти культиватора значущим відхиленням від номінальної стійкості снігу ? Регулювання глибини 4 встановлюють глибину обробітку 5 см. Кут атаки встановлюють на 20°; перемикачі кронштейнів 1</p> 												
Відхилення середньої глибини обробітку від заданої, см	± 1	Під час першого проходу, а потім 3-4 рази за зміну																
Відхилення глибини обробітку по ширині агрегата, см	± 1																	
Висота гребенів, см	1-2																	
Відсоток незарваної стерні	не більше 5																	
Вибірвання нижнього болюгого шару ґрунту на поверхні	не допускається		 <p>Робочі органи культиватора КД-4</p>			<p>Налашка положення катка</p> 												
Контроль на окремі види робіт																		
Показувки маси	Градує	Лист							Маси виконання	<p>Підготовка поля і робота агрегату</p> <p>Схема роти агрегату</p> 								
Підготовка стерні, %	95	2							Під час першого проходу, а потім 3-4 рази за зміну									
Відхилення глибини обробітку, см	± 1	2																
Висота гребенів, см	1-2	2																
розпушення ґрунту, см	< 2	2																
Характеристика поля			Експлуатаційні показувки								Оплата праці							
Площа посіву, га	Спроби виконання робіт, в/д	Склад агрегату			Кількість			Норма виробітку		Ширини захвату, м	Кількість нормамин	Потреба в паливі, кг		Розряд роботи механізатора	Додаткова оплата за якість, %			
		Трактор	С-с машина марка	Робочі органи		Агрегатів, шт	Робітників, чол	Р/ЧУ, кн/год	Зміна			Денна	На 1 га		На всю площу	Відмінна	Добра	
250	4	Дікан - Др	КД-4	Колеса з канічним ободом		42	1	1	16,62	419	63	4	597	2,5	6,25	5	20	15

Рис.3 Операційно-технологічна карта для обробітку ґрунту «Колісничею»

Під керівництвом викладачів здобувачі освіти проектують, виготовляють і презентують експериментальні робочі органи .

Рис. 4 Фото презентації експериментального робочого органу «НАЗАР»

Так експериментальний робочий орган «Назар» має циліндричний обід колеса діаметром 580 мм, до якого приварені під кутом 32 градуси долота (виготовлені з автомобільних ресор і термічно оброблені). Результати випробувань експериментального циліндричного колеса з долотами «Назар» подано в табл. 1.

Таблиця 1

Показники випробування експериментального робочого органу в порівнянні з робочими органами дискової борони 20.08.2023р.

Показники	Значення показника	
	Вдоск роб. орг. «Назар»	Роб.орг. БДТ-3
Діаметр кола різальної частини,мм	580	600
Температура повітря на 12 годину дня,° С	23	23
Глибина обробітку, см	4,8	8,5
Швидкість руху,км/год	15,1	14,7
Підрізання дернини,%	76,1	79,8
Вирвана дернина,%	20,4	-
Вологість ґрунту після обробітку на глибині 10см,%	22,1	23,3
Вологість ґрунту після 10 днів на глибині 10см,%	26,1	22,5

Поширення досліджень практикується через доповіді і тези на конференціях і семінарах, в друкованих виданнях, презентаціях і майстер-класах.

Нижче наведено поширення студентського дослідження на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції по вдосконаленню робочого органу для технології насичення вологи ґрунту із повітря на рис.5.

Рис. 5. Фотофрагмент збірника тез ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції.

Підсумовуючи, можна констатувати, що навчально-дослідницька робота за дуальною освітою в умовах виробників-партнерів є об'єктивною реальністю, але потребує розробки законодавчо - нормативної бази всієї моделі дуальної освіти, використовуючи досвід Німеччини із специфічною освітньою функцією практико-орієнтованого навчання і дослідницької діяльності. Особлива вимога - наявність у викладачів професійного досвіду роботи у відповідній галузі.

Список використаних джерел:

1. Артемчук Г. І., Курило В. М., Кочергин М. П. Методика організації науково-дослідної роботи : навч. посіб. для студентів та викл. вищ. навч. закл. – Київ : Форум. 2000. 271 с.
2. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ : Знання – Прес. 2002. С. 295.
3. Концепт розвитку дуальної освіти. Методичний посібник з організації та підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в закладах вищої та фахової перед вищої освіти; за заг. ред. Т. Іщенко, Я. Штанька. Київ, 2023. 146 с.
4. Підходи до організації науково-дослідної діяльності здобувачів загальної середньої освіти в природничому напрямку. Методичні рекомендації /автор-упорядник С. О. Потоцька. Чернігів : ТОВ «Десна Поліграф», 2021. 102 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ ТА ЛАБОРАТОРНОГО ОБЛАДНАННЯ ПРИ ВИКОНАННЯ НАУКОВО- ДОСЛІДНИХ РОБІТ МАГІСТРАМИ-БУДІВЕЛЬНИКАМИ

Шульгін Володимир, к. т. н., доцент,
Попович Наталія, к. т. н.

Науково-дослідна робота є важливою частиною навчального процесу для магістрів-будівельників. Вона дозволяє студентам застосовувати теоретичні

знання на практиці, розвивати критичне мислення та навички розв'язання проблем. Одним з ключових елементів успішного виконання науково-дослідних робіт є використання засобів вимірювальної техніки та обладнання. Засоби вимірювальної техніки - засоби вимірювань, вимірювальні системи, матеріальні міри, стандартні зразки та будь-які частини засобів вимірювань або вимірювальних систем, якщо ці частини можуть бути об'єктом спеціальних вимог та окремого оцінювання відповідності[1].

Засоби вимірювальної техніки та лабораторне обладнання відіграють критично важливу роль у науково-дослідних роботах. Вони дозволяють отримувати точні та надійні дані, які є основою для аналізу та висновків. Без використання вимірювальної техніки та обладнання було б неможливо провести багато видів наукових досліджень.

Одним з напрямів підготовки магістрів-будівельників є їх участь у наукових об'єднаннях. На кафедрі будівництва та професійної освіти створено наукове об'єднання студентів, яке є осередком науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Технології будівельних конструкцій, виробів і матеріалів» за напрямом наукового пошуку «Модифікація будівельних матеріалів на основі ґрунтів нанодобавками Nanoalps® System» в системі комплексної підготовки висококваліфікованих фахівців. В науковій роботі використовуються інноваційні нанодобавки Nanoalps® System на кремній-органічній основі, які дозволяють підвищувати довговічність будівельних виробів і конструкцій і можуть використовуватися для модифікації будівельних матеріалів на основі ґрунтів та цементних бетонів.

Для отримання достовірних результатів науково-дослідних робіт студенти та викладачі повинні пройти навчання роботі з засобами вимірювальної техніки і отримати дозвіл на роботу з ними. Це важливий аспект, який забезпечує точність та надійність результатів досліджень. Слід звернути увагу при виконанні дослідів на невизначеність вимірювань ЗВТ та її відповідність, наведеній в державних стандартах. За отриманими результатами досліджень необхідно розраховувати невизначеність вимірювань[2,3]. Сьогодні при проведенні наукових робіт в основному використовують статистичні методи оцінки результатів досліджень[3]. Обов'язковим елементом при виконанні робіт є техніка безпеки. Студент проходить інструктаж з техніки безпеки і не допускається до роботи з ЗВТ, які мають підвищену небезпеку. Як правило студент працює з такими ЗВТ: лінійка, ваги, штангенциркуль, мірний посуд та іншими. Крім того згідно із статтею 17. Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»[1], засоби вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, підлягають періодичній повірці та повірці після ремонту. Повірку або калібрування ЗВТ проводять у акредитованих калібрувальних лабораторіях з видачою свідоцтва.

Що стосується обладнання, яке використовується в наукових роботах воно повинне бути атестованим. Це забезпечує, що обладнання відповідає всім необхідним стандартам і може надавати точні та надійні результати.

Практична робота з засобами вимірювальної техніки та лабораторним обладнанням підвищує рівень практичних навичок та готовність магістрів-

будівельників до викликів професійного середовища, є доповненням навчального процесу та готує висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел:

1. Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 05 червн. 2014 р. № 1314-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18#Text> (дата звернення : 01.02.2024).

2. ДСТУ ISO/TS 21749:2013 Невизначеність вимірювання в метрологічній практиці. Повторні вимірювання та ієрархічні експерименти (ISO/TS 21749:2005, IDT).

3. ДСТУ ISO/TR 13587:2016 Статистичні методи. Три статистичних підходи до оцінювання та тлумачення вимірювальної невизначеності (ISO/TR 13587:2012, IDT).

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Біда Сергій, к. т. н., доцент,
Горик Олексій, д. т. н., доцент

Події останніх років – пандемія COVID-2019 та повномасштабне вторгнення росії в Україну кинули нові виклики системі освіти. У результаті вказаних подій всі навчальні заклади були змушені у тій чи іншій мірі перейти на дистанційну форму навчання. Реалізація даної форми навчання відбувається переважно з використанням мережі інтернету, а у багатьох випадках проблеми здобувачів вищої освіти ускладнені тимчасовою коротко- чи довготривалою відсутністю зв'язку.

Для аудиторного подання матеріалу досить широко використовуються мультимедійні засоби, що подають матеріал у вигляді презентацій, створених, наприклад, за допомогою програмного забезпечення Microsoft PowerPoint. На жаль, у більшості випадків рівень використання даного програмного забезпечення далекий від професійного. В основному презентації використовуються для подання ілюстративного матеріалу у вигляді рисунків, фотографій, статичних схем чи відеофільмів та словесного відтворення матеріалу лекції чи семінару, що достатньо для засвоєння матеріалу дисциплін у гуманітарній, природничій, освітній та деяких інших галузях. Однак при викладанні технічних дисциплін, що потребують складання розрахункових схем, побудову різноманітних епюр, проведення розрахунків, визначення геометричних параметрів та різного роду характеристик тощо, проста ілюстрація не дає бажаного результату. Тому багато викладачів, ігнорували мультимедіа і продовжували користуватися дошкою і крейдою для викладання матеріалу, мотивуючи це задіянням усіх основних різновидів пам'яті (рухова, емоційна, образна і словесно-логічна), що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Дистанційна форма навчання (у прямому розумінні – з використанням інтернету) не дає можливості у повній мірі використати ці фактори, якщо викладач спробує «перенести» у неї стандартні форми навчання.

Однак можливості програмного забезпечення дають змогу створити продукт, який дозволить здобувачу в повній мірі оволодіти матеріалом навіть не маючи постійного доступу до інтернету. Звичайно, теоретичний матеріал студент може знайти у підручниках, посібниках чи конспектах лекцій, що розміщені у вигляді окремих файлів (формату xxx.doc чи xxx.pdf). Тому зупинимось на розрахунково-графічних, розрахункових завданнях чи практичних роботах, при виконанні яких основна задача викладача – не дати перетворити заняття на «підстановку даних у формули, що подаються у визначеному порядку».

Для цього необхідно використати ті можливості, які надає нам програмне забезпечення. Для ілюстрації звернемося до згаданого вище Microsoft PowerPoint.

Для виділення найбільш важливої частини матеріалу можна скористатися різноманітними засобами анімації, що реалізується за допомогою різних форм появи об'єктів (випливання, масштабування, появи з різних напрямків тощо). Якщо об'єкт вже знаходиться у зоні видимості, то звернути увагу на нього можна зміною кольору, форми чи розміру різними методами, пульсацією, обертанням, гойданням тощо. При побудові розрахункових схем рекомендується їх покрокове виконання з виділенням наступного кроку (нового етапу побудови) кольором, чи товщиною лінії, детально ілюструючи кут повороту, відстань переміщення та інші параметри. Побудову деяких елементів бажано виконувати з використанням функції появи (наприклад стандартні координатні осі ОХ – зліва направо ОУ – знизу вгору), що створює ефект, аналогічний нанесенню їх на дошці і активізує рухову пам'ять.

При виконанні розрахунково-графічної роботи частина екрану відводиться для графіки (креслення), а інша частина – для проведення розрахунків. Важливо, щоб побудова графічної частини була чітко пов'язана з результатами розрахунків, тобто кожний, отриманий за розрахунками, параметр відразу ж ілюструвався на рисунку чи схемі, за необхідності з додатковими поясненнями текстом.

Для деталізації за необхідності можна виділяти частину креслення і користуючись принципом масштабування розглядати її більш детально з наступним поверненням до загального вигляду.

Для створення закінченого продукту презентація повинна включати набір варіантів завдання з поясненням для вибору необхідних вихідних даних, розділ «Порядок та методика виконання завдання», де розміщений покроковий алгоритм виконання роботи, а на виконанні кожного кроку повинна акцентуватись увага у процесі виконання прикладу завдання.

Кожний слайд нумерується, що полегшує спілкування здобувача освіти з викладачем шляхом посилання на його номер при виникненні питань чи обґрунтуванні того чи іншого рішення.

Як показав досвід, такий підхід виправдав себе не лише при дистанційному навчанні, а і при очному навчанні. Використання такого типу презентації надає змогу повернутись до будь-якого моменту вирішення завдання протягом заняття, зекономити час, що викладач витрачав на графічну побудову результатів

розрахунку на дошці, вирішує проблему «занадто малої дошки» адже на ній неможливо відобразити значний об'єм інформації. Викладач може легко контролювати хід заняття використавши таймер, що на кожному плакаті буде показувати реальний час.

Пропустивши заняття з поважної причини студент може самостійно скористатися презентацією, розміщеною у електронній бібліотеці навчального закладу, однак у такому випадку презентацію краще експортувати у форматі відео.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ STEAM-ПІДХОДУ В ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНИХ ТА АГРАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Рижкова Тетяна, ст. викладач,
Овсієнко Юлія, к. пед. н., доцент

Сучасна вища освіта перебуває в стадії реформ, суть яких, серед іншого, полягає у підготовці конкурентоспроможних і компетентних фахівців, гнучких до тенденцій розвитку сучасного суспільства, які мають таку перевагу, як можливість пристосування до професій майбутнього. Сьогодні суспільство потребує фахівців, які не тільки мають знання з технологій, природничих наук, інженерії, математики, але й вільно володіють іноземними мовами, мають розвинену просторову уяву, вміють креативно мислити і працювати в команді, тобто володіють інтегрованими знаннями. Слід відмітити, що STEAM-підхід у навчанні передбачає інтеграцію природничих наук, технології, проектування, математики та мистецтва, що уможливорює формування цілісної особистості. Такий фахівець здатний навчатися протягом всього життя, прагне до постійного саморозвитку і розширення меж професійної діяльності.

Результати дослідження американських асоціацій «Готовність до інновацій» свідчать, що в подальшому суспільство все більше потребуватиме фахівців, які володіють не лише природничо-математичними знаннями. Це пов'язано з тим фактом, що сучасні роботодавці потребують фахівців, які вміють творчо взаємодіяти під час роботи над різними проектами, здатні до генерування нових ідей і прийняття продуктивних рішень. Вивчення тенденцій сучасного ринку вказує на той факт, що передові позиції посідають професії, пов'язані не з технологіями, а з їх візуалізацією, презентацією й рекламою [1]. Слід зазначити, що мистецький компонент у STEAM передбачає, в першу чергу, здатність працювати з інформацією та відображати її графічно, використовуючи різні цифрові та мультимедійні програмні засоби. Отже, інтеграція мистецької складової у STEAM має достатньо вагоме підґрунтя і сприяє розвитку ключових факторів сучасності, а саме: співпраці, творчості, комунікації, критичного мислення, тобто, розвитку Soft Skills.

Відмітимо той факт, що у початковій, середній та професійно-технічній освітах STEAM-підхід набув достатньо широкого розповсюдження в Україні й має державну підтримку [2]. Розглядаючи особливість підготовки здобувачів

вищої освіти інженерних і аграрних спеціальностей, вбачаємо широкий спектр можливостей впровадження STEAM-підходу в освітній процес.

Зокрема, вдалим рішенням для організації STEAM-навчання є використання мобільних додатків на базі доповненої реальності за AR-технологіями, що стає в нагоді під час вивчення тем, де важливою є візуалізація під час проєктування 3D моделей, дослідження їх динамічних рухів. Це дозволяє уникати проблем із зображенням реальних об'єктів у графічному виді, допомагає виконувати дослідницькі роботи з використанням імітацій обладнання. Для швидкої ідентифікації досліджуваних об'єктів та знаходження необхідної інформації про них використовується технологія, заснована на штучних нейронних мережах, для розпізнавання об'єктів за допомогою інструменту GoogleLens, що є інтегрованим із Google Photos і Google Assistant. Для віддаленого пошуку технологічного обладнання або усунення його несправностей чи вирішенні різноманітних інфраструктурних проблем стане в нагоді використання TeamViewer Assist AR (від компанії ARCore). Так, додаток Electricity AR допомагає працювати з віртуальними аналоговими вимірювальними приладами й використовувати технологію доповненої реальності для проведення вимірювань у електричних колах різної складності.

Система динамічного математичного моделювання GeoGebra (GeoGebra DMS) поєднує в собі динамічну геометрію, алгебру, математичний аналіз, фізику та статистику. Ця система забезпечує створення математичних моделей, роботу з рухомими об'єктами за змінних параметрів тощо. Наприклад, використання GeoGebra під час навчання фізико-математичним дисциплінам дозволяє, серед іншого, візуалізувати побудову й дослідження графіків функцій, обчислення площ і об'ємів фігур довільної форми [3].

Програмне середовище для 3D-моделювання на базі Autodesk TinkerCAD надає можливість створення різноманітних 3D-об'єктів, дозволяє оперувати ними й виводити на друк результати за допомогою 3D-принтеру. Перевагою є наявність спільного робочого середовища, де всі можуть обмінюватися власними проєктами або створювати спільний проєкт із подальшим впровадженням у виробництво. Програмний продукт є безкоштовною платформою також для симуляції роботи електронних схем і створення робототехнічних систем на базі платформи Arduino, що доцільно використовувати у підготовці сучасних здобувачів вищої освіти інженерних і аграрних спеціальностей [4].

На особливу увагу у виборі методів впровадження STEAM-підходу в навчальний процес заслуговує діяльність викладача. Саме йому, в першу чергу, належить роль ментора і консультанта. Таким чином, застосування STEAM-підходу як інноваційної технології допомагає розкрити у майбутнього фахівця продуктивний творчий потенціал, сприяє використанню інноваційних способів пізнання й переводить здобувачів освіти на вищий рівень самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Americans for the Arts : сайт. URL : <https://www.americansforthearts.org/blog-feed/stem-a-%E2%89%A0-steam> (дата звернення : 01.02.2024).
2. Уряд ухвалив концепцію розвитку STEM-освіти до 2027 ... : сайт. URL :

<https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-koncepciyu-rozvitku-stem-osviti-do-2027-roku> (дата звернення : 01.02.2024).

3. Flehantov L., Ovsienko Y., Antonets A., Soloviev V. Using Dynamic Vector Diagrams to Study Mechanical Motion Models at Agrarian University with GeoGebra. *In Proceedings of the 1st Symposium on Advances in Educational Technology, 2022, Volume 1: AET, ISBN 978-989-758-558-6, PP. 336-353. URL : <https://doi.org/10.5220/0010924200003364>.* (дата звернення : 01.02.2024).

4. Рижкова Т. Ю. Впровадження елементів робототехніки при проведенні занять з фізики для майбутніх фахівців інженерних спеціальностей технічного спрямуванн. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу Полтавського державного аграрного університету за результатами науково-дослідної роботи в 2021-2022 років : збірник праць. 17-18 травня 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 40 – 43. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnykvyklkonf.pdf>* (дата звернення : 01.02.2024).

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ УЛЬТРАФІОЛЕТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕЛЕКТРИЧНІЙ ІНЖЕНЕРІЇ

Семенов Анатолій, к. ф.-м. н., доцент

Оптичне випромінювання є важливим фактором, що забезпечує життєдіяльність проживання людини. Ще в минулому столітті в різних сферах діяльності людства, де ряд хімічних методів були безсилями і тільки застосування оптичного випромінювання УФ діапазону від 200 до 400 нм дало можливість вирішити ряд питань в різних сферах діяльності людства.

Ультрафіолетове випромінювання є важливим екологічним фактором в боротьбі з вірусами, що передаються повітряно-крапельним шляхом та SARS-CoV-2 [1]. Ультрафіолет з інтенсивністю ультрафіолетового випромінювання близько 254 нм є одним із найбільш застосовуваних методів дезінфекції [2], оскільки віруси чутливі до УФ променів через високу фотореактивність нуклеїнових кислот. Тому більшість досліджень інактивації вірусів зосереджуються на області $УФ_{254}$.

У даний час УФ-технології розвиваються швидкими темпами у промисловості, комунальному господарстві, сільському господарстві, електричній інженерії і т. д. Цей розвиток став можливим завдяки промислому виробництву потужних джерел ультрафіолетового випромінювання [2].

Для ламп, що використовуються в різних опромінювальних системах бактерицидного знезараження води в басейнах [3], знезараженні порошкових матеріалів [4], опромінення насіння сільгоспкультур [5] важливо знати параметри УФ потоку і забезпечувати необхідний рівень УФ-опроміненості.

Перспективним напрямком використання УФ-випромінювання є електрична інженерія. Найбільш перспективні напрямки відзначимо:

- використання ультрафіолетових променів в електричній інженерії для розробки високоефективних ізоляційних матеріалів;

- розробка ультрафіолетових технологій для забезпечення

високоєфективних сонячних елементів та ультрафіолетових фотодетекторів;

- використання ультрафіолетових хвильоводів дозволить створювати більш компактні та ефективні електромагнітні компоненти для різноманітних електричних систем;

- ультрафіолетові технології можна використовувати для неруйнівного контролю та діагностики електричних систем;

- розробка ультрафіолетових методів виробництва напівпровідникових пристроїв для поліпшення якості та продуктивності електроніки.

Ці напрямки використання ультрафіолетових технологій в електричній інженерії вказують на потенційні можливості для покращення технологій та розвитку нових інновацій у даній галузі.

Список використаних джерел:

1. Khan M., McDonald M., Mundada K., Willcox M. Efficacy of Ultraviolet Radiations against Coronavirus, Bacteria, Fungi, Fungal Spores and Biofilm. *Hygiene*, 2022. № 2. С. 120 – 131.

2. Семенов А. О., Попов С. В., Сахно Т. В., Тарасенко Д. С. Ультрафіолет: сфери використання та джерела випромінювання : монографія. Полтава : ПП «Астра», 2023. 190 с.

3. Semenov A., Vyzhva S., Sakhno T., Semenova N. Combined method of UV treatment and ozonation during water. *Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment : XV International Scientific Conference*, 17–19 November 2021, Kyiv, Mon-21-095.

4. Семенов А., Семенова Н. Бактерицидне знезараження сипких харчових продуктів. Міжвідомчий науково-технічний збірник «Вимірювальна техніка та метрологія», 2013. № 74. С. 150 – 154.

5. Semenov A., Sakhno T., Semenova K. Influence of UV Radiation on Physical and Biological Properties of Rapeseed in Pre-Sowing Treatment. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. 2021. Vol. 10. № 4. P. 217 – 223.

РОЛЬ ГРАДАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧА У ФОРМУВАННІ ВЛАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ

Бичков Ярослав, к. т. н., доцент

Надати можливість кожному здобувачу самостійно створювати власну освітню траєкторію – непересічне завдання системи сучасної освіти. На друге місце у статті 53 «Права та обов'язки здобувачів освіти» закону України «Про освіту» [1] поставлено право на вільний вибір індивідуальної освітньої траєкторії. З огляду на це, окреслення основних детермінантів у надзвичайно широкому переліку особистісних характеристик здобувачів вищої освіти набуває визначної актуальності.

Ефективним механізмом реалізації права здобувача на індивідуальну освітню траєкторію є впровадження системи вибіркового навчальних дисциплін. Але тут перед кожним здобувачем постає дилема вибору: розвивати компетентності, до яких є природні здібності, чи навпаки – ті, до яких чітко

виражених здібностей немає. Та й власне самовизначення здібностей має досить суб'єктивних характер.

Над методиками кількісного визначення характеристик інтелекту людини плідно працювали Ганс Айзенк, Макс Люшер, Джой Пол Гілфорд, Говард Гарднер, Деніел Гоулман та багато інших.

На сьогодні найбільш розповсюдженою методикою оцінки інтелектуальних здібностей є методика Ганса Айзенка, відома як коефіцієнт IQ. Визначення цього коефіцієнта навіть покладено в основу професійної діяльності Головного управління розвідки Міністерства оборони України [2]. У науковому середовищі досі точаться суперечки щодо універсальності цього показника, але як інструмент він має визнання.

У сучасній практиці досягнення кар'єрного успіху не гарантується високим IQ, а значна роль відводиться іншим властивостям інтелекту людини. Найвідоміший критик визначення IQ Деніел Гоулман стверджує, що розуміння своїх і чужих емоцій набагато важливіше здатності представляти проєкцію фігур, що обертаються, або вгадувати пропущене в ряду число [3].

Серед критиків IQ-тестів професор Гарвардського університету Говард Гарднер. Він вважає, що інтелект складається не менше ніж із семи аспектів: лінгвістичного, логіко-математичного, просторового, тілесно-кінестетичного, музичного, внутрішньоособистісного та емоційного [4].

Слід звернути увагу також на градацію структури інтелекту Джой Пол Гілфорда, яка передбачає чотири типи змісту: 1) образний (відповідно до органів почуттів), 2) семантичний, 3) символічний та 4) поведінковий. У концепції Дж. Гілфорда здібності визначають схильність до видів діяльності:

- пов'язані з образним змістом – на фаховому рівні потрібні водіям, архітекторам, кухарям, дегустаторам, дизайнерам, художникам тощо;

- пов'язані із символічним змістом – необхідні математикам, фізикам, хімікам, програмістам;

- пов'язані з семантичним змістом – для більшості представників гуманітарних професій;

- пов'язані з поведінковим змістом визначають соціальний інтелект.

До того ж ці здібності не пов'язані одна з одною і потребують кожна окремого спеціального розвитку.

Безпосередньо авторами цих теорій та на їх підґрунті було створено значну кількість інструментів для визначення градації інтелекту у вигляді програмних продуктів на основі тестів.

Буде доцільним рекомендувати впровадження у освітню практику цих інструментів на етапі вибору міжфакультетських та факультетських вибіркових навчальних дисциплін. Подібний самоаналіз має привести кожного здобувача до усвідомленості своєї перспективи й можливості активної участі у власній освіті.

Отже, для найбільш ефективного формування індивідуальної траєкторії освіти, шляхом визначення складу вибіркових дисциплін, рекомендується впровадити у практику визначення кожним здобувачем особливостей власного інтелекту через проходження відповідних тестів на спеціально організованих освітнім закладом чи загально доступних платформах [5, 6].

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05 вересн. 2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.01.2024).
2. Офіційний сайт Головного управління розвідки Міністерства оборони України. URL: <https://gur.gov.ua/content/iq-tests.html> (дата звернення: 15.01.2024).
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект у бізнесі / Деніел Гоулман ; пер. з англ. Ю Шекет. Харків : Віват, 2021. 528 с.
4. Кудлай О. В., макарчук А. А., Білоусова Н. В. Теорія множинного інтелекту Говарда Гардена у дидактичному контексті. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)* / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 2. С. 131 – 135.
5. Короткий тест великої п'ятірки. Офіційний сайт. URL : [IDRlabs.com](https://www.idrlabs.com). <https://www.idrlabs.com/short-big-five/test.php> (дата звернення: 23.01.2024).
6. IQ Тест. Офіційний сайт IDRlabs.com. URL: <https://www.idrlabs.com/ua/iq-16/test.php> (дата звернення : 23.01.2024).

СВІТОГЛЯДНІ ПІДХОДИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ В ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Полярус Олександр, д. т. н, професор

З давніх-давен точаться дискусії щодо обсягів підготовки майбутніх фахівців в університетах. Ідеальним був би варіант підготовки спеціалістів широкого профілю в окремій галузі знань, але для цього повинні існувати умови: можливості самого університету та реальний рівень підготовки студентів. В сучасній ситуації таких умов немає. Перехід до підготовки тільки фахівців вузького профілю гарантує відсутність сучасних інтелектуальних розробок в майбутньому, оскільки їх важко створити з допомогою вузькопрофільних випускників. Отже, залишається комбінований варіант підготовки, який припускає використання в освітніх програмах навчальних дисциплін, які забезпечують широкий світогляд студентів, та спеціальних вузькопрофільних дисциплін. До перших належать, наприклад, такі дисципліни як «Філософія», «Вступ до теорії систем» та «Основи наукових досліджень». Їх викладають в багатьох університетах України. В них треба звернути на методологічні питання підготовки студентів, які є важливими при вивченні спеціальних навчальних дисциплін. Учасники освітнього процесу повинні кожне явище і процес розглядати спочатку з широкої точки зору.

По-перше, в основі знань лежить поняття руху як основи існування всіх систем. Все, що існує у світі, змінюється з часом. Філософія визначає рух як спосіб існування матерії: немає руху – немає матерії. Окремим випадком руху є спокій – тимчасовий стан матерії, що перебуває у рівновазі. Рух відбувається у просторі – часі, без простору – часу це поняття немає ніякого сенсу. Для кожної наукової дисципліни часто виділяють свій вид руху, наприклад, механічний, тепловий, хімічний, соціальний тощо.

По-друге, всі рухи в системі в широкому сенсі відбуваються за рахунок ресурсів системи, тобто матерії, енергії чи інформації. Матерія є основою всіх фізичних та біологічних об'єктів, включаючи людей. Вона може бути у вигляді речовини (твердої, рідкої або газоподібної) або енергії. Енергія є здатністю системи виконувати роботу. Вона може бути, наприклад, у вигляді потенціальної енергії (яка зберігається в системі) або кінетичної енергії (яка рухає систему). Інформація є знанням про світ і може бути представлена у вигляді даних, знань, ідей або цінностей. Концепція світу як єдиної реальності є складною та багатогранною і включає умову єдності матерії, енергії та інформації. Вона може бути використана для аналізу будь-яких систем у різних ситуаціях. Між енергією, матерією та інформацією існує взаємозв'язок.

По-третє, студенти всіх спеціальностей повинні добре розуміти основоположні принципи Мопертюї, Ле Шательє, Парето та інші. Згідно з принципом Мопертюї (принципом мінімуму дії) система з певного стану прагне перейти до стану з мінімальною можливою дією, під якою, наприклад, для механічної системи треба розуміти суму всіх сил, що діють на систему. Цей принцип можна застосувати до багатьох інших систем, таких як термодинамічні, квантові, хімічні, біологічні, соціальні тощо. Наприклад, механічні системи, включаючи частинки, молекули, тіла, прагнуть до стану з мінімальною сумою кінетичної та потенційної енергії.

Принцип Ле Шательє обґрунтовує рух всіх систем до відновлення рівноваги шляхом компенсації зовнішніх впливів, що призводить до зменшення ентропії системи і збільшення впорядкованості. Будь-яка зміна зовнішнього фактору спричиняє зміну в системі таким чином, щоб протидіяти цій зміні.

Принцип Парето стверджує, що в будь-якій системі, в якій є два або більше факторів, що впливають на результат, неможливо одночасно оптимізувати всі фактори і один показник системи може бути покращений лише за рахунок погіршення іншого. Це означає, що завжди буде існувати компроміс між різними факторами. Існує така точка, в якій додаткове вкладення зусиль або ресурсів не призведе до значного підвищення результату. Цей принцип також пов'язаний з ентропією, оскільки він передбачає, що система досягла стану з оптимальним рівнем порядку. Його можна застосувати до багатьох різних систем, таких як економічні, соціальні та політичні системи. Описані принципи пов'язані між собою тим, що всі вони описують тенденцію руху систем до рівноваги або до стану з найменшим рівнем ентропії.

З теорії Геделя випливає, що будь-яка система, яка є достатньо складною, обов'язково містить в собі неповні знання, тобто її не можна описати повно навіть в рамках багатьох різних теорій. Неможливо також довести непротиворічність теорії засобами самої теорії, а також побудувати замкнене коло суджень.

Розглянуті фізичні основи теорії систем формують думку, що, можливо, можна описати всі явища і процеси в різних науках одними і тими ж рівняннями, як правило, диференціальними. Однак, одним з головних висновків, що випливають з теорії систем, є недосконалість всіх систем. Класична і квантова фізика не в змозі об'єднати своїми спрощеними законами всю різноманітність природних процесів і явищ. Більшість її рівнянь взагалі не враховують

незворотність процесів та різницю між минулим і майбутнім. Ось чому за допомогою законів фізики, хімії, біології тощо не можна в повній мірі узагальнювати зазначені процеси, навіть прості. Отже, в процесі навчання студент повинен аналізувати всі процеси і явища за своєю спеціальністю спочатку з широкої точки зору, а потім детально на основі специфічних методів галузі науки.

Список використаних джерел:

1. Колотило М. Філософія в технічному університеті: обґрунтування, легітимація, апологія. *Філософія освіти*. 2016. № 1. С. 150 – 162.
2. Пінчук Є. А. Еволюція технічного та класичного університету. *Вісник Житомирського державного університету. Філософські науки*. 2014. Вип. 1. С. 3 – 8.
3. Pankiv L., Vodrova T., Vorshchenko N., Chabaiovska M., Ihnatenko N. Theoretical bases of professional culture of future specialists in accordance with global challenges in the information society. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12. Issue 61. P. 17 – 25.

ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Костенко Олена, д. т. н., професор,
Лавріненко Інна, к. вет. н., доцент,
Япринець Тетяна, к. пед. н., доцент

Законом України від 02.05.2023 № 3062 - IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення якості вищої освіти» було внесено зміни до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556 - VII. Ухваленим документом передбачено низку нововведень, зокрема, запровадження постакредитаційного моніторингу. З-поміж іншого, *частину першу статті 1* Закону України «Про вищу освіту» доповнено пунктом 18, у якому надано визначення постакредитаційного моніторингу як оцінювання органом, що прийняв рішення про акредитацію, виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та / або відповідності критеріям акредитації. Передбачається, що здійснювати його буде Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти на безоплатній основі. Порядок реалізації постакредитаційного моніторингу акредитованих освітніх програм буде визначатися Положенням про акредитацію освітніх програм [1,2].

У разі виявлення під час постакредитаційного моніторингу невиконання критеріїв, встановлених Положенням про акредитацію освітніх програм, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти надаватиме закладу вищої освіти роз'яснення щодо виконання таких критеріїв та / або попереджатиме про необхідність їх виконання і встановлюватиме строк для усунення виявлених недоліків або ж припинятиме дію сертифіката про акредитацію відповідної освітньої програми (*стаття 25 частина 8*) [1, 2].

Постакредитаційний моніторинг передбачений після введення в дію нового Положення про акредитацію освітніх програм. Це нововведення є необхідним для виконання міжнародних зобов'язань України задля інтеграції в

Європейський простір вищої освіти і міжнародного визнання акредитацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та дипломів, що видають українські заклади вищої освіти.

У Полтавському державному аграрному університеті впродовж 2020-2023 рр. було успішно акредитовано 25 освітніх програм: 9 – першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 11 – другого (магістерського) рівня і 5 – третього (освітньо-наукового) рівня. Акредитаційна експертиза відбувалася у віддаленому (дистанційному) режимі відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого Наказом МОН України від 11.07.2019 № 977 та Тимчасового порядку проведення акредитаційної експертизи із використанням технічних засобів відеозв'язку, затвердженого рішенням Національного агентства із забезпечення якості освіти від 17.03.2020 (протокол № 6 (23)).

Проходження акредитаційних процедур сприяло кращому розумінню сильних і слабких сторін у реалізації освітніх програм та розбудові внутрішньої системи забезпечення якості освіти Університету. Рекомендації, котрі найчастіше фіксуються у звітах експертів, націлені на активізацію роботи стосовно розвитку мовних компетентностей з англійської мови у науково-педагогічних працівників, їхню публікаційну активність у площині відповідності навчальним дисциплінам, що викладаються; постійне оновлення змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик, удосконалення їх з урахуванням результатів опитувань здобувачів вищої освіти, зворотнього зв'язку від колег; продовження роботи щодо інтеграції результатів власних наукових досліджень у зміст освітніх компонентів, що реалізуються на освітній програмі; інтенсифікацію роботи відносно пошуку можливостей для реалізації міжнародної академічної мобільності та участі у міжнародних проєктах для учасників освітнього процесу; продовження роботи з вивчення досвіду аналогічних іноземних і вітчизняних освітніх програм; з'ясування сучасних тенденцій розвитку ринку праці і спеціальності й врахування отриманої інформації під час перегляду змісту освітньої програми тощо.

Починаючи з 2021 року в Університеті за підсумками акредитації кожної освітньої програми відділом моніторингу та забезпечення якості освіти розробляється і затверджується наказом ректора План заходів для підвищення якості вищої освіти та освітньої діяльності, що є свого роду складовою постакредитаційного моніторингу. Він передбачає виконання заходів, необхідних для усунення слабких сторін та недоліків у провадженні освітньої діяльності за освітньою програмою, виявлених під час акредитаційної експертизи, та урахування рекомендацій задля її удосконалення, також призначаються відповідальні виконавці та встановлюються терміни їх виконання. Відповідні плани оприлюднюються на сайті Університету. Також по завершенню кожного навчального року відділом моніторингу та забезпечення якості освіти проводиться аналіз та узагальнення ключових рекомендацій, наданих за результатами акредитаційних експертиз за усіма освітніми програмами, розробляються відповідні заходи та доводяться до відома учасників освітнього процесу.

Реалізація постакредитаційних заходів здійснюється в Університеті з урахуванням принципів: академічної свободи, залучення усіх заінтересованих сторін, прозорості, відкритості та автономії вишу у питаннях відповідальності за забезпечення якості вищої освіти.

Важливим є також принцип доцільності, який передбачає повне або часткове урахування конструктивних пропозицій, реалізація котрих буде сприяти удосконаленню освітнього процесу за освітніми програмами та якості вищої освіти в Університеті. При цьому виконання усіх рекомендацій не є обов'язковою вимогою. Рекомендації експертів повинні акцентувати увагу на результаті - досягненні відповідності вимогам критеріїв оцінювання, бути обґрунтованими, чіткими, конкретними, однозначними та реалістичними, узгодженими із вимогами чинних нормативних документів, ураховувати принцип поваги до автономії закладу вищої освіти; не повинні бути директивними (якщо це не порушення норм нормативно-правових актів або внутрішніх процедур).

Найбільш дискусійні пропозиції розглядаються на засіданнях колегіальних консультативно-дорадчих органів Університету, де може бути ухвалено рішення щодо їх урахування або відмови від них за наявності відповідного обґрунтування.

Важливою складовою системи внутрішнього забезпечення якості освіти є моніторинг виконання заходів за результатами акредитацій. З огляду на це, вченою радою Полтавського державного аграрного університету від 22 червня 2023 року № 186 було ухвалено рішення зорганізувати моніторинг виконання планів заходів для підвищення якості вищої освіти та освітньої діяльності за результатами проведення акредитаційних експертиз освітніх програм.

До проведення ефективного й об'єктивного самооцінювання виконання постакредитаційних заходів залучені гаранті освітніх програм, завідувачі кафедр, відповідальних за реалізацію освітніх програм, а також голови рад з якості вищої освіти спеціальностей. Інформація про виконання відповідних заходів обговорюється на засіданнях ради з якості вищої освіти Університету та оприлюднюється на сайті Університету.

Проте наразі очевидно, що задля ефективної підготовки до проходження зовнішнього постакредитаційного моніторингу в Університеті має бути упроваджена дієва процедура системи внутрішнього забезпечення якості освіти щодо моніторингу виконання заходів за результатами акредитацій.

При цьому важливо урахувати, що вона має здійснюватися на різних рівнях системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Наприклад, може бути застосована комплексна процедура, яка передбачає проведення самооцінювання виконання постакредитаційних заходів (другий та третій рівні системи ВЗЯО), та перевірка робочою групою, яка здійснюється на підставі наказу ректора Університету (четвертий рівень системи ВЗЯО). Результати перевірки, оформлені у вигляді аналітичних довідок і рекомендацій, будуть надаватися керівництву Університету та керівникам структурних підрозділів для прийняття управлінських рішень, а також розглядатимуться на засіданнях вчених рад навчально-наукових інститутів / факультетів, вченої ради

Університету, Рад з якості вищої освіти спеціальностей, Ради з якості вищої освіти Університету, інших колегіальних органів Університету. Однак остаточне рішення щодо запровадження й особливостей функціонування постакредитаційного моніторингу буде прийняте після всебічного обговорення університетською спільнотою і подальшим унормуванням у відповідних локальних нормативних документах Університету.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення : 21.01.2024).

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення якості вищої освіти : Закон України від 02 трав. 2023 р. № 3062-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3062-20#Text> (дата звернення : 21.01.2024).

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ ЩОДО ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ СКЛАДНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

Біловод Олександра, к. т. н., доцент,
Бурлака Олексій, к. т. н., доцент,
Келемеш Антон, к. т. н., доцент

В умовах сьогодення, пов'язаного зі складною політичною та економічною ситуацією в Україні, підготовка висококваліфікованих спеціалістів в галузі механічної інженерії, галузі аграрних наук та продовольства набуває все більшої актуальності. Важливо, що сільське господарство в Україні, навіть під час війни, залишається одною з конкурентних складових економіки.

Труднощі, що виникають під час виконання навчального процесу у вищій школі при підготовці інженерів для агровиробництва в багатьох випадках пов'язані зі старінням матеріально-технічної бази та обмеженими фінансовими ресурсами закладів вищої освіти щодо придбання сучасної сільськогосподарської техніки.

При цьому попит на фахових інженерів з часом тільки посилюється. В передових агропідприємствах як нашого регіону, так і України в цілому, все більше використовується сучасна складана сільськогосподарська техніка – трактори, комбайни, сільськогосподарські машини, обладнання для переробних підприємств. При цьому значно переважають моделі виробництва провідних закордонних брендів [1, 2]: John Deere, Claas, Fendt, New Holland, CASE та ін.

Тобто, можливо зазначити, що аграрії, не зважаючи на надскладні економічні виробничі умови, намагаються оновлювати основні засоби виробництва саме високопродуктивною сучасною сільськогосподарською технікою, відповідно попит на інженерних працівників, що можуть ефективно використовувати такі машини, постійно зростає. З іншої сторони, заклади вищої освіти значно обмежені у фінансових ресурсах, і не завжди спроможні придбати нові сільськогосподарські машини та обладнання для впровадження у навчальний процес.

Треба врахувати і величину фінансовим затрат в такій ситуації. Якщо в закладі вищої освіти налагоджена тісна співпраця з стейкхолдерами, то не є секретом, наскільки дорого вартує, наприклад сучасний зернозбиральний комбайн – ціна за одну машину-флагман модельного ряду провідних закордонних виробників може сягати понад 1 млн. доларів США. І при цьому такі комбайни, трактори, інша сільськогосподарська техніка потрапляє в Україну та знаходить свого власника.

Враховуючи сказане, маємо дилему: конструкцію та правила використання, обслуговування інноваційної сільськогосподарської техніки вивчати треба, а придбати зразки таких нових машин в більшості випадків заклади вищої освіти не в змозі.

Для вирішення такої ситуації нами запропоновано наступні удосконалення методичного та організаційного характеру.

На первинному етапі пропонується налагодження тісної співпраці зі стейкхолдерами, що представляють виробників сучасних сільськогосподарських машин та обладнання в регіоні.

Якщо розглядати приклад викладачів кафедри агроінженерії та автомобільного транспорту Полтавського державного аграрного університету, то одним з таких позитивних моментів є тісна співпраця зі стейкхолдером освітніх програм Полтавським підрозділом ТОВ «Агрістар».

ТОВ «Агрістар» на ринку сільськогосподарської техніки пропонує до реалізації трактори, комбайни, обприскувачі, посівні, ґрунтообробні та інші машини марки John Deere та інших виробників. При цьому особливо врахувати, що модельний ряд тракторів, комбайнів, інших машин з кожним роком оновлюється, відповідно отримувати нові знання з конструкції, використання, технічного обслуговування та ремонту необхідно постійно і системно.

За результатами виїзних семінарів, круглих столів, конференцій, презентацій за участю провідних спеціалістів даної компанії та викладачів Полтавського державного аграрного університету розроблено наступний алгоритм дій в удосконаленні навчального процесу:

- початок навчання щодо будови, принципів роботи, особливостей конструкції, технологічних схем сучасної сільськогосподарської техніки (теоретичний курс) рекомендовано виконувати із залученням комп'ютерних симуляторів – платформа myjohndeere.deere.com з офіційною реєстрацією (рис.1);

- паралельно можливо використовувати початкові фільми з конструкцій та правил використання складної сільськогосподарської техніки та спеціалізовану літературу;

- при опануванні навчального матеріалу треба враховувати, що в останній час системи управління сільськогосподарською технікою комп'ютеризовані та поєднані з центральною системою управління виробництвом аграрного підприємства;

- другий етап – вивчення конструкцій, принципів роботи та правил використання сучасної сільськогосподарської техніки на базі роботодавців та стейкхолдерів (рис.2).

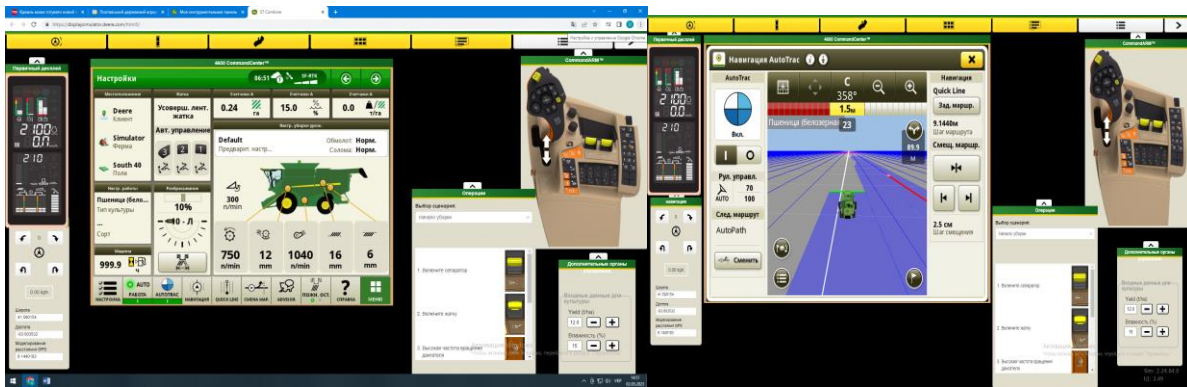

Рис. 1 – Приклади відображення інтерфейсу навчальної програми симулятора «Command ARM» призначеною для первинного ознайомлення та вивчення органів управління, комп'ютеризованих систем контролю, функціональних можливостей супутникової навігації, систем автоматичного водіння при виконанні операційних технологій обмолоту зернових культур (програмний продукт фірми John Deere).

Перевагою такого методичного підходу є те, що здобувачі вищої освіти інженерних спеціальностей мають можливість з власного комп'ютера опанувати сучасну високовартісну сільськогосподарську техніку, при чому цей процес не є статичним: змінюються машини – змінюються програми моделювання їхньої роботи.

На нашому прикладі комп'ютерна програма «Command ARM» [1], надає змогу моделювати реальні відображення показників бортових систем та приладів контролю складної сільськогосподарської техніки бренду John Deere.

Первинне моделювання процесів здійснення операційних технологій дає змогу вивчити як органи управління, так і особливості виконання технологічного процесу досліджуваною сільськогосподарською технікою.

Логічно, що після такого теоретичного комп'ютеризованого навчання логічним продовженням є вивчення конструкції та органів керування сільськогосподарської технікою безпосередньо на реальних моделях. В такому випадку є два варіанти: перший – на базі стейкхолдерів, другий – демонстрація нової складної сільськогосподарської техніки в лабораторіях Університету (рис.2). При здійсненні такого етапу важливо максимально залучати провідних спеціалістів компанії, що представляють нові комбайни, трактори, сільськогосподарські машини.

Щодо третього етапу, то тут розглядаються демонстраційні покази роботи сільськогосподарських машин на демополях. Здобувачі вищої освіти при цьому продовжують активне навчання з обов'язковим введенням попереднього проміжного контролю знань щодо визначення ступеня засвоєння теоретичного матеріалу.

Четвертий етап у нашому випадку є основним, при цьому здобувачі освіти, які успішно пройшли теоретичне навчання та курс практичної підготовки закріплюють і розширюють свої фахові компетентності під час проходження виробничих практик на базах передових аграрних підприємств регіону.

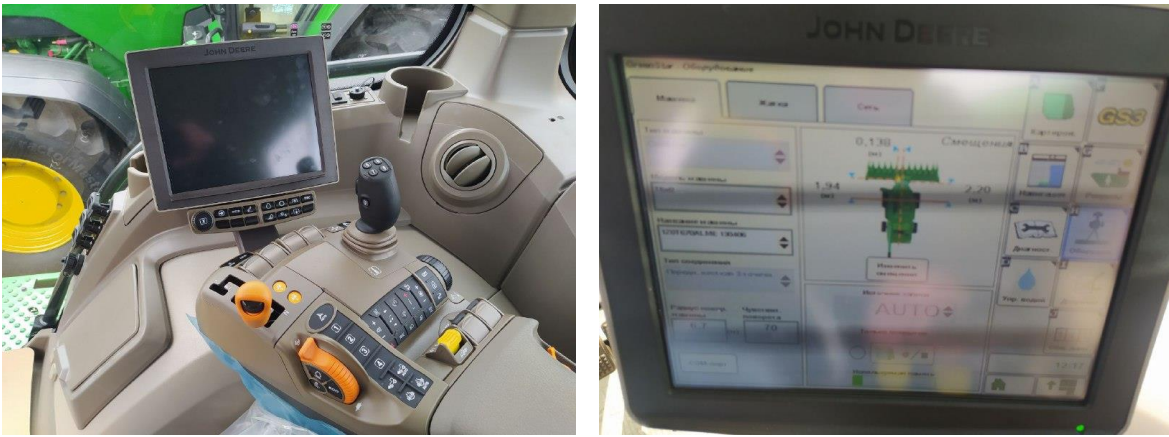

Рис 2. – Безпосереднє вивчення органів управління та особливостей конструкції зернозбиральних комбайнів бренду John Deere.

Останній етап пропонуваного удосконалення методики опанування правил ефективного використання сучасної складної сільськогосподарської техніки – обробіток та системний аналіз інформації щодо показників якості, економічної та екологічної ефективності виконання механізованих операційних технологій з залученням сучасних складних сільськогосподарських машин. Тут також важливо розвивати у студентів навички управління виробництвом та вміння займати позицію лідера в робочому колективі.

Таким чином, нами запропоновано удосконалення методики викладання освітніх компонентів щодо вивчення сучасної складної сільськогосподарської техніки. Таке удосконалення базується на комп'ютерному моделюванні систем контролю технологічних процесів сучасних зернозбиральних комбайнів, тракторів, обприскувачів. При цьому досягнення певного рівня фахових компетентностей та програмних результатів навчання здобувачами вищої освіти не можливо без тісної співпраці зі стейкхолдерами, що пропонують до реалізації ту чи іншу складну сучасну сільськогосподарську техніку. обов'язковим компонентом при цьому є контроль отриманих студентами теоретичних знань та закріплення таких навичок на виробництві.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс myjohndeere.deere.com.
2. Padalka V., Burlaka O., Rozhko I., Yatsenko Yu., Chumak M. Supply of tractors to business subjects in Poltava region. *Problems and perspectives. Scientific Progress & Innovations*. 2023. № 26 (3). Pp. 133 – 139. DOI : 10.31210/spi2023.26.03.23
3. Burlaka, O. A., Yakhin S. V., Padalka V. V., Burlaka, A. O. 100 tons per hour, what is next? Let us compare and analyze characteristics of the latest models of highly productive combine harvesters. *Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*/ 2021. № (3). Pp. 274–288. DOI : 10.31210/visnyk2021.03.34//
4. Бурлака О. А., Яхін С. В., Дудник В. В., Іванкова О. В., Дрожжана О. У. Багатокритеріальний вибір сучасних зернозбиральних комбайнів. Аналітичні аспекти. *Вісник Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка*. Харків: РВВ ХНТУСГ. 2019. Вип. 199. С. 5 – 20.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Лапенко Григорій, к. т. н., доцент,
Лапенко Тарас, к. т. н., доцент

Умовами складної епідеміологічної ситуації в Україні та складної ситуації, пов'язаної з воєнним станом особливої актуальності набула дистанційна форма навчання здобувачів вищої освіти. Така форма навчання має як ряд суттєвих переваг, так і недоліків.

Наші дослідження присвячені саме удосконаленню методики проведення лабораторних робіт під час дистанційної форми навчання як виключення одного з суттєвих недоліків дистанційної форми такого навчання.

Чому саме недоліків? Тому, що при проведенні лабораторних робіт в спеціалізованих аудиторіях, наприклад, з освітнього компоненту «матеріалознавство та технології конструкційних матеріалів» значна частина безпосередньо самої роботи виконується здобувачами вищої освіти під керівництвом викладача і допомогою учбових майстрів чи завідувача лабораторіями з використанням спеціалізованого лабораторного обладнання. При цьому вимірювання кількісних характеристик досліджуваного процесу здійснюється безпосередньо здобувачами вищої освіти на робочих місцях. За умов упровадження дистанційної форми навчання такий алгоритм виконання лабораторної роботи стає частково або повністю неможливим.

При цьому, якщо теоретичну частину лабораторної роботи можливо підготувати, вивчити та виконати здобувачами вищої освіти з використанням технологій дистанційного навчання, таких як база moodle.pdau.edu.ua навіть самостійно, то по експериментальній частині, а саме як її провести без лабораторного обладнання, виникає низка питань методичного та методологічного характеру.

Тому на основі власного багаторічного досвіду викладання навчальних дисциплін у вищій школі, нами пропонується запровадити в систему дистанційного навчання moodle.pdau.edu.ua аудіо-відеоматеріали щодо виконання тієї чи іншої лабораторної роботи в навчально-науковій лабораторії в розрізі досягнення програмних результатів навчання освітньої компоненти, що необхідно вивчити здобувачам вищої освіти інженерних спеціальностей.

Одною з основних вимог до створення та розміщення пропонованого навчального відеоматеріалу з освітньої компоненти є те, що здобувачі вищої освіти повинні чітко бачити не тільки процес виконання лабораторної роботи з детальним візуальним оглядом використаного спеціального лабораторного обладнання, але й мати можливість зняти кількісні показники щодо характеристик процесу дослідження з метою отримання власних суджень про якість виконання такого процесу, здійснення подальших необхідних розрахунків та власних висновків по лабораторній роботі.

В останньому аспекті особливу увагу необхідно приділити більш детальному аудіовізуальному відображенню кількісних та якісних характеристик лабораторного обладнання, законам та закономірностям

проходження фізичним процесам та явищам, що вивчаються, організації робочого місця для здобувачів вищої освіти, вимогам з охорони праці щодо безпечного використання лабораторного обладнання.

Як приклад, в системі дистанційної освіти moodle.pdau.edu.ua можливо розмастити кращі висновки та результати виконання здобувачами вищої освіти тієї чи іншої теми лабораторної роботи та результати останніх досліджень по тематиці освітнього компоненту [1, 2, 3]

Викладач перед початком виконання досліджувано - лабораторних робіт повинен наголосити здобувачам вищої освіти не тільки правила безпечного їх проведення, але й умови та критерії оцінювання виконаної лабораторної роботи.

Окремим важливим елементом щодо проведення здобувачами вищої освіти лабораторних робіт є безперечне виконання вимог положення Полтавського державного аграрного університету щодо академічної доброчесності. Викладач повинен не тільки чітко розуміти та виконувати сам вимоги такого положення, але й донести до здобувачів вищої освіти, що результати вимірювання, обчислення, та інших досліджень, в лабораторній роботі повинні бути отримані самостійно. В такому випадку, самостійність проведених досліджень студентами повинна оцінюватись вище, навіть за умови віднайдення викладачем деяких неточностей в порівнянні з прикладами правильного виконання певної лабораторної роботи.

І на останнє, щодо підвищення якості проведення лабораторних робіт, особливо при застосуванні дистанційної форми навчання здобувачів вищої освіти, викладам закладів вищої школи нами рекомендовано на основі власного досвіду систематично оновлювати навчальний контент, враховуючи вимоги зміни попиту на фахівців інженерних спеціальностей у роботодавців та зовнішніх стейкхолдерів.

Отже, дистанційна форма навчання у вищій школі маючі ряд переваг, наприклад необмежений ресурс до інтернет технологій та кращих світових практик досліджуваних процесів і явищ, унеможливорює безпосереднє використання лабораторного обладнання здобувачами вищої освіти під час виконання лабораторних робіт. Тому нами пропонується створення навчального аудіовізуального контенту з можливістю здійснення студентами на основі таких матеріалів самостійних досліджень, вимірювань і висновків.

Список використаних джерел:

1. Лапенко Г. О., Яхін С. В., Лапенко Т. Г., Павлик О. Г. Обґрунтування вибору параметрів шліфувальних кругів та режимів шліфування. *Вісник ПДАА*. 2022. № 3. С. 205 – 212. doi: 10.31210/visnyk2022.03.26.

2. Лапенко Г. О., Лапенко Т. Г., Кузьменко О. І. Оптимізація технологічного процесу хонінгування блоків циліндрів автотракторних двигунів алмазними брусками. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. Технічні науки*. Харків : РВВ ХНТУСГ. 2019. № 199. С. 223 – 229.

3. Лапенко Г. О., Лапенко Т. Г., Кузьменко О. І. Вдосконалення технологічного процесу хонінгування за рахунок використання брусків зі штучних алмазів. *Інноваційні аспекти системи безпеки праці, захисту*

STEM-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРІВ

Левченко Юлія, к. т. н., доцент,

Басова Юлія, к. т. н., доцент,

Попов Станіслав, к. т. н., доцент

Сучасний стан розвитку суспільства спонукає до динамічного об'єднання професіоналів і провідних діячів у галузі освіти. Актуальною для сучасної системи підготовки спеціалістів є проблема дефіциту інженерно-технічних кадрів та залучення талановитої молоді. Найближчим часом у світі зросте потреба в ІТ-фахівцях, програмістах, інженерах, промислових дизайнерах, спеціалістах з виробництва високих технологій тощо [1].

Для подолання цієї проблеми ефективним є впровадження елементів STEM-освіти для підготовки майбутніх фахівців технічних галузей в умовах освітнього середовища. Прогресивні кваліфіковані інженерні працівники завжди мають попит на ринку праці із-за постійного технічного прогресу.

STEM-освіта – це один з етапів на шляху до успішного працевлаштування, який поєднує в собі наукові поняття, технічно складні навички та знання у галузі інженерії, технології та математики [2].

Впроваджуючи в освітній процес модель STEM-технологій, студенти зможуть формувати такі STEM-компетентності, як: постановка проблеми; формулювання і підготовка дослідницького завдання та визначення шляхів його вирішення; застосування знань в різних ситуаціях, аналіз та імплементація інших точок зору на вирішення проблем; оригінальні розв'язки задач; впровадження навичок високоінтелектуального мислення [1, 2].

Суть STEM технології полягає у тому, що в її основі лежить інженерний підхід до винаходу (прототипу). Для реалізації поставленої мети необхідно провести дослідження, задіяти всі наявні знання, скомбінувати їх і отримати ефективні рішення. У процесі інженерного дослідження, створення або поліпшення прототипу, доводиться використовувати свої знання з кількох дисциплін, що сприяє формуванню цілісної картини світу і застосуванню знань у практичній сфері [2].

STEM-технології засновані на інженерному підході до нових продуктів (прототипування). Щоб досягти мети потрібно проводити дослідження, використовувати всі існуючі знання, інтегрувати їх і отримувати ефективні рішення. В ході реалізації інженерних досліджень, створення або вдосконалення прототипу необхідні власні знання з багатьох дисциплін, що сприяє побудові цілісної картини світу та імплементації знань у практичну сферу [3].

Першими до думки про необхідність підтримки інженерної освіти в США прийшли бізнесмени. Щоб її реалізувати до складу структур державних органів влади увійшли керівники провідних компаній у сфері інформаційних

технологій і телекомунікацій. Спонсори – топ-менеджмент Intel, Xerox, Time Warner та інших відомих компаній, які в своїй діяльності роблять лише перспективні інвестиції. У проєкті беруть участь: Нью-Йоркський фонд, заснований Корпорацією Карнегі, фонд, заснований Гейтсами та інші. Було створено некомерційна організація Change the Equation, яка підтримує STEM-освіту [4, 5].

Методи навчання за програмою STEM спрямовані на усунення основного страху молодих людей перед складними технічними науками через просте та глибоке розуміння природничих предметів.

Підвищення якості навчання пов'язане з фундаментальним удосконаленням підходів до навчання і залежить від використання широкого спектру технологічних засобів навчання [3].

Сьогодні широко використовується технологія швидкого прототипування (RP - rapid prototyping), яка стрімко набрала обертів розвитку в останнє десятиліття, але через високу вартість необхідного обладнання вона впроваджується лише на великих комерційних підприємствах [5, 6]. Зниження вартості створення прототипів сприяло їх виходу за межі підприємств і можливості впровадження у повсякденному використанні, а також закладах освіти.

Завдяки впровадженню та використанню пристроїв швидкого прототипування можна змоделювати весь цикл створення деталі чи продукту, зображуючи його життєвий цикл від проєктування до виробництва. Бачити майбутню модель, а в деяких випадках і справжню, не лише на екрані монітора, а й у друкованому вигляді є неоціненною допомогою викладачі, у напрямку розвитку наочності навчального процесу та спрямування мотивації і в матеріалізації продуктів праці. Швидке прототипування — це виготовлення моделі системи для демонстрації або перевірки «макету» або швидкого прототипування. Прототип, отриманий за допомогою 3D-принтерів зі спеціальної пластмаси. В освіті застосування технології швидкого прототипування можна розглядати з різних точок зору: навчальної, методичної та технічної [7, 8].

На наш погляд, технологія застосування 3D-друку в якості засобу STEM-навчання у процесі підготовки інженерних фахівців у галузі сільськогосподарського машинобудування є однією з необхідних в даному середовищі інновацією. Зокрема, його використання у виробництві пластикових деталей, які можуть бути безпосередньо використані в ремонті транспортних засобів на лабораторно-практичних заняттях для фахівців галузі машинобудування при вивченні дисципліни «Системи автоматизованого проєктування», «Прогресивні технології в галузі», «Технологія сільськогосподарського машинобудування». На кафедрі механічної та електричної інженерії використовується 3D-принтер моделі Weedo Tina (див. рис. 1), який працює за технологією FDM (Fused deposition modeling) – модель виготовляється шляхом нанесення тонких шарів розплавленого матеріалу один на одного.

У процесі лабораторних та практичних робіт студенти спочатку проєктують

потрібний об'єкт, а потім за допомогою технології 3D-друку виготовляють його самостійно. Використання 3D-друку дає можливість створити фізичну копію змодельованого об'єкта. Такий підхід дозволяє не тільки візуально побачити розроблену деталь, але й оцінити інші її характеристики. Крім того, студент може побачити весь цикл створення деталі: від етапу проектування до етапу реалізації її остаточного вигляду. Водночас у процесі навчальної діяльності на заняттях підвищується мотиваційна сторона учнів: можна самостійно вдосконалювати намічені деталі, робити їх більш складними, функціональними чи економними [7, 8].

Рис.1. Зовнішній вигляд 3D-принтера Weedo Tina

Отже, перспективою подальшої роботи бачимо у застосуванні різноманітних STEM як засобу актуалізації навчальної діяльності інженерних фахівців.

Список використаних джерел:

1. Олійник В. В., Самойленко О. М., Бацуровська І. В., Доценко Н. А. STEM-освіта в системі підготовки майбутніх інженерів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 80. № 6. С. 129-139. URL : <https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.3635> (дата звернення : 01.02.2024).
2. Яхін С. В., Попов С. В., Прілепо Н. В. Діджитальні реалії спеціальності «Галузеве машинобудування». *Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації* :52 наук.-метод. конф., м. Полтава, ПДАА, 24-25 лютого 2021 р. Полтава, 2021. С. 131 – 132.
3. Стрижак О. Є. STEM-освіта: основні дефініції. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 6. С. 16 – 33.
4. Басова Ю. О., Левченко Ю. В. Цифрові інструменти як форма активізації пізнавальної діяльності здобувачів технічного профілю. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : 54-а науково-методична конференція викладачів та аспірантів, 22-23 лютого 2023 року. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 122 – 124.
5. Campbell C., Speldewinde C. Early Childhood STEM Education for Sustainable Development. *Sustainability*. 2022, 14, 3524. URL : <https://doi.org/10.3390/su14063524> (дата звернення : 01.02.2024).

6. STEM в освіті і науково-технічній сфері. URL : <https://toys4brain.com.ua/uk/articles-and-video/stem-in-education-science-and-technology/> (дата звернення : 31.01.2024).

7. Chaikovska H., Yankovych O., Levchyk I., Kuzma I., Rozhko-Pavlyshyn T. Formation of sustainable development competencies in primary school children. *Journal of Education Culture and Society*. 2021. № 2. P. 341 – 360. doi: 10.15503.jecs2021.2.341.360 (дата звернення : 31.01.2024).

8. Цидило І., Замора Я., Сокотов Ю. Технологія 3d-друку як ІКТ актуалізації навчальної діяльності інженерно-педагогічного фахівця у галузі транспорту. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2019. Вип. 4. С. 8 – 13.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАТЕГІЯ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ»

Горбенко Олександр, к. т. н., доцент

Вибіркова навчальна дисципліна «Стратегія досягнення успіху» має на меті формування у здобувачів вищої освіти компетентностей для розкриття їхнього прихованого потенціалу, становлення здорових людських взаємин та особистих стосунків.

Опрацювання контенту цієї освітньої компоненти дозволяє дати студенту відповіді на такі питання: Чи можна стати щасливішим, здоровішим і впевненішим у собі? Як пізнати відчуття рішучості та цілеспрямованості? Чи можна стати позитивною, сконцентрованою людиною, яка здатна досягати поставленої мети? Та ще на багато подібних питань.

Розглянемо спочатку поняття «успіх» і як його можна розуміти. Дану дефініцію трактують по різному: «позитивний наслідок роботи та справи, змагання, життя тощо», «позитивний результат діяльності, факт вищого досягнення поставленої мети; здобутий успіх є великим збудником нової енергії, могутнім стимулятором творчих пошуків і злетів», «суспільне визнання чого-небудь або кого-небудь, яке супроводжується почуттям потреби й отриманням позитивних емоцій» [1]. Але як би ми не трактували дане поняття, потрібно усвідомити, що успіх не може бути ціллю, *успішність* – є нашим внутрішнім станом.

Основними складниками досягнення успіху є такі: душевний спокій, здоров'я та енергія, особисті стосунки, фінансова незалежність, високі цілі та ідеали, самопізнання, самореалізація.

І одним із найвагоміших чинників, що впливає на становлення особистості, на формування того, хто ми є насправді тут і зараз – це думки. Ми завжди про щось думаємо, на нас впливає все, що ми говоримо, чуємо, читаємо, дивимось, як спілкуємось. Комбінація цих впливів сформувала, і що головне продовжує формувати, кожного, як особистість. Думки викликають певні образи та картини, які призводять до виникнення відповідних емоцій, і почуття, в свою чергу, виливаються у конкретні слова і вчинки. Дане твердження добре ілюструє

подальший рис. 1.

Рис. 1. Чинники, що впливають на наші думки та вчинки

З рис. 1 випливає, що наше головне завдання – взяти під контроль своє життя і майбутнє, підпорядковуючи собі внутрішні та зовнішні сторони життя. Ми повинні завжди пам'ятати, що щастя – це наше право від народження і воно належить нам. Людина досягає успіху тою мірою, якою здатна досягти особистого щастя, задоволення, добробуту у власному розумінні, і це може бути орієнтиром для формування особистості.

Список використаних джерел:

1. Брайан Трейсі. Максимум успішності. Стратегії і навички для розкриття прихованого потенціалу. пер. з англ. О. Замойської. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. 334 с.

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ

Киричко Борис, д. вет. н., професор

Перед системою вищої освіти України, у тому числі й ветеринарної, стоїть низка викликів, які необхідно аналізувати [1-3] й системно протидіяти їх негативним наслідкам.

Однією з проблем, на наш погляд, є недостатня кількість викладачів-практиків, які вміють застосовувати у професійній діяльності передові технології і методи лікування тварин, контролю якості і безпечності продукції, забезпечення продовольчої безпеки. Тому необхідно залучати до проведення лекційних і лабораторних занять висококваліфікованих спеціалістів-практиків, здійснювати широку колаборацію з виробництвом. Такий симбіоз навчальної роботи і виробничих процесів вже впроваджується на нашому факультеті, останніми роками, досить успішно.

Також необхідний системний підхід до підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Вони повинні на регулярній основі відвідувати виробничі майданчики й передові організації у сфері ветеринарної медицини, щоб потім передавати отримані знання і досвід нашим здобувачам вищої освіти. Тобто повинен діяти принцип «постійно навчатися, щоб навчати». У цьому контексті важливу роль відіграє мотивація викладачів.

Ще одна проблема – це орієнтація ветеринарних факультетів на роботу з дрібними домашніми тваринами, що не відповідає стратегічним завданням ветеринарної освіти. На нашу думку виходом може бути поділ спеціальності 211 Ветеринарна медицина на освітні програми, за якими ми можемо готувати вузькоспеціалізованих фахівців за видами тварин. Перші кроки у цьому напрямку нами вже були зроблені.

Також однією з проблем, яку необхідно вирішити в оглядовому майбутньому, є поєднання освіти та інновацій. Навчальні заклади і роботодавці повинні створити інноваційну систему вищої освіти. Для цього заклади вищої освіти повинні бути не тільки навчальними, а й дослідницькими центрами, які мають генерувати нові знання й технології.

Ще одним важливим і складним питанням залишається матеріально-технічне оснащення кафедр, яке повинно постійно оновлюватися. Особливістю навчання на факультеті ветеринарної медицини є необхідність залучення до навчального процесу високотехнологічного обладнання, витратних матеріалів, тварин тощо.

Отже, виокремлюючи головне, можна зробити висновок, що на якість вищої ветеринарної освіти, насамперед, впливають матеріально-технічна оснащеність, професійна підготовка науково-педагогічних працівників й, безумовно, їх мотивація.

Список використаних джерел:

1. Киричко Б.П. Особливості організації навчального процесу з циклу хірургічних дисциплін у контексті глобальних викликів. *Вища освіта в контексті глобальних викликів : матеріали 54-ї наук.-методич. конф. (22-23 лютого 2023 р.)*. Полтава, 2023. С. 150 – 151.

2. Киричко Б. П., Туль О. І. Впровадження у навчальний процес нових інтерактивних методів навчання при підготовці здобувачів вищої освіти спеціальності 211 Ветеринарна медицина. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи : матеріали 53-ї наук.-методич. конф. (23-24 лютого 2022 р.)*. Полтава, 2022. С. 59 – 61.

3. Киричко Б. П. Сучасний підхід до викладання навчальної дисципліни «Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія». *Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення якості вищої освіти : матеріали. 50-ї наук.-методич. конф. (26-27 лютого 2019 р.)*. Полтава, 2019. С. 51 – 53.

ВАЖЛИВІСТЬ ОТРИМАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИКІВ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЇ ТА АКУШЕРСТВА

Передера Роман, к. вет. н., доцент

Розвиток ринку праці в Україні змінює основні напрями та вимоги до успішного працевлаштування. В умовах обмеженого фінансування освіти, за недостатнього розуміння реорганізації освітніх процесів суспільством, існує ризик втрати зв'язку навчальних закладів із виробництвом. Втрата такого зв'язку може знищити вищу освіту, зробити її недосконалою та нефункціональною. Тому в цей час дуже багато залежить від креативності керівництва вищих навчальних закладів та згуртованості і професійності професорсько-викладацького складу. Передумовою для ефективності вищої освіти є, безумовно, потужна матеріально-технічна база лабораторій, навчальних кабінетів, клінік, дослідних ферм тощо, а наукові дослідження повинні вирішувати виробничі завдання.

При прийомі на роботу роботодавці бажають мати вже підготовленого лікаря ветеринарної медицини, здатного самостійно вирішувати ряд завдань та приймати рішення по профілактиці та лікуванню хвороб тварин у тому числі акушерсько-гінекологічних та хірургічних.

Згідно наказу МОН №673 від 22 травня 2020 року «Ветеринарна медицина» внесена до переліку регульованих спеціальностей, що посилює вимоги до освітньої діяльності з підготовки фахівців [1]. Одним із критеріїв, що свідчить про якість навчання – це працевлаштування випускників за фахом.

Тому для існування факультету ветеринарної медицини вкрай необхідна висока частка випускників, які після закінчення навчального закладу працевлаштовуються за спеціальністю. Цю частку можна збільшити, інтегруючи

здобувачів вищої освіти у реалії їхньої майбутньої професії ще під час навчання. А це неможливо без освоєння та закріплення набутих знань практичними навиками. Адже якщо здобувачі вищої освіти не набувають практичних навичок по певних предметах, їх можливості працевлаштуватися суттєво знижуються.

Є окрема частина випускників, яка починає вчитися після прийняття на роботу. Такі фахівці на початковому етапі допускаються лікарських помилок надаючи при цьому неякісні медичні послуги, що може свою чергу призводити навіть до загибелі тварини. Це несе репутаційні ризики не лише для працівника та підприємства, а й для вищого навчального закладу. Виходячи з цього, ефективність працевлаштування потрібно розглядати на одному рівні з профорієнтаційною роботою, а науково-педагогічним працівникам факультету частіше задавати питання: «Як дати здобувачам більше практики» і «Як допомогти їм знайти роботу». Цей підхід дасть поштовх для підготовки спеціалістів високого рівня, які зможуть конкурувати з випускниками інших навчальних закладів та швидше працевластяться.

На кафедрі хірургії та акушерства студенти набувають практичних навиків при безпосередній роботі в клінічних чи операційних кімнатах або в господарствах на тваринницьких фермах. Здобувачі при цьому опрацьовують ряд діагностичних досліджень, передопераційну підготовку, проведення хірургічних втручань, післяопераційний догляд за тваринами тощо. Адже відпрацювання хірургічної техніки є способом передачі навчальної інформації шляхом практичних дій [2]. На нашу думку це є однією з найбільш дієвих форм інтерактивного навчання. Слід також відзначити, що викладач і студент повинні бути рівноправними і рівнозначними суб'єктами навчання. При цьому в педагогічній діяльності викладач медичного спрямування повинен поєднувати теоретичну складову, яка пов'язана з розкриттям сутності наукових обґрунтувань, з практичною – направленою на розв'язання практичних ситуаційних завдань [3].

При проведенні навчальної хірургічної операції, зазвичай, призначаються хірургічна бригада, що складається з хірурга, двох асистентів, хірургічної медсестри та анестезіолога. Решта здобувачів вищої освіти спостерігають за перебігом оперативного втручання. Викладач коментує та при необхідності корегує дії хірургів, а за потреби може в будь-який момент продемонструвати виконання певного етапу втручання. Таким чином, взаємозв'язок між викладачем і студентом не переривається в умовах, що максимально наближені до реальних майбутніх професійних завдань. При цьому нова інформація надходить до учнів через усі органи чуття і закріплюється у вигляді нових рухових стереотипів.

Слід також зазначити, що складність практичної підготовки при вивченні дисциплін хірургічного чи акушерського профілю полягає в тому, що необхідна значна кількість клінічно хворих тварин з різними патологічними процесами.

Висновки. 1. Практичні заняття з тваринами є ефективними формами інтерактивного навчання. 2. Ефективним і перспективним методом донесення навчальної інформації за допомогою практичних заходів є робота в умовах тваринницьких ферм. 3. Максимально реалістичні лабораторні заняття та

позааудиторна робота здобувачів вищої освіти в умовах виробництва підвищують мотивацію та інтерес до самостійного та поглибленого вивчення хірургічних захворювань.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження переліку спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання : Наказ МОН від 22 трав. 2020 р. № 673. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-specialnostej-zdobuttya-stupenya-osviti-z-yakih-neobhidne-dlya-dostupu-do-profesij-dlya-yakih-zaprovadzhenododatkoveregulyuvannya> (дата звернення 01.02.2024).

2. Кашперук-Карп'юк І. С., Цигикало О. В. Оволодіння студентами первинною хірургічною технікою на практичних заняттях із топографічної анатомії та оперативної хірургії. *Буковинський медичний вісник*. 2015. № 2 (74). С. 247 – 249.

3. Нємченко І. І., Ляховський В. І., Лисенко Р. Б. та ін. Професійно-педагогічні вимоги до викладача вищого медичного навчального закладу в сучасних умовах. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії*. 2023. № 23(1). С. 140 – 143.

ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАЧА КАФЕДРИ ІНФЕКЦІЙНОЇ ПАТОЛОГІЇ, ГІГІЄНИ, САНІТАРІЇ ТА БІОБЕЗПЕКИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Передера Олена, к. вет. н., доцент

Професійну педагогічну діяльність розглядають насамперед як цілісну та динамічну систему, що здатна до самовдосконалення. До її складу входить викладач та студенти, як об'єкт педагогічного впливу. Вони об'єднані спільною метою, спільними інтересами, предметом вивчення чи іншою діяльністю, наприклад, науковою. Таке об'єднання можливе з допомогою засобів педагогічної комунікації. Кожна складова відіграє свою роль, є незамінною в процесі навчання, оскільки така система є цілісною та взаємозалежною [1, 2].

Функціонал викладача вищої школи чітко окреслений його обов'язками. Він має мати організаторські здібності, надавати студентам інформацію, бути завжди попереду вимог практичного застосування знань, мобілізувати у студента бажання вивчати дисципліну шляхом створення атмосфери зацікавленості та необхідності самореалізації. Викладач кафедри інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки повинен обов'язково володіти сучасною інформацією, розуміти наслідки подій, навчити студентів висувати гіпотези та створювати прогнози на основі аналізу інформації з відкритих джерел [2, 3].

Актуальність ветеринарної освіти в наступні роки може різко підвищитись. Це пов'язано з великою кількістю нових захворювань людей, що можуть виявитися зоонозами (хворобами, спільними для людей і тварин). Також, важливе значення має війна росії, розв'язана проти України. Під час війни особлива потреба виникає зазвичай у медичних та ветеринарних фахівцях. Така ж тенденція буде зберігатися і в післявоєнний період, після перемоги України.

З точки зору інфекційної патології, саме війна вносить корективи у процес викладання дисциплін. Він не обмежується зараз лише формуванням системи знань, вмінь та практичних навичок. Надзвичайно важливий момент у спілкуванні з молоддю – виховувати у них розуміння загальнолюдських цінностей, відчуття емпатії, потребу у підтримці не лише близьких, друзів, але часто і незнайомих людей. Виховання почуття відповідальності за тварин, за свої дії, рекомендації надані в процесі лікування та проведення просвітницької роботи. Адже різні види тварин будуть дедалі частіше залучатися для зниження психологічної напруги як військових так і цивільного населення. Ніхто не зможе зняти стрес та допомогти забути важкі спогади краще ніж домашні улюбленці. Це можуть бути звичні для нас коти, собаки чи коні; екзотичні види: плазуни, птахи, ящірки, черепахи. Тому створених реабілітаційних центрів ставатиме все більше. Збільшення кількості місць концентрації тварин в умовах урбанізації та надзвичайна близькість спілкування людей з різними видами тварин та птиці ставить перед суспільством додаткові вимоги. У першу чергу вони пов'язані із захистом людей від збудників інфекційних захворювань, що є спільними для людей і тварин.

Значна кількість внутрішньо переміщених осіб, що мають домашніх улюбленців створюють у містах передумови для спалаху інфекційних хвороб. Більша небезпека полягає у безконтрольному переміщенні зграй бездомних собак та котів, які можуть контактувати з дикими звірами. Такі тварини провокують спалахи сказу на територіях, де відбувається їх міграція. Окрім сказу, зграї здичавілих тварин є джерелом та резервуаром збудників лептоспірозу, лістеріозу, туберкульозу. Відкриті кордони можуть бути загрозою для міграції тварин з території росії. Особливо це актуально для диких жуйних, що можуть бути джерелом збудника бруцельозу, ящуру, бутангу. Дикі кабани заносять на територію нашої держави збудники бруцельозу та африканської чуми свиней, погіршуючи епізоотичну ситуацію. Птиця, що утримується у домашніх зоопарках чи в місцях перетримки повинна обов'язково бути ізольованою та щепленою. Адже за умови контактів з синантропною чи перелітною птицею можливі масова загибель та контамінація навколишнього середовища збудниками хвороби Ньюкасла, грипу, віспи, орнітозу.

В умовах війни викладач дисциплін інфекційного блоку має перш за все прищепити студенту відчуття та розуміння небезпеки збудників, з якою може в подальшому зіткнутися спеціаліст ветеринарної медицини. Таким чином загострюються взаємозв'язки навчальних завдань із професійними навичками, що необхідні в процесі виховання.

Висновок. Вимоги до викладача кафедри інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки не обмежуються стандартними. Для ефективного навчання він повинен володіти сучасною інформацією про поширення інфекційних хвороб, епізоотичну ситуацію. На основі аналізу інформації викладач повинен навчити студентів оцінювати рівень загрози та передбачати наслідки внаслідок поширення збудників. Разом з тим, викладач повинен виховувати у студентах загальнолюдські якості: доброту, емпатію до тварин і людей, бажання допомогти.

Список використаних джерел:

1. Беляєва О. М. Професійно-педагогічна діяльність викладачів вищих медичних навчальних закладів у контексті системного підходу. *Світ медицини та біології*. 2014. № 3 (45). С. 182 – 185.
2. Брюховецька О., Чаусова Т. Професійно значущі якості особистості викладача вищого навчального закладу. *Післядипломна освіта в Україні*. 2012. № 1. С. 74 – 78.
3. Бойчук О. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до викладача вищого медичного навчального закладу. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1 – 2 (20 – 21). С. 158 – 170.

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ У ВУЗІ

Омельченко Ганна, к. вет. н., доцент,
Авраменко Наталія, к. вет. н., доцент

Інтерактивні дошки є одним з важливих інструментів, спрямованих на інноваційне навчання в вищому навчальному закладі. Такі інтерактивні пристрої працюють як величезний тачпад і дозволяють взаємодіяти з комп'ютером, екран якого проектується на саму дошку. Більше того, через програмне забезпечення вони дозволяють писати віртуальним чорнилом поверх екрану комп'ютера. Все, що створюється, можна також зберегти та роздрукувати.

Хоча інтерактивні дошки були вперше комерційно представлені на початку 90-х років, вони почали ставати популярними за останні п'ять років. Вони досягли значного поширення у Великобританії, де дослідження їх використання розпочалися в той же період [1-5]. Існує широка думка, що такі інструменти можуть ефективно покращити викладання та реакцію здобувачів вищої освіти. Постачальники створили сильний ажіотаж навколо цього обладнання, які в будь-якому випадку є дійсно захоплюючими пристроями. Однак не все те золото, що блищить: тому ми вирішили дослідити проблеми, які виникають на першому етапі впровадження інтерактивної дошки в початковий процес при викладанні предметів «Анатомія свійських тварин» та «Патологічна анатомія та розтин».

Сприйняття викладачами інтерактивної дошки/

Ми окреслили аспекти, які вважаємо найбільш позитивними та негативними елементами у використанні інтерактивної дошки.

Позитивні аспекти

1) Підтримка студентів з обмеженими можливостями. Можливість роздрукувати паперову копію того, що робиться на дошці, допомагає тим студентам, які через певні форми інвалідності не можуть робити нотатки. Бездротова миша і клавіатура можуть дозволити студенту, який не може ходити, віртуально встати і підійти до дошки, збільшуючи його/її участь у роботі в аудиторії.

2) Економія часу на певні види діяльності в аудиторії. Наприклад, при аналізі фрагменту тексту, текст має бути записаний на спільному ресурсі (дошці). Такий текст можна підготувати перед лекцією і миттєво спроектувати на

інтерактивну дошку. Аналогічними випадками можуть бути складні малюнки, які потрібні перед тим, як торкнутися суті питання.

3) Захоплення інструментом. Вважається, що таке захоплення благотворно впливає на рівень уваги, мотивацію та залученість здобувачів вищої освіти, хоча є побоювання, що такий ефект може бути нетривалим. Ми акцентуємо на корисності інтерактивної дошки у роботі навіть з найскладнішими студентами.

4) Додаткові аспекти щодо мультимедійного класу (тобто класу з персональним комп'ютером на одного студента). У традиційній комп'ютерній аудиторії, обладнаній комп'ютерами, робота часто є індивідуальною, і важко показати роботу одного студента іншим. Наявність інтерактивної дошки сприймається для того, щоб показати екран одного студента всім іншим або групова робота, зосереджена на великому екрані інтерактивної дошки замість індивідуальних вправ, зосереджених на кожному окремому екрані.

Негативні аспекти

1) Індукована лінь. Хоча можливість зберігати та друкувати всі дії, що виконуються на інтерактивній дошці має певні позитивні сторони, вона також сприймається як запрошення для студентів бути "лінивими": якщо не робити нотатки, то це може знизити рівень уваги та позбавити студентів стимулу до навчання, а це дуже важливо з когнітивної точки зору.

2) Час, необхідний для підготовки лекції з використанням інтерактивної дошки розглядається як велика перешкода. Хоча така діяльність розглядається як інвестиція в майбутнє, лише обмежена кількість таких інвестицій є реально можливою.

3) Сумніви щодо придатності інструменту для певних дисциплін та вікових категорій. Такий вид діяльності, який можна виконувати за допомогою інтерактивної дошки, не підходять для деяких видів діяльності (особливо це стосується гуманітарних дисциплін). Викладачі мають сильні інституційні обмеження щодо навчального плану, який має бути охоплений, так що не залишається місця для альтернативних видів діяльності або альтернативних способів викладання.

4) Втрата часу на заняттях. Хоча інтерактивна дошка може заощадити час на деяких видах діяльності, є побоювання, що проблеми під час її використання або використання деякого програмного забезпечення можуть призвести до зупинки, яка може зменшити дорогоцінні часові ресурси.

5) Точність і природність віртуального письма не зовсім задовільні. Навіть при найточнішому вирівнюванні зворотний зв'язок від віртуального пера був не таким природним, як від реального. Зокрема, на точність також негативно впливає швидкість письма.

Список використаних джерел:

1. Ajelabi P. The Effects of Using an Interactive Whiteboard on Undergraduate Students. *Academic Achievement, International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)*. 2015. № 2 (7) Pp. 51 – 54. URL : <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijhsse/v2-i7/6.pdf> (дата звернення : 01.02.2024).

2. Gouzi F., Hédon C., Blervaque L. et al. Interactive whiteboard use in clinical reasoning sessions to teach diagnostic test ordering and interpretation to undergraduate

medical students. *BMC Med Educ.* 2019. № 19. Pp. 424. URL : doi:10.1186/s12909-019-1834-1 (дата звернення : 01.02.2024).

3. Tawarah H. M., Mahasneh Q. M., Al-Shuaybat W. A. The effect of Interactive Whiteboard (IWB) on the performance of undergraduate students and their perceptions towards it. *World Journal on Educational Technology: Current Issues.* 2022. № 14 (5). Pp. 1498 – 1505. URL : <https://doi.org/10.18844/wjet.v14i5.80591505> https://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/187558/Goodreau,%20Amanda_Redacted.pdf?sequence=5 (дата звернення : 01.02.2024).

4. Mahasneh O. M. The effectiveness of flipped learning strategy in the development of scientific research skills in procedural research course among higher education diploma students. *Research in Learning Technology.* 2020. № 28. DOI: 10.25304/rlt.v28.2327 (дата звернення : 01.02.2024).

5. Mahasneh O. Factors That Affect University College Students' Acceptance and Use of Mobile Learning (ML). *International Journal of Instruction.* 2021. № 14 (3). Pp. 861-872. DOI: 10.29333/iji.2021.14350a (дата звернення : 01.02.2024).

ПОШУК ОПТИМАЛЬНИХ СХЕМ КОМБІНОВАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дмитренко Надія, к. вет. н., доцент,
Бурда Тетяна, завідувач лабораторії,
Каришева Людмила, ст. викладач

Інформаційно-комунікаційні технології знайшли широке застосування у різних сферах діяльності, особливо у науковій та освітній сферах, не лише для здобуття неформальної освіти, а й під час вивчення дисциплін у вищих навчальних закладах. Активне використання ІКТ в організації освітнього процесу дозволяє підтримувати зв'язок між суб'єктами дистанційної освіти в реальному часі [1].

Сучасна освіта має відображати рух до інформаційного суспільства, постійно вдосконалюватися за рахунок використання власних передових освітніх ідей вітчизняних дослідників та запозичення плідних філософсько-педагогічних ідей у західних психологів та педагогів, інтенсивного використання новітніх інформаційних ресурсів. Використання новітніх методів комунікації потребує пошуку нових підходів в організації та проведенні навчальних занять, розробки відповідних навчальних матеріалів, рекомендацій щодо їх використання, а також удосконалення підготовки педагогічних працівників у цій галузі [1].

Комбіноване навчання – це цілеспрямований процес набуття знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності суб'єктів освітнього процесу, що ґрунтується на взаємному доповненні традиційних, електронних, дистанційних та мобільних технологій навчання. Змішане навчання поєднує синхронні та асинхронні комунікаційні технології, формальне та неформальне навчання, а також друковані та електронні навчальні матеріали [2].

Концепція змішаного навчання не є новою. Виділяють форми організації навчання як синхронні (спільна спеціально організована навчальна діяльність у певний час у певному місці – наприклад, при традиційному аудиторному навчанні) так і асинхронні. Навіть при традиційній організації освітнього процесу стає необхідним комбінування форм навчання. Виходячи з цього, навчальну діяльність можна класифікувати за співвідношенням синхронних та асинхронних часових інтервалів, оскільки чим вищий ступінь самостійності навчальної діяльності, тим більший ступінь її асинхронності. Дистанційне навчання та мобільне навчання мають найбільший ступінь асинхронності [3].

Зміна форми організації освіти тягне за собою зміну ролі викладача: при дистанційному навчанні він стає наставником, який керує процесом навчання як діяльністю та намагається забезпечити заплановані результати як з точки зору здобутих знань, так і з точки зору набутих особистісних здібностей учнів, то в комбінованому навчанні викладач стає сполучною ланкою, яка, крім управління процесом навчання за допомогою активного використання ІКТ, встановлює зв'язки між студентами, а також між студентами та викладачем.

Тому перед викладачами також виникла необхідність гнучкості та покращення навчання учнів. Поряд із синхронним дистанційним навчанням з'явилося асинхронне. Якщо синхронне дистанційне навчання передбачає взаємодію викладача (доповідача) та учнів (слухачів), які одночасно знаходяться в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів відеоконференцзв'язку. Натомість асинхронне дистанційне навчання передбачає роботу за індивідуальним (персональним) графіком і в своєму темпі. Цей тип дозволяє засвоїти матеріал, зосередивши увагу на своєму розумінні, а не на тому, щоб підлаштуватися під решту групи. У той же час асинхронний режим може здатися більш ізольованим, оскільки відчуття студентської спільноти знижується, якщо він не підтримується спеціально. Крім того, воно вимагає від студентів досить високого рівня самодисципліни та добре розвиненої здатності керувати своїм часом. Тому вона може виявитися надто складною для студентів, що може призвести до того, що вони не повною мірою засвоять матеріал дисципліни для його розуміння та подальшого застосування [4].

Реалізація комбінованого навчання сприятиме ефективному використанню кредитно-модульної системи, дозволить контролювати якість навчання курсу, надавати значну допомогу студенту у виконанні практичних завдань, перевіряти засвоєння теоретичного матеріалу за допомогою тестування, здійснювати зворотний зв'язок між студентами та викладачами [5].

Список використаних джерел:

1. Димар Н. М. Перспективи застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час проведення навчальних занять із природничих дисциплін дистанційно. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукр. наук.-педагог. підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022. 504 с.

2. Смирнова-Трибульська Є. М. Теоретико-методичні основи формування інформатичних компетентностей вчителів природничих дисциплін у галузі дистанційного навчання: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02 / Смирнова-Трибульська

Євгенія Миколаївна. Київ, 2007. 677 с.

3. Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : монографія. Кол. авторів / ред. проф. О. А. Коновала. Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2012. 380 с.

4. Череватенко І. М. Взаємодія студентів та викладачів в умовах воєнного стану в Україні. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукр. наук.-педагог. підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022. 504 с.

5. Концепція розвитку електронного (e-) навчання в НТУ «ХП» на 2009 – 2016 роки / [Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В. О. КРАВЕЦЬ, Г. І. ГРИНЬ, О. П. СУК, М. М. СІРЕНКО та ін.]. URL : http://cde.kpi.kharkov.ua/cdes/New/Conception_eL.pdf (дата звернення : 01.02.2024).

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВЕДЕННЯ ЄДКІ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ 211 «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА» ТА 212 «ВЕТЕРИНАРНА ГІГІЄНА, САНІТАРІЯ І ЕКСПЕРТИЗА»

Щербакова Наталія, к. вет. н., доцент,
Передера Сергій, к. вет. н., доцент

Нині навчання за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» рівня вищої освіти магістр здійснюють понад 9,5 тисяч здобувачів вищої освіти, а за спеціальністю 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» – понад 600. Підготовку за вищезгаданими спеціальностями здійснюють 11 закладів вищої освіти України.[1]

У сфері ветеринарної освіти розроблені та затверджені стандарти вищої освіти зі спеціальностей 211 «Ветеринарна медицина» та 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза», також розроблено та затверджено програми ЄДКІ з вище зазначених спеціальностей, де детально зазначено розділи, підрозділи та теми, що здобувачі вищої освіти повинні опанувати за термін навчання, що передбачено 360 кредитами.

Оскільки спеціальності у галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» є регульованими професіями, то у 2021 році з метою встановлення відповідності щодо опанування компетентностей та програмних результатів досягнутих здобувачем вищої освіти за результатами навчання, було введено комплексну атестацію професійних знань, умінь та навичок - єдиний державний кваліфікаційний іспит (ЄДКІ) для здобувачів вищої освіти зі спеціальностей 211 «Ветеринарна медицина» та 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» відповідно до вимог стандартів вищої освіти. [2,3,4]

У 2023 році після написання єдиного державного кваліфікаційного іспиту Фахова комісія з ЄДКІ ухвалила рішення щодо встановлення порогових (прохідних) балів: зі спеціальності 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» – 37, та зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» – 32. Участь у єдиному державному кваліфікаційному іспиті зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» взяли 750 осіб, а зі спеціальності 212 «Ветеринарна

гігієна, санітарія і експертиза» – 74 особи. З них понад 95% випускників успішно здали іспит (подолали пороговий бал). [1]

Однак фахова комісія з ЄДКІ прогнозує, що кожного року порогові бали будуть поступово підвищуватися до 50% вірних відповідей, а отже відповідно може зрости і кількість здобувачів вищої освіти що не зможуть подолати цей поріг.

Аналізуючи результати проведеного ЄДКІ можна відмітити що вивчення фахових та вибіркового дисциплін, що відповідають фаховим компетенціям, по ВНЗ України різняться. Кожному ВНЗ де здійснюється підготовка фахівців з регульованої професії у галузі знань «Ветеринарна медицина» дозволяється будувати свою індивідуальну траєкторію навчання здобувачів вищої освіти і до навчального плану Освітньо-професійної програми (ОП) дозволено вносити до 25% освітніх компонентів за вибором здобувача вищої освіти, що має переваги та недоліки. Так як вибіркові дисципліни дають можливість додатково здійснювати вивчення компетенцій, що не вийшли до фахових дисциплін за браком кредитів. Також не всі освітньо-професійні програми забезпечують компетентності у фахових дисциплінах, які необхідні для позитивного складання здобувачами вищої освіти відповідної програми ЄДКІ (всі ОП мають відповідати Стандарту освіти зі спеціальності).

У всіх ВНЗ на дисципліни за вибором виносяться деякі розділи з програми ЄДКІ і здобувачі вищої освіти повинні самостійно обрати зазначені навчальні дисципліни згідно вимог. І як наслідок за результатами ЄДКІ деякі здобувачі вищої освіти у тому числі і відмінники на питання з вибіркового дисциплін не відповідають так як їх не вивчали, а ті студенти які обрали ці дисципліни вивчали ці питання відповідають і навпаки.

Також можна додати, що фахові компетентності які передбачені у стандартах зі спеціальностей у ВНЗ України викладаються на різних роках навчання, а фахові дисципліни мають різні назви, зазначене не дозволяє якісно провести мобільне навчання здобувачів вищої освіти в інших ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Держпродспоживслужби [Електронний ресурс]. URL : <https://dpss.gov.ua/news/pidbyto-pidsumky-iedynoho-derzhavnoho-kvalifikatsiinoho-ispytu-za-veterynarnymu-spetsialnostiamu> (дата звернення : 01.02.2024).

2. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.01.2024).

3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 квіт. 2019 р. № 558. URL : <http://surl.li/cetly> (дата звернення : 01.02.2024).

4. Про атестацію здобувачів ступеня фахової передвищої освіти та ступенів вищої освіти на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 трав. 2021 р. № 497. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2021-%D0%BF#n53> (дата звернення : 01.02.2024).

ПУБЛІКАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мельничук Віталій, д. вет. н., доцент,
Євстаф'єва Валентина, д. вет. н., професор

Ефективність та результативність системи освіти як в державному масштабі, так і в рамках кожного конкретного закладу вищої освіти є досить актуальним питанням. Наразі, на різних майданчиках як загальнодержавного, так й місцевого рівня відбуваються дискусії щодо удосконалення системи вищої освіти з використанням найкращих світових практик. Такі практики стосуються не лише освітянської, але й наукової діяльності усіх учасників освітнього процесу [1].

Безсумнівно, перед кожним закладом вищої освіти, і особливо нині, у складний для нашої держави час першочергово стоїть завдання підготовки висококваліфікованих випускників з різних спеціальностей. Такі спеціалісти повинні володіти необхідними вміннями та навичками, бути здатними максимально ефективно вирішувати поставлені перед ними завдання, а також проявляти свої індивідуальні інтелектуальні та творчі здібності. Таким чином, формування інтелектуального потенціалу здобувачів неможливе без залучення останніх до навчально-дослідницької чи наукової діяльності під час опанування загальних та спеціальних освітніх компонентів. Зазвичай, така діяльність за її ефективного провадження проявляється у вигляді певного результату. Найкращим варіантом такої діяльності є вихід у широкий загаль наукової праці. Саме наукові праці у вигляді статей, тез, монографічних робіт, тощо, є візитівкою як вченого так й здобувача, які характеризують його як висококваліфікованого фахівця з певного кола питань чи галузей [2].

І насправді, публікація наукових робіт має безліч позитивних сторін, зокрема наукові статті є наочним показником роботи автора, колективу авторів, структурного підрозділу чи університету в цілому. Наукові праці достатньо легко підрахувати, вони зручні для узагальнення підсумків дослідницької діяльності, дозволяють автору заявити про себе та про можливу перспективність власних розробок, а також формують портфоліо науковця.

Слід звернути увагу, що на кафедрі паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи Полтавського ДАУ питанню публікаційної активності як викладачів, так й здобувачів приділяється багато уваги. Зокрема, науково-педагогічні працівники кафедри при викладанні освітніх компонентів намагаються заохотити здобувачів до наукової, науково-дослідної діяльності з можливістю висвітлення результатів отриманої роботи на широкий загаль. Варто зазначити, що 60 % від загального штату науково-педагогічного складу кафедри є членами редакційної колегії наукових фахових видань як нашої держави, так й закордонних видань, тому мають відповідний досвід.

При такій співпраці відбувається максимально ефективна взаємодія здобувача з наставником, яка всіляко підтримується. Такій підхід дозволяє здобувачам розкрити творчий і науковий потенціал, втілити у життя свої ідеї й отримати масу позитивних емоцій при оприлюдненні друкованого видання з власною працею.

Слід зазначити, що багато здобувачів, які у свій час активно працювали під час навчання над науково-дослідними проектами, що реалізовувалися у вигляді наукових робіт, участі та виступах на конференціях чи друку у фахових виданнях України, в подальшому вступали до аспірантури та продовжували свій науковий шлях. Дехто з них вже отримав науковий ступінь доктора філософії та має достойну роботу як у державних установах, так й в приватному бізнесі, що пов'язані з ветеринарною медициною, а дехто наразі за пів кроку до цього.

Залежно від ступеня вищої освіти, магістр чи доктор філософії залежать й особливості співпраці. Зокрема, здобувачам ступеня вищої освіти магістр приділяється надзвичайно велика кількість часу, разом обирається тематика досліджень, напрацьовуються методики. Ватро пам'ятати, що при такій взаємодії здобувач має відчувати те, що він є цілком самодостатнім й здатним реалізувати задумане. Все це допомагає йому самоствердитися, розкрити творчий потенціал й не розгубити жагу до опанування нового. У випадку співпраці зі здобувачами ступеня вищої освіти доктор філософії, робота проводиться іншим чином, це вже зрілі й дорослі особистості, які розуміють кінцеву мету своєї роботи. В даному випадку здобувачі частіше проявляють свою самостійність, пропонують власне бачення роботи, шляхів її виконання та інноваційний підхід.

В обох випадках викладачі не забувають про траєкторію вільного вибору, адже лише таким чином отримується найкращий результат з великим задоволенням від процесу спільної роботи.

Аналізуючи публікаційну активність здобувачів вищої освіти спільно з викладачами кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи можна побачити гарні результати такої співпраці. Зокрема, лише по кафедрі на ІХ Всеукраїнську науково-практичну Інтернет-конференцію «Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині», що проходила 15–16 лютого 2024 року, подано 11 тез, що є спільною плідною співпрацею викладачів та здобувачів ступеня вищої освіти магістр, та 12 тез – від здобувачів ступеня вищої освіти доктор філософії.

Користь від такої співпраці є достатньо очевидною, зокрема відбувається нарощування дослідницького потенціалу з-поміж здобувачів, підвищується якість освітніх послуг, адже учасники освітнього процесу безпосередньо залучені до спільної роботи. Крім того, збільшується кількість публікацій, що вийшли у світ під егідою Полтавського ДАУ, а отже й пізнаваність закладу на теренах нашої держави та за її межами.

Отож, публікаційна активність всіх учасників освітнього процесу наразі є невід'ємною частиною ефективної роботи закладу вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Кормич Л. І., Кормич А. І. Варіативні можливості реформування вищої освіти України в європейському контексті. *Актуальні Проблеми Політики*. 2020. № 65. 18 – 25.

2. Діденко Ю. В., Радченко А. І. Публікаційна активність як спосіб наукової комунікації та гонитви за рейтингами. *Вісник НАН України*. 2017. № 9. С. 83 – 99.

РОБОТА СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЛЬШ ЕФЕКТИВНОГО ОВОЛОДІННЯ ПРОГРАМНИМИ КОМПЕТЕНТНОСТЯМИ

**Тітаренко Олена, к. вет. н., доцент,
Киричко Олена, к. вет. н., доцент**

Освіта виконує роль головного засобу здобуття знань, формування і розвитку вмінь та навичок, що дозволяють людині повною мірою брати участь в економічному, культурному й політичному житті суспільства [1].

В сучасних умовах розвитку та реформування системи вищої освіти України зростає увага до її якості як ключового фактора успіху в контексті інтеграції в Європейський освітній простір [2].

В Україні останнім часом проблема якості освіти є досить актуальною. Особливе значення має якість підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Суспільству потрібні нові фахівці, які володіють високим рівнем знань і умінь, та відповідають вимогам ринку праці. Проблема якості вищої освіти загострюється через різні фактори впливу на суспільство, зокрема глобалізацію, погіршення екологічного стану довкілля та високий рівень конфліктності у світі [1].

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про пряму залежність темпів удосконалення та розвитку виробництва, його конкурентоспроможності на світовому ринку від рівня професійної підготовки кадрів. Однією з умов успішного розвитку освітніх систем, що визнані в світі, є відповідальність за результати. Тому на цей принцип потрібно спиратися в системі забезпечення якості вищої освіти в Україні. Оцінка якості освіти повинна базуватися на тих знаннях, уміннях і навичках, які опанували випускники [1].

Підсумкове оцінювання якості знань та умінь (атестація) випускників закладів вищої освіти в Україні для окремих спеціальностей, зокрема освітнього ступеню Магістр спеціальності 211 Ветеринарна медицина здійснюється шляхом проведення ЄДКІ (єдиного державного кваліфікаційного іспиту).

Для забезпечення високого рівня якості вищої освіти здобувачів потрібно сприяти кращому оволодінню ними програмними компетентностями.

З метою більш ефективного оволодіння здобувачами вищої освіти загальними та фаховими компетентностями викладачі факультету ветеринарної медицини ПДАУ залучають їх до активної участі в роботі студентських наукових гуртків. Так, на кафедрі інфекційної патології, гігієни, санітарії та біобезпеки здійснює наукову роботу гурток «Вірусолог», а на кафедрі нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин - гурток «Фізіолог». Робота гуртків проводиться на базі навчальних і навчально-наукових лабораторій кафедр, а також у дистанційному форматі у вигляді он-лайн відеозустрічей із застосуванням інтернет-сервісу Google Meet. У такому форматі у роботі наукових гуртків мають змогу приймати участь також ті студенти, які перебувають за кордоном.

У науковій роботі гуртків приймають участь здобувачі вищої освіти освітнього ступеню Магістр спеціальностей 211 Ветеринарна медицина та

212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза факультету ветеринарної медицини, а у роботі гуртка «Вірусолог» - ще й здобувачі вищої освіти освітнього ступеню Бакалавр спеціальності 162 Біотехнології та біоінженерія Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ.

Керівник наукового гуртка «Вірусолог» ознайомлює студентів з актуальними питаннями інфекційної патології в Україні та світі; основними аспектами біобезпеки та біоетики; екологічними аспектами найбільш поширених і небезпечних вірусних інфекцій; сучасними методами діагностики вірусних інфекцій; з роботою провідних науково-дослідних установ України, державних та приватних лабораторій, що здійснюють дослідження інфекційних хвороб; роботою підприємств біологічної промисловості; сучасними методами виготовлення імунобіологічних препаратів, зокрема противірусних вакцин.

Члени наукових гуртків опановують основи методології наукових досліджень, основи пошуку доступних наукових інформаційних джерел, зокрема закордонних англомовних, правила написання та оформлення наукових робіт з дотриманням правил академічної доброчесності, удосконалюють свої вміння щодо оформлення електронних презентацій та їх представлення (доповідей).

З допомогою керівників гуртків студенти ознайомлюються з різними стилями цитувань наукових інформаційних джерел, здійснюють підготовку тез і доповідей на наукових студентських, всеукраїнських і міжнародних конференціях та приймають участь у них, готують до публікації статті у різних виданнях.

Активна участь у роботі гуртків допомагає студентам поглиблено вивчити, краще зрозуміти та краще засвоїти знання з таких дисциплін: «Фізіологія», «Практична фізіологія тварин», «Дослідження крові у клінічній практиці», «Ветеринарна вірусологія», «Епізоотологія та інфекційні хвороби», «Основи біобезпеки та біоетики», «Загальна мікробіологія та вірусологія» та інших.

У гуртківців формується лікарське та наукове мислення, вони набувають фундаментальних навичок для подальшого виконання та оформлення курсових і кваліфікаційних робіт, а також у перспективі навчання в аспірантурі з підготовкою до захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Отже, залучення здобувачів вищої освіти до активної участі в роботі студентських наукових гуртків є запорукою більш ефективного оволодіння ними компетентностями, і відповідно покращення якості здобутої фахової освіти.

Список використаних джерел:

1. Мовчан Л. В. Сучасний погляд на якість вищої освіти в Україні. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2017. № 1 (13). С. 32 – 37. URL : <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2017/1/6.pdf> (дата звернення 30.01.2024).
2. Бабин І. І. Забезпечення якості вищої освіти: європейський, національний та інституційний рівні. *Наука і освіта.* 2011. № 1. С. 7 – 13. URL : https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/1_2011/2.pdf (дата звернення 30.01.2024).

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Зарицький Сергій, асистент,
Канівець Наталія, к. вет. н., доцент,
Бурда Тетяна, завідувач лабораторії

У сучасному світі, коли ринок праці постійно змінюється, а технологічні інновації штовхають межі можливого, роль профорієнтації у формуванні особистісних і професійних здібностей студентів фахових коледжів набула вирішального значення. Ця тема відкриває двері до глибшого розуміння важливості не лише отримання технічних знань, а й збагачення навиками та якостями, які стануть ключовими факторами особистого та професійного розвитку [1].

Профорієнтаційна робота визначається як важливий етап у житті студента, де молоді люди дізнаються про різноманітність обраної професії та галузі, «відкриваючи двері» до майбутніх кар'єрних можливостей. Вона не лише надає інформацію про поточні тенденції на ринку праці, а й сприяє розвитку таких важливих навичок, як спілкування, лідерство, аналітичне мислення та самоорганізація [2].

Розглядаючи роль профорієнтації у розвитку здібностей особистості, слід звернути увагу на її вплив на самоствердження та саморозуміння студентів. Це допомагає молоді краще зрозуміти свої інтереси, цінності та пріоритети, закладаючи основу для вибору кар'єри та шляхів особистого розвитку. Крім того, це надає студентам можливості для самореалізації та розвитку в сферах, які відповідають їхнім унікальним талантам і потенціалу [3].

Перехід із коледжу в університет є критичним етапом в житті студента, і профорієнтація може відігравати ключову роль у підготовці та скеруванні їх зусиль. Розглянемо роль і значення профорієнтації в цьому контексті:

– допомога у визначенні професійних метоцілей: консультація з працевлаштування допомагає випускникам фахових коледжів уточнити свої кар'єрні цілі та обрати шлях до університету. Це надає студентам можливість дізнатися про різні спеціальності та їхні вимоги, щоб зробити усвідомлений вибір;

– розкриття актуальних тенденцій на ринку праці: профорієнтаційні роботи можуть допомогти випускникам зрозуміти сучасні тенденції на ринку праці та переваги здобуття вищої освіти в певних сферах. Це дозволяє молоді вибрати спеціальність, яка відповідає потребам майбутнього ринку праці;

– розвиток навичок самовизначення: навчання в університеті вимагає від студентів більшого ступеня незалежності та самовизначення. Профорієнтація готує випускників до цього перехідного етапу та допомагає розвинути навички самостійного вибору та планування освітньої траєкторії;

– ознайомлення зі структурою університетського навчання: профорієнтаційна робота допомагає випускникам фахових коледжів зрозуміти особливості університетської освіти, включаючи вибір спеціальності,

навчальний план, систему оцінювання та можливості додаткового навчання;

– розвиток м'яких навичок: профорієнтаційна робота акцентує увагу на розвитку м'яких навичок, таких як комунікація, співпраця, критичне мислення та проблемне вирішення. Ці навички є важливими для успішного навчання та майбутньої професійної кар'єри;

– психологічна підготовка до нового етапу життя: перехід від фахового коледжу до університету може бути стресовим для студентів. Профорієнтаційна робота також допомагає їм психологічно підготуватися до нового етапу життя, враховуючи виклики та можливості університетського середовища.

У контексті розвитку професійних компетентностей профорієнтація стає важливою частиною вибору студентами конкретної сфери діяльності. Основна мета профорієнтації – надання практичної допомоги у виборі професійної освіти. Продуманий вибір професії – особиста відповідальність людини, і при плануванні потрібно чітко уявляти свої перспективи. Це дає студентам глибоке розуміння конкретної кар'єри, її вимог і переваг, зрозуміти не лише теоретичні, а й практичні аспекти роботи в обраній сфері, що є важливим фактором для початку успішної кар'єри [4].

Список використаних джерел:

1. Kuijpers M., Meijers F., Gundy C. The relationship between learning environment and career competencies of students in vocational education. *Journal of Vocational Behavior*. 2011. Vol. 78. № 1. P. 21 – 30.

2. Єщенко М. Роль профорієнтаційної роботи в системі довузівської підготовки. *Актуальні проблеми в системі освіти: «загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад»* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. м. Київ, 25 травня 2016 р. Київ : НАУ, 2016. С. 86 – 91.

3. Іщенко Т. Д., Чайковська А. Б. Профорієнтаційна робота як складова частина навчального процесу з підготовки кваліфікованих спеціалістів для аграрного сектору економіки. *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення* : матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф. м. Київ, 24 листопада 2011 р. Київ : ІПК ДСЗУ, 2011. С. 74 – 85.

4. Колесникова В. Ф. Мотивація старшокласників до вибору професії. *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення* : матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф. м. Київ, 24 листопада 2011 р. Київ : ІПК ДСЗУ, 2011. С. 104 – 112.

ЯК СТАТИ ВЕТЕРИНАРОМ У НІМЕЧЧИНІ?

Кононенко Наталія, викладач,
Кононенко Володимир, к. і. н., доцент

Ветеринарні лікарі надають неоціненну послугу здоров'ю наших тварин. Для того, щоб працювати ветеринаром, щоб отримувати задоволення від цієї роботи, неодмінно треба цікавитися природничими науками. Обережність і почуття відповідальності також надзвичайно важливі для спеціаліста у

спілкуванні з живими істотами. Іноді робота дуже напружена, тому обов'язково слід бути витривалим і проявляти велику відданість, оскільки люди при лікуванні тварини часто покладаються на ветеринарного лікаря. Час від часу у роботі виникатимуть неприємні ситуації: наприклад, прийняття рішення, чи потрібно рятувати дуже хвору чи стару тварину. Тоді важливим є вміння співчутливо донести це повідомлення власникам домашніх тварин, а також уміти впоратися з цим самотійно.

Лише п'ять університетів Німеччини пропонують вивчення ветеринарної медицини: Вільний університет Берліна, Гіссенський університет імені Юстуса Лібіха, Лейпцизький університет, Мюнхенський університет Людвіга Максиміліана та Університет ветеринарної медицини Ганновера. З іншого боку, об'єкти, необхідні для практичної частини, такі як ветеринарна практика, ветеринарні клініки, бойні та птахофабрики, а також молочні заводи та ветеринарні кабінети, доступні по всій країні. Слід мати на увазі, що кожен університет по-своєму пропонує вивчення ветеринарної медицини, але зміст регулюється централізовано: стати ветеринаром можна тільки через державну експертизу. Структура і порядок проходження курсу ветеринарної медицини у Німеччині регламентується Законом про вищу освіту та Постановою про надання безстрокового дозволу на провадження діяльності лікаря ветеринарної медицини від 2006 року (*Verordnung zur Approbation von Tierärztinnen und Tierärzten (TAppV)*) [3]. Для навчання в одному з університетів абітурієнти повинні мати атестат про середню освіту та середній прохідний бал від 1,1 до 1,5. *Numerus clausus* є обмеженням при вступі на місце в університеті. Якщо атестат про середню освіту посередній, то все одно можна отримати одне з бажаних місць навчання, почекавши семестр.

Вивчення ветеринарної медицини займає загалом 11 семестрів: 9 семестрів в університеті вивчається теорія та 2 семестри проходять різні практики. Вивчення ветеринарної медицини є класичним способом отримати дозвіл на практику ветеринара, затверджений державою. Випускним іспитом є державний іспит, після якого подається заява на отримання ліцензії на медичну практику, яка дає право її власнику практикувати як ветеринар. У практичній частині іспиту екзаменованій виконує складне екзаменаційне завдання за 75 хвилин, а також проводить 15-хвилинну *технічну дискусію*. Атестат про середню освіту для здобуття вищої освіти є класичним підходом до вивчення ветеринарної медицини. Якщо немає атестата про середню освіту, то теж є спосіб стати ветеринаром: доступ до вивчення ветеринарної медицини можна отримати після завершення професійного навчання та щонайменше 3 років професійного досвіду після цього. Професійна підготовка повинна бути наближена до професії ветеринара. Наприклад, навчання на тваринника або ветеринара.

Після завершення навчання ветеринари мають численні кар'єрні шляхи. В аграрному секторі можна присвятити себе захисту тварин від хвороб, а також вакцинації та ветеринарному акушерству сільськогосподарських тварин. Тут є особливо хороші можливості для кар'єрного росту, оскільки в даний час у Німеччині робочих місць більше, ніж ветеринарів у цій сфері.

Ще однією професійною галуззю ветеринарії є охорона гігієни харчування.

А хто вирішив отримати докторський ступінь після завершення ветеринарної освіти, можуть продовжити кар'єру в галузі досліджень або викладання. Можна працювати як ветеринар у приватній практиці або з власною практикою – робота з дрібними тваринами, такими як собаки, кішки або морські свинки є частиною повсякденного життя. Можна спеціалізуватися на екзотиці, наприклад, черепахах, павуках або зміях, яких все частіше тримають як домашніх тварин.

Під час навчання майбутні ветеринари не отримують заробітну плату. Під час проходження практик або докторантури можна розраховувати на надбавку від 600 до 900 євро. Після працевлаштування відразу після закінчення навчання заробітна плата ветеринара становитиме від 2000 до 2500 євро, в залежності від сфери діяльності: ветеринар для великих і сільськогосподарських тварин заробляє у середньому 2850 євро. Зі збільшенням професійного стажу збільшується заробітна плата. Тому досвідчені ветеринари заробляють в середньому 3000 євро на місяць. У державному секторі в таких установах, як ветеринарний кабінет, ветеринари можуть отримувати від 4540 до 6560 євро, залежно від їхнього професійного досвіду [2]. Згідно з дослідженням заробітної плати, проведеним галузевим журналом «Berliner und Münchener Tierärztliche Wochenschrift», самозайняті ветеринари з власною практикою заробляють у середньому близько 4000 євро на місяць.

Закон про робочий час у Німеччині Arbeitszeitgesetz (ArbZG) [1] регулює, скільки часу працівники мають працювати. Тривалість роботи штатного ветеринара – незалежно від місцевості – не повинна перевищувати 8 годин у робочий день. Це означає 40 годин на тиждень для п'ятиденного тижня та 48 годин на тиждень для шестиденного тижня. У виняткових обґрунтованих випадках тривалість робочого часу може бути збільшена до 10 годин на день, але не постійно. Навіть у цих виняткових випадках загальна тривалість робочого тижня не може перевищувати 60 годин. Подовження можливе лише в тому випадку, якщо протягом 6 календарних місяців або 24 тижнів не перевищено середню тривалість робочого дня 8 годин на робочий день. Іншими словами: має бути відповідна компенсація за вільний час. Однак, для ветеринарів, які мають власну практику, це може бути значно більше або значно менше, залежно від обставин.

Список використаних джерел:

1. Arbeitszeitgesetz (ArbZG). URL : [https://www.gesetze-im-internet.de/arbzg/BJNR117100994.html#:~:text=\(1\)%20Die%20Arbeitszeit%20der%20Nacht,darf%20acht%20Stunden%20nicht%20%C3%BCberschreiten](https://www.gesetze-im-internet.de/arbzg/BJNR117100994.html#:~:text=(1)%20Die%20Arbeitszeit%20der%20Nacht,darf%20acht%20Stunden%20nicht%20%C3%BCberschreiten) (дата звернення : 07.02.2024).
2. Gehalt Tierarzt: Was verdient ein Tierarzt? URL : https://www.praktischarzt.de/arzt/tierarzt-gehalt/?gclid=CjwKCAiA8YyuBhBSEiwA5R3-E_AxIcn5Ubo6MujIP9711Q7N3d7Qb59ggti2vbCzSRsEHrexOYtRoxoCm9cQAvD_BwE (дата звернення : 07.02.2024).
3. Verordnung zur Approbation von Tierärztinnen und Tierärzten (TAppV). URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/tappv/BJNR182700006.html> (дата звернення : 07.02.2024).

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Гринь Валентина, методист,
Гринь Юрій, викладач вищої категорії, викладач-методист,
Макарчук Вячеслав, викладач вищої категорії, викладач-методист

Мобільність є важливим аспектом сучасної вищої освіти, що стає все більш актуальним у світі, де глобалізація і технологічні зміни надають нові можливості та створюють нові виклики.

Право на академічну мобільність студентів у Полтавському державному аграрному університеті регулюється Законом України «Про вищу освіту», Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність, окрім цього в Університеті затверджено Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті. Академічна мобільність учасників освітнього процесу здійснюється на підставі укладення угод (договорів) про співробітництво між Університетом та іноземними закладами вищої освіти (науковими установами), українськими закладами вищої освіти (науковими установами) за узгодженими програмами академічної мобільності та індивідуальними навчальними планами здобувачів вищої освіти (освітніми компонентами освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм, кредитами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи або відповідними компетентностями та програмними результатами навчання, а також у межах міжурядових угод (договорів) про співробітництво в галузі освіти та науки, міжнародних програм та проєктів.

За місцем реалізації права на академічну мобільність в Університеті виділяють внутрішню і міжнародну академічну мобільність. Академічна мобільність здобувачів вищої освіти може приймати різноманітні форми, включаючи обмін, участь у міжнародних конференціях, стажування в іноземних лабораторіях та інші. Кожна з цих форм має свої унікальні характеристики та впливає на академічний розвиток здобувача.

Здобувачі вищої освіти Полтавського державного аграрного університету в межах програм внутрішньої академічної мобільності тимчасово допускаються до освітнього процесу у закладі вищої освіти (науковій установі) – партнері і мають права та обов'язки здобувачів вищої освіти закладу-партнера на період реалізації права на академічну мобільність.

В межах Полтавського регіону здобувачі вищої освіти віддають перевагу у співпраці з такими закладами-партнерами, як: Полтавський університет економіки і торгівлі, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтавський інститут економіки і права університету «Україна». Продовжується робота із закладами-партнерами такими, як: Одеський національний економічний університет м. Одеса,

Центральноукраїнський національний технічний університет м. Кропивницький, Державний торговельно-економічний університет м. Київ, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Дніпровський державний аграрно-економічний університет м. Дніпро. В умовах війни існують значні ризики для переміщення між регіонами, тому розглядаються альтернативні варіанти, такі як дистанційне навчання, віддалені конференції або інші форми віртуального обміну досвідом.

Програми обміну, такі як Erasmus+, надають можливість українським студентам досліджувати світ та вивчати інші культури. Це сприяє розвитку міжнародного співробітництва та взаєморозуміння. Міжнародна академічна мобільність в університеті реалізується шляхом участі студентів в проектах Erasmus+ KA171 та Університету прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф (Німеччина).

Для здобувачів освіти навчання за програми академічної мобільності відкриває ряд переваг, а саме:

- розширення знань - можливість досліджувати різноманітні галузі знань, що дозволяє їм розширити свій навчальний спектр та отримати більше навичок;
- розвиток міждисциплінарності - внутрішня мобільність сприяє зближенню різних спеціалізацій та створює умови для виникнення нових ідей та підходів, що сприяє міждисциплінарному розвитку;
- вибірковість - можливість вибирати курси, які відповідають їхнім інтересам, та створювати власний навчальний шлях, що сприяє індивідуалізації навчання;
- збільшення мотивації - можливість обирати предмети та курси може підвищити мотивацію до навчання та розвитку;
- вдосконалення загальноосвітньої підготовки – здобувачі вищої освіти, які мають різні освітні досвіди, можуть розвивати загальноосвітню підготовку та адаптуватися до різних викликів.

Мобільність студентів стає неодмінною частиною сучасної вищої освіти в Україні. Вона відкриває нові можливості для академічного зростання та міжнародного взаємодії. Однак, на цьому шляху до розвитку та взаєморозуміння існують ряд викликів, які перешкоджають плавному впровадженню та успіху мобільності. Неоднаковість в правилах та процедурах академічної мобільності в різних закладах-партнерах може викликати непорозуміння та труднощі в плануванні. Неспівпадання графіків навчального процесу та визнання кредитів може бути викликом для студентів, які хочуть здійснювати мобільність та продовжувати своє навчання за програмами мобільності. Низька обізнаність студентів та викладачів щодо можливостей мобільності може призводити до недостатнього використання цих можливостей.

Мобільність студентів в сучасному світі є складним та багатогранним явищем. Вона приносить як виклики, так і можливості, і вимагає комплексного підходу для забезпечення успіху студентів у навчальному та культурному середовищі. Розвиток мобільності студентів має потенціал змінити освітню парадигму та сприяти гармонійному розвитку глобального суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 02.02.2024).

2. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серп. 2015 р. № 579. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248409199> (дата звернення: 02.02.2024).

3. Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyapromobilnist.pdf> (дата звернення: 02.02.2024).

ВИКЛАДАЧ-МЕНТОР ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зоря Світлана, к. е. н., доцент,
Мисник Тетяна, к. е. н., доцент,
Аранчій Дмитро, к. е. н., доцент

Зростання глобалізаційних викликів, розвиток і трансформація суспільства (зміна поколінь), інноваційно-технологічні прогреси та соціальні тренди безпосередньо впливають на рівень та якість освіти в Україні, проблеми якої наразі загострюються також і в результаті воєнних дій. В контексті зазначеного загострюється роль викладача, як представника освітнього мікросередовища, ключового орієнтира успішного фахівця та вченого, а також як ментора та наставника для студентів, який формує комфортне, доброзечне, відкрите навчальне середовище з конструктивним фідбеком. Важливим завданням викладача в першу чергу є власний безперервний розвиток, сприяння зміни традиційної культури освіти, навчання здобувачів вчитися самостійно, розвивати їх дивергентне мислення та створювати пропозиції цінності в освіті, що в свою чергу має мотивувати здобувачів та стимулювати їх в досягненні певної професійної чи наукової «планки».

Останні роки, заклади вищої освіти посилили просвітницьку роботу (разові лекції, семінари, тренінги) в розрізі проблематики дотримання культури академічної доброзечності. В той же час, формування доброзечного середовища має ґрунтуватися на репутації та позиціюванні самих викладачів та їх діяльності, а також вивченні основ академічного письма, яке в свою чергу відіграє важливу роль в контексті мотивації для опанування програми та навчання науковому пошуку. Ознайомлення з азами академічного письма є необхідністю з ряду причин: сприяє адаптації здобувачів до вимог вищої освіти; стандартне запам'ятовування та відтворення інформації – застарілий та неефективний метод навчання для сучасного покоління, яке потребує розвитку критичного та логічного мислення, а навчання академічному письму сприяє вмінню оцінки інформації, формулюванню та обґрунтуванню власних думок при написанні академічних текстів, і в цілому навчає як лаконічно та грамотно висловлювати свої думки, що є важливим скілом як під час навчання, так і в подальшій кар'єрі; академічний та професійний успіх залежить від розвитку навичок

структурування думок та наведення аргументів, а опанування правил грамотного академічного письма є важливим аспектом при здійсненні якісних досліджень та подання результатів, отже, таким чином, полегшує роботу над науковими роботами, при цьому дотримуючись високих стандартів щодо їх якості. Володіння академічним письмом та іншими складовими системи академічної доброчесності несе в собі цінності сучасної освіти, оскільки формує корисні навички для здобувачів вищої освіти (рис. 1).

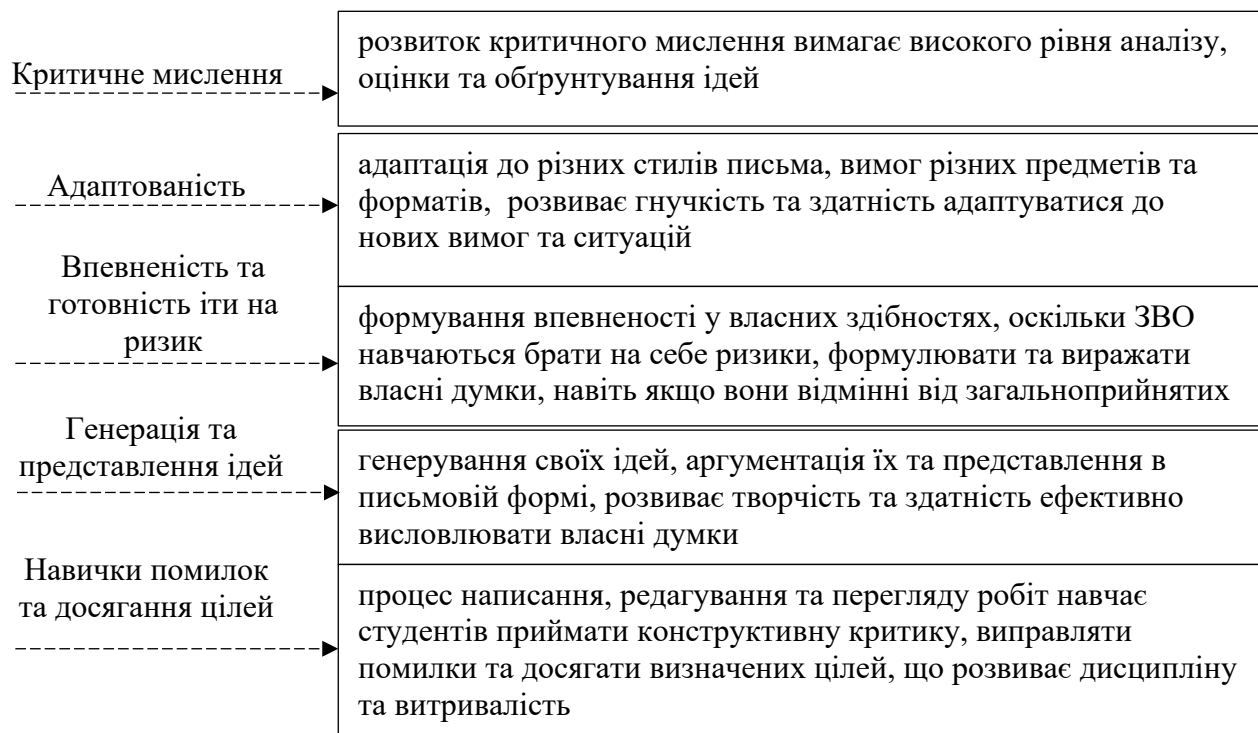

Рис. 1. Розвиток навичок академічного письма

Ефективність та якість вищої освіти покращується, коли викладач – як ментор, сприяє самонавчанню здобувачів, а саме розвитку таких навичок як визначення цілей і завдань, пошуку інформації, вмінню самостійно вирішувати проблеми та розвивати інтелектуальні можливості, заохочує студентів до навчання шляхом власного прикладу, демонструючи свій інтерес до постійного удосконалення професійних навичок.

Наприклад, володіння та удосконалення іноземної мови дозволяє опанувати світові методи та практики викладання, працювати з інноваційними цифровими інструментами та розширює можливості для інтеграції викладача і міжнародний науковий простір. Таким чином викладач здатний модернізувати та диверсифікувати свій освітній контент, який відповідає його очікуванням та очікуванням студентів від проходження курсу, а також сучасним вимогам трудового ринку. Саморозвиток викладача впливає і на переосмислення власних методів викладання та модернізації системи тестування та оцінювання, що є теж важливими аспектами при дотриманні культури доброчесності та формування ціннісного виміру освіти, адже варто пам'ятати, що підготовка нового покоління до майбутніх викликів шляхом застосування старих методів навчання –

неефективне і не несе в собі жодної користі.

Отже, адаптація системи вищої освіти до глобальних тенденцій вимагає активного впливу викладачів. Задача останніх полягає не лише у вдосконаленні власних компетенцій, вони мають бути менторами, що сприяють розвитку навичок самостійного навчання та формуванню академічної доброчесності серед студентів. Викладацький саморозвиток та модернізація методів викладання є ключовим фактором підвищення ефективності та якості вищої освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика : монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 255 с. URL : <http://surl.li/ryudx> (дата звернення : 01.02.2024).

2. Полоцький Ю., Кухтяк О. Менторство в сучасному освітньому процесі. *Інформація, комунікація, суспільство 2023* : матеріали 12-ї Міжнар. наук. конференції ICS-2023. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2023. С. 92 – 93. URL : <http://surl.li/ryuev> (дата звернення : 01.02.2024).

ВАЖЛИВІСТЬ, ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА СИНЕРГІЗМ МІЖ АБСТРАКТНИМ МИСЛЕННЯМ ТА КРЕАТИВНІСТЮ ЯК ОСНОВНИМИ КОМПОНЕНТАМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ШЛЯХОМ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

**Михайленко Галина, фахівець,
Жорник Ірина, ст. викладач**

Зараз суспільство особливо гостро відчуває потребу в креативних особистостях. Здатність нестандартно мислити, використовувати свій особистісний потенціал, проявляти ініціативу, брати на себе відповідальність та вміти прораховувати можливі наслідки – всі ці якості відповідають вимогам сучасного темпу розвитку суспільства. Враховуючи реалії українського суспільства на тлі військових дій, громада відчуває вплив стресу, саме тому стан особистостей може варіюватися. Отже, питання підвищення когнітивного потенціалу людини за допомогою особливого підходу у вивченні іноземної мови, використовуючи синергізм між абстрактним мисленням та креативністю, зараз є особливо актуальним.

Підхід у навчанні іноземної мови із використанням завдань, які базуються на залученні абстрактного мислення студента, та власне побудова завдань, основною вимогою котрих є вирішення за допомогою креативного мислення, взаємодоповнюють ці два елемента у процесі розвитку особистості. Що, в свою чергу, сприяє формуванню інноваційних ідей, розв'язанню складних завдань. Все це є зараз найважливішими факторами для зміцнення нашого суспільства.

В процесі вивчення іноземної мови студентам необхідно згенерувати ідеї, концепції та уявлення, які не мають прямого фізичного відображення. Розгляд в групі різних точок зору, знаходження нестандартних рішень потребує креативності. Всі ці вправи не тільки підвищують нейропластичність мозку, але

й дають той самий синергетичний ефект, коли креативність спонукає до формулювання нових та нестандартних концепцій, ідей.

Всі ці якості високо затребувані суспільством та сприяють росту як особистісної конкурентоспроможності, так і суспільної, формуванню нового образу мислення в суспільстві, нового сприйняття реальності.

Мови, якими говорить людина в результаті нового підходу в процесі її вивчення, формує вже нові форми мислення та сприйняття згідно з дослідженнями Л. Бородицької [1]. Ці сприйняття не є універсальними і не здатні бути сформованими тільки за допомогою особливостей рідної мови та культури. Дослідження Л. Бородицької, на нашу думку, стали продовженням розвитку Теорії Лінгвістичної Відносності [2]. Використовуючи вдале комбінування цих досліджень та теорії, ми отримуємо нову концепцію в навчанні.

Ця концепція та її розвиток спрямовані на різнопланові досягнення одночасно в декількох сферах життя, чому сприяє використання як рідної, так і іноземної мов. У подібному процесі навчання стимулюються аспекти креативності, покращуються когнітивні процеси людини, збагачуються її мовні навички. Все це дає більш глибоке розуміння мови вивчення та використання її в різних контекстах.

Залучення обох півкуль головного мозку може поліпшити запам'ятовування та сприйняття нової інформації, збільшити мотивацію не тільки до навчання, але і до життя у людини в цілому. Це може бути використано, за необхідності, для реабілітації людей при наявності показань для цього.

Тобто, поєднання вивчення іноземної мови та творчих завдань дає нам багато можливостей. Активізація правої півкулі головного мозку (відповідає за творче мислення, уяву, інтуїцію, сприйняття мистецтва, музики, метафор і загального розуміння контексту) чудово доповнює аналітичне мислення, вступаючи в синергізм та підсилюючи одне одного і розвиває здатність до аналізу, адаптації та розв'язання різного роду проблем.

Подібний творчий підхід не тільки робить процес навчання значно цікавішим, але й покращує сам процес вивчення іноземної мови, показує вплив вивчення іншої мови як основний важіль для підвищення працездатності, інноваційності, пам'яті у людини. Це має велике значення не тільки для навчання мови, але і для міжкультурного спілкування та розуміння різних культурних особливостей. Взаємозв'язок мови, мислення та сприйняття викликає великий інтерес своїм потенціалом впливу на людину та суспільство.

Поєднання різних елементів незвичайним способом з існуючими концепціями відкриває нам нові можливості не тільки для розвитку творчого мислення особистості, але й може зробити нашу націю сильнішою, спонукає прогрес особистості та суспільства одночасно.

Список використаних джерел:

1. Boroditsky L. How language shapes thought. The languages we speak affect our perceptions of the world. *Cognitive Psychology*, Scientific American, 2011.
2. Boroditsky L. Does Language Shape Thought?: Mandarin and English Speakers' Conceptions of Time *Cognitive Psychology*. 2001. № 43, Pp. 1–22.

ГОСТЬОВІ ТА ВИЇЗНІ ЛЕКЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ОПП ТУРИЗМ

Тютюнник Юрій, к. е. н., доцент,
Дорогань-Писаренко Людмила, к. е. н., професор,
Рудич Алла, к. е. н., доцент

До активних методів навчання сучасного рівня освіти відносять гостьові та виїзні лекції, проведення яких сприяє налагодженню тісної співпраці та комунікації між стейкхолдерами, науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти.

Гостьові та виїзні лекції спонукають здобувачів вищої освіти до творчого процесу, активної розумової діяльності, підвищують рівень засвоєння матеріалу. Присутність на таких лекціях двох лекторів поживляє лекційне заняття, дозволяє здобувачам вищої освіти аналізувати, порівнювати, оцінювати одне й те ж явище з різних сторін, критично сприймати різні точки зору як такі, що доповнюють одна одну [1].

Лекцію слід розглядати не тільки як засіб передачі інформації від лектора до здобувача вищої освіти, а й, насамперед, як засіб обміну думками та полеміки (дискусії), як ефективну форму управління навчально-творчою діяльністю [2, с. 39]. У цьому зв'язку важливість гостьових і виїзних лекцій є незаперечною.

На факультеті обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету накопичених досвід проведення гостьових і виїзних лекцій за участю стейкхолдерів.

Так, 1 листопада 2023 року для здобувачів вищої освіти 1-го курсу спеціальності 242 Туризм і рекреація було проведено гостьову лекцію з освітнього компонента «Основи туризмознавства» (лектор – доцент Алла Рудич) на тему «Організація туристичної діяльності» за участі директора туристичного агентства «Iren TOUR» Ірини Нужної.

Лекція була актуальною, насиченою прикладами та викликала жвавий інтерес у слухачів, оскільки процес відкриття власної справи у туристичній сфері та організація подорожей у період воєнного стану мають ряд суттєвих і непростих проблем. Високий професіоналізм та активність лекторів викликали зацікавленість та позитивне сприйняття присутніх.

Здобувачі вищої освіти мали можливість висловити власні думки щодо лекційного матеріалу, задати питання та отримати на них змістовні відповіді. По закінченню гостьової лекції було відзначено інноваційний формат її проведення, високий теоретико-методичний та практичний рівень, який відповідає сучасним вимогам вищої школи. Загалом гостьова лекція-дискусія відбулася у дружній та творчій атмосфері, а отримана інформація зацікавила здобувачів вищої освіти, які переконалися у важливості та перспективності обраного фаху.

Також здобувачі вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою Туризм, приймають участь у міжфакультетських гостьових лекціях для здобувачів вищої освіти різних спеціальностей. Наприклад, 17 листопада 2023 року спікером такої лекції на тему «Формування атмосфери гостинності у закладах готельного і ресторанного господарства» був голова правління

Асоціації готельних об'єднань та готелів міст України, к.е.н., доцент Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана Юрій Опанащук. Лектор у доступній формі окреслив етичні, психологічні та естетичні аспекти гостинності, розкрив роль обслуговуючого персоналу готелів і туристичних об'єктів у створенні атмосфери гостинності, узагальнив принципи професійної підготовки персоналу та сучасні технології управління персоналом у сфері гостинності.

Особливістю виїзних лекцій, на відміну від гостьових лекцій, є їх проведення безпосередньо на базі стейкхолдера. Так, 7 грудня 2023 року відбулася виїзна лекція для здобувачів вищої освіти 1-го курсу спеціальності 242 Туризм і рекреація з освітнього компонента «Основи туризмознавства» на базі туристичного агентства «Iren TOUR». Тема лекції – «Фактори безпеки у туризмі». На початку лекції доцент Алла Рудич ознайомила зі змістом теоретичних питань щодо основних напрямків забезпечення безпеки життя та здоров'я туристів, надання необхідної допомоги і захисту їх прав в екстремальних ситуаціях, причин виникнення факторів туристських ризиків. Потім другий лектор, директор туристичного агентства Ірина Нужна, розкрила питання особистої безпеки подорожуючих у рамках цивільно-правових зобов'язань, звернула увагу на особливості страхування в туризмі та привела наочні приклади з власного багаторічного досвіду роботи. Здобувачі вищої освіти висловлювали свої думки та обговорювали власні випадки під час подорожей, активно задавали питання, отримавши у підсумку компетентні пояснення та відповіді.

Активність здобувачів вищої освіти, інтерес до гостьових і виїзних лекцій мотивує професорсько-викладацький склад факультету обліку та фінансів розширювати досвід проведення таких лекцій для забезпечення збалансованого поєднання теоретичного матеріалу та практичних навиків, досягнення програмних результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою.

Список використаних джерел:

1. Гостьова лекція – активний метод навчання нового рівня освіти. URL : <https://pdatu.edu.ua/news-01/gostova-lektsiya-aktivnij-metod-navchannya-novogo-rivnya-osviti.html> (дата звернення: 03.01.2024).

2. Теорія і методика викладання в вищій школі. Конспект лекцій з навчальної дисципліни : навч. посіб. для підготовки докторів філософії очної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: І. О. Казак. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с.

ГУМАНІЗАЦІЯ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ЯК НЕОБХІДНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шейко Сергій, к. філос. н., доцент

Науково-методичні основи забезпечення якості вищої освіти в умовах інформаційного суспільства вимагають глибокого аналізу категорій «якість», «якість освіти», «гуманізація» та «гуманітаризація». В історії розвитку наукового знання, на перший погляд, в давно вирішених питаннях в нові історичні часи маємо незадоволення їх першопочатковим результатом, тому виникає потреба у постійному їх з'ясуванні. На цей науковий факт звертав увагу на початку ХІХ ст. німецький філософ Г. Гегель. В праці «Феноменологія духу» він доводив, що «відоме взагалі – від того, що воно відоме, ще не пізнано», ще не розкрита його сутність, але досить часто вважаємо, що це «відоме» вже нами з'ясоване. Класик німецької філософії зауважував, що досить необачно сприймати зовнішнє відоме та ним задовольнятися. Подібне сприйняття зовнішнього явища «не рухається з місця», залишається непізнаним, не розкривається його сутність.

Подібний критичний підхід стосується з'ясування сутності категорій «якість», «якість освіти», «гуманізація» та «гуманітаризація». Філософська категорія «якість» характеризує визначеність певного предмета, невиокремлена від факту його існування, найбільш проста та абстрактна сутність логічного відтворення чуттєвої конкретності. Якість безпосередньо відображає в спогляданні нескінченість різноманіття властивостей певних речей і процесів. Спроба визначити якість як дану сукупність характерних властивостей прямує в нескінченність, звести якісні відмінності до виключно кількісних методологічно неспроможна та призводить до нерозв'язних парадоксів у філософії та науці. На цьому рівні відображуються лише безпосередньо дані характеристики, відмінності, подібності та межі існування. З цим пов'язана абстрактність і недостатність категорії «якість» як початкового ступеня логічного відображення оточуючого світу.

Категорія «якість» складала предмет дослідження у філософії Аристотеля, І. Канта та Г. Гегеля. Аристотель визначав категорію «якість» як «видову відмінність», що відрізняє дану сутність від другої, які належать до того ж роду. Він доводив постійну зміну якості, перетворення її властивостей у протилежність. І. Кант, впроваджуючи принципи апіоризму та дуалізму, вважав, що первинні якості мають апіорний характер, а вторинні апостеріорні, але якість відчуття завжди ґрунтується на емпіричному різноманітті та жодним чином не може бути представлена апіорі. Г. Гегель визначав категорію «якість» як досить бідну та абстрактну форму логічного пізнання, як початкову характеристику безпосереднього існування явищ. Німецький філософ у категорії «якість» розкрив діалектику тотожності та відмінності, визначеності та її заперечення, дискретності та нескінченності.

Категорія «якість» є універсальним відображенням явищ зовнішнього світу в свідомості людини, «якість» – це логічний етап відтворення об'єктивного в суб'єктивному. «Якість» включає в себе весь чуттєво конкретний матеріал, але в той же час становить абстрактне початкове визначення предмета з точки зору

його логічної сутності. Подальший розвиток пізнання вимагає ґрунтовного дослідження причинно-наслідкових відносин, діалектики змісту та форми, взаємин можливості та дійсності, випадковості та необхідності, сутності внутрішніх суперечностей.

Разом із цим філософський аналіз вказаних відношень призводить до більш глибокого розуміння сутності категорії «якість», що визначає перехід від загально визначеного до часткового її дослідження. Категорія «якість освіти» в умовах інформаційного суспільства ґрунтується на філософсько-освітянських принципах, сучасних інноваційних педагогічних технологіях та відповідного соціально-психологічного супроводу. Важливою умовою забезпечення якості вищої освіти є гуманізація та гуманітаризація освітнього процесу.

Гуманізація та гуманітаризація вищої освіти означає повернення сучасній вищій освіті культурологічних функцій, формування у здобувачів вищої освіти гуманної уяви про людину, про її місце в суспільстві та духовні цінності народу. Категорія «гуманізація» походить від терміну «гуманність», що в перекладі з латинської мови означає – «людяний», «повага до людської гідності». Гуманізація вищої освіти полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у глибокому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей. Гуманізація навчання та виховання – це суттєвий елемент нового педагогічного критичного мислення, що передбачає постановку здобувача вищої освіти в центр навчально-виховного процесу, поворот університету до особи студента, повагу його особистості. Процес гуманізації вищої освіти передбачає відмову від авторитаризму – це втілення принципів критичного мислення, суб'єктно-суб'єктних стосунків між учасниками педагогічної дії. Гуманізація вищої освіти характеризується створенням сприятливих умов для розвитку творчих здібностей особистості на основі широкого використання засобів народної вітчизняної педагогіки, історії та філософської мудрості українського народу з метою формування гуманних основ світогляду та переконань здобувачів вищої освіти, готовності захищати українську державу.

Гуманітаризація – це процес формування гуманітарної ідеології, філософії освіти, поглядів, переконань, світосприйняття оточуючого світу. Гуманітаризація освіти - це визнання домінанти моралі над ідеологією, пріоритет гуманітарних програм, підвищення їх статусу. Повернення вищій освіті світоглядно-культурологічних основ, формування у здобувачів вищої освіти гуманних підходів щодо сутності людини, звернення вищої школи до національної, світової культури та духовно-моральних цінностей народу.

Список використаних джерел:

1. Кримський С. Б. Межа тисячоліть – зміна вимірів в історії. *Про софійність, правду, смисли людського буття* : збірник наук.-публіц. і філос. ст. Київ, 2010. С. 273 – 289.

2. Штанько В. І., Бордюгова Т. Г. Інформаційне суспільство: соціальнофілософські проблеми становлення : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2012. 172 с.

ЗАПОБІГАННЯ АКАДЕМІЧНОМУ ПЛАГІАТУ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сторова Олена, к. е. н., доцент,
Дорошенко Андрій, к. е. н., доцент,
Дорошенко Ольга, к. е. н., доцент

Усі визначення академічного плагіату [зокрема, 1, 2, 3] по суті тлумачать його як приписування собі результатів, отриманих іншими особами.

Найпоширеніші форми академічного плагіату:

- оприлюднення (опублікування) твору із дослівним запозиченням текстів або текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з посиланням на джерело;
- перефразування тексту з певного джерела або наведення ідей з нього без посилання на це джерело;
- використання відомостей, рисунків, формул, програмних кодів, музичних творів тощо без посилання на джерело інформації;
- подання під іменем особи, яка не є автором цього твору (статей, тез, звітів, рефератів, курсових, магістерських робіт тощо), виконаних іншими особами на замовлення.

Проте, припуститися плагіату можна й за обставин відсутності об'єктивної інформації про автора запозичених творів. Так, є певна невизначеність стосовно необхідності посилання на джерела «загальновідомих» знань, оскільки чітко не визначено що саме розуміють під такими знаннями.

При проведенні наукових досліджень групою науковців можуть виникати проблеми авторства ідей, долі участі кожного дослідника у результатах роботи. Надалі можуть виникнути проблеми щодо авторства опублікованих або запатентованих результатів дослідження.

При цитуванні певного матеріалу з Інтернету дослідник не завжди має можливість з'ясувати його справжнього автора, оскільки використовує інформацію, що публікується без відповідних посилань на першоджерело.

Також академічний плагіат треба відрізнити від помилок цитування, які пов'язані з неправильним оформленням цитати та посиланням на її джерело.

Світова та українська наукова спільнота активно запобігає проявам плагіату з боку студентів, викладачів та дослідників, проте ще не подолала цей прояв академічного обману.

Серед мотивів, що підштовхують недоброчесних дослідників до плагіату – відсутність мотивації й небажання витратити час на власне дослідження, збільшення кількості власних публікацій, яке може призвести до отримання незаслужених вигод (отримання наукового ступеня, доплат за нього, інших неправомірних матеріальних заохочень, кар'єрне зростання і т. д.) тощо. Науковці, особливо молоді, іноді виправдовуються тим, що їм ставлять занадто багато завдань – за визначений час необхідно виконати великий обсяг робіт, мати певну кількість публікацій, проте часу бракує, а від них вимагають результатів.

Створюють умови для поширення плагіату поки що недосконалі методи його виявлення, недоліки онлайн-платформ і програм перевірки текстів на унікальність. Поява ШІ, на жаль, створила додаткові можливості для плагіаторів.

Серед методів боротьби з проявами академічної недоброчесності:

- культивування академічної культури та доброчесності, самоповаги дослідників та поваги до інших [4];
- профілактична, роз'яснювальна робота щодо плагіату – свідомого та несвідомого, правил коректного цитування, оформлення посилань тощо;
- використання інноваційних технологій перевірки наукових робіт на наявність текстових запозичень;
- розміщення у відкритому доступі кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, наукових та методичних робіт науково-педагогічних працівників, що містять повну інформацію про їх авторів [5];
- збалансованість запланованих до виконання видів робіт для здобувачів вищої освіти (зменшення загальної кількості текстових робіт – рефератів, звітів, публікацій тощо на навчальний семестр) і навантаження науково-педагогічних працівників вивільнить час для проведення наукових досліджень на належному рівні;
- створення правових основ для захисту авторських прав наукових текстів, невідворотності покарання для плагіаторів;
- оприлюднення інформації про виявлені факти плагіату серед учасників академічної спільноти й покарання недоброчесних авторів;
- недопущення тиску на осіб, які повідомляють про плагіат, забезпечення їх захисту від утисків викритих «впливових» плагіаторів.

Плагіат завдає нищівного удару по якості освіти в цілому, а відтак – по перспективах розвитку суспільства. Лише сформований моральний «імунітет», «нульова толерантність» до академічного обману, нечесності здатні стати основою для протидії плагіату.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ : станом на 1 січ. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення : 18.01.2024).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 4 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 18.01.2024).
3. National Science Foundation OIG. NSF - National Science Foundation. URL : https://www.nsf.gov/oig/_pdf/cfr/45-CFR-689.pdf (дата звернення: 18.01.2024).
4. Демуз І. Академічна недоброчесність та шляхи її подолання. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України. URL : https://undiasd.archives.gov.ua/img/2021/2021_01_11/2021_01_11_demuz.pdf (дата звернення : 18.01.2024).
5. Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті. Полтава : ПДАУ, 2021. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/10012021polozhennyaproosvitniyprocespravlene.pdf> (дата звернення : 18.01.2024).

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ NIBELUNG У ВИКЛАДАННІ ПРАКТИЧНОГО КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Антонюк Марина, к. філол. н.

Викладання практичного курсу англійської мови для студентів спеціальності 035 Філологія криє в собі чимало викликів, зокрема:

- необхідність розвинути мовленнєву компетентність студентів в умовах обмеженої кількості практичних занять;

- різний рівень володіння англійською мовою серед студентів: так, група 2023 року набору за допомогою Cambridge Online English Test показала результати від A1 до C1;

- низька мотивація значної частини студентів до говоріння англійською мовою з низки причин, зокрема через повільне мовлення (студент подумки перекладає фразу іноземною мовою) та недостатньо розвинена артикуляційна база англійської мови.

Без сумніву, найнагальнішим є третій з вищеперелічених викликів. Не існує способу розвинути навичку говоріння, окрім вправляння в ньому і слухання автентичного мовлення. Тому у викладанні практичного курсу англійської мови ми використовуємо навчально-методичний комплекс SpeakOut видавництва Pearson. Його ключовою рисою є використання записів автентичного мовлення британців – аудіо- та відеофрагментів програм BBC, на матеріалі яких студенти здійснюють лінгвістичне спостереження як за новою лексикою в контексті, так і за вживанням певних граматичних форм. Використання цих записів допомагає студентам засвоїти специфічну інтонацію англійської фрази, правильну вимову фонем – як тих, що мають відповідники в українській мові, так і тих, що притаманні лише англійській, а також зміни звуків у потоці мовлення, як-от редукцію та асиміляцію.

Кожен підрозділ посібника SpeakOut містить також урок за відеофрагментом, де студенти аналізують запис на різних рівнях (від загального розуміння змісту до лінгвістичного спостереження за лексикою та фразеологією в контексті живого мовлення), виконують вправи з аудіювання та створюють власне висловлювання. Ясна річ, якісна робота з таким матеріалом може стати неабияким викликом для викладача – насамперед тому, що слід забезпечити повноцінне сприйняття студентами аудіо- чи відеофрагменту. І в цьому випадку незамінним є лінгафонний кабінет ПДАУ (425 ауд.), де на комп'ютерах встановлене програмне забезпечення Nibelung.

Nibelung – це багатофункціональний засіб управління навчанням. Цей програмний продукт перетворює комп'ютерний клас в мовну лабораторію, посилену інтерактивним мультимедійним середовищем [3]. Він дозволяє обмін файлами між комп'ютером викладача й комп'ютерами студентів у локальній мережі, а також тестування студентів у режимі онлайн, але для вивчення мови ключовими його функціями є надсилання аудіо- чи відеоматеріалів на екрани студентів (з можливістю слухати їх через навушники) і можливість для студента прослухати власне мовлення за допомогою опції «Луна».

Для того, щоб почати роботу, викладач має зайти в програму, використовуючи логін і пароль, а студенти – запустити програму на своїх комп'ютерах. Щойно програма запуститься в студентів, викладач має приєднати їх до класу, перетягнувши піктограми їхніх комп'ютерів на кольорову вкладку відповідного класу (існує можливість поділити студентів на кілька груп). Упевнившись, що гарнітура в студентів працює справно, викладач може надіслати їм на екрани аудіо- чи відеофрагмент, попередньо збережений на комп'ютері або на зовнішньому носіїві інформації. Будь-якої миті запис можна зупинити, почати відтворення спочатку, відтворити його необхідну кількість разів. Студенти в цьому разі не можуть зупинити трансляцію запису.

Комп'ютери лінгафонного кабінету оснащені гарнітурою – навушниками й мікрофонами. Завдяки цьому можна вповні опанувати функціонал програмного забезпечення *Nibelung* – запис власного мовлення студента й відтворення його. В інтерфейсі програми на студентському комп'ютері є кнопка «Луна»: якщо її увімкнути, студент почує повторення аудіозапису з учительського комп'ютера або власної вимовленої фрази з невеликою затримкою [2, с. 213]. Ми використовуємо цю функцію для тренувальних вправ на вимову. Викладач запускає для студентів відеозапис скоромовки, промовленої носієм чи носійкою мови, далі ставить фрагмент на паузу й просить студентів зачитати цю скоромовку із задалегідь підготовленого роздаткового матеріалу, увімкнувши функцію «Луна». Студенти чують власне мовлення, дещо видозмінене завдяки відтворенню з носія, завдяки чому можуть самостійно відслідковувати фонетичні помилки. Крім того, викладач просить студентів повторити скоромовку в різному темпі, що дозволяє не лише повправлятися в чіткості артикуляції англійською мовою, але й посилити впевненість студентів у власній навичці говоріння.

Студенти охоче виконують завдання за допомогою програмного забезпечення *Nibelung*, оскільки мультимедійність дозволяє внести дрібку гейміфікації в навчальний процес та спробувати види роботи, які неможливі без індивідуального робочого комп'ютера, оснащеного відповідною програмою та якісною гарнітурою. Досвід використання цієї програми переконує в правдивості зауваги Г. Шайнер, що «мультимедійні технології дозволяють розробити яскраві та більш цікаві вправи на говоріння» [1, с. 130].

Назвімо виклики, з якими можуть зіткнутися викладачі при використанні програмного забезпечення *Nibelung* у викладанні англійської мови:

1. Можливі технічні збої, зумовлені невідповідністю гарнітури, помилками всередині самої програми, недостатньою ознайомленістю викладача з інтерфейсом і можливостями програми. Шлях вирішення цієї проблеми вбачаємо в посиленій роботі викладача з програмою у вільний від занять час, а також у перевірці готовності гарнітури перед заняттям. Від технічних збоїв усередині програми застрахуватися неможливо, тому викладач, що збирається використати її на занятті, повинен підготувати й альтернативні завдання, доступні до виконання без комп'ютера.

2. Відсутність методичних розробок для праці в програмному середовищі *Nibelung*. Це може стати серйозним викликом для недосвідченого викладача. З

одного боку, це значно збільшує час підготовки до заняття, з іншого – відкриває неозорий простір для залучення власної креативності.

3. Недостатня кількість робочих місць із програмним забезпеченням Nibelung. Як правило, студентів у групі більше, ніж комп'ютерів з програмою, а робоче місце суто індивідуальне: гарнітурою не можуть скористатися одночасно двоє студентів. Виходом може бути готовність викладача поміняти студентів місцями: поки одні працюють в програмі, інші виконують завдання, що не потребують комп'ютера, потім вони міняються місцями.

Таким чином, програмне забезпечення Nibelung значно розширює можливості викладача при навчанні студентів сприйняття іноземного мовлення та правильної англійської вимови. Воно є цінним доповненням до наявних курсів англійської мови, що спираються на аналіз аудіо- та відеофрагментів автентичного мовлення, а також середовищем, для якого можна добрати або створити окремі вправи для потреб конкретних студентів. З-поміж викликів роботи з цим програмним забезпеченням варто назвати необхідність для викладача опанувати його функціонал та відсутність готових методичних напрацювань для використання на занятті. Подолавши їх, викладач отримає зручний інструмент, що допоможе оптимально використати цінний аудиторний час для розвитку мовленнєвої компетенції студентів.

Список використаних джерел:

1. Шайнер Г. І., Гавран М. І. Інформаційно-комунікаційні технології навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах України. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 10. Т. 3. 2019. С. 128 – 133.

2. Nibelung Digital Language Laboratory : User's Manual Guide [посіб. користувача]. Lainlab, 2018. 277 с.

3. Nibelung Reviews, Costs, and Features | GetApp Australia 2024. URL : <https://www.getapp.com.au/software/2044131/nibelung> 9 дата звернення 01.02.2024).

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ – ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОГО ФАХІВЦЯ

Безкровний Олександр, к. е. н., доцент,
Зоря Олексій, д. е. н., професор,
Дроботя Яна, к. е. н., доцент

Вища освіта сьогодення являє собою синергію систематизованих знань і вмій, практичних навичок, способів мислення світогляду, цінностей, компетентностей, що здобуваються у закладі вищої освіти [1].

В реалія сучасності, згідно Закону України «Про вищу освіту» здобувач має нові можливості реалізації навчального процесу, серед яких варто відзначити і формування індивідуальної освітньої траєкторії навчання [1]. Оскільки індивідуальну освітню траєкторію в межах вибіркового блоку формує сам здобувач вищої освіти, то, вважаємо, що це дозволяє йому розкрити більш повно власні здібності та інтереси, отримати той досвід до якого прагне конкретний здобувач, сформувавши в майбутньому кваліфікованого фахівця, котрий

відповідає вимогам стейкхолдерів, є зацікавленим та конкурентоздатним на ринку праці. Власне в межах індивідуальної освітньої траєкторії в ПДАУ здобувач вищої освіти може:

- обрати базу практики, зокрема, оскільки спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок досить широка економічна спеціальність, то об'єктом дослідження може бути підприємство, банківська установа, страхова компанія, державна установа, фондовий ринок, інвестиційна компанія та ін. залежно від професійних інтересів конкретного здобувача вищої освіти, враховуючи наскрізну програму практики, яка розміщена на сайті університету. При цьому в межах виробничих практик та переддипломної практики здобувач вищої освіти може обирати як один і той самий об'єкт дослідження, так і змінювати його;

- обрати тему міждисциплінарної курсової роботи, що дозволить найбільш повно дослідити саме ту тематику та об'єкт, який відповідає колу наукових інтересів здобувача вищої освіти. Тематика міждисциплінарної курсової роботи в межах ОПП Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок охоплює широкий спектр дисциплін професійної підготовки, зокрема, Фінансовий менеджмент, Банківський менеджмент, Страховий менеджмент, Управління фінансово-економічною безпекою, Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю в аграрній сфері та інші;

- обрати тему кваліфікаційної роботи, яка може як поглибити розкриття теми та подальше дослідження визначеного об'єкту в межах міждисциплінарної курсової роботи, так і бути спрямованою на іншу тематику та/або ж об'єкт проведення дослідження. Власне в межах даного пункту варто акцентувати, що здобувач вищої освіти обирає не лише тему кваліфікаційної роботи, а й керівника, враховуючи коло наукових інтересів викладачів кафедри Фінансів, банківської справи та страхування;

- отримати можливість перезарахування результатів навчання неформальної / інформальної освіти. Можливість здійснення перезарахування результатів навчання таких як вебінари, тренінги, навчальні курси, наукові конференції повинна мати документальне підтвердження у вигляді свідоцтва, сертифіката, довідки та враховувати вимоги діючого в ПДАУ Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти ПДАУ [5]. Вважаємо, що неформальна та інформальна освіта формує підґрунтя самоорганізації та свідомого здобуття знань. Численні онлайн курси та платформи, що існують на сьогодні, зокрема такі як: Prometheus, Coursera, ВУМ online, EdEra, Українська академія лідерства, Інша Освіта дозволяють в повній мірі розвинути здібності здобувачів враховуючи їх інтереси;

- отримати можливість до вивчення дисциплін в межах програм внутрішньої, міжвузівської та міжнародної академічної мобільності з акцентом на ступеневій або ж кредитній мобільності. Згідно із Положенням про академічну мобільність учасників освітнього процесу в ПДАУ [4] здобувачі вищої освіти можуть вивчати одну або ж декілька дисциплін в інших вищих навчальних закладах. Для реалізації такої можливості здобувач вищої освіти повинен провести документальне оформлення даної процедури згідно

положення, а по закінченню опанування дисципліни отримати підтверджуючий документ – академічну довідку, сертифікат, котрий є підставою для перезарахування результатів навчання [4];

- отримати можливість самостійного обрання дисциплін, що будуть вивчатися. Згідно із Законом України «Про вищу освіту» не менше ніж 25 % дисциплін в межах ОПП здобувач вищої освіти може обрати самостійно [1, 2, 3]. З процедурою вільного вибору навчальних дисциплін, академічною мобільністю здобувачів вищої освіти в межах ПДАУ знайомлять куратор, гарант ОПП, заступник декана, окрім того дана інформація наявна на сайті університету.

Узагальнюючи варто відзначити, що сучасний конкурентоздатний фахівець ринку праці формується під час навчання, і саме індивідуальна освітня траєкторія дозволяє сформувати зацікавленого, успішного фахівця.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 1556-VII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення : 01.02.2024).

2. Про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті : Положення від 15 верес. 2021 р. URL : <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist>. (дата звернення : 01.02.2024).

3. Про забезпечення права на вільний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в Полтавському державному аграрному університеті : Положення від 15 верес. 2021 р. URL : <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist> (дата звернення : 01.02.2024).

4. Про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті : Положення від 26 квіт. 2023 р. URL : <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist> (дата звернення : 01.02.2024).

5. Про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті в Полтавському державному аграрному університеті : Положення від 29 берез. 2023 р. URL : <https://www.pdau.edu.ua/content/polozhennya-pro-osvitnyu-diyalnist> (дата звернення : 01.02.2024).

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ФІНАНСИСТІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

**Чумак Валентина, к. е. н., доцент,
Бражник Людмила, к. е. н., доцент**

Динамічність підготовки фахівців з фінансів в умовах інтеграції до європейського освітнього простору та спрямованість освітнього процесу на формування компетентностей здобувачів вищої освіти відповідно до вимог сучасного ринку праці, дослідження відповідності змісту підготовки фінансистів вимогам бізнес-середовища, формування мобільності студентів в умовах євроінтеграції набуває все більшого значення. Сьогодні перед закладами вищої освіти задекларовані завдання забезпечити високі освітні та наукові стандарти, задовольнити культурні й соціальні потреби людей, суспільства та держави у

процесі підготовки висококваліфікованих спеціалістів [1, с. 140]. Особливо зросли вимоги до рівня практичного навчання з фінансових дисциплін у зв'язку з постійними змінами податкового, фінансового та валютного законодавства.

Нині особливої ваги набула не проста передача студенту певної суми знань, а й виховання у нього потреби поповнювати їх, формувати і закріпити практичні професійні уміння та навички. Рівень фахової підготовки значної кількості випускників закладів вищої освіти економічного напрямку не в повній мірі відповідає вимогам часу, особливостям розвитку фінансового сектору та не забезпечує їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Забезпечення професійної спрямованості практичної підготовки, а разом з цим і розвиток мотивації у студентів до професійної діяльності – комплексний і тривалий процес, у якому реалізується комплекс традиційних та нових прийомів і методів, який передбачає: забезпечення взаємозв'язку теоретичної і практичної підготовки здобувачів вищої освіти; індивідуалізацію та диференціацію завдань для розвитку у студентів пізнавальної самостійності; системне формування мотиваційних установок щодо самостійної роботи в оволодінні майбутнім фахом [2].

До недавнього часу роботодавці не мали суттєвого впливу на зміст освіти, тому змушені були приймати фахівців після закінчення навчання з недостатнім рівнем умінь і знань, оскільки зміст освіти був поза їхнім контролем [1, с. 144]. Робота зі створення системи сертифікації кваліфікацій фахівців і випускників, створює додаткові можливості для налагодження співпраці вузів і роботодавців у сфері вимог до якості професійної підготовки випускників. З одного боку, цей процес стимулює до розробки ефективних стандартів, а з іншого – у закладах вищої освіти з'являється об'єктивна інформація про якість результатів освіти, яку вони отримують із зовнішнього середовища. У тому випадку, якщо вимоги стандартів будуть представлені на одному рівні у вигляді набору компетентностей, аналіз оцінок фахівців і випускників дозволить виявити ті компетентності, які вдалося сформувати у процесі навчання та більш чітко поєднати їх із завданнями майбутньої професійної діяльності випускників.

Виклики ринку праці до умінь майбутніх спеціалістів у сфері фінансів стають все більш вибагливими та полягають у наступному: вміти формувати власну думку та приймати ефективні фінансові рішення, критично мислити, вирішувати фінансово-економічні проблеми, вести переговори і управляти підлеглими, мати високий інтелект та креативне мислення, бути взірцем соціально-орієнтованої поведінки у професійній діяльності.

Експерти у сфері управління персоналом підтверджують наявність значних розбіжностей у тих навичках, які отримує випускник, і тими, якими повинен володіти висококваліфікований спеціаліст. Слід зазначити, що бізнес-середовище, в першу чергу, цікавить: бажання випускників вчитися та удосконалюватися на робочому місці, працювати в команді, вірно розставляти пріоритети. До основних причин наявних проблем також відносять формальне проходження здобувачами вищої освіти виробничих практик та відсутність у викладачів практичного досвіду професійної діяльності.

В умовах сьогодення доцільно сформувати систему координаційних рад із

підготовки кадрів для забезпечення взаємодії професійної економічної освіти та ринку праці [3, с. 143]. Функціонування регіональних, галузевих рад при органах виконавчої державної влади та місцевого самоврядування та наглядових рад навчальних закладів забезпечить спільне вирішення проблем підготовки кадрів і завдань розвитку системи професійної вищої освіти. В сучасних умовах вузам необхідно здійснювати подальші кроки у сфері розширення партнерства вузів з ринком праці, зокрема: розробка механізму взаємодії з роботодавцями на принципах потреб галузей, домінуючих в регіоні, у фахівцях на найближчу і довгострокову перспективи; розробка та апробація спільних освітніх програм; виконання науково-дослідних робіт на замовлення роботодавців, тощо.

Участь роботодавців у формуванні та реалізації кадрової політики може здійснюватися шляхом створення спеціальних центрів, мета яких полягає у створенні умов для забезпечення активної позиції та соціальної відповідальності бізнес-спільноти у формуванні та реалізації кадрової політики за рахунок спільного вирішення низки завдань із закладами вищої освіти, зокрема: удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності організацій, які беруть участь у підготовці кадрів; забезпечення участі бізнес-спільноти в процедурах атестації здобувачів вищої освіти та акредитації вузів; координація органів влади, роботодавців, навчальних закладів з підготовки висококваліфікованих фахівців; налагодження системної взаємодії підприємств і навчальних закладів на договірних засадах.

Список використаних джерел:

1. Кожокар М. В., Галан Я. П., Палагнюк Т. В. Зміст і форми дуальної освіти у професійній підготовці студентської молоді в закладах вищої освіти України. *Інноваційна педагогіка*. № 22. 2020. С. 140 – 144.

2. Шульга Л. В., Бражник Л. В., Вакуленко Ю. В. Університетська освіта: професійна та практична підготовка фахівців. *Наукові праці ПДАА*. Вип. 1 (6). Т.2. 2013. С. 335 – 338.

3. Чумак В. Д. Взаємодія роботодавців із закладами вищої освіти: учора, сьогодні, завтра. *Гармонізація взаємодії закладів вищої освіти з ринком праці*. матеріали 49-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів, м. Полтава, 23 – 24 лютого 2018 р. Полтава, 2018. С. 142 – 144.

КУРАТОР : ЧИ ПОТРЕБУЮТЬ СТУДЕНТИ СУПРОВІДУ

Єрмолаєва Марина, к. е. н., доцент,
Тютюнник Світлана, к. е. н., доцент,
Дугар Тетяна, к. е. н., доцент

В освітньому процесі, що здійснюється закладами вищої освіти України відповідно до ст. 52 ЗУ «Про вищу освіту», беруть участь науково-педагогічні, педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти (студенти або курсанти) [1]. Згідно зі ст. 53 зазначеного Закону «Науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну

діяльність» [1]. Виходячи з визначення, наданого Законом, науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти в своїй професійній діяльності здійснюють такі види робіт з надання освітніх послуг – читання лекцій та проведення практичних, семінарських та лабораторних занять, підготовка методичних рекомендацій, екзаменаційних білетів, тестів, інших методичних матеріалів, здійснюють наукові дослідження за затвердженою тематикою, проводять організаційну роботу.

Перелік робіт, що виконуються науково-педагогічними працівниками затверджено в ПДАУ Положенням про планування, облік і контроль виконання навчальної, наукової, методичної та організаційної роботи. При цьому у складі організаційної роботи вказано підготовка та участь в наукових конференціях, різних освітніх заходах, стажування, підвищення кваліфікації, інші види робіт.

Ні в ЗУ «Про вищу освіту», ні в зазначеному Положенні не вказаний такий вид робіт як виховна. На це є об'єктивні причини, які, зокрема, визначаються тією роллю, яку виконують заклади вищої освіти, а це здійснення наукової, науково-технічної, інноваційної або методичної діяльності, організація навчального процесу з метою отримання здобувачами вищої освіти професійних навичок та компетентностей за обраним фахом.

Вважаємо, що здобувачі, які вступають до закладів вищої освіти, здійснюють свідомий вибір своєї майбутньої професії або напряму діяльності, достатньо самостійні для того, щоб комунікувати з оточуючими їх людьми, організувати свій побут в гуртожитку або найманому житлі, і здебільшого є повнолітніми громадянами України, які мають право голосу на виборах. Відповідно, постає питання про чи необхідний таким особам вихователь.

У багатьох закладах вищої освіти до організаційної роботи науково-педагогічних працівників включають виховну роботу у вигляді кураторства студентської групи. Слід зазначити, що ЗУ «Про вищу освіту» не передбачає кураторства у складі видів діяльності науково-педагогічних та педагогічних працівників ВНЗ. Але в багатьох ВНЗ України внутрішньою політикою воно передбачається відповідними Положеннями.

Аналіз змісту таких документів дає підстави зауважити, що в багатьох випадках кураторство студентською групою ототожнюється з класним керівництвом в середній школі. Від куратора вимагається складання планів виховної роботи, проведення кураторських годин, тематичних бесід, організація заходів, спілкування з батьками здобувачів вищої освіти [2,3]. На нашу думку функції куратора у закладі вищої освіти не повинні копіювати класне керівництво. Здобувачі вищої освіти – це повнолітні громадяни України, які самостійно відповідають за себе і результати свого навчання. З іншого боку взагалі відмовитися від інституту кураторства в ЗВО неможливо, але роль і функції куратора слід переосмислити.

Куратор студентської групи дійсно не повинен грати роль «няні» або суворого контролера. Його основне завдання – бути наставником і підтримувати студентів в їх освітньому і особистісному розвитку. Вважаємо, що в сучасних реаліях основними функціями куратора у закладі вищої освіти є:

1.Спрямування та поради. Куратор може допомагати студентам обрати

вірний шлях в навчанні і подальшій кар'єрі, надавати поради з академічних питань і професійного розвитку.

2. Підтримка в складних ситуаціях, коли куратор може стати опорою студенту в складних життєвих обставинах, надати психологічну підтримку і спрямувати до необхідних ресурсів.

3. Організація заходів. Слід зауважити, що саме ця функція не може бути основною в роботі куратора, але при необхідності він може надати допомогу своїй групі в організації заходів, які сприятимуть створенню командного духу і соціальної інтеграції студентів.

4. Зворотній зв'язок і оцінка. Куратор може обговорити зі студентами їх успіхи, надавати конструктивний зворотній зв'язок і допомагати розвитку професійних навичок.

5. Координація з іншими структурами. Куратор може співпрацювати і іншими викладачами, адміністрацією закладу вищої освіти та батьками для забезпечення кращих умов для навчання.

Важно підкреслити при цьому, що ступінь втручання куратора може різнитися залежно від індивідуальних потреб студентів і конкретних обставин.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення 27 груд. 2023 р. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155618?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0+#Text> (дата звернення : 17.01.2024).

2. Положення про куратора в КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL : https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Polozhennia_kurator.pdf (дата звернення : 22.01.2024).

3. Положення про куратора академічної групи Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». URL: <https://khai.edu.ua/university/normativna-baza/polozheniya1/polozhennya-pro-navchalno-vihovnu-robotu/polozhennya-pro-kuratora-akademichnoi-g> (дата звернення : 22.01.2024).

ЛЕКЦІЯ-ДИСКУСІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Канцедал Наталія, к. е. н., доцент,

Лега Ольга, к. е. н., доцент,

Прийдак Тетяна, к. е. н., доцент

В умовах сьогодення одним із найбільш актуальних питань для працівників освітньої сфери є забезпечення безпечних умов навчання та організація ефективної навчальної роботи. В зв'язку з цим тема даної доповіді обрана для висвітлення поточних напрацювань, пов'язаних із раніше започаткованим систематичним комплексним дослідженням кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету в частині педагогічних методів та авторських підходів, що сприяють підвищенню навчальної мотивації

здобувачів [1], [2].

Оскільки буд-яке навчання засноване на взаємовідносинах «учитель – учень» («викладач – студент»), то його успішність, а отже, і ефективність ґрунтується на відповідних концептуальних засадах:

- 1) в основі навчання завжди лежить довіра до викладача, до його досвіду і професіоналізму;
- 2) навчання є природним процесом, а тому повинно враховувати природні схильності людини, що навчається;
- 3) навчання являє собою фундаментальну внутрішню потребу, що дає змогу особистості розвиватися та реалізувати себе у майбутньому;
- 4) навчальна методологія повинна враховувати індивідуальні відмінності осіб, що навчаються;
- 5) навчання вимагає свідомих зусиль як зі сторони викладача (вміння пояснити матеріал, уникаючи складної термінології та заангажованих фраз, нерозуміння яких викликає в аудиторії роздратування й втрату інтересу), так і студента (усвідомлення того, що навчання – це робота);
- 6) якщо навчання легко передається іншим – воно викликає наслідування. Тобто, якщо група осіб вважає навчання пізнавальним і радісним – то й інші (нові) учасники з високою ймовірністю будуть вважати його таким;
- 7) зважаючи на схильність людського розуму не зберігати те, що не має практичної цінності – навчання повинно бути практичним, оскільки навіть теоретичне знання передбачає подальше його практичне застосування.

Враховуючи викладене вище, професор Стокгольмської школи економіки Лоуренс Стаут акцентує увагу на п'яти обов'язкових елементах інструментарію викладача [3]:

1. Різноманітність – ґрунтується на використанні різних підходів і засобів подачі матеріалу та особистого стилю викладання для уникнення «застійного» ефекту сприйняття інформації, що супроводжується втратою інтересу слухачів.

2. Ясність – передбачає уникнення надмірної заангажованості пояснень та вміння донести інформацію у тій формі, яка б відповідала інтелектуальному рівню аудиторії.

3. Інтерактивність – передбачає мінімізацію «пасивного» навчання й усвідомленні необхідності залучення аудиторії до активної взаємодії з викладачем.

4. Успіх – ґрунтується, насамперед на впевненості викладача в тому, що зміст навчального матеріалу та методика викладання дозволить здобувачам успішно засвоїти нові знання.

5. Подібність – ґрунтується як на довірі до викладача, так і на ставленні до нього, як до суб'єкта, що є взірцем дотримання принципів академічного етикету та доброчесності, справедливості й адекватної реакції на запити і потреби здобувача в межах своїх професійних обов'язків на засадах рівності (подібності).

Беручи за основу викладені вище концептуальні засади ефективного навчання, зосередимося на такій його організаційній формі, як лекція. Останні освітні дослідження у цьому напрямку стосуються пошуку відповіді на питання: «Наскільки відвідування лекцій підвищує академічну успішність?». Результати

таких досліджень свідчать про те, що існує два зовнішніх фактори, що суттєво впливають на кореляцію між відвідуванням лекцій та академічною успішністю – це самопочуття (добробут) студента та якість лекції [4].

Перший фактор, безумовно, стосується виключно студента, його соціального середовища й індивідуальних особливостей. Чим вищий ступінь добробуту, задоволеності від життя, чим кращий фізичний та психоемоційний стан – тим більша вірогідність відвідування лекцій, що у свою чергу, позитивно впливає на академічну успішність.

Другий фактор – безпосередньо залежить від викладача та проявляється в тому, що регулярному відвідуванню сприяють захоплюючі, пізнавальні й інтерактивні лекції, а не ті, що монотонно повторюють зміст підручника.

Таким чином, все більш пріоритетного значення набувають неімітаційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності, одним із різновидів яких є лекція-дискусія [5]. Вона передбачає активний обмін думками учасників групи в інтервалах між логічними розділами навчального матеріалу.

Основні вимоги до лектора для побудови конструктивного діалогу у форматі «лекція-дискусія» зводяться до наступного:

1) вступати в контакт як співрозмовник, що прагне обмінятися думками, а не як «особа, яка все знає»;

2) визнавати право здобувача на власну точну зору та бути зацікавленим у цьому;

3) доводити істинність нових знань шляхом аргументування й обґрунтованих міркувань, а не силою власного авторитету;

4) надавати здобувачам можливість ознайомитися з різними поглядами на розв'язання проблеми й залучати їх до активного наукового пошуку;

5) з повагою ставитися до особистих думок здобувачів, створювати атмосферу комфорту та співробітництва;

6) стимулювати здобувачів до самостійного пошуку вирішення навчальних завдань як під час лекції, так і при подальшому самостійному опрацюванні матеріалу.

Тож, перспективою подальших розробок у даному напрямку є конкретизація навчальних методик у форматі «лекція-дискусія» з метою підвищення ефективності навчальних результатів за відповідними освітніми компонентами.

Використання лекції-дискусії у навчальному процесі сприятиме не лише покращенню академічної успішності здобувачів, а й розвитку вмінь і навичок активного мовленнєвого спілкування, що є вкрай важливим для їх майбутнього професійного росту.

Список використаних джерел:

1. Канцедал Н. А., Пономаренко О. Г. Впровадження інтерактивних моделей навчальних занять: інтеграція наукової творчості та професійних компетенцій. *Матеріали 50-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів «Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення якості вищої освіти»*. Полтава : РВВ ПДАА, 2019. С. 144-146. URL : <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/3874> (дата звернення : 01.02.2024).

2. Канцедал Н. А., Лега О. В. Психолого-педагогічні аспекти реалізації методики викладання облікових дисциплін в умовах невизначеності і загроз. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : матеріали 54-ї наук.-метод. конференції викладачів і аспірантів. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 177 – 180. URL : <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/14950> (дата звернення : 01.02.2024).

3. Ефективність навчання: сім основних принципів. *Staff Capital*. URL: <https://staff-capital.com/efeknyvnist-navchannya-7-prynnzipiv/> (дата звернення : 01.02.2024).

4. Чи відвідування лекцій підвищує академічну успішність? *Transkriptor* 15 Вересня, 2023. URL : <https://transkriptor.com/uk/%D0%B2%D1%96%> (дата звернення : 01.02.2024).

5. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с. Онлайн бібліотека освітньої та наукової літератури. URL : https://eduknigi.com/red_view.php?id=207 (дата звернення : 01.02.2024).

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Воловик Лариса, к. філол. н., доцент

У сучасному суспільстві існує чіткий соціальний запит на володіння іноземними мовами. Стрімке входження України у світовий та європейський простір зумовлює необхідність певних змін у сфері освіти. Одним із сучасних методів є використання комп'ютерних технологій у вивченні іноземних мов, що надає нові можливості для творчості [1, с.31]. Використовуючи мультимедійні технології, викладач може подати інформацію абсолютно по-новому і ефективно, зробити її більш повною, цікавою і наближеною до теми спілкування, що вивчається. Крім того, мультимедійні технології дозволяють розробляти яскраві і більш цікаві вправи на розвиток мовлення. Студентам цікаво мати справу з джерелами нових видів інформації. Важливо також, що вивчення нової інформації за допомогою мультимедійних технологій відбувається в ігровій формі.

Інтерактивні технології є цінними для використання, оскільки вони створюють умови, в яких студенти відчують себе успішними та інтелектуально здібними. Інтерактивне навчання включає в себе деякі методи співпраці в процесі навчання [2, с. 45]. Успішне виконання завдання, поставленого перед всією групою, повністю залежить від успішного виконання цього завдання кожним студентом особисто, а також від відповідальності кожного студента за виконання свого завдання. Ефективна співпраця та комунікація є важливими компонентами такого навчання, яке має на меті сприяти спільному вирішенню проблем, розвитку навичок монологічного мовлення, відповідальності, критичного мислення та досягненню відчутних результатів. Саме тому процес навчання слід активізувати за допомогою використання інтерактивних технологій, залежно від мети та поставлених перед ним завдань. Шляхи інтеграції інтерактивних методів у навчальний процес практично необмежені. Виявлено, що на кожному етапі заняття доцільно використовувати різні методи,

спектр ідей, імітаційні ігри тощо. Також дуже важливу роль тут відіграватиме тип заняття та його місце в циклі занять з даної теми. Навчання письма у вищій школі має формувати та розвивати навички дискусії, аналізу та взаємоперевірки. Сучасна модель процесу читання орієнтована на інтерактивний зв'язок між читачем і текстом, що вивчається. Викладач повинен представити завдання, а потім лише контролювати роботу над текстом і часом, і коригувати їх. Текст має бути правильно підібраний, а завдання - відповідати типу тексту, виду читання та рівню володіння мовою студентами.

Ефективність інноваційних методів буде залежати від готовності та здатності викладачів скористатися позитивним досвідом вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків у галузі креативного навчання, розуміння необхідності відмови від авторитарних та схоластичних методів. Інноваційні методи викладання іноземних мов, засновані на креативному підході, допомагають повною мірою розкрити потенціал студентів і сприяють розвитку та самовдосконаленню освітньо-комунікативного процесу.

Список використаних джерел:

1. Євтух М. Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень. КНЕУ, 2020. 250 с.
2. Крючков Г. Болонський процес – як гармонізація Європейської системи вищої освіти. Київ : Педагогічна преса, 2019. 154 с.

МІСЦЕ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

Вікторія Рудик, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
Лариса Гаркава, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист

Освіта – одна з найважливіших складових сучасного суспільства, що залежить від процесів, які відбуваються в ньому і одночасно впливає на всі життєві аспекти, та найшвидше реагує на будь-які нюанси науково-технічного прогресу.

Підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від доцільності добору та застосування широкого спектру педагогічних методів та форм у навчальному процесі.

Соціально-економічні зміни, що відбулися в суспільстві останнім часом, епідемія COVID - 19, війна, процеси гуманізації та діджиталізації освітнього процесу значно стимулювали педагогів до розробки та впровадження дієвих методів для підготовки фахівця, здатного мислити творчо, самостійно орієнтуватись у ринковому середовищі, миттєво вирішувати проблемні питання та вміти переорієнтуватися в будь-якій сфері діяльності.

Заняття з будь-якої економічної дисципліни – це напружена, науково організована й результативна праця здобувачів освіти у співтворчості з викладачами, яка розвиває професійні компетентності; сприяє здобуванню знань здобувачами самостійною роботою думки; стимулює роботу з додатковими

джерелами інформації; розвиває аналітичне мислення та дедукцію [1].

Однією з найважливіших проблем сучасної освіти є помітне зниження інтересу здобувачів освіти до навчання.

Інтегроване навчання – це виклик для педагогів, оскільки вони самі мають мислити інтегровано, бути не лише викладачами та фасилітаторами, а й ефективно направляти здобувачів освіти до досягнення результатів навчання за допомогою конкретних питань, заохочуючи їх до дискусії та самостійного дослідження.

Впровадження інтеграції в навчальний процес нині актуальне: воно дає можливість структурувати однорідний матеріал, більш точно розкрити питання з різних аспектів; розширити сприйняття теми, розібрати зі здобувачами значний за обсягом навчальний матеріал, досягти цілісності знань; залучати здобувачів освіти до процесу здобуття знань [4].

За останні роки тема міжпредметних зв'язків у педагогіці набула принципово важливого значення, адже поєднання вже знайомого і чогось нового або, навіть, абсолютно різних дисциплін дає можливість здобувачу освіти досягнути точки перетину, застосувати теоретичні знання на практиці, поєднати те, що в професійній діяльності й так поєднане.

При інтегрованому навчанні здобувачі освіти починають розуміти актуальність кожного освітнього компонента.

Практична реалізація інтегрованого вивчення освітніх компонент розширюється завдяки фантазії педагогів та здобувачів освіти, а процес викладання стає захопливим та наближеним до життя поза навчальним закладом.

Із найбільшою ефективністю можна зміцнювати міжпредметні зв'язки на підсумкових заняттях. Об'єктами пізнавальної діяльності студентів стають питання суміжного характеру, загальні для ряду дисциплін, теорії, закони, факти, комплексні проблеми [2].

Приміром, при вивченні теми «Облік поточних зобов'язань» з дисципліни «Фінансовий облік» студенти можуть використати набуті знання:

- з «Податкової системи» – по темі «Податок на додану вартість»;
- з «Обліку і звітності в бюджетних установах» - по темі «Облік фінансово-розрахункових операцій»;
- з «Економічного аналізу» – по темі «Аналіз реалізації продукції та виконання договірних зобов'язань».

Перевагами інтегрованого навчання є розвиток так званих Soft Skills (м'яких навичок), удосконалення бази теорії, розширення навичок і можливостей для працевлаштування, ширшого розуміння глобального контексту та викликів у певній галузі та обізнаність щодо нетворкінгу, ставлення людини до колег та до самої себе в робочому середовищі загалом.

Застосовуючи інтеграцію знань в навчальному процесі, можна досягти наступних результатів:

- знання здобувачів освіти стають системними;
- уміння стають узагальнюючими, що сприятиме застосуванню знань в комплексі, їхньому синтезу, перенесенню ідей та методів систематично в усіх

галузях, що, по суті, покладено в основу творчого підходу до наукової діяльності людини в сьогоденні;

– розширюється система узагальнених поглядів на направленість пізнавальних інтересів;

– досягається всебічний розвиток особистості [3].

Отже, інтегровані заняття посилюють мотивацію до навчання, цілісну картину світогляду, розвивають мовлення, формують у здобувачів освіти дослідницький інтерес, вміння порівнювати, узагальнювати та робити висновки, сприяють формуванню всебічно розвиненої, гармонійної та інтелектуальної особистості.

Список використаних джерел:

1. Прокопів Л. М. Інноваційні освітні технології : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.

2. Братко М. В., Козир М. В. Педагогічна інноватика : навч.-метод. посіб. Київ : ун-т імені Б. Грінченка, 2021. 272 с.

3. Лаппо В. В. Педагогічна інноватика : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 360 с.

4. Ільченко В., Гуз К., Олійник І. Інтеграція змісту освіти як виклик часу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 24. С. 85 – 89.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ

Тютюнник Світлана, к. е. н., доцент,

Єрмолаєва Марина, к. е. н., доцент,

Дугар Тетяна, к. е. н., доцент

Дуальна освіта – це новий покликання у освітній сфері, який сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності випускників закладів освіти. Дуальна – означає «подвійна» та передбачає під час навчання близько 50 % практики. Потрібно розрізняти дуальну освіту та дистанційну й заочну форми навчання. Дуальна освіта – це вид форми денного навчання, який передбачає закріплення теоретичних знань набутих ЗВО на робочому місці де він працює відповідно до укладеного трудового договору. При цьому під час виробничого процесу здобувача не тільки навчають, а й оплачують його роботу.

Дуальна освіта вперше була запроваджена у Німеччині у минулому столітті та передбачала розподіл навчання на 30 % теорії та 70 % практики. В Україні дуальне навчання було започатковане упродовж 2015-2017 років шляхом проведення експерименту з організації навчально-виробничого процесу з певними елементами дуальної форми навчання на базі ВПУ. МОН затвердило своїм наказом № 426 від 13 квітня 2023 року Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти, яке визначає особливості дуальної форми здобуття фахової передвищої та вищої освіти. Положення № 426 трактує поняття «дуальна форма здобуття фахової передвищої та вищої освіти», як спосіб здобуття освіти, яким передбачається поєднання навчання в освітніх закладах та в інших суб'єктів освітньої діяльності з навчанням на підприємствах

на робочих місцях, в установах та організаціях для оволодіння відповідними програмними результатами, поглиблення практичних навичок та умінь та набуття певної кваліфікації здобувачем вищої освіти. Здобувати освіту за допомогою дуальної форми можуть тільки здобувачі денної форми навчання [2]. Дуальна форма здобуття вищої освіти спрямована на забезпечення виконання таких завдань: покращення показників якості підготовки фахівців на основі врахування потреб ринку праці та запитів роботодавців; покращення конкурентоздатності випускників закладів вищої освіти, зменшення їх адаптаційного періоду до професійної діяльності, забезпечення зростання показника рівня зайнятості випускників; зміцнення та удосконалення механізму, що спрямований на інтегрування освіти, науки та практичної діяльності у різних галузях економіки через співпрацю та взаємообмін різними знаннями та інноваціями. За допомогою дуальної форми набуття програмних компетентностей та результатів навчання проходить не тільки в закладі вищої освіти, а й в умовах професійної практичної діяльності. Дуальна форма передбачає перерозподіл обсягу освітньої діяльності шляхом виокремлення з обсягу, відведеного на аудиторну та самостійну роботи, частини обсягу на навчання на робочому місці та навчального навантаження здобувача вищої освіти в межах відповідних освітніх компонентів. Навчання здобувача вищої освіти на робочому місці проводиться через виконання ним трудових функцій, які передбачені трудовим договором.

У ПДАУ затверджене наказом № 187 від 22 червня 2023 року «Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті» [1], яке є основним нормативним документом щодо визначення порядку започаткування та організації проведення навчання за дуальною формою. Реалізація ОПП за дуальною формою навчання передбачає укладання таких договорів: двостороннім – між ПДАУ та Підприємством (про умови співробітництва); тристороннього – між ЗВО, ПДАУ та Підприємством (про здійснення навчання за дуальною формою); трудовий договір – між ЗВО та Підприємством. Відповідно до Положення № 187, для реалізації ОПП за дуальною формою потрібно розробити окремий навчальний план; графік практичного навчання, який враховує послідовність навчання в ПДАУ та на робочому місці; програму проходження практичного навчання на робочому місці; розробку методичного забезпечення ОК. Практичне навчання на робочому місці визначається в кредитах ЄКТС та може бути в межах від 25 % до 60 % обсягу за ОПП. Практичним навчанням можуть бути охоплені ОК в повному обсязі, або тільки їх складові частини (практична підготовка, виконання завдань самостійної роботи, навчальні заняття, якщо вони проводяться НПП ПДАУ на базі Підприємства). Навчання ЗВО на робочому місці на Підприємстві передбачає виконання ним відповідних посадових обов'язків, які передбачені укладеним трудовим договором. Навчатися за дуальною формою можуть ЗВО денної форми навчання, які здобувають освітній ступінь бакалавра, починаючи з 2-го року навчання.

Таким чином, в основі дуальної освіти лежить об'єднання середовища бізнесу та університетського середовища, у результаті такої взаємодії

розробляють спільні програми. При цьому заклади вищої освіти відповідальні за фундаментальну освіту, а підприємницькі структури – за практичну експертизу. У свою чергу ЗВО при дуальній освіті не тільки виступають споживачами знань, а й менеджерами свого навчального досвіду. Започаткування дуальної освіти має такі переваги: професійна підготовка – одержання ЗВО практичного досвіду та знань, які забезпечують можливість виконання певних професійних завдань; пряма взаємодія з роботодавцями – роботодавці приймають активну участь у навчальному процесі (розробці ОПП, навчальних планів тощо); покращення показників працевлаштування – ЗВО знайомляться під час навчання з роботодавцями та мають можливість одержати робоче місце по завершенню навчання; актуальність навчання – адаптація ОПП та навчальних планів до умов ринку та запитів роботодавців.

Список використаних джерел:

1. Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти у Полтавському державному аграрному університеті, затверджене наказом № 187 від 22 черв. 2023 р. URL : https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennya_dualformazdobosvity2023_0.pdf (дата звернення 19.01.2024).

2. Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти, затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України №426 від 13 квітня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#Text> (дата звернення 19.01.2024).

ПЕДАГОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ КОМАНДНОЇ ГРИ ЯК ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сизоненко Наталія, к. філол. н., доцент

Для реалізації мети ОК «Українська мова (за професійним спрямуванням)» і формування таких компетентностей у майбутніх фахівців, як здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, здатність працювати автономно і в команді, доцільно застосувати ігрові форми, лінгводидактична цінність яких доведена викладачами-практиками, зосібна Н. Голярдик, Н. Макогончук, С. Шумовецькою [1], О. Гордієнко [2], Т. Ліштабою [3] та ін.

Під час викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» ділові, імітаційні, сюжетно-рольові ігри застосовують як форму урізноманітнення практичного заняття, яка, безсумнівно, активізує пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти, формує мовленнєво-комунікативні й риторичні навички, сприяє розвитку навичок soft skills.

Виконання завдань самостійної роботи також може бути захоплювальним процесом, якщо запропонувати студентам нестандартну форму їхнього опрацювання й презентування. Командна гра – це презентація командами проєктів або визначених викладачем завдань, над якими студенти працюють разом; результат командної гри залежить від зусиль кожного учасника. Із правилами й етапами командної гри варто ознайомити здобувачів заздалегідь,

передбачити достатню кількість часу на виконання завдань, виокремити час на консультування керівників команд (склад команд може сформувати викладач або делегувати ці повноваження керівникам команд).

З ОК «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у 2023–2024 н. р. запропоновано такі завдання для самостійного виконання в команді: 1) підготувати й виголосити публічний виступ; 2) підготувати й захистити медіапрезентацію певної послуги (відповідно до майбутнього фаху студентів); 3) узяти участь у співбесіді з потенційним роботодавцем; 4) підготувати заяву про прийняття на роботу, резюме особи з досвідом роботи (відповідно до майбутнього фаху студентів); 5) дати дефініцію науковим термінам, які вивчаються з фахових дисциплін.

Досвід проведення командних ігор дав змогу виокремити такі педагогічні можливості командної гри:

1) формування й розвиток комунікативно-мовленнєвих навичок: побудова монологічного, діалогічного й полілогічного мовлення; доречне використання мовних засобів у конкретному функціональному стилі; аргументування власної думки; надання коректної відповіді на поставлені запитання; дотримання комунікативних конвенцій; набуття в змодельованих ситуація комунікативного досвіду та ін.;

2) фокусування уваги здобувачів на змодельованих ситуаціях, які розв'язуються за допомогою гри, стимулювання їхньої пізнавальної активності;

3) розвиток навичок самостійного опанування навчального матеріалу відповідно до методичних рекомендацій, розроблених викладачем;

4) створення моделі психологічно комфортної атмосфери взаємодії, комунікації рівноправних партнерів, які прагнуть самореалізації, успіху й одержують задоволення від досягнення спільного результату;

5) діагностування сформованості лінгвістичних, комунікативних навичок студентів, їхнього інтелектуального, емоційного та креативного потенціалу, а також моніторинг навичок, які недостатньо розвинені;

6) корегування навчальної діяльності студентів, їхніх поведінкових установок; надання практичних рекомендацій щодо подолання різних труднощів, які виникають у процесі спільного виконання завдання;

7) розвиток навичок soft skills: тайм-менеджменту (планування часу на підготовку й виконання завдань, обговорення й корегування досягнутих цілей); здатності працювати автономно (підготовка публічного виступу передбачала 5 тем, кожен учасник команди готував по 1 виступу) і в команді (наприклад, над медіапрезентацією працювали всі учасники команди); самоорганізації й відповідального ставлення до виконання завдань самостійної роботи.

Отже, командна гра є ефективним способом організації самостійної роботи студентів, цікавим і дієвим педагогічним інструментом. Здобувачі, взаємодіючи з викладачем, іншими здобувачами, мають змогу набути й розвинути комплекс навичок, як-от: практичні, самостійної роботи, мовленнєво-комунікативні, навички самоорганізації та кооперативної взаємодії, тайм-менеджменту та ін.

Список використаних джерел:

1. Голярдик Н., Макогончук Н., Шумовецька С. Використання діалогічних

методів під час викладання навчальних дисциплін «Історія України та української культури» й «Українська мова за професійним спрямуванням». *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2020. № 4 (23). С. 110 – 124.

2. Гордієнко О. Дидактична гра як засіб удосконалення культури мовлення у системі викладання освітнього компонента «Українська мова за професійним спрямуванням». *Актуальні проблеми мовознавства та лінгвометодики в умовах війни в Україні*. 2023. С. 237 – 242. URL: <http://surl.li/ovrss> (дата звернення: 03.01.2024).

3. Ліштаба Т. В. Формування риторичної компетентності фахівця у сфері фізичної культури і спорту. *Наукові записки. Філологічні науки*. 2023. Вип. 2 (205). С. 118 – 123.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пономаренко Тетяна, асистент,
Чіп Людмила, к. е. н., доцент,
Шевченко Тетяна, методист

Сучасний викладач закладу вищої освіти зобов'язаний постійно працювати над вдосконаленням своєї кваліфікації, щоб ефективно відповідати викликам сучасного освітнього середовища. Зміст та форми підвищення кваліфікації повинні бути адаптовані до індивідуальних потреб науково-педагогічних працівників з урахуванням їх рівня професіоналізму, досвіду та педагогічної майстерності. Тільки таким чином можна забезпечити якісну освіту та підготовку випускників до успішної кар'єри в умовах сучасного ринку праці.

Зміст підвищення кваліфікації включає: оновлення знань та компетенцій, розвиток педагогічних навичок, використання сучасних технологій в навчальному процесі тощо [2].

Порядком про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників № 800 [1] було розширено коло суб'єктів підвищення кваліфікації для викладачів закладів вищої освіти.

В Полтавському державному аграрному університеті викладачі віддають перевагу підвищенню кваліфікації у Національному університеті біоресурсів та природокористування, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Ці заклади мають ліцензію на підвищення кваліфікації і реалізують освітню діяльність за акредитованою програмою. Підвищення кваліфікації у зазначених університетах проводилося в дистанційній формі, що дозволило НПП університету навчатися без відриву від освітнього процесу.

Освітні послуги пропонують також і приватні суб'єкти підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які користуються популярністю.

На рис. 1 узагальнено динаміку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників Полтавського державного аграрного

університету за 2021 – 2023 роки.

За відгуками науково-педагогічних працівників ПДАУ підвищення кваліфікації з цифрової компетенції ТОВ «Академія цифрового розвитку», програми підвищення кваліфікації ГО «Прогресильні» були дуже корисними для застосування у навчальному процесі.

Науково-педагогічні працівники кафедри обліку і оподаткування у 2023 році проходили підвищення кваліфікації щодо роботи у спеціалізованих бухгалтерських програмах Agri:Бухгалтерія, М.Е.Дос, що використовуються при викладанні дисциплін «Комп'ютерний облік у суб'єктів малого підприємства», «Облік і оподаткування діяльності фермерських господарств» та інших.

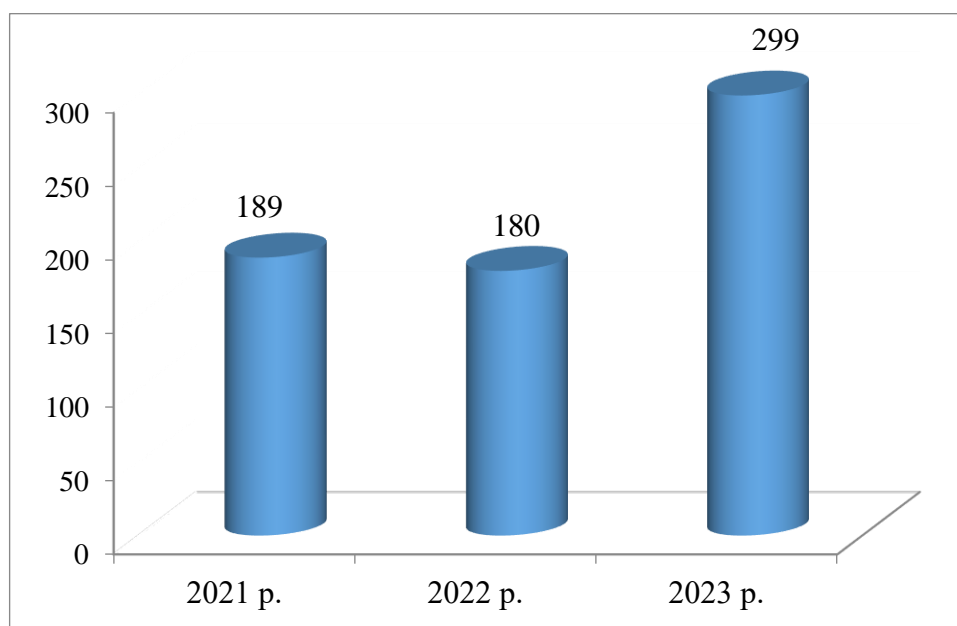

Рис. 1. Динаміка підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників ПДАУ за 2021-2023 рр., осіб

Серед закордонних закладів вищої освіти НПП університету проходять стажування у Польщі, Німеччині, Швеції. Також, викладачі підвищують кваліфікацію у дистанційній формі за різноманітними програмами організованими Інститутом Науково-дослідним Люблінського науково-технологічного парку та IESF Міжнародною фундацією науковців та освітян.

Викладачі університету відвідують курси запропоновані на платформах EdEra, Prometheus, EdCamp (платформа EdWay), Professional development і багато інших. Хоча збільшення кількості спеціалізованих сайтів є позитивним зрушенням для навчання викладачів, однак, важливим є не лише їх доступність, але й підтримка та розуміння їхнього використання в контексті законодавства та професійних потреб.

Отже, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників є важливою складовою забезпечення якості вищої освіти. Це сприяє вдосконаленню професійних навичок працівників освіти, розвитку інноваційних підходів у навчанні, підвищенню якості навчального процесу. Для досягнення цієї мети необхідно сприяти активній участі науково-педагогічних працівників у

програмах підвищення кваліфікації та забезпечувати їм доступ до новітніх методик та технологій навчання.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серп. 2019 р. № 800. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF> (дата звернення : 26.01.2024).

2. Лунячек В. Е. Диверсифікація освітніх послуг з підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні: п'ять років реалізації. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2023. № 55. С. 97-112 DOI: 10.34142/23128046.2023.55.09 (дата звернення: 26.01.2024).

3. Положення про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Полтавського державного аграрного університету URL : https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/8781/polozhennyaprk2023_0.pdf (дата звернення: 26.01.2024).

ПРОБЛЕМНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Токуєва Наталія, к. пед. н.

Проблема підвищення якості освіти набуває особливої актуальності в сучасних умовах модернізації освітнього процесу, у процесі введення нових технологій та інтенсифікації системи підготовки майбутніх фахівців, які повинні мати не лише високу кваліфікацію й конкурентоспроможність на ринку праці, а і всебічно й гармонійно розвинені особистісні риси, духовні й моральні цінності, що набуваються в процесі навчальної діяльності у закладах вищої освіти.

У викладанні навчальних дисциплін гуманітарного циклу, які задовольняють потреби людини в цілісному охопленні основних закономірностей світобудови (суспільства, людини, природи), загально визнаними є два методологічних підходи, що об'єднують і класичні традиційні, й нові (дослідницькі) методи: культурно-інформаційний і проблемно-діяльнісний [1]. На лекції викладач має на меті презентувати навчальний матеріал в систематичній і послідовній формі, зосередивши увагу здобувачів вищої освіти на основних або найбільш складних, фундаментальних, у більшій мірі теоретичних проблемах, формуючи їх наукові переконання, певні погляди на науку, професійні навички та вміння. Семінарські заняття відкривають широке поле для творчої активної пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, адже у процесі підготовки до семінарських занять вони мають аналізувати, систематизувати й узагальнювати матеріали лекцій; а під час виконання теоретичних і практичних завдань – самостійно працювати з рекомендованою та додатковою літературою; розвивати культуру мислення; опановувати науковий стиль мовлення в усній і письмовій формі; удосконалювати навички доведення й спростування інших суджень, формування

вмінь викладання й аргументації власних думок, наукового пошуку та оформлення наукових робіт. А також, як указував дослідник Ягупов В. В., семінарські заняття не повинні вимагати механічного запам'ятовування навчального матеріалу, вони мають на меті сприяти формуванню переконань, своєї точки зору та розвитку особистості [2].

Необхідно зазначити, що найбільш ефективним підходом до навчання, що визначає, якими видами діяльності повинен оволодіти здобувач вищої освіти, щоб вирішувати різнопланові завдання у майбутній професійній діяльності, є проблемно-діяльнісний підхід. Його психолого-педагогічні засади найбільш повно визначають структуру навчальної діяльності та основні умови й механізми процесу пізнання. Для того, щоб в результаті навчання здобувач вищої освіти придбав загальні вміння й навички та засвоїв найбільш раціональні способи навчальної і трудової діяльності, необхідна така організація навчального процесу, коли знання виконують лише другорядну роль (у даному контексті – роль засобів навчання), а на перший план виступають способи їх засвоєння, розвиток творчого потенціалу особистості через ряд самостійних послідовних дій.

Проблемно-діяльнісний підхід орієнтує здобувачів вищої освіти не лише на засвоєння окремих понять чи положень навчальної дисципліни, а і на вміння вчитися й пізнавати світ, досліджувати проблемні ситуації, в процесі розв'язування практичних завдань організовувати особисту або спільну діяльність, формувати її найбільш раціональні способи, набувати досвід у вирішенні наукових квестів та навчально-дослідницьких проблем. Саме навчальні дисципліни гуманітарно-соціального циклу дають широкі можливості для реалізації психолого-педагогічних засад проблемно-діялісного підходу до навчання у сенсі сучасних особистісно орієнтованих тенденцій в організації навчального процесу: демократизації, гуманізації, інтелектуалізації, студентоцентричних моделей розвитку освіти.

Гуманітарні й соціальні дисципліни, надаючи здобувачам вищої освіти можливість досліджувати людину, її практичне, теоретико-пізнавальне й духовно-оцінювальне освоєння світу та розуміння свого місця в ньому; суспільство, соціальні групи і зв'язки між ними, відіграють важливу роль у формуванні загальних і фахових компетенцій, які необхідні не лише для майбутньої успішної професійної діяльності, а і для вирішення життєвих проблем в соціальному й особистому аспектах; всебічного й гармонійного розвитку особистості; визначення свого призначення в житті; формування світогляду, переконань, способу життя; загального розуміння світу. Навчальні завдання, які постають перед здобувачем вищої освіти на семінарських (практичних) заняттях, мають і деякі моделі практичних життєвих проблем, відносин, ситуацій; і певні інтелектуальні ускладнення, які потребують пошуку нових джерел інформації та нових способів дій, що дозволяють побороти ці труднощі. А отже, головними дидактичними цілями викладач повинен визначати позитивне й зацікавлене відношення здобувачів вищої освіти до предмета наступної діяльності, підвищення інтелектуальної активності, формування цілісного уявлення про окремі досліджувані процеси та явища, включення в

загальну систему знань та застосування вивченого в нових стандартних і нестандартних ситуаціях. Зміст об'єктів, на які направлені навчальні та дослідницькі дії здобувачів вищої освіти, умови й характер їх взаємодій, мають бути суспільно значущими, актуальними для потреб і поглядів сучасного суспільства та тенденцій суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ : Аттіка, 2009. 684 с.
2. Ягупов В. В. Семінарське заняття як метод навчання. Методика проведення семінару. URL : http://eduknigi.com/ped_view.php?id=189 (дата звернення : 01.02.2024).

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Бурлака Олена, методист,
Костоглод Андрій, завідувач лабораторії

У Законі України «Про освіту» (2017 р.) вказано, що якість освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг [1]. Відповідно внутрішня система забезпечення якості освіти в закладах вищої освіти може включати:

- стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
- систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;
- створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування.

Проблема вдосконалення системи вищої освіти та підвищення якості професійної підготовки українських спеціалістів є найважливішою соціокультурною проблемою, вирішення якої можна досягти за умови відповідності освіти новим соціально-економічним вимогам ринкової економіки. Сформувати ринок освітніх послуг в Україні можна досягнувши балансу між попитом і пропозицією на ринку праці. При цьому важливо розуміти, що ринок освітніх послуг є складним утворенням і не обмежується діяльністю університетів. Нажаль для сьогоднішніх студентів диплом є лише формальним підтвердженням рівня освіти і не є доказом справжньої професійної

кваліфікації. Такі зміни в мотивації навчання зумовлюють формальне ставлення студентів до засвоєння знань і негативно впливають на якість навчання. Щоб виправити цю ситуацію, необхідно запровадити політику на державному рівні, щоб узгодити рівень кваліфікації з фактичним рівнем доходу.

Нині стає дедалі очевиднішим, що відповідність змісту освітньої діяльності закладів вищої освіти державним стандартам є необхідною, але недостатньою умовою якості. Тому необхідною умовою досягнення оптимальної якості професійної підготовки є створення системи якості, яка забезпечує узгодження та реалізацію загальнодержавних, суспільних і приватних інтересів на рівні конкретного вищого навчального закладу.

Розробка прозорих процедур забезпечення якості діяльності університету відповідно з вибраною системою цінностей, спирається на наступні складові:

- високий рівень кваліфікації викладацького складу;
- мотивацію всіх учасників брати участь у поліпшенні якості освіти;
- прозорість інформації на всіх рівнях системи вищої освіти;
- достатню кількість ресурсів і їх справедливий розподіл на основі досягнутої якості;
- гнучкість освітнього контенту;
- мобільність професорсько-викладацького складу та студентів;
- академічну свободу, самостійність і незалежність.

Якість освітнього процесу в закладі вищої освіти, на нашу думку, слід визначати як складну, змістовно-процесуальну характеристику, що складається з таких компонентів: відповідність умов потребам осіб, які навчаються; цінність змісту освіти, що надається; відповідність науково-педагогічних кадрів; технологічність організації освітнього процесу; результативність освіти, розвитку студентів/слухачів як гармонійно розвинених особистостей.

Якість освіти визначається не тільки глибиною і міцністю знань, а й особистісним, духовним і громадянським розвитком і ступенем освіченості, інтелекту і культури, готовністю самостійно приймати рішення, ступенем та розвитком критичних здібностей. Показники освітньої діяльності характеризуються, насамперед, як здатність задовольнити потреби споживачів освітніх послуг (студентів, підприємств, навчальних закладів, організацій та інших замовників освітніх послуг), а також здобуття освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів. Але такий, який відповідає потребам нації та суспільства, освітнім стандартам і програмам.

Навчальні заклади повинні визначити політику і пов'язані з нею процедури, які б забезпечували якість і стандарти їхніх навчальних програм та дипломів. Вони також мають відкрито заявити про свої наміри створити таку атмосферу і практику, які б визнавали важливість якості та її забезпечення. Задля досягнення такої мети, заклади освіти мають розробити і втілювати стратегію постійного підвищення якості. Стратегія, політика і процедури повинні мати офіційний статус і бути доступними для широкого загалу. Вони також повинні передбачити участь студентів і інших зацікавлених сторін у процесі забезпечення якості.

Навчальні заклади повинні мати офіційний механізм затвердження, періодичного перегляду та моніторингу своїх навчальних програм і дипломів.

Оцінювання студентів передбачає послідовне використання оприлюднених критеріїв, правил і процедур.

Забезпечення якості викладацького складу. Навчальні заклади повинні мати у своєму розпорядженні певні процедури і критерії, які б засвідчували, що викладачі, які працюють із студентами, мають відповідну кваліфікацію і високий фаховий рівень для здійснення своїх службових обов'язків. Ті, хто здійснюють зовнішню перевірку навчального закладу, мають про них знати і оцінити їх у кінцевому звіті про перевірку.

Навчальні ресурси та підтримка студентів. Навчальні заклади повинні гарантувати, що наявні ресурси, які забезпечують навчальний процес, є достатніми і відповідають змісту тих програм, які пропонує заклад.

Інформаційні системи. Навчальні заклади повинні гарантувати, що вони збирають, аналізують і використовують відповідну інформацію для ефективного управління своїми навчальними програмами та іншою діяльністю.

Публічність інформації. Заклади освіти повинні регулярно публікувати найсвіжішу, неупереджену і об'єктивну інформацію – як кількісну, так і якісну – про навчальні програми і кваліфікації, котрі вони пропонують. Заклади вищої освіти, які оцінюють організаційну ефективність, потребують систематичного збору інформації для забезпечення оптимального використання людських і фінансових ресурсів. Інструменти, які університети використовують для оцінки якості освіти, включають стосунки, досвід, освітні цілі та результати абітурієнтів, академічні успіхи та результати студентів і випускників, викладачів та організацію через вимірювання ефективності адміністрації та студентами. Центральним елементом в оцінюванні якості викладання та навчання є зворотній зв'язок, оцінка викладачів або курсів студентами. Для одержання зворотного зв'язку від студентів відносно якості програм підготовки розробляються опитувальники.

Умовами успішного розвитку всесвітньо визнаної системи освіти є вибір і конкуренція, децентралізація і автономія, відповідальність за результат. Тому створення системи забезпечення якості вищої освіти в Україні має базуватися на цих принципах і відповідати провідним практикам сучасної Європи.

Можна визначити наступні напрями вдосконалення системи забезпечення якості освіти:

– Зміни підходів до розробки освітніх програм на рівні консультацій з усіма зацікавленими сторонами. Підтримка зворотнього зв'язку з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами, у тому числі у формі періодичних опитувань. Основною (але не єдиною) цільовою групою для проведення дослідження мають бути здобувачі вищої освіти, які є отримувачами освітніх послуг, що надає навчальний заклад.

– Залучення практиків до навчання практико-орієнтованих дисциплін.

– Початок створення регіональних рад для розробки програмних рекомендацій та оцінювання студентів. Це включає представництво всіх зацікавлених сторін.

- Закладання основ сучасної методики навчання. Сформувані принципи освітнього партнерства між здобувачі вищої освіти, викладачами та науковцями,

максимально зменшити ієрархію та дистанцію у відносинах «університет-викладач-студент».

– Підвищення мотивації до навчання.

– забезпечення умов для особистісного та професійного саморозвитку здобувачі вищої освіти (наявність лабораторій, центрів навчання та профорієнтації або інших подібних структур, в окремих випадках психологічних служб тощо).

– Створення умов та підготовка до участі в різних видах мобільності (внутрішньої та зовнішньої).

– Запровадження «змішаного навчання» як альтернативи зовнішній мобільності в сучасних умовах (через проходження онлайн-курсів іноземних університетів (з використанням дистанційних технологій)).

- Приділяти належну увагу розвитку так званих професійних здібностей здобувачі вищої освіти (ступінь самоорганізації, здатність до роботи, здатність виконувати конкретні завдання в групах, здатність до спілкування, водіння інформаційних технологій тощо).

Отже, питання якості освіти в Україні останніми роками набуло особливої актуальності. Досвід країн з розвиненою ринковою економікою показує, що темпи вдосконалення і розвитку виробництва, конкурентоспроможність підприємств на світовому ринку напряму залежать від рівень професійної підготовки кадрів. Умовами успішного розвитку всесвітньо визнаної системи освіти є відбір і конкуренція, децентралізація та автономія, відповідальність за результати. Тому створення системи забезпечення якості вищої освіти в Україні має базуватися на цих засадах і відповідати передовим сучасним європейським практикам.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення : 21.01.2024).

2. Мовчан Л. В. Сучасний погляд на якість вищої освіти в Україні. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2017. № 1(13). С. 32 – 37.

РОБОТА В ГРУПАХ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

**Красота Олена, к. е. н., доцент,
Матвієнко Леся, к. пед. н., доцент**

Зараз, люди мають змогу подорожувати світом, пропонувати свої професійні знання різним компаніям або за обмінюватись досвідом. В зв'язку з цим постає потреба володіння іноземною мовою, а отже, її вивчення. Особливо гостро питання оволодіння іноземною мовою має місце на немовних спеціальностях у вищих навчальних закладах. Однією з головних причин виникнення труднощів навчання іноземної мови на таких спеціальностях є різний рівень знань студентів. Він залежить, з одного боку, від рівня шкільної підготовки. Суттєву роль тут відіграє тижнева кількість годин, а також специфіка

викладання мови. З іншого боку, різний рівень зумовлений відсутністю оцінювання знань мови під час вступу до вишу на немовні спеціальності, оскільки іноземна мова не є в цьому разі профільною предметом. Крім того, різний рівень знань може залежати від низки інших суб'єктивних причин, зокрема психологічних особливостей студентів та їхніх здібностей. Тому проблема підбору ефективної методики викладання мови, яка задовольняла б потребам усієї групи, є актуальною. Питанням методики викладання іноземної мови в групах з різним рівнем знань присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних учених.

Вперше методика навчання у співпраці була проаналізована і розроблена зарубіжними вченими. Перевагами цього методу, на думку цих дослідників, є підвищена зацікавленість і мотивація студентів завдяки швидким темпам розв'язування завдань, удосконалення критичного мислення, можливість практикувати продуктивні та рецептивні навички в природному середовищі. Ця методика передбачає п'ять особливостей спільної успішної діяльності студентів:

- студенти дізнаються, що їх успіх залежить від спільної роботи;
- враховується індивідуальна робота кожного студента при досягненні спільних цілей;
- студенти допомагають і підтримують успіх один одного за допомогою особистої взаємодії;
- студенти розвивають соціальні навички, ефективно працюючи і співпрацюючи разом;
- у складі групи студенти мають можливість вплинути на ефективність спільної роботи [1].

За реалізації вищезазначених принципів створюється гарне середовище для навчання у співпраці та розвивається можливість спільної комунікації для студентів. Як зазначають прихильники даної технології, при цьому викладач набуває дуже важливої ролі в навчальному процесі – ролі організатора самостійної навчально-пізнавальної, комунікативної творчої діяльності студентів і стає повноправним учасником навчального процесу [3].

Робота в групах, що складаються з шести і менше студентів є найбільш оптимальною для ефективної роботи всіх членів групи та досягнення комунікативної компетенції, що є основним принципом при вивченні іноземної мови. Найбільш ефективними вважаються групи з різним рівнем знань студентів. Це можна пояснити тим, що колективна робота створює позитивну сприятливу атмосферу в групі, яка особливо важлива для слабких студентів. Слабкі студенти в таких умовах не відчувають себе обмеженими і можуть проявляти ініціативу, водночас сильніші студенти можуть розвинути свої організаційні навички. Колективна діяльність сприяє розвитку та вдосконаленню комунікативних навичок, одні студенти повторюють пройдений матеріал, збагачують свій словниковий запас, а інші вдосконалюють свої знання.

Важливу роль під час такого виду роботи відіграє викладач, оскільки ефективність роботи залежить від підбору і правильного розподілу завдань, тобто він повинен підібрати завдання таким чином, щоб у групі були задіяні всі студенти без винятку.

Ще один вид робіт – це колективний, тобто коли освітній процес охоплює всю групу. Застосувати його рекомендується на початку або в кінці заняття. На початку заняття цей вид роботи зазвичай використовується для вступної бесіди або введення в тему заняття, а в кінці – для підбиття підсумків. Хоча його можна використовувати і як повноцінний спосіб проведення занять, наприклад, під час презентацій і проєктів, де кожен студент несе відповідальність за свою частину роботи, що відповідає його рівню знань. Колективна робота розвиває у студентів почуття відповідальності за успіх усієї групи і вчить їх довіряти один одному.

Отже, навчання студентів немовних спеціальностей з різним рівнем знання мови потребує ретельної підготовки та особливого підходу в організації роботи на заняттях. Для досягнення позитивного результату під час навчання іноземної мови в таких групах необхідно використовувати різноманітні методи і прагнути їх удосконалити.

Список використаних джерел:

1. Як організувати роботу в малих групах? URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/0100bylf-6854.doc.html> (дата звернення 01.02.2024).
2. Опис досвідує URL : <https://pruhloolha.blogspot.com/p/blog-page.html> (дата звернення 01.02.2024).
3. Johnson D., Johnson R. Making cooperative learning work. URL : https://www.researchgate.net/publication/243775553_Making_cooperative_learning_work (дата звернення 01.02.2024).

РОЛЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

**Мокієнко Тетяна, к. е. н., доцент,
Яловега Людмила, к. е. н., доцент,
Ліпський Роман, к. е. н., доцент**

Стейкхолдери в освіті – це всі учасники та організації, які впливають на освітній процес та створення якісних освітніх продуктів і послуг, що сприяють формуванню конкурентоспроможних фахівців та є основою успішної діяльності закладів вищої освіти. Цілями залучення стейкхолдерів до моніторингу та діагностики якості освітньої діяльності та якості вищої освіти є отримання об'єктивної інформації від стейкхолдерів щодо їх очікувань та задоволеності станом освітнього процесу, рівнем якості вищої освіти за певною освітньою програмою, освітнім процесом. Завданнями є: забезпечення зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу, а також формулювання пропозицій щодо його вдосконалення.

Нові принципи управління закладом вищої освіти (такі як чесність і довіра у ділових відносинах, толерантність, відповідальність за порушення домовленостей, соціальна відповідальність, особливо перед суспільством в цілому, схильність діяти у власних інтересах, але за однаковими для всіх правилами) забезпечують якість освітнього процесу. Це передбачає активне залучення стейкхолдерів до процедур закладу вищої освіти. Використання

теорії стейкхолдерів у практиці управління потенціалом має безпосередній вплив на якість освіти та сталий розвиток університету вцілому. Однак, незважаючи на те, що заклади вищої освіти визнають важливість взаємодії зі стейкхолдерами, більшість з них зосереджуються на взаємодії низького та середнього рівня, пов'язаній з конкретними заходами у напрямку розвитку закладу. Однак, це обмежує потенціал партнерства між стейкхолдерами та перешкоджає розширенню такої співпраці і формуванню сталих моделей.

Для розробки заходів з удосконалення процесу прийняття управлінських рішень з урахуванням потреб та побажань стейкхолдерів закладів вищої освіти пропонується наступна низка кроків.

- дослідження та аналіз поточного стану врахування інтересів та потреб стейкхолдерів;

- уточнення стратегії розвитку університету;
- розробка тактичного плану;
- налагодження взаємодії зі стейкхолдерами;
- мотивація залучених до покращення взаємодії стейкхолдерів;
- поточний та фінальний менеджмент (когтроль);
- можливість впливу та управління отриманими результатами.

Слід зазначити, що ця послідовність базується на функціональному підході до управління. Дотримання нижче зазначеної послідовності дозволить:

1. Доопрацювати існуючу стратегію управління розвитком ЗВО, щоб вона була гнучкою та реагувала на мінливі запити та потреби ключових стейкхолдерів.

2. Врахувати запити та потреби кожної групи стейкхолдерів університету.

3. Забезпечити загальну якість освітнього процесу.

4. Розробка альтернативних варіантів покращення взаємодії зі стейкхолдерами з метою її посилення.

4. Виявлення тенденцій у зміні потреб ключових стейкхолдерів та моніторинг процесів, які є найбільш чутливими до таких змін.

Частина інтересів взаємодії зі стейкхолдерами можуть бути вирішені власними силами закладу, без щалучення додаткового фінансування. Зокрема:

- набуття компетенцій, затребуваних нанаціональному та міжнародному ринку праці;

- якісний освітній процес;

- ярофесійне стажування під час навчання;

- міжнародна мобільність;

- представлення університету в міжнародних рейтингах та міжнародна акредитація

- забезпечення позанавчальної діяльності на базі університету.

Отже, в умовах інтенсивного розвитку та реформування української системи освіти якість вищої освіти залежить від наявності компетентних кадрів у вищих навчальних закладах. При цьому розвиток та реформування української системи освіти та якість вищої освіти залежить від зовнішнього середовища, яке формує соціальне замовлення, та внутрішнього середовища, яке є її потенційними ресурсами. Зовнішнє середовище формує соціальне замовлення,

а внутрішнє середовище є його потенційними ресурсами. Розуміння та врахування очікувань, інтересів і потреб різних груп стейкхолдерів є необхідною умовою надання якісних освітніх послуг та підвищення якості вищої освіти цілому.

Список використаних джерел:

1. Корнещук В. Співробітництво із стейкхолдерами як передумова якості вищої освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 127 – 132. URL : <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-68-2020-24.pdf> (дата звернення 06.02.2024).

2. Ляпунова В. А., Жейнова С. С. Вплив соціального партнерства із стейкхолдерами на якість професійної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. Т. 2. URL : http://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/10.pdf (дата звернення : 06.02.2024).

3. Харчук Ю. В., Олексів І. Б., Бережна Т. Ю. Урахування інтересів стейкхолдерів у процесі управління університетом. *Причорноморські економічні студії. Серія: економіка та управління підприємствами*. 2021. Вип. 61. С. 88 – 94. URL: http://bses.in.ua/journals/2021/61_2021/16.pdf (дата звернення 06.02.2024).

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК НАУКОВЦЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФІНАНСАХ»

Краснікова Оксана, к. е. н., доцент

Процес навчання студентів в закладах вищої освіти являє собою систему послідовного опанування ними необхідних знань за обраним фахом, формування вмінь та навичок, які згодом, з набуттям досвіду, трансформуються в професійні компетенції.

У Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що наукова діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності й здійснюється з метою інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої освіти [1].

Навички науковця у студентській молоді починають формуватися з першого року навчання у вищому навчальному закладі шляхом написання рефератів та підготовки презентацій. В ході вивчення та аналізу отриманої інформації формуються навички відокремлення суттєвого від несуттєвого, створення презентації дозволяє здобувачам обрати найбільш ефективну візуальну форму подання інформації.

Ще однією з форм включення здобувачів вищої освіти до наукової діяльності є їх залучення до роботи в студентських наукових гуртках, регулярна робота в яких здатна сформувати не тільки творчу особистість, але й особистість науковця [2].

Більш ефективною формою долучення студентів до наукової діяльності є

підготовка тез доповідей, яка здійснюється під керівництвом викладачів та потім публікуються у збірниках конференцій. Обмежений обсяг публікації дозволяє більш чітко формулювати свою думку, забезпечує практичну реалізацію принципів академічної доброчесності та дозволяє побороти страхи щодо «складності» наукової діяльності.

При викладанні дисципліни «Методологія наукових досліджень у фінансах» здобувачам вищої освіти викладаються базові поняття, які застосовуються в науковій діяльності. Студенти знайомляться із методами наукового дослідження та методологією наукового пошуку, з інформаційною базою наукового дослідження, з видами наукових досліджень та структурою і змістом етапів дослідницької роботи. Практичним втіленням отриманих знань є публікація тез доповідей за обраною науковою тематикою, які є обов'язкові до виконання для отримання високої підсумкової оцінки.

Отже, всі зазначені форми залучення студентської молоді до наукової діяльності мають найбільший ефект при їх комплексному використанні.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення : 21.01.2024).

2. Самойчук К. О., Ковальов О. О., Паляничка Н. О. Особливості трудового і професійного виховання студентів закладів вищої освіти. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць ТДАТУ*. Мелітополь : ТДАТУ, 2020. Вип. 24. С. 382 – 392.

УПРАВЛІННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Томілін Олексій, д. е. н., професор
Зоря Світлана, к. е. н., доцент

Вища освіта як суттєвий компонент соціально-економічного та культурного розвитку суспільства формує людський капітал, закладає фундамент професійних компетенцій майбутнього фахівця, що включають його професійні та особисті якості, набуті знання та вміння, а також мотивацію та активність.

Актуальність вирішення питань управління та вдосконалення якості освіти обумовлена у тому числі процесами інтеграції національної системи вищої освіти до нового єдиного європейського освітнього простору.

Якість освітньо-наукових закладів в Україні та пошук найефективніших шляхів їх розвитку залишається одним із найактуальніших для сучасного українського суспільства. Якість професійної підготовки виражається задоволеністю студентів організацією навчального процесу, прагненням до вирішення професійних завдань та професійної самореалізації, професійною адаптивністю. Під якістю в освітній галузі розуміється сукупність характеристик навчального процесу та його змісту який має здатність забезпечувати певний стан вдовolenня здобувачів освітнього закладу, кадрових запитів роботодавців, соціальних потреб суспільства та держави. Якість результатів діяльності

залежить від обраної технології та системи контролю, саме цим пояснюється необхідність розробки сучасних підходів до організації діяльності навчальних закладів, а також методів оцінки результатів навчання.

Використовуючи різноманітні інформаційні технології у навчальному процесі забезпечується вільний доступ практично до будь-якої інформації, у будь-який час доби, можливість проходження навчання в індивідуальному темпі [2].

Українські вчені зазначають, що розвиток інформаційних технологій сприяє зростанню відповідальності особистості, розвитку культури. Як Європейська країна, Україна, не може сьогодні залишатися осторонь того, що відбувається нині у вищій освіті. Працівники освітньої галузі не можуть сьогодні жити за моделями, які є не типовими для європейського освітнього простору.

Впровадження у національну систему освіти інструментів Європейського освітнього простору покликане сприяти підвищенню якості професійної підготовки кадрів. Модернізація вищої освіти потребує методичної компетентності викладача вищого навчального закладу для реалізації інноваційних методичних завдань та досягнення мети професійної підготовки студентів [1].

На нашу думку, головні пріоритетні завдання в галузі освіти України є:

- підвищення мотивації до навчання студентів;
- залучення студентів до науково-дослідної роботи.

Таким чином, розробка національних стандартів якості освіти дозволить регламентувати процедури забезпечення та оцінки якості освітньої діяльності. Зміна критеріїв тягне за собою зміну вимог до викладацького складу навчального закладу, контролю за змістом освіти і застосовуваних інноваційних технологій, чітку у прозорі процедуру самооцінки як основи забезпечення якості.

Одним із головних завдань створення загальноєвропейського освітнього простору є забезпечення необхідної якості освіти. Необхідно на державному рівні змінити зовнішні критерії оцінки якості роботи вищого навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Томілін О. О. Професійна діяльність викладача як основа забезпечення якості вищої освіти. *Науковий та педагогічний професіоналізм викладачів ВНЗ як основа надання студентам якісних освітніх послуг* : матеріали 46-ої наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів ПДАА. Полтава : РВВ ПДАА. 2015. С. 158 – 159. URL : <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/4393> (дата звернення 01.02.2024).

2. Томілін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О., Аранчій Д. С. Сучасні технології фінансового менеджменту : навч. посіб. Полтава : ПДАУ, 2023. 218 с. URL: <https://lib.pdaa.edu.ua/node/842> (дата звернення 01.02.2024).

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

**Дорошенко Андрій, к. е. н., доцент,
Браславець Тетяна, керівник виробничої практики**

Сучасний освітній процес передбачає можливість формування здобувачами вищої освіти індивідуальної освітньої траєкторії. Відповідно до існуючого законодавства не менше ніж 25 % від обсягу освітньої програми відводиться на дисципліни вільного вибору, що, за великим рахунком, і є основою такої траєкторії.

Здобувачі вищої освіти мають можливість обрати освітні компоненти відповідно до принципів, що передбачені в закладі вищої освіти. Такий вибір може бути реалізований різними шляхами які зводяться до спільної основи – вибір з пропонованого переліку. Якщо ж розглядати на практиці можливість вільного вибору та формування на цій основі індивідуальної освітньої траєкторії то можна побачити, що такий підхід може бути ефективно реалізований у випадках наявності достатньої кількості здобувачів вищої освіти, що в процесі вільного вибору можуть утворити прийнятні за своїм обсягом академічні групи. При цьому є цілком очевидним, що така можливість не може бути реалізована (з ряду об'єктивних причин) для одного чи декількох здобувачів, оскільки більшість закладів вищої освіти висувають певні вимоги до мінімальної чисельності академічної групи, що формується в результаті такого вибору. В таких випадках для забезпечення права на вільний вибір таким здобувачам може бути надана можливість опанувати (за їх бажанням) навчальні дисципліни інших спеціальностей (освітніх програм), для вивчення яких є сформовані академічні групи.

Одночасно слід відмітити, що важливим напрямком формування освітньої траєкторії є академічна мобільність. Відповідно здобувачі вищої освіти в межах співпраці закладу вищої освіти можуть опанувати окремі освітні компоненти в закладах партнерах. Така траєкторія формується в рамках внутрішньої та міжнародної академічної мобільності.

Внутрішня академічна мобільність в сучасних умовах здебільшого реалізується у вигляді кредитної (один чи декілька освітніх компонентів). Відповідно, найбільш реалістично її реалізувати між закладами, що територіально наближені, а, отже, існує можливість опанувати освітні компоненти в закладах-партнерах одночасно. У випадку територіальної віддаленості закладів-партнерів така форма співпраці реалізується з використанням технологій дистанційного навчання, що висуває додаткові вимоги як до викладача, так і до інших учасників освітнього процесу. Одночасно така територіальна віддаленість дещо ускладнює процес документального оформлення як самого процесу навчання, так і отримання його результатів. При цьому слід відмітити, що залучення учасників освітнього процесу до різних форм академічної мобільності розширює географію академічного спілкування та дає нові стимули для підвищення якості та конкурентоздатності сучасного освітнього процесу.

Одночасно, крім вище зазначеного, здобувачі вищої освіти можуть реалізувати право на формування індивідуальної освітньої траєкторії і в інших формах, що визначені в закладах вищої освіти. При цьому слід відмітити, що така траєкторія повинна переслідувати головну мету – формування високоякісних та конкурентоздатних фахівців на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липн. 2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення : 21.01.2024).
2. Про освіту : Закон України від 05 вересн. 2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення : 21.01.2024).
3. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серп. 2015 р. № 579. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248409199> (дата звернення : 21.01.2024).

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТВАРИННИЦТВА ТА ПРОДОВОЛЬСТВА

МАЙСТЕР-КЛАС, ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

**Хмельницька Євгенія, к. т. н., доцент,
Шелудько Вікторія, к. т. н., доцент**

Майстер-клас – метод навчання та конкретне заняття із вдосконалення практичної майстерності, що проводиться фахівцем в певній галузі творчої діяльності (музики, образотворчого мистецтва, літератури, режисури, акторської майстерності, дизайну, ремесла) для осіб, які, зазвичай, вже досягли достатнього рівня професіоналізму в цій сфері діяльності [1]. Якщо адаптувати вказане визначення терміну «майстер-клас» до освітнього процесу в закладах вищої освіти, тоді він може набути такого визначення, що майстер-клас — це передача викладачем здобувачам освіти своє майстерності та досвіду шляхом практичної презентації своїх здібностей. Зазвичай проведення майстер-класу передбачає групове навчання, яке ставить за мету досягти таких цілей:

- мотивувати та стимулювати до досягнення творчого успіху;
- розвивати вміння, навички, стимулювати самоконтроль та саморозвиток;
- мати індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти;
- сприяти організації самостійної роботи з метою творчого розкриття особистості [2]

Результатом проведення майстер-класу може бути щось матеріальне (виріб, страва, тощо), створене разом із викладачем або під його керівництвом.

Прикладом застосування майстер-класів під час навчання здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальностей «Харчові технології» та «Готельно-ресторанна справа» є залучення професіоналів-практиків. З метою підготовки здобувачів до проходження літньої практики в Італії в закладах гостинності (за згодою студента і за погодженням із керівництвом ЗВО), проводиться серія майстер-класів з організації обслуговування відвідувачів закладу ресторанного господарства і технології приготування різних видів італійської пасти. На майстер-класах здобувачі опановують початковий рівень майстерності, а в подальшому - набувають необхідний рівень теоретичних знань і практичних навичок, достатніх для їх самостійної роботи під час проходження літньої практики. З метою перевірки набутих знань та вмінь, після певної кількості майстер-класів, здобувачі мають можливість продемонструвати набуті вміння та знання виконуючи індивідуальне (практичне) завдання. Це може бути як приготування страви, зокрема пасти, так і сервірування столу, залежно від виду заходу, що проводиться.

Стимулюючи самоорганізацію і саморозвиток здобувачів освіти та з метою якісної підготовки до практики, в рамках проведення майстер-класів, передбачене вивчення італійської мови, яке закінчується складанням іспиту на рівень володіння мови.

Таким чином, комплексний підхід підготовки здобувачів до проходження практики шляхом проведення майстер-класів та вивчення іноземної мови дозволяє студентам набути професійних вмінь та навичок, якими повинен володіти фахівець спеціальностей «Харчові технології» та «Готельно-ресторанна справа» під час проходження літньої практики в закладах гостинності. Досягненню успіхів сприяє залучення професіоналів-практиків відповідної галузі та творчий, індивідуальний підхід до кожного здобувача з метою розкриття його особистісних професійних якостей.

Список використаних джерел:

1. Дописувачі вікіпедії «Майстер-клас». *Українська вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80-%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81> (дата звернення 25.01.2024)

2. Житеньова Н. В. Майстер-клас як ефективна форма підготовки майбутнього вчителя до застосування технологій візуалізації у предметно-професійній діяльності. *Фізико-математична освіта*. 2019. Вип. 1 (19). С. 55 – 61.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО- НАУКОВОЇ РОБОТИ КАФЕДРИ

Тендітник Володимир, к. с.-г. н., доцент,

Юхно Віктор, к. с.-г. н., доцент,

Гловацький Іван, завідувач лабораторії

Кафедра це основний навчально-науковий підрозділ університету, центр методичної роботи [2]. В сучасних умовах якість освіти - одна з найважливіших характеристик конкурентоздатності навчального закладу. На кафедрі харчових технологій організації навчального процесу надається першочергова увага, яка має три основних напрямки: навчальні заняття, методична робота і організаційно-методична робота. Важливими елементами першого напрямлення є впровадження форм активного навчання, обговорення відкритих занять, організація виробничих практик, курсового, дипломного проектування і т. ін. Друге напрямлення вимагає постійного удосконалення методичного забезпечення, по дисциплінам кафедри, особливо КНМЗНД, обговорення результатів методичної роботи на засіданнях кафедри, деканату, методичних радах на навчально-науково-методичних конференціях. І третє напрямлення це організаційно-методична робота кураторів академічних груп, особливо на молодших курсах, культурно-масова, виховна робота, в тому числі в гуртожитку, організація діловодства, складання планів і звітів, профорієнтація, організація занять по громадянській обороні, внутрішньо-кафедральний контроль роботи викладачів, комплексна перевірка роботи кафедри, профілактика порушень навчальної дисципліни, розвиток нових форм взаємодії студентів і викладачів.

В світі цих напрямлень на кафедрі щорічно оновлюються всі необхідні матеріали навчально-методичного забезпечення, розробляються і постійно

впроваджуються лекційні курси з дисциплін у вигляді презентацій з використанням мультимедійних проєктів, в умовах лабораторних занять здобувачі вищої освіти розробляють інноваційну технологію різних нових продуктів харчування з молоко-м'ясної і рослинної сировини і т. ін [1].

Наслідком того, що кафедра дійсно працює на перспективу є успішно пройдена акредитація як бакалаврського так і магістерського рівня з ОПП спеціальності 181 Харчові технології, а також відкриття у 2023-му році нової спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа.

Іншої головною сферою діяльності кафедри є наукова робота, яка грає важливу роль у прискоренні розвитку промислового виробництва, в рішенні головних соціально-економічних проблем розвитку суспільства. Сьогодні, як ніколи важлива інтеграція науки, вищої школи і виробництва, що буде сприяти накопиченню науково-дослідницького потенціалу, підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів.

Рис. 1. Навчальна практика здобувачів вищої освіти спеціальності 181-Харчові технології в умовах ТОВ «Домінік Ко»

Професорсько-викладацький склад кафедри здійснює перспективні наукові дослідження, поєднуючи освітньо-виховну та наукову діяльність, в тому числі і наукову роботу студентства. Так у науковому студентському гуртку приймають участь до 35 % здобувачів вищої освіти за спеціальності 181 Харчові технології. Періодично за результатами наукової роботи вони приймають участь в різних наукових заходах. Так, тільки за останні 4 місяці поточного навчального року 9 здобувачів вищої освіти брали участь у наукових заходах в тому числі троє – у Всеукраїнських наукових заходах, 9 – у Міжнародних наукових заходах. За участю здобувачів вищої освіти видано 51 публікацію. Всього за весь 2023 рік ними опубліковано 51 статті і тези. Всі роботи виконані в основному на базі наукової, навчально-наукової і навчальних лабораторій кафедри. Ведучою науковою лабораторією є науково-дослідна лабораторія «Субкритичні технології у харчових виробництвах» – керівник, професор В. О. Сукманов (має

тільки у 2023 році 12 наукових видань), зав. лабораторією І. В. Гловацький. За 2023 рік викладачі кафедри прийняли участь у 58 ярмарках, виставках і форумах, організували три наукові конференції, в тому числі одна – міжнародна конференція у 2023 році, одержано п'ять наукових грамот, премії та 7 патентів.

З метою покращення навчального процесу на кафедрі постійно ведеться робота по підвищенню рівня професійної направленості професорсько-викладацького складу, для чого викладачі регулярно проходять курси підвищення кваліфікації, стажування. Розширюється, оновлюється та укріплюється матеріально-технічна база, як одна із основних і головних умов підготовки висококваліфікованих спеціалістів, і яка за роки функціонування кафедри значно поповнилася новим обладнанням.

Кафедра харчових технологій повністю забезпечує безперервність та ефективність підготовки майбутніх технологів, та професіонально- педагогічний супровід їх особистісного та професійного зростання.

Список використаних джерел:

1. Жадановська А. О., Тендітник В. С. Виробництво безлактозного йогурту в умовах навчально-наукової лабораторії кафедри. Інноваційні та ресурсозберігаючі технології харчових виробництв : матеріали всеукр. наук.-практ. конференції. Полтава, 2021. С. 19 – 20.
2. Кравець І. М. Управління трудовим потенціалом : навч. посіб. Хмельницький : ФОН Цюпак А. А., 2015. 424 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ, ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шаферівський Богдан, к. с.-г. н., доцент,
Ільченко Марія, к. с.-г. н., старший дослідник

На даний час входження України до Загальноєвропейського простору вищої освіти (ЄПВО) та Загальноєвропейського дослідницького простору супроводжується впровадженням інновацій у систему вищої освіти та науки України. Реформування освітньої та наукової сфер призвело до підвищення уваги до академічної мобільності членів освітнього процесу, яка розглядається, як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір та як необхідна умова його формування [1, 2, 6].

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами. Академічна мобільність є важливою складовою процесу інтеграції вищих навчальних закладів у міжнародний освітній простір. Однак, цей процес передбачає отримання додаткової освіти студентами, впровадження нових професійних освітніх стандартів у ВНЗ, оновлення змісту навчальних програм та навчальних матеріалів, розробку і впровадження нових навчальних дисциплін із перспективних наукових напрямів, вибір індивідуальної навчальної програми та вибіркових дисциплін, створення інноваційно-освітніх центрів, посилення ролі

студентського самоврядування [1, 4].

Запровадження академічної мобільності в українських ВНЗ на сьогоднішній день передбачає наступне: відкриття в українських ВНЗ філій міжнародного університету для організації обміну студентами; створення інформаційної бази даних, а саме: створення Європейських центрів в університетах з метою надання інформації про світові, європейські та національні університети; програми міжнародної мобільності; міжнародні семінари, проведення яких передбачає плідну співпрацю між університетами України та ЄС, створення співпраці між студентським самоврядуванням, яка б передбачала реалізацію потреб студентів щодо академічної мобільності на практиці; забезпечення належного рівня підготовки студентів, готових до навчання в ВНЗ за кордоном; створення нової системи підвищення кваліфікації та перепідготовки для професорсько-викладацького складу [3, 5].

Для розвитку конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти та підвищення мобільності студентів в ПДАУ було визначено наступні важливі завдання, а саме:

- втілення та використання кредитно-трансферної системи (ECTS);
- перехід на трирівневу систему підготовки фахівців (бакалавр, магістр, доктор філософії);
- створення міжнародної мережі ВНЗ –партнерів;
- укладання міжнародних договорів з іноземними країнами з метою створення програм подвійних дипломів;
- підтримка програм академічної мобільності для студентів та професорсько-викладацького складу;
- підтримка участі студентів та викладачів університету у міжнародних проєктах та програмах підвищення кваліфікації [4].

Основними завданнями академічної мобільності здобувачів вищої освіти в ПДАУ є:

- підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки, проведення досліджень з використанням сучасного обладнання й технологій, опанування новітніх методів дослідження, набуття досвіду проведення науково-дослідної роботи та впровадження її результатів;
- набуття професійного досвіду під час проходження навчальних та виробничих практик;
- можливість одночасного отримання здобувачем вищої освіти двох документів про вищу освіту з додатками встановленого у закладах вищої освіти – партнерах зразка та інформацією про існуючу в них систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти;
- підвищення рівня володіння іноземними мовами;
- посилення інтеграції освіти та науки, розвиток подальших наукових досліджень, поглиблення знань національних культур інших країн, а також поширення знань про мову, культуру, освіту та науку України;
- підтримка соціальних, економічних, культурних, політичних взаємовідносин та зв'язків з іншими країнами [4].

Таким чином, академічна мобільність в Україні – явище нове, але воно набуває темпів розвитку дуже швидко. Для подальшого розвитку цього інноваційного процесу необхідним є порівняння вищої системи освіти України до європейських критеріїв і стандартів, а також визначення можливостей її удосконалення на новому етапі розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гуляєв Н. М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири. *Розбудова менеджмент – освіти в Україні* : матеріали VI щорічної міжнар. конференції, м. Дніпропетровськ, 17–19 лютого 2005 р. Дніпропетровськ, 2005. С. 76 – 81.

2. Дідківська О. Г. Напрями вдосконалення механізмів регулювання професійної освіти в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2015. № 3 (21). С. 118 – 124.

3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.

4. Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyapromobilnist.pdf> (дата звернення : 22.01.2024).

5. Чижанська Н. В., Шаферівський Б. С., Карунна Т. І. Інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти. *Вища освіта в контексті глобальних викликів* : матеріали 54-ї наук.-метод. конференції викладачів і аспірантів (м. Полтава, 22–23 лютого 2023 р.) Полтава, 2023. С. 199 – 201.

6. Шаферівський Б., Карунна Т., Желізняк І. Інтерактивні та кооперативні навчальні технології, як засіб формування фахових компетенцій. *Проблеми підготовки фахівців – аграріїв у навчальних закладах вищої та професійної освіти* : зб. наукових праць IV міжнародної наук.-метод. конференції (м. Кам'янець – Подільський, 02 жовтня 2020 р.) Тернопіль: ПДАТУ, 2020. С. 177 – 179.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сябро Альона, доктор філософії,
Слинько Віктор, к. с.-г. н., доцент,
Березницький Віктор, ст. викладач

Сучасні тенденції перебудови ринку праці, а також завищені вимоги роботодавців до підготовки майбутніх спеціалістів в галузі сприяють трансформації та вдосконаленню освіти. Вибір стратегій щодо підвищення якості освітнього процесу головним чином визначається рівнем взаємодії вищих навчальних закладів зі стейкхолдерами, а також актуальністю та необхідністю індустріалізації суспільства в цілому. Провідними завданнями для покращення освітнього процесу є забезпечення високого інформаційного рівня навчального

плану та збільшення годин практичної складової, що дозволить насичити ринок праці висококваліфікованими фахівцями. У зв'язку з цим актуальним є впровадження сучасних форм здобуття вищої освіти, які направлені на підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів та максимальне розкриття їх професійних компетентностей.

Досягнення цієї мети можливе за рахунок впровадження дуальної освіти, як однієї з ефективних форм підготовки фахівців, яка забезпечує збільшення практичної складової навчального процесу, покращує якість отриманих освітніх послуг а також сприяє тісній співпраці підприємств і закладів вищої освіти. Дуальна форма навчання передбачає здобуття освіти за рахунок поєднання теоретичного навантаження в закладах освіти з отриманням практичних навичок на підприємствах для набуття кваліфікації за спеціальністю, за умов оформлення договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти. В свою чергу дуальна освіта зосереджена на виконанні обов'язків, які передбачені посадовою інструкцією, а також отриманні заробітної плати [3].

Забезпечення необхідного тандему між закладами вищої освіти та існуючими вимогами на ринку праці дозволить не лише сприяти високому рівню кваліфікації майбутніх спеціалістів, але й підвищити відсоток працевлаштованих випускників. Для здобувачів вищої освіти дуальне навчання – це можливість працевлаштування та початку кар'єри за обраною спеціальністю, оскільки саме дуальна система максимально відповідає до запитів роботодавців. Зокрема, дана форма освіт сприяє швидкій адаптації молоді до виробничих відносин і процесів, а також праці в колективі [1].

Можливість застосування теоретичних знань при практичній підготовці дозволяє здобувачам освіти використовувати відомі їм методи та способи дій у нових для них ситуаціях, критично мислити, виражати власну життєву позицію. Самореалізація та саморозвиток молоді, які набулі в період дуального навчання, а також тісна співпраця з наставниками та трудовим колективом забезпечують становлення особистості, яка здатна самостійно розв'язувати задачі. Це сприяє отриманню навичок розв'язувати проблеми реальних життєвих ситуаціях. Перевага для підприємства при використанні дуальної освіти є те, що після закінчення навчання випускників можна максимально залучати до виробничих процесів [2].

Таким чином, дуальна освіта є одна з форм професійної соціалізації та самореалізації молоді, оскільки надає широкі можливості для отримання як теоретичних так і практичних знань.

Список використаних джерел:

1. Довгенко Я. О., Яременко Л. І., Яременко Ю. В. Впровадження дуальної освіти у виші: переваги та ризики. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. 9 с.
2. Кравченко О. Л. Дуальна освіта в Україні: від концепції до практики. *Педагогічні науки*. 2021. № 2 (90). С. 64 – 69.
3. Марценюк Л. В., Груздев О. В. Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практики. *Економічна наука*. 2021. № 3. С. 58 – 65.

ПРАКТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО СЕКТОРУ ДОСКОНАЛОСТІ ДЛЯ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: СТАЛЕ ПТАХІВНИЦТВО ПОЛТАВСЬКОГО ДАУ

**Усенко Світлана, д. с.-г. н., с. н. с.,
Шостя Анатолій, д. с.-г. н., с. н. с.**

В умовах сучасного інформаційного суспільства та євроінтеграційних процесів досягнення життєвого успіху людини неможливе без постійного поповнення освітнього капіталу, орієнтованого на розширення професійних горизонтів [1, 3].

Концепція навчання упродовж життя у країнах Європи є прикладом переходу до якісно нового етапу розвитку систем освіти – неперервної освіти. Вона сформувалася під впливом факторів зовнішнього середовища на базі накопиченого досвіду у педагогіці [1, 2].

У теорії і практиці безперервної освіти особливо акцентується увага на освіті дорослих за межами базової освіти. Це відкриває можливості підвищення професійної кваліфікації, перепідготовки в процесі зміни професій, освіти в ході адаптації до мінливих соціальних умов.

Використання нових організаційних форм таких як дуальна освіта, проєктне і модульне навчання дають змогу перейти від традиційного навчання до нових форм подачі та засвоєння навчального матеріалу [3].

На сьогодні є досить актуальним розробка та упровадження короткострокових навчальних програм та різноманітних тренінгових курсів, які спонукатимуть до саморозвитку з метою формування сучасного фахівця у системі безперервної освіти.

У рамках реалізації міжнародного проєкту програми Еразмус+, напряму КА2: Співпраця між організаціями та установами, Розбудова потенціалу у сфері вищої освіти, “Стале тваринництво та добробут тварин” / “Sustainable Livestock Production and Animal Welfare” (Грантова Угода № 101083023-SuLAWe) у Полтавському державному аграрному університеті створено Інноваційний сектор досконалості для навчання впродовж життя: стале птахівництво.

Концепція інноваційного сектору безперервного навчання зі сталого птахівництва базується на ідеї створення централізованого осередку знань, навчання і підтримки для птахівничих господарств та інших зацікавлених сторін. Сектор сприяє впровадженню сталих та ефективних методів виробництва продукції птахівництва, які мінімізують вплив на навколишнє середовище та покращують добробут птиці.

Сектор створено для організації освітнього процесу підготовки слухачів та фахівців аграрного виробництва у сфері сталого птахівництва, організації підвищення кваліфікації, проведення науково-дослідної та інформаційно-консультативної діяльності, надання дорадчих послуг тощо.

Навчально-консультаційні послуги з питань птахівництва надаються власникам фермерських та особистих селянських господарств, задіяних у галузі птахівництва і сприяють збільшенню обсягів виробництва продукції за міжнародними стандартами якості та безпечності, впровадженню міжнародних

практик біобезпеки та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.

Посилення співпраці між закладами вищої освіти та аграрним бізнес-сектором, зокрема у практичній підготовці зацікавлених сторін, шляхом навчання впродовж життя та діяльності з передачі знань, для забезпечення освіти, орієнтованої на ринок праці сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіону.

Створення умов для кращої інтеграції інновацій у галузі птахівництва в агропромислове виробництво здійснюється шляхом організації та проведення відповідних навчань, тренінгів, семінарів, конференцій.

Цільовою групою Інноваційного сектору досконалості для навчання впродовж життя стали птахівництво є працівники фермерських та особистих селянських господарств, задіяних у галузі птахівництва, здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні працівники та інші зацікавлені особи.

Плани навчань складаються відповідно до запитів: підвищення кваліфікації фахівців у галузі птахівництва, або ж для тих, хто хоче розвивати присадибне птахівництво яєчного чи м'ясного напрямку продуктивності.

Очікуваним результатом роботи сектору є створення умов для кращої інтеграції інновацій в агропромислове виробництво на принципах сталості, шляхом проведення навчальних тренінгів та курсів, а також участі у реалізації державних та регіональних програм, міжнародних, неурядових та громадських ініціатив щодо розвитку сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Вознюк О. В. Неперервна освіта як провідна тенденція сучасного світу. *Андрогогічний вісник*. 2012. № 1. С. 50 – 57.
2. Десятов Т. Вплив глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства на розвиток неперервної освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2005. № 3. С. 4 – 7.
3. Дзвінчук Д. Роль безперервної освіти в стратегії розвитку людського капіталу. *Вісник Львівського університету. Серія філософ.-політолог. студії*. 2020. Вип. 29. С. 53 – 60.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Кайнаш Алла, к. т. н., доцент,
Будник Ніна, к. т. н., доцент

У повсякденній роботі науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти комунікація є головним інструментом, за допомогою якого вони здійснюють освітню та соціальну діяльність. При цьому кожен здобувач вищої освіти потребує індивідуального комунікативного впливу з боку викладача, виходячи зі специфіки навчальної дисципліни, соціально-психологічних особливостей здобувачів тощо. А надзвичайної уваги потребують студенти, які мають певні особливості розвитку, в даному випадку маємо на увазі аутизм.

Згідно даних ООН у світі проживає майже 70 мільйонів людей із розладами аутистичного спектру, у яких порушені соціальні навички та ускладнена їх соціальна інтеграція та адаптація. Фахівці, дедалі частіше, аутизм називають не вадою чи захворюванням, а особливістю розвитку, тому в Європі та Америці дітей-аутистів називають дітьми з підвищеними потребами, а не діти з особливими потребами.

Кожного навчального року перед науково-педагогічними працівниками Полтавського державного аграрного університету постає безліч викликів сьогодення, таких як: організація навчального процесу в умовах коронавірусу; необхідність зібратися морально та фізично для проведення аудиторних занять після безсонних ночей на початку повномасштабної війни РФ проти України; адаптація до проведення занять під час тривалих повітряних тривог тощо. І крім цього, приходять на навчання студенти з різними особливими потребами, з якими необхідно налагоджувати комунікативну взаємодію, знати особливості спілкування з категорією таких осіб, мати хоч елементарні практичні навички роботи з ними.

Але такі проблеми постають не лише перед викладачами, а й перед здобувачами вищої освіти, які не відносяться до групи людей з особливими потребами і не мають досвіду, необхідних знань та навичок спілкування, сприйняття таких людей, не говорячи вже про співпрацю та комунікацію в аудиторіях під час проведення лабораторних та практичних занять. Адже, діти з розладами аутистичного спектру, переважно, навчалися вдома, тому вони соціально неадаптовані та не мають розвинених індивідуальних навичок перебування в соціумі, що заважає, і навіть, дратує інших студентів під час аудиторних занять.

Також надзвичайно важливим моментом, є дотримання правил з техніки безпеки під час проведення лабораторних занять, де використовують реактиви, хімічний посуд, спеціальні установки та прилади, наприклад, з таких навчальних дисциплін, як: «Хімія», «Технічна мікробіологія», «Харчова хімія» тощо, на яких студенти працюють або індивідуально, або групами. Викладач має повноцінно провести заняття і слідкувати окремо за особливими студентами, дотримуючись правил етики та ін.

Проблема полягає в тому, що мало хто знає навіть, як:

- правильно визначити конкретний розлад чи порушення у розвитку студента, чи просто невідповідна поведінка студента;
- комунікувати зі студентами-аутистами;
- адаптуватися викладачам і студентам до особливих студентів;
- подолати основні труднощі спілкування з такими студентами.

Тому, на нашу думку, доцільно проводити спеціальні навчальні тренінги для викладачів та здобувачів вищої освіти, що підготовлені відповідними фахівцями з урахуванням особливостей тих студентів, які прийшли навчатися на перший курс конкретної спеціальності.

Це сприятиме формуванню нормального навчального процесу за рахунок максимального залучення особливих студентів та в їх подальшій інтеграції в соціум.

Список використаних джерел:

1. Leshchuk H. Social work with children with autism spectrum disorders: communicative aspect. *Social Work and Education*. 2016. Vol.3, No. 2. Pp. 26 – 33. URL : <http://journals.urau.ua/swe/> (дата звернення :01.02.2024).

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ, СЕРТИФІКАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО БАКАЛАВРА З ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Кузьменко Лариса, к. с-г. н., доцент

Підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі, насамперед, має відповідати вимогам сучасності. Здобувачі вищої освіти під час навчання у закладі вищої освіти аграрного профілю повинні отримати знання щодо проектної, технологічної та дослідницької діяльності в обраній галузі. В Україні відбуваються соціально-економічні процеси, що вимагають стратегічних змін в усіх галузях виробництва. Значною мірою це стосується аграрної промисловості, тому підвищення ефективності професійної підготовки фахівців-аграріїв є одним із пріоритетних завдань системи вищої освіти.

Згідно з стандартом вищої освіти спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва метою підготовки здобувачів вищої освіти є формування фахівців аграрної сфери, які здатні вирішувати спеціалізовані практичні задачі й проблеми в галузі виробництва та переробки продукції тваринництва, для яких характерна комплексність та невизначеність умов за використання теорій та методів прикладних наук і біології [1].

У Полтавському державному аграрному університеті здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Розроблена відповідно до стандарту освіти [1] освітньо-професійна програма бакалаврського рівня містить перелік фахових компетентностей та програмних результатів навчання здобувачів вищої освіти, які вони здобудуть після завершення навчання [2].

Для забезпечення формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання в освітній програмі передбачено перелік освітніх компонентів. Кожна з навчальних дисциплін, практик, компонентів атестації включає декілька програмних результатів та компетентностей.

Освітній компонент «Основи стандартизації, метрології, сертифікації і управління якістю продукції» є обов'язковим компонентом професійної підготовки бакалавра освітньо-професійної програми Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

У результаті вивчення даного освітнього компонента у здобувачів вищої освіти формуються програмні результати навчання ПРН 1 і ПРН 20, визначені стандартом освіти за спеціальністю та освітньо-професійною програмою. Вони стосуються забезпечення дотримання параметрів та контролю технологічних

процесів з виробництва і переробки продукції тваринництва, а також застосування міжнародних та національних стандартів і практик в професійній діяльності [3].

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з нормативними, технічними і організаційними основами стандартизації, теоретичними основами й практичними рекомендаціями по організації планування якості продукції та послуг підприємств; новими методами і принципами стандартизації і сертифікації продукції; надання знань майбутнім фахівцям по використанню на практиці досягнень сучасної стандартизації, метрології й сертифікації для одержання високих кінцевих результатів у сільськогосподарському виробництві та переробці продукції тваринництва.

Основними завданнями навчальної дисципліни є вивчення державної системи стандартизації, метрології та сертифікації продукції та послуг, законодавства у сфері стандартизації, особливостей стандартизації продукції тваринництва та технологічних процесів їх виробництва, технічного регулювання та оцінки відповідності.

Основні фахові компетентності, які здобувають студенти у результаті вивчення «Основ стандартизації, метрології, сертифікації і управління якістю продукції» пов'язані із здатністю використовувати професійні знання організації та контролю технологічних процесів під час виробництва продукції скотарства, свинарства, птахівництва й інших галузей; контролю сировини, напівфабрикатів й готової продукції під час переробки продукції тваринництва для ефективного ведення бізнесу.

Тематика навчальної дисципліни охоплює загальні питання стандартизації продукції тваринництва – як сировини тваринного походження (продукції скотарства, свинарства, конярства, вівчарства, козівництва, птахівництва, рибництва, бджільництва), так виготовленої з неї кінцевої продукції. Також в тематику включені питання метрологічного забезпечення стандартизації та управління якістю продукції.

Освітній компонент «Основи стандартизації, метрології, сертифікації і управління якістю продукції» є обов'язковим компонентом професійної підготовки бакалавра освітньо-професійної програми Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Тематичний план цієї навчальної дисципліни повною мірою забезпечує формування передбачених освітньо-професійною програмою та стандартом вищої освіти фахових компетентностей і програмних результатів навчання у фахівців аграрної сфери – бакалаврів з технології виробництва і переробки продукції тваринництва.

Список використаних джерел:

1. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2018. 32 с.

2. Освітньо-професійна програма Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Полтава : ПДАУ, 2023. 21 с. URL:

<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/12077/oppsvobakalavr2023-2024nr.pdf> (дата звернення 08.01.2024).

3. Силабус навчальної дисципліни «Основи стандартизації, метрології, сертифікації і управління якістю продукції». URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/13207/sylabusstandartyzaciya.pdf> (дата звернення 08.01.2024)

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА МЕТОДИКИ НАПИСАННЯ ОГЛЯДОВИХ СТАТЕЙ

Сукманов Валерій, д. т. н., професор,
Дубова Галина, к. т. н., доцент

Щороку у світі 8,2 млрд дол. США витрачається на дублювання наукових досліджень, які були проведені іншими дослідниками раніше, як результат неякісного аналізу сучасного стану досліджуваної проблеми. Зростання потоку наукової інформації змінило розуміння та «вагу» так званих «оглядових» статей, які є вичерпним підсумком поточного розуміння конкретної теми дослідження та базуються на раніше опублікованих дослідженнях. На відміну від дослідницьких статей, оглядові статті не містять нових результатів, але можуть запропонувати нові висновки на основі аналізу об'єднаних результатів попередніх досліджень. Перед оглядовими статтями стоять завдання: пояснити сучасний стан знань; виявити прогалини у існуючих дослідженнях для потенційних майбутніх досліджень, виділити основні методології та прийоми дослідження. Розуміння оглядової статті за останні 10 років суттєво змінилося. Оглядова стаття не є сумою описів раніше проведених досліджень, це системне дослідження, проведене з використанням сучасних методів системного, статистичного аналізу, синтезу та аналізу інформації. В разі збільшилася кількість наукових журналів, які публікують виключно оглядові статті. Було сформульовано, що оглядові статті можуть бути трьох типів: огляди літератури, систематичні огляди та мета-аналіз.

Огляд літератури є загальним оглядом досліджуваної теми і має на меті забезпечити надійний і неупереджений звіт про поточне розуміння теми.

Систематичний огляд, навпаки, є більш конкретним і намагається вирішити вузькоспеціалізоване дослідницьке питання. Його презентація є більш детальною, містить інформацію про використану стратегію пошуку, критерії прийнятності для включення досліджень, методи, використані для перегляду зібраної інформації, тощо.

Мета-аналіз подібний до систематичного огляду в тому, що обидва систематично проводяться з правильно визначеним питанням дослідження. Однак, на відміну від останнього, мета-аналіз порівнює та оцінює певну кількість подібних досліджень. Це кількісний характер і може допомогти оцінити контрастні результати дослідження.

У 2020 році, враховуючи зростання вимог до оглядових статей було розроблено систему «PRISMA 2020» [1], яка чітко прописує сучасні вимоги до

методології, структури написанні оглядової статті та її змісту. Системою передбачено більш як 30 пунктів-вимог, які потрібно враховувати при написанні оглядової статті, серед яких найбільш вагомими є: надання обґрунтування огляду в контексті наявних знань, чітке формулювання цілей або питань, на які дає відповідь стаття;

- у пункті статті «Методи дослідження» слід вказати критерії включення та виключення для огляду та те, як дослідження були згруповані для синтезу; при описі джерел інформації потрібно вказувати усі бази даних, реєстри, веб-сайти, організації, списки посилань та інші джерела, у яких здійснювався пошук або використовувалися для ідентифікації досліджень, дату останнього пошуку чи звернення до кожного джерела;

- при опису стратегія пошуку потрібно представити повні стратегії пошуку для всіх баз даних, реєстрів і веб-сайтів, включаючи будь-які використані фільтри та обмеження;

- процес відбору передбачає опис методи, які використовувалися для визначення того, чи відповідало дослідження критеріям включення до огляду, включно з тим, скільки рецензентів перевіряли кожен запис і кожен отриманий звіт, чи працювали вони незалежно, і, якщо застосовано, деталі інструментів автоматизації, використаних у процесі;

- процес збору даних передбачає опис методів, які використовувалися для збору даних зі звітів, у тому числі, скільки рецензентів збирали дані з кожного звіту, чи працювали вони незалежно, будь-які процеси для отримання або підтвердження даних від дослідників, а також, якщо застосовано, деталі інструментів автоматизації, які використовуються в процесі;

- при оцінці ризику упередженості в дослідженні слід вказати методи, використані для оцінки ризику упередженості у включених дослідженнях, включаючи деталі інструментів, які використовуються, скільки рецензентів оцінювали кожне дослідження та чи працювали вони незалежно, а також, якщо застосовано, деталі інструментів автоматизації використовуються в процесі;

- методи синтезу передбачають опис процеси, які використовуються для прийняття рішення про те, які дослідження підходять для кожного синтезу;

- при проведенні мета-аналізу, слід навести моделі та методи для ідентифікації наявності та ступеня статистичної неоднорідності (аналіз підгруп, мета-регресія, аналізи чутливості, оцінки стійкості синтезованих результатів, оцінка достовірності);

- при формулюванні результатів досліджень слід описати результати процесу пошуку та відбору, від кількості записів, виявлених під час пошуку, до кількості досліджень, включених до огляду, в ідеалі використовуючи блок-схему, навести посилання на дослідження, які могли здатися такими, що відповідають критеріям включення, але які були виключені, і пояснить, чому вони були виключені, надати характеристики використаних досліджень, представити результати всіх проведених статистичних синтезів. Якщо проводився мета-аналіз, потрібно надати для кожної підсумкову оцінку та її точність (наприклад, довірчий/достовірний інтервал) і показники статистичної неоднорідності.

Висновки оглядових статей з достатнім ступенем вірогідності слід сприймати як тенденції, прогноз розвитку певних технологій та галузей [2].

Список використаних джерел:

1. Page MJ, McKenzie JE, Bossuyt PM, Boutron I, Hoffmann TC, Mulrow CD, et al. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ* 2021;372:n71. doi: 10.1136/bmj.n71.

2. Joanna Wajs, Aneta Brodziak, Jolanta Król. Shaping the Physicochemical, Functional, Microbiological and Sensory Properties of Yoghurts Using Plant Additives. *Foods* 2023, 12(6), 1275; doi.org/10.3390/foods12061275.

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА НАВИЧОК НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Ващенко Павло, д. с.-г. н., с.н.с.,
Поліщук Анатолій, д. с.-г. н., професор,
Поліщук Валентин, здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти

Приблизно 30 % валової продукції у сільському господарстві країни припадає на тваринницьку галузь. Забезпечуючи населення високоякісними, калорійними, дієтичними та вітамінізованими продуктами харчування, тваринництво, крім того, є постачальником добрив для рослинництва та сировини для легкої промисловості. Тим не менш, галузь перебуває в складному стані розвитку через низку негативних явищ, деякі з яких є системними та тривалими, і якщо їх не подолати, нинішній стан може призвести до повної втрати частини тваринництва та подальшого погіршення продовольчої безпеки держави. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є використання цифрових технологій у тваринництві, що дозволяє оперативно збирати та аналізувати інформацію для прийняття управлінських і виробничих рішень, щоб підвищити прибутковість і ефективність виробництва [1, 2].

У сучасних умовах виробництва діджиталізація тваринництва стає необхідним елементом технологічного процесу для забезпечення конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств і, наразі, займає своє місце поряд з такими інноваційними рішеннями як геномна селекція [3, 4] та нанотехнології у тваринництві [5].

Для забезпечення відповідності освітніх програм сучасним вимогам до фахівців з технології виробництва і переробки продукції тваринництва на факультеті технологій тваринництва і продовольства в рамках виконання міжнародного проекту “Стале тваринництво та добробут тварин” / “Sustainable Livestock Production and Animal Welfare” (Грантова Угода № 101083023-SuLAWe за програмою Еразмус+, напряму КА2: Співпраця між організаціями та установами, Розбудова потенціалу у сфері вищої освіти) розробляється методичне забезпечення нових освітніх компонентів одним із яких є «Цифрове

тваринництво». Діджиталізація тваринництва передбачає використання сучасних цифрових технологій для покращення управління, моніторингу та оптимізації виробничих процесів на фермах. В рамках даного курсу студенти ознайомляться із цифровими технологіями у тваринництві, з їх перевагами та недоліками, при вивченні технологічних основ цифрового розумного тваринництва студенти отримають знання про телеметричні пристрої для вимірювання показників фізіологічного стану, здоров'я та продуктивності сільськогосподарських тварин. В процесі навчання здобувачі оволодіють навичками моніторингу етологічних показників, пов'язаних із добробутом тварин та ознайомляться з системами автоматизації годівлі, доїння, догляду за тваринами, а також із програмним забезпеченням для управління виробництвом продукції тваринництва. Отримані знання дозволять сформувати теоретичну базу та відпрацювати практичні навички використання цифрових технологій на виробництві. Це дозволить студентам ознайомитися з новітніми технологіями та розробити стратегії вдосконалення управління та оптимізації виробництва на тваринницьких підприємствах (об'єктах).

Список використаних джерел:

1. Перегуда Ю. Цифрові інструменти підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 2022. Вип. 2 (92). С. 38 – 46.
2. Syunyavina Y., Butenko T. Перспективи розвитку галузі тваринництва в умовах цифровізації. *Економічний аналіз*. 2021. Вип. 31(1). С. 178 – 185.
3. Saienko A., Pecka M., Tsereniuk O., Babicz M., Kropiwiec-Domańska K., Onyshchenko A., Vashchenko P., Balatsky V. Analysis of polymorphism and development of a molecular-genetic system for genotyping by the telomerase reverse transcriptase (TERT) gene. *Biosystems Diversity*. 2023. Vol. 31(4). P. 436 – 443. DOI : <https://doi.org/10.15421/012352>.
4. Vashchenko P., Saienko A., Sukhno V., Tsereniuk O., Babicz M., Shkavro N., Smolucha G., Łuszczewska-Sierakowska I. Association of NRAMP1 gene polymorphism with the productive traits of the Ukrainian Large White pig. *Medycyna Weterynaryjna*. 2022. Vol. 78 (11), 563–566. DOI: <http://dx.doi.org/10.21521/mw.6698>.
5. Болтянська Н. І., Вуколов В. І. Використання нанотехнологій у тваринництві. *Технічне забезпечення інноваційних технологій в агропромисловому комплексі: матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (Мелітополь, 02-27 листопада 2020 р.) / ТДАТУ: ред. кол. В. М. Кюрчев, В. Т. Надикто, О. Г. Скляр [та ін.]. Мелітополь : ТДАТУ, 2020. С. 103 – 106.*